

T.C.

Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Ana Bilim Dalı

İktisat Politikası Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLER**

Hakan DUMAN

Iğdır 2019

T.C.
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Ana Bilim Dalı
İktisat Politikası Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Hakan DUMAN

Dr. Öğretim Üyesi Serkan KÜNÜ

İğdır 2019

TAAHHÜTNAME
(Bilimsel Etiğe Uygunluk Metni)

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Girişimcilik Ekosistemini Etkileyen Faktörler” adlı çalışmanın kendi çalışma ve gayretim sonucunda meydana geldiğini, alıntılara kaynak gösterdiğimi ve yürürlükteki tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, bu çalışmamın kağıt ve elektronik kopyalarının Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirtilen koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri doğrultusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin tamamının veya uygun görülen kısımlarının erişime açılması tamamen Sosyal Bilimler Enstitüsünün takdirindedir.
- Tezim sadece Iğdır Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin . . . yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir

21/01/2019

İmza

Hakan DUMAN

KABUL VE ONAY

Hakan DUMAN tarafından hazırlanan “**Girişimcilik Ekosistemini Etkileyen Faktörler**” adlı çalışma, **21/01/2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından **İktisat** Anabilim Dalı, **İktisat Politikası** Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

(İmza)

Prof. Dr. Şevki ÖZBİLEN

Başkan

(İmza)

Doç. Dr. Erkan TOKUCU

Üye

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Serkan KÜNÜ

Üye

ÖZET

Girişimciliğin, ekonomik hayata kattığı önemli katkılardan bir tanesi, şüphesiz istihdam yaratmaktır. İstihdamdaki artışlar, başta politika yapıcılar olmak üzere, toplumun her kesimi tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Bu bağlamda, ülkelerin politika yapıcıları, işsizlik gibi önemli sorunların çözümü olarak gördükleri girişimciliğin desteklenmesi amacıyla çeşitli çabalar içerisine girmektedirler. Bir bölgede girişimciliğin desteklenmesi ile ilgili yeni yaklaşımlardan bir tanesi de “girişimcilik ekosistemi” yaklaşımıdır. Literatür incelendiğinde, sürdürülebilir ve kendi kendisine yeten bir girişimcilik ekosistemin nasıl oluştuğunun ve nasıl geliştiğinin araştırma konusu yapılmakta olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle girişimcilik ekosistemi ile ilgili son dönemde yayınlanmış makaleler incelenerek, literatürde güncel yaklaşımlar ve trendler belirlenmiştir. Daha sonra Web of Science temel koleksiyonunda bulunan, 1995-2018 tarihleri arasında İngilizce yayınlanmış 154 dergi makalesi, bibliyometrik yöntemle incelenmiş ve en etkili bulunan makalelerin detaylı literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Belirlenen çekirdek literatür koleksiyonundan ve çalışma genelinde ulaşılan diğer çalışmalardan hareketle girişimcilik ekosistemi ve bileşenleri üzerinde sentez bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Isenberg (2010), Isenberg (2011), Neck vd. (2004), Foster vd. (2013), Stam (2015), Feld (2012), Spigel (2017), ve Spigel ve R. Harrison (2018) 'in çalışmalarından yararlanarak sentezlenen kavramsal çerçevenin merkezinde sosyal, kültürel ve materyal bileşenler tarafından çevrelenmiş olarak girişimciler bulunmaktadır.

Sonuç olarak, girişimcilik ekosistemlerini, diğer benzer yaklaşımlardan ayıran en temel farkın girişimcilerin ekosistemlerin odağına alınmış olması ve girişimcilerin hem ekosistemin girdisini hemde çıktısını oluşturması olduğu ileri sürülebilir. Daha farklı bir ifade ile girişimcilik ekosistemi yaklaşımı, bir ekosistemin ortaya çıkması için sadece alt yapı, mali teşvikler gibi fiziki ve mekanik unsurların tek başına yeterli olmadığına, bununla beraber girişimcilerin insan ve birey olarak farklı ihtiyaçlarının bulunduğu, bu bağlamda özellikle girişimci akranlar arası sosyal ağların oluşturulması, mentörlük ve melek yatırımcılık gibi kurumların tesis edilmesi, kültürel yaşam alanlarının kalitesinin artırılması gibi insana özgü seçim ve karar kriterlerinin de mekanik unsurlarla beraber dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu çalışmada incelenen literatür kaynakları çerçevesinde, bir girişimcilik ekosistemi yaratmak ve geliştirmek için öncelikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) ve serbest meslek sahipleriyle inovatif ve hırslı girişimcilerin birbirlerinden ayrılmasına, uygulanacak politikaların elitist bir ayrıma tabi tutularak hırslı ve yenilikçi girişimcilere ağırlık verilmesine, girişimciliği teşvik etmek için öncelikle sosyal destekler ile ağların oluşturulmasına, sonrasında mali teşviklerle desteklenmesine, üniversitelerin aktif olarak girişimcilik süreçleri içerisinde yer alması gerektiğine, finansman için melek yatırımcıların ve risk sermayesinin aktif hale getirilmesine ve çeşitlendirilmesine, girişimci sayısından ziyade girişimci kalitesini elde etmek üzere çaba sarf edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu kapsamda ülkemizin uluslararası rekabet gücünü oluşturacak girişimcilik ekosistemleri yaratmak ve geliştirmek üzere çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, girişimcilik ekosistemi, inovasyon, İş ekosistemi, inovasyon ekosistemi

ABSTRACT

One of the important contributions of entrepreneurship to economic life is undoubtedly creating employment. Increases in employment are welcomed by all segments of society, particularly policymakers. In this context, policymakers of the countries make various efforts to support the entrepreneurship, which they see as the solution of important problems such as unemployment. One of the new approaches to supporting regional entrepreneurship is the entrepreneurial ecosystem approach. When the literature is examined, there are lots of articles that examine how a sustainable and self-sufficient entrepreneurial ecosystem is formed and how it is developed. In this study, the current approaches and trends in the literature have been determined by examining the articles published in the recent period on the entrepreneurship ecosystem. Then, 154 articles published in English between 1995 and 2018 were examined with bibliometric methods and a detailed literature review of the most effective articles was performed. A conceptual framework has been formed on the entrepreneurial ecosystem and its components, based on the identified core literature collection and other related studies. The conceptual framework synthesized by using the works of Isenberg (2010), Isenberg (2011), Neck et al. (2004), Foster et al. (2013), Stam (2015), Feld (2012), Spigel (2017), and Spigel and R. Harrison (2018) focused entrepreneurs that are surrounded by social, cultural and material components

It can be argued that the most fundamental difference that separates entrepreneurship ecosystems from other similar approaches is the inclusion of entrepreneurs in the focus of ecosystems and to accept that entrepreneurs are both input and output of the ecosystem. In other words, the entrepreneurship ecosystem approach suggests that physical and mechanical elements such as infrastructure and financial incentives are not enough for the emergence of an ecosystem, but there is also a need to taking into consideration human choice and decision criteria such as the establishment of institutions such as mentoring and angel investment and increasing the quality of cultural life areas together with mechanical elements. In order to create and develop an entrepreneurship ecosystem within the framework of the literature sources examined in this study, it can be said that, it is necessary to prioritize entrepreneurship by focusing on the separation of ambitious and innovative entrepreneurs from others, efforts should be made to achieve entrepreneurial quality rather than the number of entrepreneurs, first social networks should be supported, then to be supported by financial incentives; universities should be actively involved in entrepreneurship processes, and angel investors and venture capital should be used to finance entrepreneurs. In this context, efforts should be made to create and develop entrepreneurial ecosystems that will constitute the international competitiveness of our country.

Keywords: Entrepreneurship, entrepreneurial ecosystem, innovation, business ecosystem, start-ups , innovation ecosystem

ÖNSÖZ

"Girişimcilik Ekosistemini Etkileyen Faktörler" adlı bu çalışma ile girişimcilik ekosistemi yazınının gelişmesine ve dolayısıyla girişimcilik ekosistemlerinin pozitif çıktılarının ülkemiz ekonomisine kazandırılmasına katkı yapılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Serkan KÜNÜ' a; tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen mesai arkadaşlarıma ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme şükranlarımı sunarım.

21/01/2019

İmza

Hakan DUMAN

İÇİNDEKİLER

Özet	iv
Abstract	v
Önsöz	vi
Tablo Listesi	ix
Kısaltmalar	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ	3
1.1 Girişimcilik	3
1.1.1 Girişimciliğin Tanımı ve Gelişimi	3
1.2 Girişimciliğin Önemi	7
1.2.1 Girişimcilik ve İstihdam	8
1.2.2 Girişimcilik, Inovasyon ve Büyüme	10
1.2.3 Girişimciliğin Yayılma Etkisi	11
1.3 Ekosistem Terimi ve Ekonomideki Kullanımı	12
1.4 Girişimcilik Ekosisteminin Tanımı	13
1.5 Girişimcilik Ekosisteminin Kümelenmeler, Yenilik Sistemleri ve Sanayi Bölgeleri ile Karşılaştırılması	17
1.6 Girişimcilik Ekosistemi ve Diğer Ekosistem Yaklaşımları	22
1.6.1 Startup Ekosistemleri	23
1.6.2 İş, Inovasyon ve Bilgi Ekosistemleri	24
BÖLÜM 2: GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER	27
2.1 Piyasalara Erişim	31
2.2 Beşeri Sermaye	34
2.2.1 Yetenekli İşgücü	35
2.3 Fonlama ve Finansman	35
2.3.1 Aile ve Arkadaşlar	37
2.3.2 Melek Yatırımcılar	37
2.3.3 Risk Sermayesi	38
2.4 Destek Sistemi	40
2.4.1 Mentorlar / Danışmanlar	40
2.4.2 İnkubatörler / Hızlandırıcılar	42
2.5 Politika, Düzenleyici Çerçeve ve Altyapı	46
2.5.1 Vergi Teşvikleri ve Uygulamaları	51
2.6 Eğitim ve Öğretim Sistemi	53
2.7 Büyük Üniversiteler	55

2.8	Kültürel Destek	57
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA SÜRECİ, YÖNTEM VE ANALİZ		61
3.1	Araştırmanın Amacı	61
3.2	Araştırmanın Önemi	62
3.3	Yöntem	62
3.3.1	Araştırmada Kullanılan Yöntemler	63
3.3.2	Evren ve Örneklem	65
3.3.3	Veri Toplama ve Analiz	66
3.3.4	Kullanılan Yazılımlar	67
3.3.5	Kapsam ve Sınırlılıklar	67
3.3.6	Sayıtlar	67
3.3.7	Taranan Veri Tabanı	67
3.4	Bulgular ve Tartışma	67
3.4.1	Son Dönem Literatür Kaynakları	68
3.4.2	Bibliyometrik Analiz	87
3.4.3	Çekirdek Kaynakların Seçilmesi	106
3.4.4	Girişimcilik Ekosistemi Bileşenleri Kavramsal Çerçevesi	106
SONUÇ		132
KAYNAKÇA		139

TABLO LİSTESİ

1.1	Geleneksel ve Büyüme Odaklı Girişimcilik Politikası Arasındaki Farklar .	16
1.2	Kümelenme, sanayi bölgesi ve yenilik sistemlerinin karşılaştırması	20
1.3	Girişimcilik Ekosistemleri ve Sanayi Bölgesi, Kümelenme, İnovasyon Sistemi Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler	22
1.4	İş, İnovasyon ve Bilgi Ekosistemlerinin Karakteristik Özellikleri	25
2.1	Girişimci Ekosistemi Bileşenleri	29
2.2	Ekosistem Özellikleri	32
2.3	Temel Pazar Sınıflandırması	33
2.4	Ekosistemin Piyasa Bileşenleri	34
2.5	Ekosistemin İnsan Sermayesi Bileşenleri	35
2.6	Ekosistemin Finansal Bileşenleri	36
2.7	Melek Yatırımcılar Katma Değer Yaratma Rollerini	38
2.8	Ekosistemin Destek Bileşenleri	40
2.9	Girişimciliği Geliştirmede Kullanılan Modeller	43
2.10	İnovasyon Temelli Firmanın Ortaya Çıkmasının Dört Aşaması	49
2.11	İnovasyon Temelli Firmanın Büyümesinin Dört Aşaması	50
2.12	Ekosistemin Politika Bileşenleri	51
2.13	Ekosistemin Kültürel Bileşenleri	58
3.1	Seçilen Örneklemeye Ait Temel Bilgiler	66
3.2	Girişimcilik Ekosisteminin Ölçülmesinde Eko Çıktılar ve Göstergeler . .	70
3.3	Girişimcilik Ekosistemi Genel Literatür İncelemesi	71
3.4	Girişimcilik Ekosistemi Yazınında En çok Yayın Yapan Akademik Dergiler	88
3.5	En Çok Alıntı Yapılan Makaleler Listesi	90
3.6	En Çok Alıntı Yapılan Yazarlar Listesi	91
3.7	Makalelerin Yerel Atıflara Göre Sıralaması	91
3.8	En Üretken Yazarlara Ait H-indexleri Listesi	92
3.9	Çekirdek Literatür Olarak Seçilen Çalışmalar	108
3.10	Girişimcilik Ekosistemi Çekirdek Literatür İncelemesi	109

ŞEKİL LİSTESİ

1.1	Girişimciliğin Bilgi ve Yenilik Arasındaki İlımlı Rolü	12
1.2	Girişimciliğin Yayılma Etkisi	13
2.1	Boulder Country Girişimcilik Sisteminin Taksonomisi	28
2.2	Isenberg (2011)'e göre Ekosistem Bileşenleri	30
2.3	Bir Yüksek Öğretim Kurumunun Girişimcilik Eğitimi Paydaşları	55
3.1	Yıllık Üretilen Toplam Makale Sayıları Grafiği	88
3.2	Makale Başına Yazar Sayıları Grafiği	89
3.3	Girişimcilik Ekosistemi Yazınında Makale Başına Yazar Sayıları Grafiği	89
3.5	Makaleler Ortak Atıf Ağı Grafiği	95
3.8	Eş Sözcük Ağı Grafiği	107
3.9	Girişimcilik Ekosistemi Bileşenleri Kavramsal Çerçevesi	127

KISALTMALAR

InBIA Uluslararası İş İnovasyon Derneği.

İOI İnovasyon Odaklı İşletmeler.

AB Avrupa Birliği.

ABD Amerika Birleşik Devletleri.

BAŞ Başlangıç Aşamasındaki Şirket.

DEF World Economic Forum.

KB T.C. Kalkınma Bakanlığı.

KOBİ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler.

KOSGEB Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı.

ss. / pp. Sayfa/Sayfalar.

TDK Türk Dil Kurumu.

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu.

vd. Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler.

YPF Yüksek Potansiyelli Firmalar.

yy. Yüzyıl.

GİRİŞ

Girişimcilik, farklı disiplinler tarafından üzerinde düşünmeye ve araştırma yapılmaya değer bulunan önemli bir konudur. Ekonomi açısından bir üretim faktörü, diğer üretim faktörlerini bir araya getirip üretimi başlatan, risk alan ve yenilik yapan bir ajandır. Davranış bilimlerinde, girişimcilerin ekonomik faaliyetleriyle, sosyal birimler ve oluşumlar arasındaki ilişkiler değerlendirilmekte ve girişimcilerin kişisel ve sosyal boyuttaki özellikleri araştırma konusu yapılmaktadır. Yönetmel açıdan, girişimci ile örgüt arasındaki ilişkiler başta olmak üzere girişimciler üzerinden verimli, etkin ve etkili örgütsel yönetimin nasıl sağlanacağı ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Özellikle ekonomi politikası açısından, işsizlikle mücadele kapsamında, kapitalist sistemlerde odaklanılan konulardan birisi de girişimciliğin teşvik edilmesidir. Girişimciliğin desteklenmesi ve geliştirilmesi ile ilgili çok farklı ve çeşitli yaklaşımlar uygulanmaktadır. Son dönemlerde ortaya çıkan ve girişimcilikten verim almak için, yüksek potansiyelli firmaların pozitif ayrımcılığa tabi tutularak, elitist bir yaklaşımla desteklenmesinin, istihdamın yaratılmasına daha fazla katkı yaptığını iddia eden görüşler (ör. Isenberg, 2010) ortaya çıkmıştır. Yüksek büyüme potansiyeline sahip girişimlerin ortaya çıktığı ve kendi kendisine yeten, sürdürülebilir ortamlar ve koşullar girişimcilik ekosistemi kavramı ile tanımlanmaktadır.

Bu çalışmada girişimcilik ekosistemi yaklaşımının, kavramsal çerçevesini daha net ortaya koymak, araştırmacılara bilgi kaynağı sunmak ve ilham vermek amacıyla, bu konuda İngilizce yazılmış eserler, atf analizi yapılmak suretiyle incelenmiş ve alana en fazla katkı sunan makalelerin detaylı incelemesi yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, girişimcilik ekosistemi teriminin daha net anlaşılabilmesi için, girişimcilik ve ekosistem kavramları ayrı ayrı irdelenmiştir. Girişimciliğin önemi, istihdama etkisi, serbest meslek sahipleri ile girişimciler arasındaki farklar incelenmiştir. Girişimciliğin tarihsel gelişimi ve girişimcilik ekosistemi kavramının ortaya çıkışına değinilmiş, girişimcilik ekosistemi yazınının dayandığı sanayi bölgeleri, kümelenmeler gibi yaklaşımlarla aralarındaki farklar vurgulanarak okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca girişimcilik ekosistemi ile çok yakın anlam ilişkisi bulunan, inovasyon ekosistemleri, iş ekosistemleri, startup ekosistemleri, bilgi ekosistemleri gibi ekosistem yaklaşımlarıyla ilişkisi inceleme konusu yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, girişimcilik ekosistemini oluşturan parçalar araştırma konusu yapılmıştır. Bu konuda literatüre katkı yapan yazarlar, bu yazarların farklı bakış açıları ortaya koyulmuştur. Araştırmada ekosistem bileşenleri, eğitim kurumları ve büyük üniversiteler, politika, finansman, kültür, beşeri sermaye, destek kuruluşları ve piyasalar başlıkları altında kategorize edilerek dar kapsamda incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, çalışmada kullanılan yöntem, seçilen örneklem, yapılan çalışmalar, kısıtlar ve varsayımlar ile uygulanan yöntemlere ait kısa bilgiler sunulduktan sonra, araştırma bulguları yer almaktadır. Üç aşamada gerçekleştirilen ön çalışma sonrasında elde edilen verilere istinaden girişimcilik ekosistemi kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Öncelikle son dönem literatür kaynakları incelenerek, yeni trendler ve yeni yaklaşımlar belirlenmiştir. Daha sonrasında yapılan bibliyometrik araştırma sonuçları okuyucularla paylaşılmış ve bu sonuçların yorumlamaları yapılmıştır. Analiz bulgularına göre ortaya çıkan, en etkili makaleler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Makalelerin amaçları, yöntemleri, sonuçları, literatüre katkıları, vurguladıkları ekosistem bileşenleri ve en çok kullanılan kelimeler bir tablo halinde sunulmuştur. Nihayetinde çalışma boyunca derlenen literatür kaynakları göz önünde bulundurularak girişimcilik ekosistemi kavramsal çerçevesi sentezlenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen çıktılarının ortaya koyulduğu ve yorumlandığı sonuç bölümü bulunmaktadır.

BÖLÜM 1

GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİ

Girişimcilik ekosistemi kavramı, girişimcilik ve ekosistem olarak iki farklı kavramın birleşiminden oluşmaktadır. Bu kavramın ifade ettiği anlamı daha net ortaya koyabilmek için öncelikle girişimcilik ve ekosistem kavramlarının anlaşılması gerekmektedir. Bu bölümde bu iki kavram ayrı ayrı ele alınarak girişimcilik ekosistemi kavramı netleştirilmeye çalışılmış ve benzer yaklaşımlarla arasındaki farklar incelenmiştir.

1.1 Girişimcilik

Girişimcilik konusuyla ilgili cevaplandırılması gereken üç temel sorudan birincisi girişimciliğin ne olduğu, girişimcilerin kim olduğu sorusudur. İkincisi girişimciliğin neden önemli olduğu, ne gibi faydaları olduğu ve neden araştırma konusu yapıldığı hususudur. Son olarak da girişimciliğin geliştirilmesiyle ilgili gerekli politikaların neler olması gerektiğidir.

1.1.1 Girişimciliğin Tanımı ve Gelişimi

Girişimciliğin ne olduğu, girişimcilerin kim olduğunu netleştirmek için girişimciliğin tanımı ve tarihsel gelişimine odaklanmak gerekmektedir. Ancak literatür incelendiğinde bu sorunun ortak ve net bir cevabı olmadığı görülmektedir. Farklı disiplinler ve farklı yaklaşımlar, girişimcilik kavramını kendi bakış açılarına ve ilgi alanlarına göre farklı özelliklerini ön plana çıkartarak tanımlamışlardır. Bu bölümde literatürde bulunan farklı tanımlamalardan örnekler sunularak, ekosistem araştırmacılarının bakış açılarıyla girişimcinin nasıl tanımlandığı vurgulanmaktadır.

Günlük kullanımda patron, iş yeri sahibi veya yeni iş kuran insanları çağrıştırmakta olan girişimci kavramı, Türk Dil Kurumu (2017) elektronik sözlüğünde “ a) üretim için bir işe giren, kalkışan kimse, b) ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse, müteşebbis” olarak tanımlanmaktadır. Merriam-Webster (2018) online sözlüğünde ise bir işletme veya girişimin riskini, yönetim ve organizasyonunu üstlenen kişi olarak tanımlanmıştır. Fransızca kökenden gelen girişimci sözcüğü, kelime anlamı olarak Fransızca’da “aracı”, “komisyoncu” manasına gelmektedir (Hisrich vd., 2006: 6).

Ekonomi yazınında, modern ekonomik teorinin başlangıcını, 18 inci yüzyılın başlarında Fransa’da ortaya çıkmış olan Fizyokratlar akımına bağlayan iktisat tarihçileri bu-

lanmaktadır. 1755 yılında basılan “Essai sur la nature du commerce en general” adlı çalışmasıyla literatürde girişimci kavramını ilk kez ortaya koyan yazar, Richard Cantillon’dur (Formaini, 2001: 3). Çiftçilerin girişimciler olarak, çiftliğini ya da toprağını kullanmak için mülk sahibine, bu işletmeden elde edeceği kâr güvencesi olmaksızın sabit bir miktar para (o dönemde genellikle üretimin üçte birine eşit olduğu varsayılmaktadır) ödemeye söz verdiklerini, aynı şekilde çiftçilerin ürünlerini şehirlere taşıyan tüccar girişimcilerin de, çiftçilere ürünleri karşılığında, şehirdeki satış fiyatlarını bilmeden ödeme yaptıklarını vurgulayan Cantillon (2010–1755: 73-74), getiri beklentisiyle olası zararın riskini kabul eden girişimcileri, risk üstlenme özelliğini öne çıkararak betimlediği görülmektedir.

Girişimcilik konusuna bir miktar ilgi gösteren Jeremy Bentham, John Stuart Mill, ve Alfred Marshall gibi klasik iktisatçılar bulunsa da, girişimcilerle kapitalistleri birbirinden ayırarak; Smith’den beri devam eden anlayış trendini bozan yazar, Fransız Jean Baptiste Say olmuştur (Landström, 2004: 17). Say, bir yöneticinin emeği, sermayeyi ve doğal kaynakları bir araya getirerek, gelir yaratan ürünler ürettiğini, elde edilen gelirden, kullanılan emek için ücret, toprak için kira ve sermaye için faiz düşüldükten sonra kâr olarak kendisine pay kaldığını belirterek (Say, 1816: 34-37), girişimci tanımını geliştirmiş ve onun risk üstlenme özelliğine, üretim faktörlerinin organizasyonu ve idaresini sağlama niteliğini ilave etmiştir (Başar, 2014: 4).

Ancak, girişimci terimi ile en yakından ilişkili ekonomist, paradoksal olarak, girişimcilerin yok olacağı kehanetinde bulunan Schumpeter olmuştur. Joseph Schumpeter’in, “yaratıcı yıkım” ifadesi, girişimcilik konseptinin en sofistike açıklaması olduğu kabul edilmektedir (Formaini, 2001: 5). Schumpeter girişimcileri, iş yeri sahiplerinden ve yöneticilerinden ayırıp, üzerinde çalışma yapmaya değer varlıklar olarak değerlendiren ilk yazarlardan birisi olarak (Carland vd., 1984: 354), girişimcileri kapitalizmin özü olan “yaratıcı yıkım” a en büyük katkı sağlayan grup olarak görmüştür. Ona göre, girişimciler, yeni emtia, yeni teknoloji, yeni tedarik kaynağı, yeni bir organizasyon şekli peşinde koşarak birbirleriyle rekabet ederler. Girişimcilerin özellikle rekabet baskısı altında, yeni ürünleri piyasaya sürmesiyle başlayan inovasyon süreci, diğer girişimcileri de rekabet altında karşılık vermek üzere yenilik yapmaya zorlamaktadır. Yeni ürünler eskilerin yerini almakta, böylece yaratıcı yıkım gerçekleşmektedir. Yenilikler ve “Yaratıcı Yıkım” doğası gereği, eski dengelerin yıkılıp, yerlerine yeni dengelerin kurulmasına; böylelikle kapitalist ekonomilerin dinamik bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır. Hatta Schumpeter, girişimcilerin sebep olduğu yaratıcı yıkımın, ekonomik teorinin içerisine koyulmamasını, mantıksal olarak doğru bile olsa, içerisinde Danimarkalı Prensin olmadığı Hamlet oyunu metaforu ile ifade etmiştir (Schumpeter, 2003–1942: 81-86). Yenilikler olmadan, iktisadi büyüme olamayacağını iddia eden Schumpeter’ın görüşleri, 1980’li yıllardan sonra tekrar

canlanan teknolojik gelişmenin ekonomik büyüme üzerinde etkisine vurgu yapan akıma ilham vermektedir (Üzümcü, 2012: 120).

Schumpeter'dan sonra girişimciliğe ilgi gösteren istisnai ekonomistlerden birisi olan Baumol (1968) girişimcileri, ekonomik analiz konusu içerisine dâhil olan en ilginç fakat en zor karakterlerden biri olarak nitelendirerek, girişimcilerin firmanın davranışını belirleyen ve böylece serbest girişim toplumunun canlılığı için ağır bir sorumluluk üstlenen hiyerarşinin tepesinde yer aldığını, bununla beraber klasik iktisat yazınında, girişimcilerin sıklıkla bahsedilmesine rağmen, açıkça tanımlanmış biçim veya işlevine değinilmeksizin gölgeler içinde kalan bir varlık olarak değerlendirildiğine dikkat çekmiştir. Baumol, sadece Schumpeter'in ve bir dereceye kadar da Knight'ın girişimciye hayat vererek, önemi ile orantılı şekilde ona belli bir faaliyet alanını tahsis etmeyi başarabildiklerini söylemiştir (Baumol, 1968: 64).

Schumpeter sonrasında, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Dahmen ve Baumol gibi ekonomistler istisna tutulursa, girişimciliğin ekonomik modeller içerisinde görmezden gelindiği ve ekonomistlerin ilgi alanından çıkmaya başladığı söylenebilir. Bu dönemde artık girişimcilik konusunun davranış bilimleri araştırmacıları tarafından ağırlıklı olarak ele alınmaya başlandığı görülmektedir (Landström, 2004: 22).

Davranış bilimleri araştırmacıları; a) girişimci neden harekete geçer? b) girişimci nasıl harekete geçer? sorularının cevaplarını aramaktadırlar. Özellikle davranış bilimleri açısından, girişimci ile ilgili çalışmaların başlangıç noktası, girişimcileri risk almaya, harekete geçmeye ikna eden motivasyon unsurlarını ortaya koymaktır. Girişimcilerin insani vasıfları üzerinden, onları diğer insanlardan ayıran ve işletme kurmaya yönelten hedeflerin, değerlerin, deneyimlerin, çevrelerin ve motivasyonların neler olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir (H. H. Stevenson ve Jarillo, 1990: 18).

1970'li yıllarda yaşanan krize kadar sanayileşme ve ekonomik kalkınmanın seri üretime yani büyük firmalara dayalı olduğu varsayılmıştır. Büyük şirketler, üstün verimliliğe sahip olarak görülmüş ve teknolojik gelişmenin arkasındaki en önemli itici güç olarak nitelendirilmiştir. Dünya ekonomisinde 1970 yılında yaşanan çalkantının bir sonucu olarak, büyük işletmelerin her zaman tercih edilemeyeceğini gösteren ilk işaretler ortaya çıkmaya başlamıştır. Birçok büyük şirketin ekonomik sorunlardan ciddi şekilde etkilenmesi ve esnek olmayan yapılarının yeni piyasa koşullarına uyum sağlamak için yavaş kalması, ilginin küçük şirketlere kaymasına sebep olmuştur (Landström, 2004: 25).

1985 yılına kadar, insanlara özgü psikolojik faktörlerin, bireyin girişimci olma kararı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna dair genel inanış sebebiyle, girişimcilikle

ilgili araştırmalarda, girişimcilerin kişilik özelliklerine odaklanıldığı görülmektedir. Sonraki dönemde yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular ise çevresel faktörlerin de, girişim başlatmaya yönelik karar verme sürecine katkıda bulunduğunu ve bu süreçte önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir (Suresh ve Ramraj, 2012: 95). Özellikle, girişimciliğin teşvik edilmesinin, bölgesel ve ulusal ekonomik kalkınmanın temel bileşeni hline gelmesi ile birlikte ekonomik kalkınma stratejisi olarak girişimciliği teşvik etmenin başat metaforu “girişimcilik ekosistemi” tabiriyle karşımıza çıkmaktadır (Isenberg, 2014).

Girişimciliği, ekosistem bakış açısıyla değerlendiren yazarların, girişimcilik kavramını sınırladıkları görülmektedir. Örneğin, Isenberg (2011)’in, girişimcileri, klasik anlayışa oranla çok daha dar bir anlamda, büyümeyle sürekli olarak ekonomik değer peşinde koşan ve sonuç olarak statükoda memnun olmayan kişiler olarak tanımladığı görülmektedir. Ona göre, girişimcilik, başarı ve zenginleşme isteğiyle ve risk alma ile ilintili, özünde içgüdüsel bir karşıtlık ve muhaliflik içermektedir. Bu sebeple, serbest meslek sahibi olmakla, girişimci olmanın aynı Şeyler olmadığını, girişimciler ile girişimci olmayanlar arasındaki ayırt edici farkın, kişilerin başarı ve zenginlik istekleri olduğunu, hatta aksine bazı yönlerden, serbest meslek ve girişimciliğin taban tabana zıt olduğunu iddia etmiştir (Isenberg, 2011: 2).

Aulet ve Murray (2013: 3) işletmeleri, İnovasyon Odaklı İşletmeler (İÖİ) ve kkk ve orta ölçekli işletmeler KOBİ olarak iki kategori üzerinden sınıflandırmış ve İÖİ ’lerin özellikle rekabet avantajı açısından önemli değer taşımakta olduğunu ve bu tip firmaların büyüme potansiyelinin oldukça yüksek olduğunu vurgulamışlardır. Aulet ve Murray (2013) KOBİ ’lerin, yerel pazarlara yönelik geleneksel hizmetler sunduğunu ve son derece sınırlı rekabet avantajına sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bununla beraber, her iki tip işletmenin de ekonomi içesinde kendine özgü bir rolü ve görevi olduğuna da dikkat çekmişlerdir. KOBİ’lerden farklı olarak; yerel pazarlara hitap edecek Şekilde kurulmuş olsa bile, vizyonunu küresel pazarlara ulaşmak olarak belirleyen ve eğer başarılı olursa bölgesine yüksek seviye ihracat kazancı getiren İÖİ’leri, girişimcilik ekosistemine örnek olarak göstermişlerdir. Küresel pazarlara genişlemeyi mümkün kılan kritik bir unsurun ise, öncelikle bir inovasyona (rneğin teknoloji, süreç, iş modeli) sahip olunması ve bu inovasyonun korunması ve güvence altına alınmasına yönelik bir taahhüde sahip olunması olduğunu iddia etmişlerdir (Aulet ve Murray, 2013: 4).

Isenberg (2011) ve Aulet ve Murray (2013)’ın girişimcileri tanımlarken, hırslı olmak ve yenilikçilik olarak iki niteliğe vurgu yaptığı görülmektedir. Benzer Şekilde Stam (2015: 1760), “hırslı” girişimcilerin, ortalama girişimcilere oranla, daha sağlam bir büyüme, daha yüksek yenilikçilik ve küreselleşme eğilimi göstermekte olduğunu ifade et-

miştir. Ayrıca, “hırslı” girişimcilerin öneminin anlaşılması ve kabul görmesiyle birlikte, politikada bir kayma yaşandığını; girişimciliğin sayısal fazlalılığı (örneğin, yeni firmalar ve serbest meslek erbapları) yerine, girişimciliğin kalitesinin (örneğin büyüme ve inovasyona yönelik girişimcilik) daha fazla önem kazanmaya başladığını ileri sürmüştür. Burada “hırslı girişimci” kavramıyla; girişimcilik sürecine mümkün olduğunca fazla değer yaratma amacı taşıyan, inovasyon ve büyüme odaklı girişimciler işaret edilmektedir (Stam, Bosma, vd., 2012: 26). Genel olarak girişimcilik ekosistemi yazınında, odağa alınan işletmelerin, yüksek büyümeye potansiyeline sahip, yenilikçi ve küreselleşme eğiliminde olan firmalar olduğu ve girişimcilerin de “hırslı”, aykırı ve yenilikçi bireyler olarak geleneksel yaklaşımlardan daha dar bir anlamda sınırlanmış olduğu görülmektedir.

1.2 Girişimciliğin Önemi

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi, toplumların devamlılığının sağlanması, ancak düzenli ve sürekli bir biçimde bireysel ve toplumsal ihtiyaçların tatminine bağlıdır. İhtiyaç tatmini ise iktisatta fayda yaratmakla özdeşleşmiş bir kavramdır. Bütün ekonomik faaliyetlerin de temelinde insan ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları tatmin etme çabası yani üretim bulunmaktadır (Şimşek ve Çelik, 2011: 5).

Üretimin gerçekleşmesi için bir çok girdinin uygun bir şekilde bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu girdiler iktisat terminolojisinde doğal kaynaklar, emek, sermaye ve girişimci olarak genel bir sınıflandırmaya tâbi tutulmuştur (Mucuk, 2012b: 3). Doğal kaynaklar, üretimde kullanılan bütün yer altı ve yer üstü zenginliklerini; emek doğal kaynakları olarak onların faydalarını arttıran, üretim süreçlerine görev alan insan gücünü; sermaye ise üretimde emeğin verimliliğini arttıran makine, teçhizat, bina ve benzeri girdileri ifade etmektedir(Ürper, 2012: 12-14).

Girişimci, emek, sermaye ve doğal kaynakları, uygun bir şekilde bir araya getiren, bu girdilerle insan ihtiyacını giderecek ölçüde iktisadi açıdan faydalı mal ve hizmet üreten ve/veya pazarlayan, üretim kârını kendi geliri olarak hak eden, ancak zarar riskini de üstlenen üretim faktörüdür (Şimşek ve Çelik, 2011: 25). Girişimciler, üretim faktörlerini bir araya getirerek üretimi başlatmaktan, yenilik ve inovasyonlar ile toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarına farklı çözümler geliştirmeye, ekonomik hayat içerisinde, bir çok katkı ortaya koymakta, bir yandan emek faktörünü üretime dahil ederek istihdam yaratmakta, diğer yandan ise atıl durumda bulunan doğal kaynakları bir dönüşüme tabi tutarak faydalı ürünlere dönüştürmektedirler.

1.2.1 Girişimcilik ve İstihdam

Ülkelerin yüzleşmek durumunda kaldığı en önemli ekonomik problemlerden bir tanesi de şüphesiz işsizlik problemidir. İstihdam oranında görülen azalışlar, hem ekonomik, hemde sosyal sonuçları olan durumlara dönüşebilmektedirler. Girişimciler, uygun ortam bulunduğunda işletme sayısının artmasına öncülük etmektedirler.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde U.S. Census Bureau tarafından sunulan veriler üzerinden, Haltiwanger vd. (2009: 1) tarafından yapılan araştırmada, 1980-2005 döneminde gerçekleşen net iş yaratımında beş yıldan genç firmaların büyük önem taşıdığı ortaya koyulmuştur. Stangler ve Litan (2009) net iş yaratımının yıldan yıla değişimini incelemiştir. Genel olarak, yıldan yıla gerçekleşen iş yaratımının, işe yeni başlayan firmalar, genç firmalar ve büyük ve köklü şirketler olmak üzere üç kaynaktan geldiğini öne sürmüşlerdir. Barbell etkisi sebebiyle, firmaların yaş spektrumunun en genç ve en yaşlı uçlarında, net iş yaratımı meydana geldiğini bununla beraber, genç firmalarda yaşlı firmaların etkisiyle iş yıkımının da oldukça yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Yazarlar, orta yaşlı firmalarda da istihdam yaratıldığını ancak bu firmalarda yaşanan işten çıkışların işe girişleri dengelemesi sonucunda net iş artışı ortaya çıkmadığını vurgulamışlardır (Stangler ve Litan, 2009: 5).

Yeni firmaların yarattığı istihdam hariç tutulduğunda, ABD'de 1980-2005 döneminde net istihdam artış oranının ortalamasının negatif olarak gerçekleştiği görülmektedir (Haltiwanger vd., 2009: 1). Ancak, piyasaya yeni giriş yapan firmaların hepsi ayakta kalamamaktadırlar. Yeni firmaların yaklaşık yarısı beş yaşına kadar piyasadan çekilirken, piyasadan çıkış ilk iki-üç yılda çok sert, sonrasında ise yumuşak bir şekilde gerçekleşmektedir (Stangler, 2009: 10). Benzer sonuçlar, Knaup ve Piazza (2007) tarafından yapılmış olan araştırma ile de desteklenmektedir. Knaup ve Piazza (2007: 4) ABD'de yapmış oldukları araştırma sonucunda, bütün sektörler için firma hayatta kalma oranının her yıl azalarak, yedinci yıl sonunda % 31 (beşinci yıl sonunda yaklaşık % 40) olarak gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır. Yeni kurulan işletmelerin başarısızlığı ve piyasadaki yüksek rekabetten kaynaklanan çıkışlar sebebiyle, yeni işletmelerin kurulduğu yıl içinde gerçekleşen istihdam kazanımları oldukça mütevazı kalmaktadır. Ancak daha uzun vadede yeni işletmeler daha fazla istihdama yol açmaktadırlar (Fritsch ve Mueller, 2004: 971).

Stangler ve Litan (2009: 6), her yıl sürekli olarak gözlenen, yeni işletmelerin ve işlerin kısa bir süre içinde ortadan kalkması durumu sebebiyle, hiçbir ekonominin hayatta kalamayacağını vurgulayarak, girişimlerin diğer yarısının, yani beş yaşına kadar hayatta kalan diğer yüzde elli girişimcinin, ikinci net istihdam yaratma kaynağını temsil ettiğini

ileri sürmüştür. Genç firmalar olarak nitelendirdikleri bu firmaların, ABD 2007 verilerine göre iş yaratımda, mevcut firmalar (işe yeni girenler hariç) içinde aslan payına sahip olduğunu (yaklaşık 2/3) ortaya koymuşlardır. Yeni firmalar, eski firmalara oranla daha hızlı bir büyüme trendi göstermek veya piyasadan çekilmek zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla, genç işletmelerden hayatta kalanların, eski firmalara oranla daha yüksek büyüme gösterdiği söylenebilir (Haltiwanger vd., 2013: 359).

ABD ekonomisinde özel sektör net iş yaratımının kaynağında, küçük işletmelerin merkezde olduğuna dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bu algı, farklı politik unsurlar, küçük işletme savunucuları ve iş basını temsilcileri arasında popüler şekilde kabul görmektedir. Haltiwanger vd. (2013), bazı erken dönem ampirik çalışmaların bu algıyı desteklediğini ancak bu algıyı destekleyen kanıtların çoğunun altında istatistiksel ve ölçümsel tuzakların bulunduğunu iddia etmektedirler. Bu tuzakların arasında, uygun veri eksikliği, net ve brüt iş yaratımı arasında ayırım yapılamaması ve boyut sınıflandırma yöntemleri ve ortalamaya gerileme ile ilgili istatistiksel problemler sayılabilmektedir. Haltiwanger vd. (2013), firma büyüklüğü ile büyüme ve net iş yaratımı arasındaki ilişkinin önceki analizlerine eleştirel olarak yaklaşmış ve ancak firma yaşı kontrol altında olmadığında net büyüme oranları ile firma büyüklüğü arasında ters bir ilişki var olduğunu, aksine firma yaşı eklendiğinde net büyüme oranları ile firma büyüklüğü arasında sistematik bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Haltiwanger vd., 2013: 347).

Bu bulgular girişimcilik ekosistemi yazarlarının, girişimcilere ve girişimlere yaklaşımıyla uyumludur. Isenberg (2011: 3), dünyadaki ekonomi politikası incelendiğinde, serbest meslek sahipleri, küçük işletme mülkiyeti ve girişimcilik kavramları arasında bir kafa karışıklığı olduğunu; hükümetlerin, bankaların, ticaret odalarının hepsinin KOBİ departmanlarına ve ekiplerine sahip olduğunu söylemiştir. Bunun birçok kamu liderlerinin ve politika yapıcılarının örtülü ve hatta bilinçsiz bir varsayımı olduğuna inandığını ifade eden Isenberg (2011: 3), her ne kadar, önceki analizlerden, ampirik olarak mikro-makro işletmeden belli bir ölçüde aktarımın olduğu, bununla beraber, 1000 mikro işletmenin, 100 KOBİ'ye, ve onlarında 10 hızlı büyüyen firmaya dönüşebildiğini ileri sürmüştür. Isenberg (2011: 3), mikro işletmelerin ve KOBİ'lerin değersiz olmadığını ancak girişimci terimiyle de tanımlanamayacağını vurgulamıştır. Isenberg (2010: 44), asıl odaklanılması gereken firmaların, Yüksek Potansiyelli Firmalar (YPF) olduğunu ifade etmiştir. "Ceylanlar" olarak da isimlendirilen YPF'ler, varlıklarına ARGE ve inovasyona dayalı olarak başlayan, yeni bir iş alanına temel oluşturan, çok yüksek büyüme eğilim gösteren (5-10 yıl içinde 500 çalışana ve 20-30 milyon US\$ hasılaya ulaşması beklenmektedir) ve bulunduğu bölgenin ekonomik gelişmesinin ayrılmaz bir parçası olan firmalar olarak tanımlanabilirler (Hisrich vd., 2006: 14).

1.2.2 Girişimcilik, Inovasyon ve Büyüme

Girişimcilerin ekonomik ve sosyal yaşama etkileri sadece istihdam yaratmaktan ibaret değildir. Girişimciler, bir yandan kişi başına gelir ve üretimi artırırken, diğer yandan iş ve sosyal yaşamda yapısal değişikliklere sebep olmaktadır. Bu değişimin kaynağında ise inovasyonlar bulunmaktadır (Hisrich vd., 2006: 15). Yeni girişimler, yeni inovasyonları ticarileştirirken, yerleşik firmalardan daha üretken hale gelebilir ve böylece toplam servet yaratmaya katkıda bulunurlar (Stangler, 2009: 14).

İnovasyon, girişimciler için özel bir araçtır ve değişimden yararlanarak farklı işler ya da farklı hizmetlerin sunulmasıyla ilgili içerisinde çeşitli fırsatlar barındırmaktadır. Öğrenilebilen, uygulanabilen bir disiplin olarak sunulabilmektedir. Girişimciler, inovasyon kaynaklarını, bunlardaki değişiklikleri ve fırsatları belirten semptomları dikkatlice incelemelidirler. Ayrıca başarılı inovasyon prensiplerini bilmek ve uygulamak zorundadırlar (Drucker, 2002: 19).

Girişimcilerin görevleri olan inovasyonların, ekonomik ve sosyal hayatta önemli bir karşılığı bulunmaktadır. Toplumların teknolojiye bu kadar bağımlı olduğu günümüz koşullarında, insanların içlerinde ve özel yaşamlarında, daha iyi ve etkili çözümler üretmek için yine teknoloji alternatifsiz olarak kullanılmaktadır. Dünyadaki gelişmiş devletler, inanılmaz yüksek borçlarıyla beraber, büyümeye ve küreselleşmeye mahkum kalmışlardır. Ancak bu büyüme, inovasyonla yakından ilişkilidir çünkü gezegenimiz sınırlı kaynaklara sahiptir ve bu kaynakların akıllıca kullanılması gerekmektedir. Kaynakların akıllıca kullanılması ise, daha fazla inovasyon yoluyla başarılabilir. Büyüme, uluslararası ölçekte bakıldığında asla bitmez. Örneğin, Çin ve Hindistan, her biri bir milyardan fazla nüfusa sahip olmalarına rağmen, Avrupa veya ABD’de bulunan yaşam standartlarından hala uzaktırlar, dolayısıyla bu açığı kapatmak için neredeyse sonsuz bir büyümeye ihtiyaç duymaktadırlar (Schwarzkopf, 2016: 1).

Çoğu zaman teknolojik yeniliklere dayanan yeni girişimlerin oluşumu, dünyanın sosyal ve ekonomik gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Her yeni girişimin yaratılmasıyla birlikte, yeni bir piyasa katılımcısı ortaya çıkmakta, dolayısıyla bir yandan rekabet ortamı hareketlenirken, diğer yandan ekonomik canlanma kendisini göstermektedir. (Kollmann vd., 2010: xv).

Kökeni 15.yy ortalarına, Latince “restorasyon, yenileme” manasındaki “innovati-onem” kelimesine dayanan, inovasyon terimini, 1540’larda “Yeni bir değişim, deneysel varyasyon, yerleşik bir düzenlemede getirilen yeni şey” anlamında kullanılmaktaydı (Ety-monline, 2018). Terime bu bugünkü ekonomik ve teknik anlamını kazandıran ise Schum-

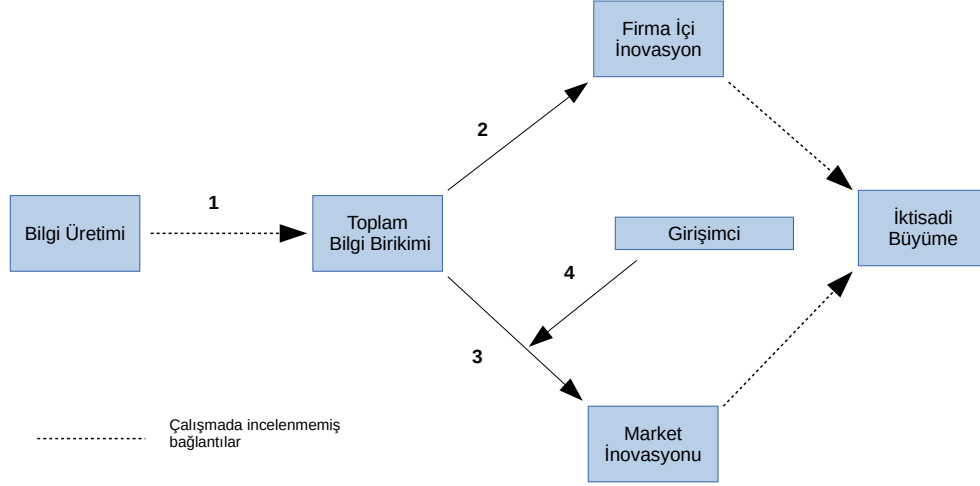
peter (1939–1923) olmuştur (Schwarzkopf, 2016: 9). Piyasada yeni ürünlerin ortaya çıkması standart bir durumdur. Halihazırda kullanımda olan metallerin üretiminde yaşanan teknolojik değişiklikler, yeni ürünlerin, tedarik kaynaklarının ve pazarların bulunması, işlerin Taylorizasyonu, malzeme elleçlemenin geliştirilmesi ve yeni iş yapılarının ve organizasyonların tesis edilmesi ve özetlemek gerekirse “işleri farklı yapmak” felsefesinin ekonomik hayattaki yansımaları inovasyon tabiriyle ifade edilmektedir (Schumpeter, 1939–1923: 85).

Schumpeter (1939–1923: 85) buluş ve inovasyon (yenilik) kavramlarının birbirleri yerine kullanılmasının yanlış olduğuna dikkat çekmiş ve bu iki kavramın arasında uzak ve yanıltıcı bir anlam ilişkisinin bulunduğunu vurgulamıştır. İnovasyonların bir buluşa dayanması gerekmediği gibi, her buluş da bir inovasyon ortaya çıkaramayabilmektedir. Ayrıca, inovasyon özerk bir buluştan kaynaklanan veya özellikle buluş için ortaya atılan bir iş eylemine dayansa bile, buluş ve inovasyon hem ekonomik hemde sosyolojik olarak farklı durumları ifade etmektedir. Buluş ve inovasyonların aynı kişi tarafından gerçekleştirilmesi de, bu terimlerin arasındaki anlam farkının tutarlılığını etkilememektedir. (Schumpeter, 1939–1923: 86). Bu yaklaşımın girişimcilik ekosistemi yazarları tarafından da çok yakın şekilde benimsenmiş olduğu görülmektedir.

Şekil 1.1 'de Block vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada kullanılan, bilginin inovasyon yaratma süreçlerine ait kavramsal modelleri bulunmaktadır. Bu modele göre; bilginin üretimi, toplam bilgi stokunu arttırmaktadır (ok 1). Hem mevcut firmalar, hem de yeni firmalar bu birikmiş bilgi stokundan yararlanabilmektedirler ve firma için yeni inovasyon ürünleri (ok 2) ile pazar için yeni innovasyon ürünleri (ok 3) ortaya çıkabilmektedir. Girişimciler, toplam bilgi stoku ile piyasaya yeni inovasyon ürünlerin sayısı (“gerçek” inovasyon performansı) arasındaki ilişkiyi (ok 4) yönetirlerken, ancak toplam bilgi stoku ile taklit ürün sayısı arasındaki ilişkiyi etkileyemezler (Block vd., 2013: 711).

1.2.3 Girişimciliğin Yayılma Etkisi

Başarılı girişimcilik, daha fazla girişimcilik faaliyeti yaratma eğilimindedir. Girişimcilik başarılı olduğunda, bir hobi ya da spora dönüşebilmekte ve başkalarına ilham ve heyecan kaynağı olabilmektedir. Girişim kurmanın verdiği heyecan ve adrenalin, başarılı girişimcilerin, girişim kurma faaliyetine bağımlı olmasına sebep olabilmektedir. Girişim kurma müptelâsı olan bu kişiler de, diğerlerini de kendileri gibi müptelâya çevirebilmekte ve pozitif bir bağımlılık ortamı oluşturulabilmektedir (Isenberg, 2011: 5). Dahası, başarılı girişimcilerin çoğu, işlerini sattıktan sonra da girişimcilik topluluğunda yer almaya devam etmektedirler. Bazıları, girişimcilik destek kurumlarını inşa etmek veya lobici olarak

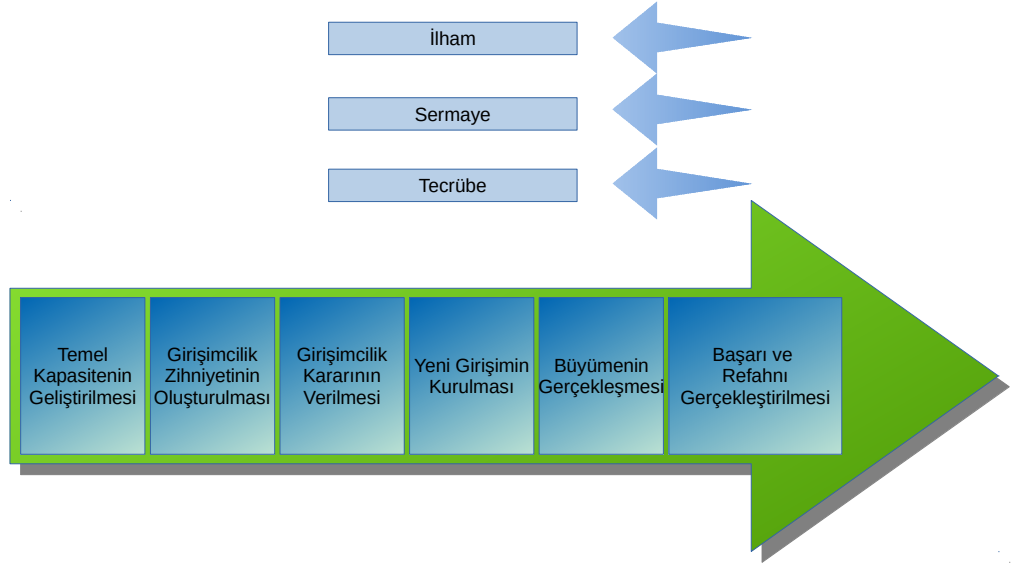
Şekil 1.1: Girişimciliğin Bilgi ve Yenilik Arasındaki İlimli Rolü

Kaynak: Block vd., 2013: 711

hareket etmek gibi girişimcilik topluluğunu güçlendiren destekleyici faaliyetlerde bulunurlar. Diğerleri ise seri girişimcilere dönüşmekte, birden çok yeni girişimde yer almakta, danışman olarak hareket etmekte veya yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadırlar. İşlerini nakde çevirmiş olan bazı girişimciler iş melekleri olurlar, hatta bir risk sermayesi fonu oluştururlar. Diğerleri girişimciliği öğreten akademisyen haline gelirler (Mason ve Brown, 2014: 10).

1.3 Ekosistem Terimi ve Ekonomideki Kullanımı

Sistemler, ortak bir amacı başarmak için, birbirleriyle bir tür bağımlılık ilişkisi içerisinde bulunan parçalardan meydana gelmiş bir bütün olarak tanımlanabilir. Sistemler, genel olarak dış ortamdan aldıkları girdileri, bir procesten geçirerek işler ve çıktı olarak dış ortama geri verirler (Demirci, 2016: 35). Bileşen elemanlarının yapısı ve aralarındaki ilişkiler veya güçler ne olursa olsun, genel olarak “sistem” denilen varlıklar için geçerli olan çeşitli ilkeler vardır (Bertalanffy, 1951: 304). Sistem yaklaşımı, 1960'lara kadar işletmelere uygulanmamıştır, ancak o zamandan beri, yönetim sürecini anlamak için önemli etkilere sahip olan önemli bir örgütsel analiz biçimi olmuştur. Dolayısıyla, örgütsel bağlamdaki sistem kuramı, “girdilerin” kurum tarafından “çıktılar” a nasıl dönüştürüldüğüne

Şekil 1.2: Girişimciliğin Yayılma Etkisi

Kaynak: Isenberg, 2011: 5

ilişkin süreci ifade eder. Örgütsel girdilerin genel olarak üç ana tür olduğu düşünülmektedir: finansal, maddi ve insan kaynakları. Bu girdiler, teknolojik ve yönetsel eylemler tarafından, iki temel kurumsal çıktı, mal ve hizmet türüne birleştirilir ve değiştirilir (Hitt vd., 2012: 475).

Ekosistem kavramı ise, ilk olarak 1935 yılında İngiliz ekolojist Arthur Tansley tarafından tanıtılmıştır. Tansley (1935: 299)'e göre ekosistem kavramı, sadece organizma-kompleksinden ibaret olmayıp, aynı zamanda biyomun (en geniş anlamda habitat faktörleri) çevresinde bulunan fiziksel faktörlerin tümünü de içeren bütüncül sistemi ifade etmektedir. Tansley (1935)'e göre, organizmalar burada asıl odaklanılan varlıklar olsa bile, çevresinden ayrılarak incelenebilmesi mümkün değildir. Ekosistem terimini, unsurlarını ve yasalarını ekonomi bağlamında kullanan ilk yazarlardan birisi olduğu söylenen Moore (1993) işletmelerin başarılı olabilmesi için, hızla ve etkin bir şekilde evrim geçirmesi gerektiğine vurgu yapmış, ancak yenilikçi işletmelerin bir boşlukta evrimleşemediğini, sermaye, ortaklar, tedarikçiler ve müşterilerden oluşan her türlü kaynağı kendilerine çekmek zorunda olduklarını söylemiştir.

1.4 Girişimcilik Ekosisteminin Tanımı

Girişimcilik ekosistemi kavramının ilk ortaya çıktığı dönemlerde, konu hakkında araştırma yapan yazarların, Boulder County ve diğer bazı başarılı girişim inkübasyon topluluklarını inceledikleri görülmektedir. Neck vd. (2004: 191) girişimcilik sistemi kap-

samında yeni girişim yaratmayı araştırdıkları çalışmalarında; Silicon Vadisi, Boston'daki Route 128 ve Kuzey Carolina 'da bulunan "Research Triangle" gibi alanların, bu tür toplulukların nasıl var olduğunu ve geliştiğini ortaya çıkarmaya çalışan bölgesel ekonomik geliştiriciler ile pek çok akademisyen için yaşayan laboratuvar vazifesi gördüğünü vurgulamışlardır. Yapılan araştırmaların sadece sistemin içerisinde işleyen süreçleri açıklamakla yetinmediğini, ayrıca başarılı girişimcilik sistemlerinin içlerinde buldukları bölgelerin yerel ekonomik florasına, servet ve iş yaratımı sayesinde ciddi katkı sağlayabildiği göz önünde bulundurularak, bu tip alanların çoğaltılmasıyla ilgili de araştırmalar yapıldığını söylemişlerdir. Neck vd. (2004: 205) Boulder County'de kurulan yüksek teknoloji şirketlerinin, girişimcilik sisteminin yeni girişim yaratmayı destekleyen bileşenlerinin bir taksonomisi olarak ilgi çekici bir hikaye anlattığını ve yaptıkları çalışmanın, bu yoğun nüfuslu yüksek teknolojili spin-off¹ bölgesi için itici güç olan yedi temel inkübatörün (informal ağ, formal ağ, üniversite, hükümet, uzmanlık ve destek hizmeti, sermaye hizmeti ve yetenek havuzu) varlığına dair içgörüler sağladığını ileri sürmüşlerdir.

Yenilikçiliğin ve girişimciliğin önemini fark eden hükümetler, bunları ekonomileri için önemli ve kazançlı yatırım fırsatı olarak algılamışlardır. Bu sebeple dünya genelinde başarılı olmuş girişimci ekosistemi örnekleri araştırılmış, başarıya götürecek desenler aranmıştır. 2009-2013 yılları arasında girişimcilik ekosistemi yazınında daha fazla bilimsel araştırmanın kendini göstermeye başladığı görülmektedir. Böylelikle araştırmaların odağı, girişimcileri ve şirketleri başarıya götüren faktörlerden, bütüncül bir yaklaşımla bu faktörlere, beceri, çevre ve diğer unsurların da eklenmesiyle oluşan ekosistemlere doğru kaymıştır (Schwarzkopf, 2016: 24).

Daniel Isenberg (2010), girişimcilik ekosistemi kavramını daha da geliştirmiş, şekillendirmiş, tanımlamış ve görselleştirmiştir. Isenberg (2010), girişimcilik ekosisteminin liderlik, kültür, sermaye piyasaları ve açık fikirli müşteriler gibi bireysel unsurların karmaşık yollarla bir araya gelmesiyle oluşmakta olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, girişimcilik ekosistemini oluşturan öğelerin, sistem üzerinde her birinin belli ölçüde etkisi olmakla beraber, hiç bir öğe tek başına gelişmeyi ve kalkınmayı sürdürebilmek için yeterli olmamaktadır. Bu sebeple, bir ülke veya bölgede büyümeyi ve kalkınmayı hızlandırabilmek için bütün etkili faktörlerin hep beraber ele alınması gerekmektedir. Bütün öğelerin birlikte, ekosistemi meydana getirdiklerini, girişim yaratma ve büyümeye çok önemli etkiler yaptıklarını, bu bağlamda devletlerin yalnızca bir veya iki öğeye odaklanmasının yanlış bir strateji olduğunun altını çizmiştir (Isenberg, 2010).

¹Spin-off terimi köklü bir firmadan ayrılarak, genellikle aynı ana şirketin içinden gelen kurucu ortaklar tarafından kurulan son derece başarılı teknoloji şirketlerini ifade etmektedir. Spin-off bölgelerine örnek olarak Boston, Palo Alto ve Los Angeles gösterilebilir (A. C. Cooper, 1971: 2).

Bölgesel dinamikler, iş dünyası ve bunları etkileme özelliğine sahip diğer unsurların aralarındaki ilişkilerin ortaya koyulması ile ilgili bir kavram olan girişimcilik ekosistemi (Boutillier vd., 2016: 39), Vogel (2013) tarafından “bir coğrafi bölgede, aralarında bağımlılık ve etkileşim olan, çeşitli aktörler (girişimciler, kurumlar ve kuruluşlar) ile faktörlerin (ör. pazarlar, düzenleyici çerçeve, destek ayarı, girişimcilik kültürü) bir araya gelmesiyle oluşan ve zaman içerisinde evrimleşerek, yeni girişimlerin meydana gelmesine yol açan yapı” olarak tarif edilmiştir. Vogel (2013: 446) bu unsurların (1) altyapı, hükümetler ve yasal düzenlemeler, pazarlar, inovasyon ve coğrafi yer gibi unsurlardan oluşan genel dış çevre; (2) finansman, girişimci eğitimi, kültür, ağlar, başlangıç desteği ve baskıya maruz kalma durumu gibi unsurlardan oluşan girişimciliğe özgü çevre ve (3) bireysel düzeydeki bileşenler, olmak üzere üç katmandan oluştuğunu öne sürmüştür.

Mason ve Brown (2014: 5) girişimcilik ekosistemi kavramını, literatürde karşılaştıkları tanımlardan hareketle; “Birbirine bağlı girişimci aktörler (hem potansiyel hem de mevcut), girişimci örgütler (örneğin, firmalar, girişim sermayeleri, iş melekleri, bankalar), kurumlar (üniversiteler, kamu sektörü kurumları, mali kurumlar) ve girişimcilik süreçlerinin (örn. iş doğum oranı, yüksek büyüme gösteren firmaların sayısı, ‘gişe girişimciliği’ düzeyleri, seri girişimcilerin sayısı, firmalar arasındaki satış bilincinin derecesi ve girişimci hırs düzeylerinin ölçülmesi), yerel girişimcilik ortamındaki performansı birleştirmek, aracılık etmek ve yönetmek üzere resmi ve gayri resmi olarak birleşmesiyle oluşan bir dizi unsur” olarak sentezlemişlerdir.

Spigel (2017: 50) ise, girişimcilik ekosistemini, yenilikçi girişimlerin gelişimini ve büyümesini destekleyen ve yeni girişimcileri ve diğer aktörleri, yüksek riskli işletmeleri kurmak, finanse etmek ve desteklemek üzere gerekli riskleri üstlenmeye teşvik eden, bir bölgedeki sosyal, politik, ekonomik ve kültürel unsurların bir birleşimi olarak tanımlamıştır. Girişimcilik ekosistemleri, bölgesel, ekonomik ve sosyal sistemlerin bazı önemli bileşenlerini vurgulamaya yardımcı olabilmektedirler. Bunlar girişimcilerin, işçilerin, yatırımcıların ve mentorların varlığını; elverişli hükümet politikalarını; araştırma üniversitelerini ve diğer yenilikçi bilgi kaynaklarını; yerel müşterilerin mevcudiyetini ve risk almayı teşvik eden girişimcilik kültürünü kapsamaktadır. Bu nitelikler, yeni kurulmuş yerel girişimlerin, başka şekilde ulaşamadığı, yönetsel deneyim ve vasıflı işgücü gibi önemli kaynaklara ulaşmasını sağlarlar (Spigel, 2017: 52).

Tablo 1.1: Geleneksel ve Büyüme Odaklı Girişimcilik Politikası Arasındaki Farklar

Geleneksel Girişimcilik Politikaları	Büyüme Odaklı Girişimcilik Politikaları
Ana odak birimi, bireyler, girişimciler, şirketlerin coğrafi kümeleri gibi belirli aktörlere yöneliktir.	Ana odak birimi, belirli türdeki girişimciler, girişimci ağları veya “geçici” kümelenmeler üzerinedir.
Politika hedefleri daha fazla girişimci yetiştirmek ve daha fazla yeni girişim kurmaktır.	Politika hedefi, en büyük ekonomik potansiyele sahip “kitlesele girişimciler” e veya yüksek potansiyelli girişimcilere odaklanmaktır.
Politika aktörleri, girişimci sistemlerin bazı kısımlarına yönelik özel olarak odaklanmış müdahalelerle hedef belirlemektedir. (yani sistemik olmayan)	Politika, sistemin daha iyi işlev görmesini sağlamak için ekosistemler içindeki bileşenlerin bağlanmasını hedefler. (yani sistemik)
Temel yardım destekleri, hibeler, vergi teşvikleri, sübvansiyonlar vb. Gibi “işlemsel destek” biçimlerinde yapılmaktadır	Temel yardım biçimleri, ağ oluşturma, girişimci aktörler arasındaki bağlantıların geliştirilmesi, önceliklerin kurumsal olarak uyumlaştırılması, akran tabanlı etkileşimlerin desteklenmesi gibi “ilişkisel” destek biçimleridir.
Politika yapıcılarının temel itici gücü, özellikle girişim sermayesi ve iş meleği finansmanı şeklinde, girişimciliğe yönelik girişimcilik finansman kaynaklarını oluşturmak ve teşvik etmektir.	Farklı işletmelerin, borç finansmanı, eşler arası kitle fonlaması vb. gibi farklı finansman gereksinimlerine sahip olduklarını kabul etmesi. İşletmelerin büyüdükçe ve üst düzey farklı firmaların farklı fonlama kaynaklarına sahip bir “fonlama merdivenine” ve “kokteyllerine” erişebilmelerinin sağlanması
Yeni firma tabanlı fikri mülkiyet ve inovasyon neslinin hayati önemi olduğu taşıdığı inancı sebebiyle, çok fazla, Ar-Ge’ye ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına odaklanıp, ileri teknoloji sektörlerinde teknoloji ve yenilikçiliğe güçlü teşvik edilmektedir	İnovasyon sistemlerini geliştirmeye ve müşterilerle, son kullanıcılarla, tedarikçilerle, üniversitelerle vb. arasında bağlantılar kurmaya odaklanılmaktadır. Korunmasız ve “açık” inovasyon kaynaklarının tanınmasını arttırmak amaçlanmaktadır. Yenilikler, hem yeni hem de geleneksel birçok sektör için geçirgen, gözenekli bir yapıda hareket etmektedir.
Politika oluşturma düzeyi çoğunlukla “yukarıdan aşağı” olmaktadır. Politikanın uygulanması çoğunlukla ulusal düzeyde yürütülmektedir.	Sistemik politikaların büyük çoğunluğu bölgesel veya yerel düzeyde yürürlüğe girer. Çok basamaklı politika çerçeveleri ortaya çıkmaktadır.

Kaynak: Mason ve Brown, 2014: 4

1.5 Girişimcilik Ekosisteminin Kümelenmeler, Yenilik Sistemleri ve Sanayi Bölgeleri ile Karşılaştırılması

Girişimcilik ekosistemi, görece yeni ortaya koyulmuş bir yaklaşım olarak kendisinden önceki bazı fikir ve yaklaşımlardan etkilenmiş ve bu yaklaşımların üzerinde temellenmiştir. Kökenleri kümelenme konseptinin arkasındaki, Marshall (1920) 'a kadar uzanmaktadır. Ekonomik faaliyetin belirli coğrafi bölgelerde doğal bir kümelenme eğiliminde olduğu bilinmektedir. Ayrıca kümelenme olgusu, bu bölgelerin üstün ekonomik performansı ile bir ilişki içerisindedir. Literatürde, iktisadi coğrafyacıların ve coğrafi iktisatçıların² kümelenmelerin nedenlerini, iç dinamiklerini ve ortaya çıkarttıkları ekonomik faydaları açıklamaya çalıştıkları asırlık akademik çalışmalar bulunmaktadır (Mason ve Brown, 2014: 6).

Hareketli malların, insanların veya fikirlerin maliyetinin düşmesine yardımcı olarak, ekonomik avantaj sağlanması sayesinde yoğun veya kümelenmiş bir ekonomik ortamda yer alan işletmelerin görece yüksek performansı, dışsal aglomerasyon ekonomileri³ kavramı ile açıklanmaktadır. İşletmelerin ve bireylerin kümelenme isteğinin neden kaynaklandığı sorusunu cevaplamak için, Neoklasik tam rekabet modeli destekçileri, ekonomik aktörlerin birbirine yaklaşma ve kümelenmeleriyle ilgili akıl yürütmüşlerdir. (Boutillier vd., 2016: 52). Girişimcilik ekosistemi konseptine ilk katkıyı, Marshall (1920)'ın 20. yüzyılın başında sanayi bölgeleri üzerindeki çalışmaları ve aglomerasyon ekonomileri üzerine yapılan araştırmalar yapmıştır. Ancak, sanayi bölgelerine duyulan ilgi zaman içinde azalmıştır (Mason ve Brown, 2014: 6).

Endüstri bölgelerine olan ilginin azalmasında özellikle İkinci Dünya Savaşı sonunda gelişen teknoloji ve üretim olanaklarına paralel büyüyen şirketlerin globalleşmesi gösterilebilir. Büyük firmalar standartlaşmış ürünlerini dünyanın her yerinde pazarlarken, bir yandan da küresel seviyede tedarik ve üretim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Firmaların, dikey olarak büyümesi ve entegrasyonu sonucunda ölçek ekonomilerinden yararlanması, bu dönem bir zorunluluk halini almıştır. Dolayısıyla yerel endüstri bölgelerine olan

²Krugman (1991: 1), iktisadi coğrafyayı, işlerin birbiriyle ilişkili olarak nerede gerçekleştiği konusuyla ilgilenen bir iktisat kolu olarak tanımlamıştır. Coğrafi iktisat ile iktisadi coğrafya yaklaşımı arasındaki anlaşmazlıkları konu yaptığı çalışmasında Marchionni (2004: 1751), aralarındaki açık bir metodoloji farkını göz önünde tutmak kaydıyla, aslında her iki yaklaşımında birbirlerini tamamlama potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştır.

³Dışsal/aglomerasyon ekonomileri, Alfred Weber ve Marshall tarafından formüle edilmiş ve tartışmaya açılmış bir kavramdır (Phelps, 1992: 36). Yoğun ya da kümelenmiş bir ekonomik ortamda bulunan işletmelerin aşırı performansına işaret eden dışsal yığılma (aglomerasyon) ekonomileri, çok sayıda uzman tedarikçinin birbirlerine coğrafi yakınlığı, uzman stabil işgücü varlığı ve bilgi stoğunu veya beşeri sermayeyi birleştiren bilginin (teknolojik dışsallıklar) yayılması olarak üç kaynaktan beslenmektedir (Boutillier vd., 2016: 52).

ilgi de giderek azalmıştır. Ancak bu durum, 1984'te, sosyolog Michael Piore ve Charles Sabel'in dev şirketlerden, aynı sektördeki küçük firmaların ağları etrafında organize edilen bölgesel ekonomilere doğru, düzeni tersine çevirebilecek bir dönüm noktası olduğunu iddia ettikleri eseri yayınlandıktan sonra değişmeye başlamıştır (Amin, 2005).

Neo-Marshalian perspektifin, ekonomik faaliyetlerin coğrafi kümelenmesine yeni-den dönüş konusunda büyük ölçüde etkili olan başka bir yazar da bölgesel ekonomileri destekleyen sosyal, kültürel ve kurumsal faktörleri vurgulayan Annlee Saxenian olmuştur (Mason ve Brown, 2014: 7). Saxenian (2000: 1) "*Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128*" adlı eserinde, 1970'li yıllarda, her iki-side elektronik alanında dünyanın en önde gelen inovasyon merkezleri olarak uluslararası beğeni toplayan; teknolojik canlılığa, girişimciliğe ve olağanüstü ekonomik büyümeye sahip, Kuzey Kaliforniya'da bulunan Silikon Vadisi ile Boston'da bulunan Route 128'in, ekonomik gelişim süreçlerini incelemiştir. Silikon Vadisinde ekonomik gelişme gözlemlenirken, Route 128 'de tersine bir gerileme yaşanmasının sebeplerini detaylı olarak incelediği çalışmasında, Silikon Vadisi'nin girişimcilerinin, bölgeye ve onun sosyal ve teknik ağlarına yönelik bir endüstriyel sistem üssü oluşturduğunu, Boston'daki Route 128 boyunca bulunan muadillerinin ise, bağımsız şirketlere dayanan bir endüstriyel düzeni devralmış olduğunu ve bu sistemi sürdürdüğünü söylemiştir. Saxenian (2000), Route 128'in teknoloji işletmelerinin, önceki nesil Doğu Kıyısı işletmelerinin kendi kendisine yeten ve birbirinden bağımsız uygulamalarını ve yapılarını benimsemiş, gizlilik ve bölgesel hakimiyet ilişkileri üzerinden bireyler ve firmalar arasındaki ilişkileri şekillendirmiş, geleneksel hiyerarşilere önem vererek yerel kurumlarla ilişkilerin uzak ve hatta antagonist olmasına karar vermiş olduklarını, ve böylelikle bu bölgedeki ekonominin, ticari bağımlılıklardan yoksun özerk işletmelerin bir birleşimi olarak kalmış olduğunun altını çizmiştir (Saxenian, 2000: 59).

Bilgi ve öğrenme bölgeleri üzerine odaklanmış yeni bir yaklaşımın 1990'lı yıllarda ortaya çıktığı görülmektedir (Asheim, 1996; Morgan, 1997; Malmberg ve Maskell, 1997; Keeble ve Wilkinson, 1999). Avrupa bölgesel kümelenmelerinde yüksek teknolojili KOBİ'lerin yenilikçi faaliyetlerini ve yeni evrimini anlamada farklı türlerdeki "bölgesel kolektif öğrenme" süreçlerinin etkisini araştırma konusu yaptığı çalışmasında Keeble ve Wilkinson (1999: 296), karşılaşılan teknolojik veya örgütsel sorunların ortak çözümünü koordine etmek için yerelleştirilmiş üretken bilgi tabanının yaratılması ve geliştirilmesinin gerekli olduğunu ve bu bilgi tabanının yaratılmasının, hem bilinçli hem de bilinçsiz mekanizmaları kapsayabildiğini vurgulamışlardır. Buna örnek olarak , KOBİ'ler arasında ya da bir KOBİ ile yerel bir üniversite arasındaki araştırma işbirliğini göstermişlerdir. Bu yaklaşıma göre, bir bölgenin bilgi işleme ve bilgi yaratımına izin vermesi, o bölge-

nin ayrıcalıklı kurumsal gücü olarak, mevcut fiziksel ve beşeri kaynaklar ile etkileşim yoluyla kendi yeteneklerini oluşturup, bölgedeki firmaların rekabet gücünü artırmaktadır. Bu tür bölgesel yeteneklerin kelebek etkisi yaratan karmaşık doğası, onların taklit edilmesini zorlaştırmakta, böylece bölgenin sürdürülebilir bir avantajı eline geçirmesinin temelini oluşturmaktadır. Bölgesel kurumsal yeterlilikler, bölgedeki firmaların sadece tek tek değil, aynı zamanda bütünle bölgeyi karakterize eden tüm endüstriyel sistemlerin rekabet gücünü korumanın temelini oluşturmaktadır (Morgan, 1997: 30). “Yeni” ekosistemler üzerine yapılan çalışmaların çoğu, büyük ölçüde bölgesel bilgi sistemleri literatürüne, özellikle de inovasyon ve girişimciliği yöneten bölgesel ilişkileri vurgulayan unsurlara odaklanılması anlayışına karşılık gelmektedir (Mason ve Brown, 2014: 7).

Aglomerasyon ekonomileri ve sanayi bölgeleri yaklaşımından beslenen ve kökeni Marshall (1920) ’ın ünlü eseri “ *Principles of economics*”a dayanan kümelenme kavramını Porter (2000: 16); “Kümeler, birbiriyle rekabet ederken aynı zamanda işbirliği yapan, birbirlerine bağlı şirketlerin, uzman tedarikçilerin, hizmet sağlayıcıların, ilgili sektörlerdeki firmaların ve ilgili kurumların (örneğin, üniversiteler, standart ajansları, ticaret birlikleri) belirli bir coğrafi alanda yoğunlaşmasıdır” ifadesi ile tanımlamıştır.

Hazır parçalar, makineler ve hizmetler gibi özel girdilerin tedarikçileri ve uzman alt-yapı sağlayıcıları gibi bir dizi birbirleriyle bağlantılı endüstri ve rekabet için önemli olan öğeleri kapsayan kümeler, aynı zamanda müşterilere ve tamamlayıcı ürün imalatçılara, ve yetenek, teknoloji ve ortak girdiler açısından ilişkili olduğu sektörlerdeki şirketlere doğru uzanırlar. Son olarak, birçok küme, özel eğitim, bilgi, araştırma ve teknik destek sağlayan, üniversiteler, standart belirleme kurumları, düşünce kuruluşları, mesleki eğitim sağlayıcıları ve ticaret dernekleri gibi hükümet ve diğer kurumları içermektedir (Porter, 1998a: 78).

Kümeler hem rekabeti hem de işbirliğini teşvik eden yapılardır. Kümelenme içindeki firmalar, rakiplerinin müşterilerini kazanmak ve ellerinde tutabilmek için yoğun bir şekilde birbirleriyle rekabet ederler. İçerisinde güçlü bir rekabet ortamı oluşmamış kümelenme denemeleri başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Sürüp giden çetin rekabetle rağmen, kümelenme içindeki aralarında ilişki bulunan endüstrilerde şirketler arasında ve yerel kurumlarda, çoğu zaman dikey olmak üzere, ciddi bir işbirliği de bulunmaktadır. Rekabet farklı boyutlarda ve farklı oyuncular arasında ortaya çıktığı için işbirliği ile rekabet aynı ortamda birbirlerini besleyerek devam edebilmektedir (Porter, 1998a: 79).

Girişimcilik ekosistemi kavramı, kümelenme, inovasyon sistemi ve endüstri bölgesi yaklaşımlarına ait birçok postülasyonu içermesine rağmen, bölgesel girişimcilik üzerine

yeni ve farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Girişimcilik ekosistemi araştırmacılarının ele aldığı temel konu, iş kurma girişimlerine elverişli ortamlarda bile, yüksek büyüme gösteren işletmelerin az olması sorunudur (Mason ve Brown, 2014: 7). Kümelenme, sanayi bölgesi ve yenilik sistemlerinin karşılaştırması Tablo 1.2 'de bulunmaktadır.

Tablo 1.2: Kümelenme, sanayi bölgesi ve yenilik sistemlerinin karşılaştırması

	Marshall Tarzı Sanayi Bölgesi	İtalyan Tarzı Sanayi Bölgesi	Kümelenme	İnovasyon Sistemleri
Anahtar Oyuncular	KOBİ	KOBİ; yerel yönetim	Yenilikçi firmalar	Yenilikçi firmalar; merkezi yönetim
Anahtar Konseptler	İşgücü piyasası; özel mal ve hizmetler; bilgi yayılımı, piyasa rekabeti	esnek uzmanlaşma; firmalar arası işbirliği, güven(sosyal yerleşiklik)	Faktör koşulları; talep koşulları; ilişkili ve destek endistrüleri; firma yapısı, stratejisi ve rekabeti	Ağlar, örgütler arası öğrenme, sistemler
Girişimcilik Ekosistemi Yaklaşımına Katkısı	Yetenek (İşgücü piyasası havuzu), ara hizmetler (özel mal ve hizmetler), bilgi (yayılımı)	Girişimciler ve girişimler arasındaki ağlar	Yetenek, finans, bilgi, fiziksel altyapı (faktör koşulları), talep (talep koşulları), destek hizmetleri / ara ürünler (ilişkili ve destek endistrüleri)	bilgi, finans, resmi kurumlar, talep
Anahtar Çıktılar	Bölgesel ekonomik büyüme (üretim)	Bölgesel ekonomik büyüme (istihdam)	Ulusal / bölgesel rekabet gücü (belirli endüstrilerin verimliliği)	İnovasyon
Anahtar Kaynaklar	Marshall, 1920; Krugman, 1991; Markusen, 1996	Piore ve Sabel, 1984; Becattini, 1990; B. Harrison, 1992	Porter, 1990; Porter, 1998b	Freeman, 1987; Lundvall, 1992; Braczyk vd., 1998
Girişimcilik - için Anahtar Kaynaklar		Johannisson vd., 1994; Malecki, 1997; Lazerson ve Lorenzoni, 1999	Rocha, 2004; Rocha ve Sternberg, 2005; Delgado vd., 2010	Sternberg, 2007; Ylinenpää, 2009

Kaynak: Stam ve Spigel, 2016: 4

Girişimci ekosistemi yaklaşımının, sanayi bölgesi, kümelenme ve inovasyon sistemi yaklaşımlarından ilk farkı, firmalardan ziyade girişimcilerin analizin odak noktasına alınmış olmasıdır. Şirketler yerine, analize girişimci bireylerle başlayan girişimcilik ekosistemi yaklaşımı, buna ilaveten girişimcilik sürecini çevreleyen sosyal ve ekonomik bağlamın rolünü de vurgulamaktadır (Stam ve Spigel, 2016: 3). Bu nedenle girişimcilik ekosistemi yaklaşımı, yalnızca girişimciliği, bir sonuç, bir çıktı olarak değil, aynı zamanda

önemli bir girdi faktörü olarak da yorumlamakta, girişimci bireyin, sistemi yaratarak ve sağlıklı tutarak, ekosistemdeki anahtar oyuncu rolünü yerine getirdiğine işaret etmektedir. Bu durum girişimcilerin, fırsatları tanıyan, kaynakları harekete geçiren ve değer yaratan temsilciler olarak, kurumların oluşturulması ve bölgesel ekonomik kalkınmanın inşasının anahtarı olmasından kaynaklanmaktadır. Girişimciler buldukları konumdan faydalanmakla birlikte, yerel toplulukları dönüştürebilen değişim temsilcileri olarak da kilit bir rol üstlenmişlerdir (Feldman, 2014: 9).

Kümelenmeler ve girişimcilik ekosistemleri arasında başka belirgin farklılıklar da vardır. Kümelenmelerdeki firmalar, aynı endüstrideki veya tedarik zincirindeki diğer firmaların yanına yerleştirilmekten faydalanarak, daha büyük müşterilere hizmet vermek ve birbirlerinin üretim tekniklerini öğrenmek için işbirliği yaparlarken, girişimcilik ekosistemi için bu her zaman böyle olmayabilir. Çünkü ekosistemdeki girişimciler bir ortak müşteriden ziyade, ortak bir teknolojiyi paylaşmaktadırlar. Girişimciler, yenilikçi bir girişimin yarattığı zorluklar hakkında bilgi alışverişinde bulunabilirler ve bir bölgedeki birçok girişimcinin varlığı, yatırımcıların, danışmanların ve mentorların oluşturduğu ağlar gibi bir destek yapısının oluşturulmasına yardımcı olabilmektedir. Girişimcilik ekosisteminin avantajları, her büyüklükteki ve yaştaki firmalara tahakkuk eden ve kümelenmelerde bulunan diğer endüstriyel faydalardan ziyade, başlangıç kültürü ve finansmanı gibi girişimcilik sürecine özgü kaynaklarla ilgili olmasıdır (Spigel, 2017: 52).

Kümelenmeler, sanayi bölgeleri ve inovasyon sistemleri literatürünün aksine, ekosistem araştırmalarının odak noktasında, daha büyük, daha yerleşik şirketler veya daha yavaş büyüyen KOBİ'lerden ziyade yeni başlangıç yapan firmalar ile girişimcilik ekosisteminin temelini oluşturan yüksek büyüme potansiyelli firmalar bulunmaktadır (Stam ve Spigel, 2016: 3). Isenberg (2010), küçük ölçekli girişimciler için mikro-finansmanın ana akım haline geldiği bir dönemde, yüksek potansiyelli girişimcileri desteklemek için kaynakların yeniden tahsis edilmesi, her ne kadar elitist ve adaletsiz görünse de; özellikle kaynakların kısıtlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, destek programlarının odağının, öncelikle büyük potansiyel pazarlara hitap eden hırslı, büyüme odaklı girişimcilere doğru kaydırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Kümelenmeler, sanayi bölgeleri ve inovasyon sistemleri ile girişimcilik ekosistemi yaklaşımı arasında bulunan benzerlikler ve farklılıklar tablo 1.3 'de gösterilmiştir.

Son olarak, girişimcilik ekosistemi yaklaşımına çok önemli katkılar yapmış olan Isenberg (2011), kendi kendisine yeten bir girişimcilik ekosisteminin oluşmasıyla elde edecek sosyal ve ekonomik faydaları hedefleyen politikacılar ile kamu liderlerinin, eko-

Tablo 1.3: Girişimcilik Ekosistemleri ve Sanayi Bölgesi, Kümelenme, İnovasyon Sistemi Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler

	Sanayi Bölgesi, Kümelenme, İnovasyon Sistemi	Girişimcilik Ekosistemi
Ana Odak	Başlıca odak noktası, bir yerin inovasyonu ve sıkı rekabet gücünü etkileyen, ekonomik ve sosyal yapıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğu durumda, (hızlı büyüyen) girişimler ve diğer organizasyon türleri arasında küçük bir ayırım yapılmıştır.	Yeni girişler, açıkça ekosistemin merkezinde bulunmaktadır. Kavramsal kalınma ve politika oluşturma açısından yerleşik büyük firmalardan ve (düşük büyümeli) KOBİ'lerden farklı olarak görülmektedir.
Bilginin Rolü	Yeni teknolojik ve piyasa analizlerinin kaynağı olarak bilgiye odaklanılmaktadır. Firma rekabetçiliğini artırmak için birden fazla kaynaktan bilgi biriktirilir. Üniversitelerden ve diğer büyük araştırma yoğun organizasyonlardan bilgi yayılımı çok önemlidir.	Piyasa ve teknik bilgiye ek olarak, girişimcilik bilgisi çok önemlidir. Girişimcilik süreci hakkında bilgi, girişimci ve mentorlar arasında informal sosyal ağlar, girişimcilik örgütleri ve sunulan eğitim kursları aracılığıyla paylaşılmaktadır.
Eylem Odağı	Özel şirketler ve devlet, endüstriyel bölge / kümelenme inovasyon sisteminin inşasında ve sürdürülmesinde birincil eylem odağıdır. Bireysel ajansların endi yarattıkları için küçük bir alan bırakılmıştır.	Girişimci, ekosistemin inşasında ve sürdürülmesinde temel aktördür. Devlet ve diğer kaynaklar, kamu yatırımları yoluyla ekosistemi desteklerken, girişimciler ekosistemi geliştirmek ve yönlendirmek amacıyla ajansı muhafaza ederler.

Kaynak: Stam ve Spigel, 2016: 5

nomik kalkınma ve refahı teşvik etmek için yeni ve uygun maliyetli bir stratejiyi temsil ettiğine inandığı “girişimcilik ekosistemi stratejisini” uygulaması gerektiğini vurgulamış ve girişimcilik ekosistemi yaklaşımının, kümelenme stratejileri, inovasyon sistemleri, bilgi tabanlı ekonomiler ve ulusal rekabetçilik politikalarının yerini aldığı yada en azında zorunlu bir tamamlayıcı olarak, bu sistemlere bir ön koşul oluşturduğunu iddia etmiştir (Isenberg, 2011: 1).

1.6 Girişimcilik Ekosistemi ve Diğer Ekosistem Yaklaşımları

İçinde bulunduğumuz, inovasyon ve dijital teknolojiler ile örülü bilgi çağında, inovasyonun yaratılması ve sürdürülmesi, yeniliklere izin veren ve yardımcı olan bir ortam içinde daha iyi sağlanabilmektedir. İşbirliği yoluyla değer yaratılması için oluşturulan bu ortamın, ekosistem olarak adlandırılabilirdiği görülmektedir. Yenilikçiliğe dayanan ekosistemin tam bir resmini elde etmek için, ekonomi literatürünü (daha ziyade sistem teşviklerine odaklanan) ve iş literatürünü (yenilikçi şirketleri üreten ve motive eden önemli faktörleri inceleyen) göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Mevcut literatür incelen-

diğinde ekosistem ile ilgili farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Bunlara iş ekosistemleri, yazılım ekosistemleri, platformlar, endüstriyel ekosistemler, dijital iş ekosistemleri, girişimcilik ekosistemleri, bilgi ekosistemleri ve başlangıç ekosistemleri örnek olarak gösterilebilir (Smorodinskaya vd., 2017: 5247). Bu durum, yazarların ekosistem ifadesini kullanmasında aralarında bir tutarlılık bulunmadığını, kavramın anlamının müphem kaldığını göstermektedir (Oh vd., 2016: 3).

1.6.1 Startup Ekosistemleri

Çoğu kez birbirinin yerine kullanılan startup⁴, inovasyon ve girişimcilik ekosistemleri arasında ayırım yapmak oldukça zordur. Örneğin, Feld (2012)'in kitabının adının “*Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city*”⁵ olması, içerisinde hem başlangıç hemde girişimcilik terimlerinin bulunması, bu kavramlar arasındaki ayırımın oldukça zor olduğunu göstermektedir. Dahası, bu ekosistem türleri arasındaki kavramsal farklılıklara dair literatür oldukça dardır. Bu ekosistemlerin, yani yeni girişimlerin, girişimciliğin ve inovasyonun sonuçlarının tanımları, bu konunun ne kadar karmaşık olduğunu iyi bir göstergesidir (Van de Wiele, 2017: 21).

Avnimelech ve Teubal (2006: 1477), startupları, ana faaliyetleri ilk satış aşaması için yoğun AR-GE yapan, genç (genellikle yaşları 1 ile 5 arasında değişen) ve ileri teknoloji şirketleri olarak tanımlamışlardır. Startuplar, aşırı belirsizlik koşullarında yeni ürünler geliştiren kuruluşlardır (Moogk, 2012). Yaratıcılık, yenilikçilik ve meydan okumanın kabulü gibi girişimci özelliklerinin, startupların başarısı üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir (Mazdeh vd., 2011: 164).

Startupların, yeni, genç ve büyüyen şirketler olarak, iş yaratma potansiyelinin toplum için hayati öneme sahip olması, araştırmacıları, bir topluluğun girişimci destek ağının (“ekosistemi” oluşturan kurum ve kuruluşların) nasıl kurulabileceği üzerine çalışma yapmaya itmektedir. Motoyama ve Watkins (2014: 2) da bu konu üzerine, St. Louis bölgesinde girişimcilik ekosisteminin bir bölümü olarak kabul ettikleri başlangıç ekosistemi üzerine bir vaka çalışması yapmıştır. Motoyama ve Watkins (2014), yeni bir girişimcilik ekosisteminin kurulması aşamasında ihtiyaç duyulan ortamın gelişmesi, evrimleşmesini ve böylelikle bir girişimcilik ekosistemine evrilmesini çalışmalarının odak noktasına almışlardır. Buradan hareketle, startupların gelişimi için gerekli olan startup ekosisteminin, girişimcilik ekosisteminin de başlangıç aşaması olduğu kabul edilebilir.

⁴Merriam-Webster (2019) elektronik sözlüğünde, start-up terimi, yeni bir girişim olarak tanımlanmaktadır.

⁵Bu kitabın adı Türkçeye, “Başlangıç Toplulukları: Şehrinizde Girişimci bir Ekosistem Oluşturmak” şeklinde tercüme edilebilir.

1.6.2 İş, İnovasyon ve Bilgi Ekosistemleri

İster doğal olsun ister insan yapımı olsun, bütün ekosistemler benzersizdirler. Ekosistem içerisinde rol alan aktörlerin ve aralarındaki ilişkilerin benzersiz olması, onların kendilerine göre özel bir şekilde evrimleşmesini ve gelişmesini sağlamaktadır. Bir ekosistemde, her aktörün üstlendiği rol, kendi benzersiz perspektiflerinden ekosistemi anlamlandırmalarına yol açmaktadır. Bu bağlamda, yönetim ve inovasyon çalışmalarında, ekonomik aktörler arasındaki meta-kuruluşları tanımlamak için iş, inovasyon ve bilgi ekosistemleri olarak kısmen örtüşen birkaç kavram kullanılmaktadır (Valkokari, 2015: 18).

Rekabet, firmaların fırsatları yakalaması, zorlukların üstesinden gelmesi, temel yeterlilikleri ve kabiliyetleri ile diğer şirketlerin arasında kendisini ispatlamasıyla belirlenmektedir. Değişen rekabet koşulları, yöneticileri, artık yalnızca fiziksel veya dijital boyutlarla tanımlanamayan, sürekli değişen bir rekabet ortamında gezinmek durumunda bırakmaktadır (Zahra ve Nambisan, 2011: 15). Şirketin rekabet içinde bulunduğu küresel ağlar ve ekosistemler, firmaya çeşitli kaynaklara ulaşma, ittifak ortakları bulma ve piyasa koşulları hakkında önemli bilgilere sahip olma imkânı sağlamaktadır. “İş ekosistemleri” olarak adlandırılan bu ağlar, endüstri oyuncuları arasındaki ilişkileri tanımlayan uzun ve evrimsel bir sürecin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Zahra ve Nambisan, 2012: 219).

Küreselleşme çağında en önemli rekabet silahlarından birisi olan inovasyonlar, firmaları ve kurumsal destek altyapılarını daha fazla bilgi yoğun hale dönüşmek zorunda bırakmakta ve bu durum uygulanan politikaların da yaşanan dönüşüme göre ayarlanmasına sebep olmaktadır (Cooke, 2002: 133). Rekabet gücünü ele geçirmek isteyen inovasyon temelli firmaların belirli bölgelerde “inovasyon kümelenmeleri” oluşturdukları görülmektedir. Bu kümelenmelerin öneminin artmasıyla evrimleşmeye başladığı, özellikle üçlü-sarmal modeli (üniversite-sanayi-devlet işbirliği) altında gelişim gösterdiği görülmektedir. Öyle veya böyle bir çok ülke, üniversite-sanayi-devlet işbirliğini sağlayarak, Üniversite spinoff’larından oluşan yenilikçi ortam kurmak, bilgi temelli ekonomik kalkınma için üç taraflı girişimler tesis etmek ve farklı alanlarda ve farklı teknolojilerle çalışan büyük ve küçük şirketler arasında stratejik ittifaklar oluşturmak gibi amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Etzkowitz ve Leydesdorff, 2000: 112). İnovasyon kümeleri, üniversite-sanayi-devlet işbirliği etkileşimleri ile, inovasyon sinerjisinin benzersiz ekonomik etkileri ile yenilikçi mal ve hizmetlerin sürekli ve ortaklaşa olarak yaratılmasını sağlayarak, inovasyon ekosistemi olarak adlandırabileceğimiz bir ortama dönüşebilmektedirler (Porter ve Ketels, 2009: 175-176).

Tablo 1.4: İş, İnovasyon ve Bilgi Ekosistemlerinin Karakteristik Özellikleri

	İş Ekosistemi	İnovasyon Ekosistemi	Bilgi Ekosistemi
Ekosistemin temelleri	Müşteri değeri için kaynak kullanımı	İnovasyonun birlikte yaratılması	Bilgi keşfi
İlişkiler ve bağlantılar	Hem rekabetçi hem de paylaşımlı küresel iş ilişkileri	Coğrafi kümelenmiş aktörler, farklı düzeylerde işbirliği ve açıklık	Merkezi olmayan ve bozulmuş bilgi düğümleri, bilgi alışverişi yoluyla sinerji
Aktörler ve Roller	Merkezde bulunan tedarikçiler, müşteriler ve focal şirketler ⁶ ile daha uzaktan ilgili diğer aktörler	Yenilikçi politikacılar, yerel arabulucular, yenilik komisyoncuları ve fonlama kuruluşları	Bilgi düğümleri olarak hizmet sunan, araştırma enstitüleri, inovatörler ve teknoloji girişimcileri
Eylem mantığı	Kaynaklarını, varlıklarını ve faydalarını paylaşan yada diğer ağ bağlantılı iş operasyonları ile aktörleri bir araya getiren bir platformki bir ana aktör.	Aktörler tarafından kolaylaştırılan hub'lar etrafında etkileşim halinde olan coğrafi olarak yakın aktörler.	Tüm aktörlerin yararına bilgi alışverişi veya merkezi ve tescilli olmayan bir kaynak etrafında toplanan çok sayıda aktör

Kaynak: Valkokari, 2015: 21

Bilgi ekosistemi ise daha çok bilginin yaratılması için gerekli olan bilginin ortak üretimi, geliştirilmesi paylaşılması sağlayan bir bilgi üssünün yaratılmasına odaklanmıştır (Valkokari, 2015: 18). Ekosistem, firma bazında inovasyonların tetiklenmesine, böylelikle bir yenilikçilik ortamı meydana gelmesine sebep olmakta, sonuç olarak o bölgede artı değer yaratımı gerçekleşmektedir (Van der Borgh M vd., 2012: 164). Politika yapıcılar, bilgi ekosistemlerinin otomatik olarak iş ekosistemlerinin yaratılmasını tetiklediği beklentisi ile öncelikli olarak bilgi ekosistemlerinin gelişmesi için çaba sarf etmektedirler. Ancak Clarysse vd. (2014) yaptıkları çalışmada, bilgi ekosistemlerinde ve iş ekosistemlerinde değer yaratma sürecinin aynı olmadığını, dolayısıyla birbirinden farklı destek politikalarına ihtiyaç duyduklarını savunmuşlardır (Clarysse vd., 2014: 37).

⁶Lambert ve M. C. Cooper (2000: 70), tedarik zinciri ağ yapısı içinde bulunan firmalar ile müşteriler arasında dolaylı veya direk etkileşim halinde bulunarak zincirin yönetiminde görev alan firmayı, focal şirket olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde, ekosistem literatüründe Valkokari (2015: 21)'nin bu terimi, ekosistemin kalbinde bulunan, diğer aktörlerle etkileşim halinde bulunan odak firma olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Buraya kadar anlatılanlardan, her üç ekosisteminde, birbirleriyle kesişen bir çok ortak noktasının bulunduğu, bununla beraber bir takım farklarının da olduğu görülmektedir. İş ekosistemlerinde, ekonomik çıktılar ile ekosistemde bulunan aktörler arasındaki iş ilişkilerine vurgu yapılırken, inovasyon ekosistemlerinde, bölgesel merkezlerde inovasyon temelli yeni firmaların yaratılmasına olanak sağlayan ortama odaklanılmıştır. Bilgi ekosistemlerinde ise temel noktada bilginin üretilmesine olanak sağlayan yapılar bulunmaktadır. Bu üç ekosistemin karakteristik özellikleri ve aralarındaki farklılıklar Tablo 1.4 gösterilmiştir (Valkokari, 2015: 18).

BÖLÜM 2

GİRİŞİMCİLİK EKOSİSTEMİNİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER

Bir girişimcilik ekosistemi çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bölümde, literatürde karşılaşılan ve en çok kabul gören bileşenler tanımlanarak, ekosistem için önemleri ve gereklilikleri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Girişimciliğin gelişiminde rol oynayan faktörlerin bir kombinasyonu olarak “girişimcilik ortamı”, bir yandan insanların girişimcilik faaliyetlerini yürütme konusundaki istek ve kabiliyetlerini etkileyen genel ekonomik, sosyokültürel ve politik faktörleri ifade ederken, diğer yandan yeni firmaların başlangıç aşamasını ve sürecini kolaylaştıran desteklerin ve destek hizmetlerinin kullanılabilirliğini ifade etmektedir (Gnyawali ve Fogel, 1994: 44). Girişimcilik ekosisteminin tanımından hareketle, sistemin parçası olan alt sistemlerin birbirleriyle formal veya informal bir ilişki halinde olan farklı unsurlar olduğu anlaşılmaktadır. Doğaları gereği farklı olan bu unsurlar özel bir şekilde bir araya gelerek ekosistemi oluşturmaktadırlar (Boutillier vd., 2016: 43). Girişimcilik ekosistemi ile ilgili geçmiş çalışmalar, başarılı bir ekosistemin bileşenlerinin profilendirilmesine odaklanarak (Oden, 1997; Saxenian, 2000; Feld, 2012), bu bileşenler hakkında değerli bilgiler (Neck vd., 2004; Cohen, 2006; Isenberg, 2010) sağlamaktadır (E. Mack ve Mayer, 2016: 2118).

Her ne kadar başarılı ekosistemlerin özelliklerine dayalı bu açıklamalar oldukça önemli olsa da, bu özelliklerin haricinde kalan diğer özelliklerin üzerinde çalışılması da gerekmektedir (E. Mack ve Mayer, 2016: 2119). Ekosistem bileşenleri ile bunların arasındaki karşılıklı bağımlılıkları anlamak ve bu bileşenlerin zaman içindeki nispi önemini değerlendirmek için ilave araştırmalara da ihtiyaç vardır. Böylelikle girişimcilik ekosistemi unsurlarının her birinin nasıl geliştirilebileceği ve korunabileceği ortaya koyulabilecektir (Cohen, 2006: 12).

Neck vd. (2004: 191), Boulder, Colorado'daki bir vaka çalışmasına dayanarak bir ekosistem çerçevesi uyarlamışlardır. Şekil 2.1 onların hazırladığı sınıflandırmayı göstermektedir. Bileşenlerin köşesinde yazılan yüzdeler, derinlemesine yapılan görüşmeler sırasında karşılaşılan yanıt sıklığını ortaya koymaktadır. Girişimcilik ekosisteminin, inkübatör organizasyonları ve bölgeden oluşmakta olduğu, bu yapıların nasıl bölünmüş olduğu ve aralarındaki bağlantılar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada altı çizilen altı ana ekosistem bileşeni; inkübatörler, spin-off'lar, informal ağlar, resmi ağlar, altyapı ve kültür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Boulder Country Girişimcilik Ekosistemini Oluşturran Bileşenler	İnkübatör Kuruluşlar	Dolaylı Yan Ürünler (Yeni Girişimler) % 67	İkinci ve sonraki jenerasyonlara ait yan ürünler % 13	
		Dolaysız Yan Ürünler (Yeni Girişimler) % 33		
	Bölge	Gayri Resmi Ağlar		%67
		Resmi Ağlar	Üniversiteler	%73
			Hükümet	%60
			Uzman/Destek Hizmetleri	%73
			Sermaye Kaynakları	%53
			Yetenek Havuzu	%67
			Büyük şirketler	%47
			Fiziksel Altyapı	%20
Kültür	%100			

şekil 2.1: Boulder Country Girişimcilik Sisteminin Taksonomisi

Kaynak: Neck vd., 2004: 199

Boulder Country üzerine yapılan bir başka çalışmada, girişimci bir topluluğun katılımcılarının, liderler ve besleyiciler olarak iki farklı kategoride incelendiği görölmektedir (Feld, 2012: 31). Bu çalışmada, gelişmiş bir girişimcilik ekosisteminin liderlerinin bulunduğu, ancak başlangıçta, ekosistemlerdeki her unsurun, besleyici olarak görölebileceği ifade edilmiştir. Bu besleyiciler ise, yatırımcılardan, üniversitelerden, servis sağlayıcılarından, büyük şirketlerden, hükümetten ve mentorlardan oluşmaktadır (Feld, 2012: 32).

Foster vd. (2013: 7) yaptıkları, dünya çapındaki 1000'den fazla girişimciyi sorgulayan, World Economic Forum (DEF) tarafından yaptırılan bir araştırmanın sonuçları, Boulder Country üzerine Neck vd. (2004) ve Feld (2012) tarafından yapılan nitel alış-

malarda tespit edilmiş sekiz bileşen ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Foster vd. (2013: 6), bir bölgeden diğerine girişimcilik ekosistemlerinde büyük farklılıklar bulunduğunu, kendi ülkelerinin veya bölgelerinin ötesinde genişleme fırsatlarını değerlendirirken, girişimciler ile hükümetler arasında, hükümetlerin girişimcilik ekosistemi politikalarında, odağa güçlü bir şekilde ülkesel / bölgesel politikaları yerleştirmesinin bir uyum sorununa sebep olduğunu vurgulamışlardır. Bununla beraber, Foster vd. (2013: 5), girişimciler tarafından, pazar, insan sermayesi ve finansman gibi girişimcilik ekosisteminin üç alanına özellikle değer verilmekte olduğunu raporlamışlardır. Tablo 2.1’de, bu çalışmada ortaya koyulan 8 ana kategori ile bunların altında bulunan alt bileşenler bulunmaktadır.

Tablo 2.1: Girişimci Ekosistemi Bileşenleri

Erişilebilir Piyasalar	İnsan Sermayesi / İşgücü
İç Pazar - Müşteriler (Büyük Şirketler)	Yönetim Yeteneği
İç Pazar - Müşteriler (Küçük / Orta Ölçekli İşletmeler)	Teknik Yetenek
İç Pazar – Müşteri (Hükümetler)	Girişimci Şirket Deneyimi
Dış Pazar – Müşteri (Büyük Şirketler)	Dış Kaynak Kullanımı
Dış Pazar - Müşteriler(Küçük / Orta Ölçekli Şirketler)	Göçmen İşgücüne Erişim
Dış Pazar – Müşteri (Hükümetler)	
Fonlama ve Finansman	Destek Sistemi
Arkadaşlar ve aile	Mentorlar / Danışmanlar
Melek Yatırımcılar	Profesyonel Hizmetler
Özel Sermaye	İnkübatörler / Hızlandırıcılar
Risk Sermayesi	Girişimci Eşler Ağı
Borç Erişimi	
Düzenleyici Çerçeve ve Altyapı	Eğitimi ve Öğretim
Bir İşe Başlama Kolaylığı	Üniversite Öncesi Eğitim Görmüş Mevcut İş Gücü
Vergi teşvikleri	Üniversite Eğitim Görmüş Mevcut İş Gücü
İş Dostu Mevzuat ve Politikalar	Girişimcilik Özel Eğitimi
Temel Altyapıya Erişim (örn. Su, elektrik)	
Telekomünikasyon / Genişbant’a Erişim	
Ulaşım Olanakları	
Katalizörler Olarak Büyük Üniversiteler	Kültürel Destek
Girişimciliğe Saygı Kültürünü Teşvik Eden Büyük Üniversiteler	Risk ve Hataya Karşı Hoşgörü Kültürü
Yeni Şirketler için Fikir Oluşumunda Anahtar Rol Oynuyan Büyük Üniversiteler	Kişisel İstihdam Tercihi
Yeni Şirketler İçin Mezun Yetiştirilmesinde Anahtar Rol Oynuyan Büyük Üniversiteler	Başarı Hikayeleri / Rol Modelleri
	Araştırma Kültürü
	Girişimciliğin Olumlu İmajı
	İnovasyonun Ödüllendirilmesi

Kaynak: Foster vd., 2013: 7

Isenberg (2011: 6) girişimcilik ekosistem stratejisinin kalbinde, beklenildiği üzere, bu sistemin nasıl geliştiğini belirleyen faktörlerin bulunduğunu ifade etmiştir. Bu faktör-

lerin ana başlıklarını, politika, finans, kültür, destekler, insan sermayesi ve pazarlar olarak sınıflandırmıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2: Isenberg (2011)'e göre Ekosistem Bileşenleri

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

Bir başka vak'a araştırması temelli kavramsal çerçeve, Suresh ve Ramraj (2012: 98-99) tarafından geliştirilmiştir. Çalışmalarında, bireyin girişimciye dönüşebilmesine veya dönüşmemesine etki eden sekiz destek sistemi tanımlamışlardır: ahlaki destek (arkadaşlar, aile vb), mali destek, ağ desteği, devlet desteği, teknoloji desteği (örn. üniversiteler, inkübatörler, insan sermayesi vb.), piyasa desteği (yani piyasadaki fırsatlar), sosyal destek (örneğin, başarısızlığın kabul edilmesi vb.) ve çevresel destek (yerel şartlar, mevcut kaynaklar, iklim koşulları, vb.).

Kendinden önceki literatürde en çok bahsedilen unsurları özetlediği, "The relational organization of entrepreneurial ecosystems" adlı çalışmasında, Spigel (2017), genel olarak bu unsurları, kültürel, sosyal ve maddi nitelikler şeklinde üç ana kategoriye ayırarak incelemiştir (Tablo 2.2). Kültürel özellikler, bir bölgenin girişimciliğe ilişkin temel inançlarını ve beklentilerini temsil etmekte olup, kültürel tutumları, girişimciliğe olan desteği ve tarihsel girişimcilik başarı öykülerini içermektedir. Öte yandan sosyal özellikler, sosyal ağlardan elde edilen tüm kaynakları yani sosyal ağın kendisi başta olmak üzere, finansal sermayeyi, mentorları ve işçi yeteneklerini kapsamaktadır. Son olarak da, maddi

nitelikleri oluşturan üniversiteler, destek hizmetleri ve tesisleri, politik ve siyasal unsurlar ve açık pazarlar vardır. Bunlara ilave olarak Spigel (2017), bir ekosistemin nitelikleri arasındaki ilişkilerin, politika gibi “daha yüksek” olanları destekleyen kültür gibi “düşük” unsurların basit bir hiyerarşisi olmadığını; aksine maddi niteliklerin geliştirilmesi ve başarısı, sosyal özelliklerin güçlendirilmesini sağlayarak, altta yatan kültürel niteliklerin de güçlendirilmesine etki edebileceğini vurgulamıştır (Spigel, 2017: 50-57).

Sonraki bölümlerde, literatürde en sık karşılaşılan sınıflandırmalara göre, bir girişimcilik ekosistemini oluşturan unsurların incelemesi yapılacaktır. Bu unsurlar: politika, finansman, kültür, beşeri sermaye, eğitim kurumları ve büyük üniversiteler, destek kuruluşları ve piyasalar adı altında sınıflandırılarak incelenecektir. Bu bileşenlerin her birinin girişimcilik üzerindeki etkisine dair mevcut literatürün dar kapsamda bir incelemesi yapılacaktır.

2.1 Piyasalara Erişim

Bütün ekonomik faaliyetler, insanların ihtiyaçlarını gidermek üzere gerçekleştirilmektedir. İhtiyaç tatmin etmeyen bir mal veya hizmetin üretilmesinin hiç bir anlamı olmayacağı gibi bu tür faydasız ürünlerin ekonomik değeri de bulunmamaktadır. Arzın karşısında bir talebin oluşması bu ihtiyaçların varlığına ve önemine bağlıdır (Şimşek ve Çelik, 2011: 5). İhtiyaçların oluşturduğu talep ile üreticilerin bu ihtiyaçların tatminine yönelik ürettikleri ürünlerin bulunduğu ve belirli bir fiyat üzerinden mübadelenin gerçekleştiği yerlere pazar adı verilmektedir (Mucuk, 2012b: 127).

Alicılar, en yüksek faydayı elde etmek için, maliyet olarak algıladıkları fiyat tekliflerini, maddi ve manevi faydaları ile birlikte mukayese ederek en uygun olanı seçmektedirler. Müşteri algısı kalite, hizmet ve fiyat birleşimi ile şekillenmektedir. Değer algıları, hizmet kalitesi artıkça artarken, fiyat artıkça düşmektedir. Ürettikleri mal ve hizmetleri satabilmek için firmaların, müşteri değerinin belirlenmesi, yaratılması, iletilmesi ve izlenmesi gibi pazarlama faaliyetleri içerisine girmeleri gerekmektedir. Böylelikle, bir tüketicinin bir ürüne ait beklentileri üzerinden şekillenen ürün performansına ilişkin kararını yansıtan müşteri memnuniyeti sağlanarak, işletmenin kârlılığının artırılması, dolayısıyla işletmenin varlığını sürdürmesi ve büyümesi sağlanabilmektedir (Kotler ve Keller, 2012: 10). Sonuç itibarıyla firmaların ürettikleri değerler, onları alıp kullananlar olmadığı sürece potansiyel değer olarak kalmaya devam etmektedirler (Dockery ve Knudsen, 2018: 123).

Ürettikleri potansiyel değerleri realize etmek isteyen işletmeler, öncelikle hedef pazarlarını seçerek, yarattıkları faydaları talep eden özel müşteri grubunu belirlemeye çalışmaktadırlar. İşletmelerin hedef pazarlarında odak noktasına aldığı müşteriler, farklı şekil-

Tablo 2.2: Ekosistem Özellikleri

Özellik Türü	Özellik	Tanımlama	Örnekler
Kültürel	Destekleyici Kültür	Girişimcilik faaliyetlerini destekleyen ve uyumlaştıran kültürel tutumlar ve risk almayı teşvik	Aoyama, 2009; Feldman, 2001; Julien, 2007
	Girişimcilik Tarihi	Başarılı girişimciler, önde gelen yerel girişimcilik örnekleri.	Nelles vd., 2005; Feld, 2012
Sosyal	İşçi Yeteneği	Yeni işletmelerde çalışmak isteyen vasıflı işçilerin varlığı	Arruda vd., 2013; Audretsch, Falck, vd., 2012; Bahrami ve Evans, 1995; R. T. Harrison ve Leitch, 2010
	Yatırım Sermayesi	Aileden, arkadaşlardan, melek yatırımcılardan ve risk sermayedarlarından, yatırım sermayesini temin edebilme	Van der Borgh M vd., 2012; Kenney ve Patton, 2005; Malecki, 2009
	Ağlar	Girişimcileri, danışmanları, yatırımcıları ve çalışanları birbirine bağlayan ve bilgi ve becerilerin serbest akışını sağlayan sosyal ağların varlığı.	Dubini, 1989; Malecki, 1997; Neck vd., 2004
	Mentorlar ve Rol Modeller	Genç girişimcilere tavsiyede bulunan başarılı yerel girişimcilerin ve iş adamlarının bulunması	Feld, 2012; Kenney ve Patton, 2005; Foster vd., 2013
Materyal	Politika ve Yönetim	Girişimciliği doğrudan finansman yoluyla destekleyen ya da yeni girişimin önündeki engelleri kaldıran devlet tarafından yönetilen programlar ya da düzenlemeler.	Desrochers ve Sautet, 2008; Isenberg, 2010
	Üniversiteler	Hem yeni girişimciler yetiştiren hem de yeni bilgi üretebilen üniversiteler ve diğer yüksek öğrenim kurumları	Audretsch, Falck, vd., 2012; Dubini, 1989; Feldman vd., 2005; Wolfe, 2005
	Destek Hizmetleri	Yeni girişimlere, yardımcı hizmetler sunan firmalar ve kuruluşlar. Örneğin, patent avukatları, inkübatörler ve muhasebeciler	Kenney ve Patton, 2005; Patton ve Kenney, 2005; Marmer vd., 2012
	Fiziksel Altyapı	Girişim ve büyümeyi sağlamak için yeterli ofis alanı, telekomünikasyon tesisleri ve ulaşım altyapısının mevcudiyeti	Audretsch, Falck, vd., 2012; E. A. Mack ve Rey, 2014
	Açık Pazarlar	Girişim yaratmayı ve küresel piyasalara engelsiz erişimi mümkün kılmak için yeterli yerel fırsatların varlığı	Spilling, 1996; Marmer vd., 2012

Kaynak: Spigel, 2017: 56

lerde sınırlandırılmaktadır (Mucuk, 2012a: 70). Temel bazı pazar çeşitleri Tablo 2.3 'de verilmiştir.

Özellikle yeni faaliyete başlayan firmalar ile küçük firmaların hayatta kalması ve gelişmesi için pazarların ve pazarlama faaliyetlerinin çok önemli olduğuna dair ciddi ka-

Tablo 2.3: Temel Pazar Sınıflandırması

Pazar Türü	Özelliği
Tüketici Pazarları	Kendisinin veya ailesinin ihtiyacını gidermek isteyen bireyler ile bu ihtiyaçları karşılamak üzere kitlesel tüketim malları ve hizmetleri satan firmaların karşı karşıya geldikleri pazarlardır. Firmalar, meyve suyu, kozmetik, spor ayakkabısı ve hava yolculuğu gibi ürünleri satabilmek için üstün ürünler ve ambalajlar geliştirerek güçlü bir marka imajı oluşturmak, kullanılabilirliğini sağlamak ve ilgi çekici iletişim ve güvenilirlik ile desteklemek için büyük bir zaman harcamaktadırlar.
Endüstriyel Pazarlar	Üretimde kullanmak veya değer ilave ederek satmak amacıyla mal veya hizmet talep eden, rekabetçi teklifleri değerlendirmede yetenekli profesyonel alıcılarla ticari mal ve hizmet satan şirketleri buluşturan pazarlardır. Endüstriyel satıcılar, ürünlerinin alıcılara, daha düşük maliyetler ile daha yüksek gelir etmesinde nasıl katkı sağladığını, özellikle kişisel satış çabaları başta olmak üzere , çeşitli tutundurma faaliyetleriyle iletmek durumundadır. Bu tip ilişkilerde, ürünlerin fiyatı ve şirketin itibarı daha büyük önem taşıyabilmektedir.
Küresel Pazarlar	Hem ülke içinde hemde ülke dışında, çok farklı alıcılar ile satıcıların biraraya geldiği pazarlardır. Küresel pazardaki şirketler, hangi ülkelere gireceklerine; bu ülkelere nasıl gireceklerine (ihracatçı, lisans veren, ortak girişim ortağı, sözleşme üreticisi veya yalnız üretici olarak); her ülkeye ürün ve hizmet özelliklerinin nasıl uyarlanacağına; farklı ülkelerdeki ürünleri nasıl fiyatlandırabileceğine; farklı kültürler için iletişimin nasıl tasarlanacağına karar vermelidirler. Mülkün satın alınması ve elden çıkarılması için farklı gerekliliklerle karşı karşıyadırlar; kültürel, dil, yasal ve politik farklılıklar; ve döviz kuru dalgalanmaları gibi
Devlet ve Kurumsal (kar amacı gütmeyen) Pazarlar	Devletin ve kar amacı gütmeyen kurumların alıcı olarak karşımıza çıktığı pazarlardır. Dini müesseseler, üniversiteler, hayır kurumları ve devlet kurumları gibi sınırlı satın alma gücüne sahip kâr amacı gütmeyen kuruluşlara satış yapan şirketlerin dikkatlice fiyatlandırmaları gerekmektedir. Düşük satış fiyatları, satıcının teklife dahil edebileceği özellikleri ve kaliteyi etkileyebilmektedir. Hükümet çok sayıda satın alma teklifi almakta ve düşük teklifi verenler tercih etmektedirler.

Kaynak: Kotler ve Keller, 2012: 9,Mucuk, 2012a: 87-90,Mucuk, 2012b: 128

nıtlar bulunmaktadır. Çünkü pazarlar bu tip firmalar ile belirsiz ve hızlı değişen bir dış ortam arasında önemli bir ara yüz oluşturmaktadır. İlave olarak da pazarlara erişim olanakları, hayatta kalabilen ve başarısız olan şirketleri birbirinden ayıran kilit unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Stokes, 2006: 325).

Girişimcilik ekosistemlerinde fırsatlar yaratmak için güçlü bir yerel pazarın mevcudiyetine ihtiyaç bulunmaktadır (Spigel, 2017: 55). Foster vd. (2013), yerel pazarı, tüketiciler, hükümetler, KOBİ'ler ve büyük şirketler olarak sınıflandırmıştır (bakınız Tablo

2.1). Yerel girişimciler, yerel pazarda karşılaştıkları fırsatlardan yararlanabilmek için mükemmel bir konumdadırlar, çünkü potansiyel müşterilerle yakın temas halinde olmaları, onlara güçlü pazar araştırması yapma olanağı sağlamaktadır (Spigel, 2017: 55). Uygun pazarlar, genç firmalara erken satış yapmak gibi çeşitli fırsatları yakalayabilme ve böylelikle yeteneklerini geliştirip büyüyebilmek için değerli bir platform görevi yapmaktadır (Feldman, 2001: 886).

Tablo 2.4: Ekosistemin Piyasa Bileşenleri

Erken Müşteriler	Ağlar
<ul style="list-style-type: none">• Konsept kanıtı için ilk benimseyenlerin varlığı• Üretimde uzmanlık• Referans müşteriler• İlk yorumlar• Dağıtım kanalları	<ul style="list-style-type: none">• Girişimcilerin ağları• Diaspora ağları• Çok uluslu şirketleri

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

Motoyama, Danley, vd. (2013: 1) çalışmalarında, bir dizi yüksek büyüme firmasının, sadece bölgesel pazarlara hizmet vermekte olduğunu; firmaların, bu sınırlı bölgesel odağı, güçlü yönleri olarak görmekte olduğunu, dolayısıyla girişimcilerin ve onların destek topluluğunun, başarılı olmak için, ulusal ve global pazarlara ulaşmanın elzem olmadığını, bölgesel olarak da başarılı yüksek büyüme hızına sahip firmalar ortaya çıkabileceğinin göz önünde bulundurması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

2.2 Beşeri Sermaye

İnsanların, iş yaşamlarında edindiği yararlı bilgi ve beceriler, bir sermaye biçimi olarak, işletmelerin beşeri sermayesini oluşturmaktadır. Ulusal üretimdeki artışların, arazi, insan-saat ve fiziksel yeniden üretilebilir sermayenin artışlarıyla karşılaştırıldığında büyük olması, insan sermayesinin yaratmış olduğu katma değer ile açıklanabilmektedir (Schultz, 1961: 1). Bilgiye dayalı girişimcilik fırsatlarının oluşturulduğu, aynı zamanda girişimcilik eylemlerinin başarısında kritik öneme sahip girişimci kapasitenin önemli bir belirleyicisi olan bilgi üretiminin elde edilmesi için, beşeri sermayenin coğrafi örüntüsünün anlaşılması gerekmektedir. Ekonomistlerin, coğrafyacıların ve bölgesel bilim insanlarının, beşeri sermayenin yerini belirlemede bazı faktörlerin rollerini inceleme konusu yaptıkları görülmektedir (Qian vd., 2013: 567).

İnsan sermayesi kavramı, insanların kurumlara sağladığı katma değer ile ilgili bir kavram olarak, bir örgütün maddi olmayan varlıklarının önemli bir unsurunu teşkil etmektedir. Diğer maddi olmayan varlıklar arasında telif hakkı, müşteri ilişkileri, markalar

ve şirket imajı gibi unsurlar bulunmaktadır. Bütün bunlar, özellikle de çalışanların “know-how”u, hayal gücü ve yaratıcılığı, iş başarısı için “maddi” varlıklar kadar kritik bir önem taşımaktadır (Baron ve Armstrong, 2007: 5). Bu sebeple, bir çok yazar (Feld, 2012; Feldman vd., 2005; Foster vd., 2013; Motoyama ve Watkins, 2014; Stam, 2015), başarılı ve yetenekli bir iş gücünün (beşeri sermaye) varlığının, bir girişimcilik ekosisteminin yaratılmasında en önemli unsurlardan biri olduğu fikrini paylaşmaktadırlar. Isenberg (2011), beşeri sermayeyi, iş gücü ve bu işgücüne değer katan eğitim kurumları olmak üzere iki alt grupta değerlendirmiştir (Tablo 2.5).

Tablo 2.5: Ekosistemin İnsan Sermayesi Bileşenleri

İş Gücü	Eğitim Kurumları
<ul style="list-style-type: none"> • Vasıflı ve vasıfsız işçilerin durumu • Seri girişimciler • Sonraki nesil aileler 	<ul style="list-style-type: none"> • Özelikli girişimcilik eğitimi • Genel eğitim dereceleri (Profesyonel ve akademik)

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

2.2.1 Yetenekli İşgücü

İşgücü yetenek havuzu, girişimcilik ekosistemleride tartışılmaya devam eden ortak konulardan birisidir. Bölgesel yetenek havuzuna ilişkin şikayetlerin, eleştirel olarak dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. Bu konuda Silikon Vadisi en iyi örneklerden birisini sunmaktadır. Silikon Vadisinde faaliyet gösteren, teknoloji firmaları, dünya genelinde teknoloji sektörlerdeki en büyük ve en yetenekli iş gücü havuzundan yararlanmaktadır. Ancak bu teknoloji şirketlerinin ihtiyaç duyduğu, yetenek havuzunun yaratılması, 1990’lardan bu yana çalışanların, çalışma vizelerinin ve sürekli ikametlerinin genişletilmesi için Washington’a sürekli olarak yapılan lobi çalışmalarıyla sağlanmıştır (Motoyama, Danley, vd., 2013: 11).

2.3 Fonlama ve Finansman

Girişimcilik, yeni mezunlardan tecrübeli yöneticilere kadar, bir çok kişi tarafından ilgi gören ve arzu edilen bir meslek ve kariyerdir. Girişimcilik aynı zamanda politikacıların da, ekonomik büyüme ve istihdam için bel bağladığı temel kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak girişimcilik kariyerini yeni tercih eden kişilerin, öncelikli olarak karşılarına çıkan problemler, genellikle finansman ile ilgili olmaktadır. Yeni girişimlerin finansman probleminin çözümünde, yatırımcılara ulaşma yöntemlerini öğreten popüler kitaplar yayınlanmakta ve kurslar düzenlenmektedir. Fon toplama faaliyetleri, çoğu zaman bir hastalık gibi girişimcilerin bütün vakitlerini sömürmektedir (Bhidé, 1999: 223). Özellikle yeni kurulan girişimlerde, ilk bir kaç yıl, karşılaşılan işletme zararları ile karak-

terize edilebilmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak yeni girişimlerde negatif nakit akışının gerçekleştiği zor dönemler gözlemlenebilmektedir. Bu işletmelerde kısa sürede kaynaklar tükenmekte, aile ve arkadaşlar başta olmak üzere, potansiyel borç kaynaklarına başvurulma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Van Voorhis, 1980: 104).

Dış borçlanmanın mali yükünün yanı sıra, başka maliyetleri de bulunmaktadır. Özellikle, başlangıç aşamasındaki şirketlerde borç bulabilmek, aylar süren uzun ve zahmetli bir uğraşı beraberinde getirmektedir. Vaktini finansman bulmaya ayıran yeni girişim sahibi, çoğu zaman pazarlama, üretim ve benzeri alanlara yeterli zaman ayıramamaktadır. Bu durum sonucunda bir yandan yüksek maliyetli dış kaynak kullanımı yapan yeni girişimler, aynı zaman da zamanlarını ekonomik kullanamadığı ve ilgi odağını pazarlama, üretim gibi temel faaliyetlerden kaydırmış olması sebebiyle, daha da büyük sorunlarla yüzleşmek durumunda kalabilmektedir (Hisrich vd., 2006: 340) Dolayısıyla, yeni kurulmuş işletmelerin, varlıklarını devam ettirebilmesine ve belli bir büyüklüğe ulaşabilmesine, katkı sağlayan en önemli faktörlerden birisinin finansman kaynaklarına erişim kabiliyeti olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Daha önceki konularda da ayrıntılı olarak değinildiği üzere, girişimcilik ekosistemi, yeni kurulmuş ancak yüksek büyüme potansiyeli olan, yenilikçi ve hırslı işletmeleri odak noktasına almaktadır. Bu tip firmaların ise ihtiyaçları, KOBİ'lerden oldukça farklı olabilmektedir (Isenberg, 2010; Mason ve Brown, 2014). Foster vd. (2013: 5) bir ekosistemde bulunan girişimcilerin, pazara erişim, işgücü/insan sermayesi ve finansman olarak en temel üç faktör üzerinde durduklarını savunmuştur. Benzer şekilde, Vanacker ve Manigart (2010: 66), yüksek büyüme potansiyelli firmaların büyüebilmesi için anahtar faktörün finansman olduğunu vurgulamışlardır. Isenberg (2011)'e göre, ekosistemin finansman alt sistemini melek yatırımcılar, risk sermayesi, kamu sermayesi gibi unsurlardan oluşmaktadır. Foster vd. (2013)'da benzer unsurlara değinmişlerdir (Bakınız Tablo 2.1 ve 2.6).

Tablo 2.6: Ekosistemin Finansal Bileşenleri

Finansal Sermaye

- Mikro krediler
- Melek yatırımcılar, arkadaşlar, aile üyeleri
- Sıfır noktası risk sermayesi
- Risk sermayesi fonları
- Özel sermaye
- Kamu sermaye piyasaları
- Borç

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

Asimetrik bilgi sorunları ve teminat eksikliği nedeniyle, birçok yüksek teknoloji ürünü firmada, özellikle küçük ölçekli olanlarda finansman kısıtlamalarıyla karşılaşılması muhtemeldir. Mali sıkıntılar ile birlikte, olumsuz seçim ve ahlaki tehlike problemleri, borç finansmanının marjinal maliyetinin hızla yükseltebilmekte ve büyük bir fon açığına yol açabilmektedir (Carpenter ve Petersen, 2002: 68). Sağlıklı bir ekosistemin bu problemlerden arındırılması gerekmektedir. Dolayısıyla ekositemin kalbinde olan unsurların başında finansman ve fonlama destekleri gelmektedir (Stam ve Spigel, 2016: 9).

2.3.1 Aile ve Arkadaşlar

Yeni girişimlerin finansmanı için arkadaşlar ve aile bireyleri, çoğu zaman en uygun ve en yaygın kaynaklar olmaktadır. Kuruluş aşamasında, daha şirketler fiilen kurulmadan önce parasal kaynaklara ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu durumda genellikle ihtiyaç duyulan fonlar, arkadaşlardan veya aileden borçlanma şeklinde karşılanabilmektedir (Burk ve Lehmann, 2004: 117).

2.3.2 Melek Yatırımcılar

Girişimcilik ekosistemi literatüründe temel inceleme konusu olan, yüksek potansiyelli genç ve inovatif firmaların finansmanında uygulanması gereken yöntemler, çoğu durumda eski ve köklü şirketler için yeterli gelen yöntemlerden daha karmaşık olmaktadır. Çünkü bu tip şirketlerin herhangi bir sicili, mali raporu yani bankalar ve klasik finansal araçlar nezdinde güvenilirliği bulunmamaktadır. Böylelikle gerekli finansal araçları sağlamak zorlanan girişimcilerin alternatif arayışlara giriştiği görülmektedir (Schwarzkopf, 2016: 40).

İş melekleri olarak adlandırılan yatırımcılar, bankalar ve klasik finansal araçlar ile resmi veya kurumsal risk sermayesi pazarına alternatif olarak, gayri resmi girişim sermayesi piyasasını oluşturmada, yeni girişimciler için önemli bir finansman kaynağı olarak görev yapmaktadırlar (Mason, 2006). Aile üyelerinden finansmana erişim, kan ve evlilik bağları ile sınırlı kalmakta ve bu nedenle sadece aile üyeleri arasında kullanılabilir. Bir girişimci, yoksul bir aileden gelecek kadar talihsiz ise, o zaman bu potansiyel fon kaynağı onun kullanımına kapanmış olmaktadır. Gayri resmi sermaye piyasaları, başlangıç ve küçük işletme büyümesini hızlandıran dış risk sermayesinin önde gelen kaynağı olarak, aile sermayesinin yeterli olmadığı veya bulunmadığı durumlarda, çoğu girişimcinin neredeyse tek risk ve girişim sermayesi kaynağı olarak uygulama alanı bulmaktadır. Gayri resmi risk sermayesi, özel şahıslar tarafından, doğrudan girişimcilere yatırılan, özkaynak tutarı olarak ifade edilebilir (Gaston, 1989: 223).

İş melekleri, gayri resmi risk sermayesi piyasasında, kendi paralarını, zamanlarını ve uzmanlıklarını, doğrudan aile bağı olmayan girişimcilere, maddi kazanç umuduyla kullanarak yatırım yapan yüksek net değere sahip bireyler olarak tanımlanabilirler (Mason, 2006: 261). Politis (2008: 132), iş meleklerinin, kendi yatırım yaptıkları şirketlere, 1) görüş ve bilgi aktarma, 2) denetim ve izleme, 3) kaynak edinme, 4) mentorluk rolleri ile katma değer kattığını savunmuştur (Tablo 2.7).

Tablo 2.7: Melek Yatırımcılar Katma Değer Yaratma Rollerini

Katma değer rolü	Değer katma yöntemi
Görüş ve bilgi aktarma / stratejik rol	Firmadaki değerli kaynakların biriktirilmesi ve korunması
Denetim ve izleme rolü	Resmi kontrol mekanizmaları aracılığıyla çıkar çatışmalarını en aza indirmek
Kaynak edinme rolü	Kritik kaynakların istikrarlı akışını oluşturmak ve sürdürmek
Mentorluk rolü	Enformel kontrol mekanizmaları aracılığıyla çıkar çatışmalarını en aza indirmek

Kaynak: Politis, 2008: 137

Çoğu zaman melek yatırımcılar, varlıklarını, yaptıkları girişimcilik faaliyetlerine veya geçmiş iş kariyerine borçludurlar. Yeni ve inovatif girişimcilere finansal kaynak sağlamanın getirdiği yüksek riskleri yüklenmeye onları motive eden sebeplerden bazıları aşağıda sayılmıştır (Schwarzkopf, 2016: 49):

- Bu tip yatırımların, onlar için finansal bir şans ve oyun olması
- Yatırımları için nispeten yüksek hisse oranlarını alabilmektedirler, çünkü başlangıç aşamasındaki bir şirketin değeri oldukça düşüktür.
- Yatırım yaptıkları meblağlar kişisel varlıkları ile karşılaştırıldığında küçüktür, dolayısıyla bunu kaybetmeyi göze alabilir ve riskleri ve şansları dağıtmak için genellikle çeşitli ekiplere yatırım yapabilirler.
- Erken emekliliğe gitmek istemediklerinden, melek yatırımcı olmak, onlar için ilginç ve heyecan verici bir meslek olmaktadır.
- İnsanlar deneyimlerini genç nesillere vermeye meyillidirler. İş hikayelerini anlatmak için bir izleyici kitlelerine sahip olmayı severler ve genellikle kuruculardan aldıkları olumlu geri bildirimleri takdir ederler.

2.3.3 Risk Sermayesi

Risk sermayesi kaynaklarına ulaşmak, melek yatırımcılara ulaşmaktan daha kolay olmakla beraber, risk sermayesi kaynaklarıyla anlaşılabilir finansal kaynak elde etmek daha

zor olabilmektedir. Birçok şirket ve kişinin kendilerini risk sermayedarı olarak adlandırdığı görülmektedir. Fakat bu firmaların bir çoğu, aslında yatırım yapan bireylere veya şirketlere anlaşma sunan brokerlar olarak görev yapmaktadırlar. Gerçek girişim kapitalistleri, belirli iş türlerine yatırım yapan fonları yöneten kişilerdir. Tipik olarak, bir girişim fonu, genellikle özel bir sermaye fonu şeklinde yüksek net gelir beklentisinde olan yatırımcılardan para toplamakta ve elde ettiği kaynakları, ümit vadeden işletmelere yatırım yaparak değerlendirmektedir. Fonun kaynaklarından yararlanmak ve fon kullanmak için başvuran girişimlerin, kapsamlı bir durum tespit sürecinden geçmesi gerekmektedir. Fon, uygun bulunduğu firmalar ile belirli ölçüde müzakere edilebilir bir hisse satın alma sözleşmesi imzalamaktadır. Girişim sermayesi şirketleri sanayi sektörlerinde uzmanlaşma eğilimindedir ve bazıları sadece başlangıç aşamasının ötesinde şirketleri finanse etmektedirler (Burk ve Lehmann, 2004: 120).

Hemen hemen tüm girişim ve satın alma fonları kendi kendini tasfiye etmek üzere, yani on ya da on iki yıl sonra çözülecek şekilde tasarlanmıştır. Her bir fonu feshetme ihtiyacı, özel sermaye yatırımcılarını, portföylerindeki düşük performans gösteren firmaların sona ermesi için gerekli, üzücü bir adımı atmaya zorlayan sağlıklı bir disipline sahiptirler. Bu fonların yapılandırılmasında yapılan seçimler, yeni girişimcilerin finanse edilmesinde derin etkiler yaratabilmektedirler (Gompers ve Lerner, 1999: 19).

Hem Kanada'da, hem de ABD'de, risk sermayesi finansmanı önemli bir finansal aracılık biçimidir. Ticari bankacılık ya da sigortalardan farklı olarak risk sermayesi endüstrisinin katı bir mevzuatı yoktur. Ancak genel olarak risk sermayesi şirketleri, öz sermaye, borç ya da bu ikisinin karşımı şeklinde, girişimci firmalara finansal kaynak sağlarlar (Amit vd., 1998: 442). Girişim kapitalistleri, işletmeleri hızla yüksek oranda getiri elde edebilecekleri, büyüyebilme potansiyele sahip olan girişimlere yatırım yapmayı tercih etmektedirler (Davila vd., 2000: 6). Dolayısıyla girişim kapitalistlerin, girişimcilik ekosistemin odaklandığı, yüksek potansiyelli firmaları, emsali olan KOBİ ve serbest meslek işletmelerine oranla daha ziyade tercih etmek isteyebileceği söylenebilir. Girişim sermayesinin, yenilikçi girişimlerin geliştirilmesini teşvik ederek ABD ekonomisinin rekabet gücüne katkıda bulunduğu inanılmaktadır (Hellmann ve Puri, 2000: 959).

Hellmann ve Puri (2000: 980), risk sermayesi finansmanının rolünü araştırmak için Silikon Vadisinde faaliyet gösteren başlangıç aşamasındaki şirketler üzerinde yaptıkları araştırma ile, taklitçi strateji yerine bir yeniliğin peşinde olan firmaların risk sermayesi finansmanı elde etme olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, girişim sermayesi elde etmenin, özellikle yenilikçiler için pazara daha kısa sürede erişim olanağı sunabildiğini ifade etmişlerdir. Hellmann ve Puri (2000), ilgili yatırımcıyı

seçmenin uygunluğunun, şirketin stratejik hedeflerine bağlı olduğunu gösterdiğini ve bir firmanın finansman seçiminin, pazara ilk girmenin avantajlarını sağlama kabiliyetini etkilediğini söylemişlerdir. Aynı zamanda, girişim sermayesi finansmanının bir başlangıç şirketinin gelişim yolu üzerinde ve özellikle de ürünün pazarındaki konumu üzerinde bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmekte olduğunu vurgulamışlardır (Hellmann ve Puri, 2000: 981).

2.4 Destek Sistemi

Girişimciliğin desteklenmesinde, bir bölgedeki girişimci sayısının artırılmasında, başlıca iki unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi girişimciliğe finansal kaynak bulmak, ikincisi ise toplumdaki girişimcilik ve yönetim bilgi seviyesini arttırmaktır (Moulik, 1976: 1). Ekosistemin finans ve fonlama bileşeni ayrı bir başlık altında incelenmiş olduğundan, bu bölümde daha ziyade toplumun ve girişimcilerin girişimcilik yeteneklerini, yönetim becerilerini arttırmalarına ve geliştirmelerine yardım eden unsurlar, kurum ve kuruluşlar araştırılmıştır. Isenberg (2011)'in, bu unsurları; altyapı, destek uzmanları ve sivil toplum kuruluşları başlıkları altında sınıflandırdığı görülmektedir (Tablo 2.8). Foster vd. (2013) ise , ekosistemin destek bileşenlerini, mentorlar / danışmanlar, uzmanlık hizmetleri, inkübatörler / hızlandırıcılar ve girişimcilerin kendi aralarında oluşturdukları ağlar olarak kategorize etmiştir (Tablo 2.1).

Tablo 2.8: Ekosistemin Destek Bileşenleri

Altyapı	Destek Uzmanları	Sivil Toplum Kuruluşları
<ul style="list-style-type: none"> • Bölgeler, kuluçka alanları, merkezler, kümelenmeler • Ulaşım ve lojistik olanakları • Enerji durumu • Telekomünikasyon olanakları 	<ul style="list-style-type: none"> • Yasal destek hizmetleri • Muhasebe destek hizmetleri • Yatırım bankacılığı hizmetleri • Teknik uzmanlar ve danışmanlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Kar amacı gütmeyen kuruluşlarda girişimcilik tanıtımı • İş planı yarışmaları • Konferanslar • Girişimci dostu birlikler

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

2.4.1 Mentorlar / Danışmanlar

Feld (2012: 42), mentorları ekosistemin temel parçalarından biri olarak nitelendirmiş ve onları, yeni girişimlerin ortaya çıkması ve başarısı için enerjileri, zamanları ve bilgi birikimleriyle katkı sağlayan, tecrübeli girişimciler veya yatırımcılar olarak tanılamıştır. Feld (2012: 42)'in mentor terimi ile danışman terimin aynı anlamda kullanıldığını,

ancak danışmanların girişimlerle danışma faaliyeti yürütmek gibi bir ekonomik bağı ve amacı varken, mentorların net bir ekonomik bağı bulunmadığını, mentorların amaçlarının ve beklentilerinin muğlak olduğunu ifade etmiştir. Dahası mentorlar ile mentorluk alanlar arasındaki ilişki geliştikçe, her ikisinde birbirine emsal girişimcilere dönüşmekte olduğunu ve bir çok durumda da mentorların öğrettiklerinden daha fazlasını öğrenebildiğini vurgulamıştır. Bu açıdan, mentor ile mentorluk alan arasındaki karşılıklı birbirlerinden öğrenme süreci sonucunda, ekosistemin girişimcilik ve yönetim bilgi birikimine, oldukça önemli katkılar ortaya çıkabileceği görülmektedir.

Mentorlar, endüstri, yatırım veya girişimcilik konularında derin ve köklü deneyimi olan bireylerdir. Ödül ya da tazminat beklemeden, yeni şirketler ile birlikte çalışmakta, bilgi ve rehberliklerini özgürce paylaşmakta ve uygun olduğunda kendi iş ağlarını bu şirketlere açmaktadırlar. Yeni girişimlerin başarısı, mentorların cömert katkılarının doğrudan bir sonucu olduğunu vurgulayan, ekosistemin çeşitliliğini sağlamayı kendisine misyon belirleyen Techstar vakfı, David Cohen, Jon Bradford ve Brad Feld’ın yardımıyla, Techstars topluluğundaki mentorluğun değerlerini ve özelliklerini açıklamak için bir “Mentor Manifestosu” yazdırmıştır (Techstar, 2018):

- Sokratik olmak.
- Karşılığında hiçbir şey beklememek.
- Otantik olmak / vaaz edilen şeyin uygulaması.
- Açık olmak. Zor da olsa gerçeği söylemek.
- Karşılığını dinlemek.
- Mentor ilişkilerinin iki yönlü kurmak.
- Duyarlı olmak.
- Her yıl en az bir şirket kabul etmek.
- Fikirleri, gerçeklerden açıkça ayırmak.
- Bilgileri güvenle saklamak.
- Açıkça mentorluğu taahhüt etmek veya etmemek (ikiside iyidir).
- Ne bilmediğini bilmek. Bilmediği zaman bilmiyorum diyebilmek.
- Rehberlik etmek ama kontrol etmemek, ne yapacağını söylememek. Takımlar kendi kararlarını vermelidir.
- Diğer mentorları kabul etmek ve onlarla iletişim kurmak.
- İyimser olmak.
- Bellirli ve eyleme geçirilebilir tavsiyeler sağlamak, belirsiz olmamak.
- Zorlu / sağlam durmak, ama asla yıkıcı olmamak.
- Empati yapmak. Başlangıçların zor olduğuna dikkat etmek.

Mentorlar, girişimcilere, kendi özel bağlamlarına ve iş gelişimlerinin kritik birleşimine bağlı olarak, destek, odaklanma ve bireyselleştirilmiş bir destek aracı olarak hizmet vermektedirler. Aynı zamanda onlar, bilgi transferinin kaynağı olarak ya da girişimci adayların bilgiyi inşa etmelerine yardımcı olan bireyler olarak da anlaşılabilirler (Rigg ve O'Dwyer, 2012: 323). Rigg ve O'Dwyer (2012: 324) mentorların, sosyal öğrenmeyi anlamak üzerine, birincisi mentorların kimlik çalışması, diğeri sosyal sermaye kaynağı olmak üzere iki rol üstlendiğini öne sürmüşlerdir.

Sosyal öğrenme teorisi, yeni üyeleri kurumsal normlara ulaştırmanın bağlamını ve bir "uygulama topluluğu" içinde bulunma yollarını vurgulamaktadır (Rigg ve O'Dwyer, 2012: 324). "Uygulama toplulukları", bir endişeyi, bir dizi problemi ya da bir konuya ilişkin bir tutkuyu paylaşan, sürekli olarak etkileşerek bu alandaki bilgi ve uzmanlıklarını derinleştiren insan gruplarını ifade etmektedir (Wenger vd., 2002: 4). Mentorluk ağı, yeni bir girişimin başarısı için önemli olan sosyal sermayeye erişim yollarını açmaktadır. Bu ağ aracılığıyla erişilen diğer ağlar; yani bir uygulama topluluğuna katılmakla elde edilen destek bu süreçte önemli görevler yapmaktadır (Rigg ve O'Dwyer, 2012: 324).

2.4.2 İnkübatörler / Hızlandırıcılar

Yenilikçiliği teşvik etmek ve yeni girişimler yaratmak için uygulanacak stratejiler ve araçlar konusunda dünya çapında artan bir ilgi bulunmaktadır. Bu bağlamda, iş inkübatörleri, bilim ve teknoloji parkları (teknoparklar), iş alanları ve inovasyon merkezleri, yüksek büyüme potansiyelli girişimleri, istihdam gelirlerini, teknoloji ticarileştirme ve diğer faydaları yaratma niyetini güden inkübasyon tertipleridir. İş inkübatörleri ve teknoparklar gibi inkübasyon türleri, bilimsel araştırmaları ve kullanımını teşvik etmek üzere, entelektüel sermaye ve elverişli altyapı kaynaklarına yakınlıktan yararlanan, uzun vadeli ve yüksek sermaye gerektiren yatırımlardır (Gupta ve Roos, 2001: 1).

İnkübatörler uzun zamandır ekonomik hayat içerisinde yer almaktadır. "Batavia Endüstri Merkezi" adlı ilk inkübatör 1959 yılında faaliyetine başlamıştır. İnkübatörler başlangıçta ekonomik gelişmeyi teşvik etmek için yaratılmışlardır. Girişimcilere, kısmen öz sermayeden ödenen bir ücret karşılığında, iş alanı, altyapı ve danışmanlık sağlamışlardır. İnkübatörler tipik olarak kar amacı gütmeyen kuruluşlardır veya bir üniversiteye bağlı olarak faaliyetlerini sürdürürler. Bazı kar amacı güden inkübatörler ortaya çıkmış olsa da, bunların çoğu mevcut yatırımcının faaliyetlerinin bir uzantısı olarak ve internet balonuna bağlı şekilde ortaya çıkmışlardır. İnkübatörler yıl boyunca ve sürekli çalışmaktadırlar. Müşterilerine iş alanlarını doldurmak için altyapı sağlamaya ve destek olmaya odaklanmaktadırlar. (Feld, 2012).

Bölgesel topluluklarda iş yaratılmasının ve ekonomik büyümenin temel itici gücü olarak bölgesel girişimciliğin ön plana çıkmasıyla birlikte, girişimcilik destek modellerinin evriminde ciddi bir hızlanma yaşanmıştır. Uluslararası İş İnovasyon Derneği (InBIA)¹, mevcut kullanılan modelleri, inkübasyon , akselerasyon(hızlandırıcılar), ortak çalışma ve karma modelleri olarak sınıflandırmıştır. Aşağıdaki Tablo 2.9, hepsinin temel amacının girişimcilerin başarısını sağlamak olan bu modellere ait açıklamalar bulunmaktadır (InBIA, 2017: 1-4):

Tablo 2.9: Girişimciliği Geliştirmede Kullanılan Modeller

MODEL	AÇIKLAMA
Markalı üçüncü taraf girişimcilik programları	Bu programlar, yinelenebilir veya franchise edilmiş programlardan oluşmaktadır. Bu programlar, yerel bir toplumda girişimciliğin teşvik edilmesine yardımcı olacak rekabetçi olmayan vitrinleri veya öğrenme etkinliklerini ifade etmektedir.
Ortak Çalışma alanı	Bu alanlar, benzer düşüncelere sahip bireyler veya erken aşamadaki şirketler için açık işbirlikçi topluluk tabanlı çalışma alanları ve sıcak masalar, özel masalar veya ofisler şeklinde esnek çalışma alanları sunmaktadır. Üye şirketler, kira veya üyelik aidatları şeklinde kendilerine ait alanların bedelini ödemektedirler. Ortak çalışma alanları, konuşmalar, buluşmalar, toplantılar veya diğer isteğe bağlı, örgün olmayan öğrenme olanaklarına sahip olmalarına rağmen, genel olarak resmi veya zorunlu eğitim ve öğretim programları sunmazlar.
Ekonomik Kalkınma Merkezi veya Organizasyonu	Bu merkezler ve organizasyonlar, ekonomik gelişmeyi teşvik eden, destekleyen ve artıran faaliyetlerin, yaratılması, yönetilmesi ve denetlenmesi sorumluluklarını üstlenmişlerdir. Özellikle, bölgesel olarak yeni iş ve istihdam yaratımının sağlanmasına ve yeni yatırımların teşvik edilmesine odaklanmışlardır. Ancak bu merkezlerden, girişimcilere, çalışma alanları veya resmi programlar sunmaları beklenmemektedir.
Yüksek Öğretim Akademik Birimleri	Yüksek öğretim enstitülerinde bulunan akademik birimler, öğrenciler için girişimcilik çalışma alanları sunabilmektedirler. Akademik birimler ayrı programlar olmasa da, girişimciliğe odaklanmış eğitim faaliyetleri yürütebilmektedirler. Bu eğitimlere katılım öğrencilerin mezun olması için zorunlu olup, müfredatı içinde girişimcilikle ilgili çeşitli konular bulunabilmektedir.

Sonraki sayfada devam edecek

¹InBIA (International Business Innovation Association), 62 ülkede girişimcilik destek kuruluşlarına liderlik eden, 2.200'ü aşkın üyesi bulunan, küresel ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. InBIA, işbirliği, mentorluk, akran tabanlı öğrenme ve dünya çapında girişimciler için yenilikçi fikirlerin paylaşılmasını ve eğitim yoluyla sektördeki en iyi uygulamaları gerçekleştirmeye çalışan, 30 yılı aşkın deneyime sahip, köklü bir kuruluştur (InBIA, 2018).

Tablo 2.9 – bir önceki sayfadan devam.

İnkübatörler	<p>Genel olarak inkübatörler, aylık programa katılım ücreti veya üyelik ücreti adı altında bir bedel karşılığında, ofis veya masa alanı ve programın sunduğu diğer avantajlara erişim olanağı sunmaktadırlar. İnkübatörler, üyelerine, danışmanlık, mentörlük, eğitim/öğretim ve örgün olmayan öğrenme olanaklarının yanı sıra, üyeler ile birlikte yerel toplulukların katılımına açık, ağ oluşturma ve öğrenme fırsatları sunan organizasyonlar ve etkinlikler düzenlemektedirler. Genel olarak üyelerin, inkübatörlerin gerekli gördükleri kriterleri taşıdıklarını veya inkübatörlerin misyonu içerisinde bulduklarını göstermek üzere, bir başvuru sürecinden geçmeleri gerekmektedir. İnkübatörler, sıklıkla bir mezun etme politikası uygulamaktadırlar. Mezuniyet, karşılıklı anlaşılmalı kilometre taşları başarımları, büyüme ölçüleri veya zaman temelli taahhütler üzerinden gerçekleşmektedir. Şirketler, inkübatörlere devamlı statülü olarak katılmaktadırlar ve aralarındaki ilişki 1-3 yıl arası devam etmektedir.</p>
Yaratım Atölyeleri	<p>Yaratım atölyeleri, özellikle bazı sektörler için (ör: teknoloji, 3d yazdırma uygulamaları, gıda vb) donanımsal destek sağlayan ve program tabanlı olmayan kamusal çalışma alanlarıdır. Bu alanlarda özellikle, donanım desteği, eğitim desteği ve fiziksel ürünlerin yaratılmasında, inşa edilmesinde ve üretilmesinde gerekli olan özellikli ekipman desteği sunulmaktadır.</p>
Ön-hızlandırıcılar	<p>Ön-hızlandırıcılar, özsermaye tabanlı fonlama uygulaması haricinde hızlandırıcılara benzemektedirler. Ön Hızlandırıcılarda, rekabetçi bir başvuru süreci uygulanmakta olup, zorunlu katılımlar ile başlayan süreç, programın sonunda bir sonuç etkinliği ile son bulmaktadır. Ön Hızlandırıcı katılımcılar, başlangıç hızlandırıcılarına çok benzer şekilde, 3-6 ay süren programlara dahil edilirler.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 2.9 – bir önceki sayfadan devam.

Küçük İş Geliştirme Merkezleri	<p>Küçük İş Geliştirme Merkezleri, devlet kurumları, yüksek öğretim kurumları veya ekonomik kalkınma örgütleri tarafından desteklenen kooperatif hizmet tabanlı merkezlerdir. Bu merkezler, herhangi bir sektörde faaliyet gösteren küçük işletmeler için öğrenme fırsatları ve mentorluk hizmetleri sağlamaktadırlar. Küçük işletmeler veya girişimciler, bu merkezlerin programlarına bireysel başvuruda (kohort tabanlı olmayan) bulunmaktadır. Katılım için, mezuniyet veya katılım kriterleri bulunmamakta ayrıca danışmanlık hizmetleri için herhangi bir ücretlendirme yapılmamaktadır. Bununla beraber, eğitim ve öğretim programlarına katılmak için katılımcılardan bir ücret talep edilebilmektedir. Küçük iş geliştirme Merkezlerinin temel amacı, küçük işletmelerin büyümelerini ve gelişmelerini desteklemek ve yerel ve bölgesel ekonomik kalkınmayı teşvik etmektir.</p>
Başlangıç Hızlandırıcıları	<p>Başlangıç hızlandırıcıları oldukça rekabetçi bir başvuru süreci ile seçilen şirketlere, sermaye desteği sağlamaktadırlar. Hızlandırıcı programları kısa vadeli olup, 3-6 ay arasında sürmektedir. Hızlandırıcı programlar, şirketleri gruplar halinde kabul etmekte ve her bir şirkete yoğun mentorluk hizmetleri sağlamaktadırlar. Programın sonunda, şirketlerin konseptlerini veya ürünlerini yatırımcıların ve diğer kilit paydaşların önünde sunabildikleri, bir vitrin görevi yapan, son bir etkinlik yapılmaktadır. Programda yer alan şirketler için iş alanı sunulmakta olup, bazı başlangıç hızlandırıcıları, gerekli katılım oluştuğunda, ağ üzerinden sanal eğitim etkinlikleri de gerçekleştirmektedirler.</p>
Öğrenci Girişimcilik Merkezi	<p>Bu merkezlerde, yüksek öğrenim kurumları (ör. Üniversiteler, kolejler) tarafından sunulan ve öğrenciler arasında girişimciliğin gelişimini teşvik etmek için, girişimcilik öğrenim fırsatları ve mentorluk hizmetleri sağlayan programlar uygulanmaktadır. Bazı merkezlerde öğrenciler için fazladan iş alanları da sunulabilmektedir. Katılım ilgili kurumda kayıtlı öğrencilere açık olmakta, ancak bazı merkezlerde rekabetçi bir uygulama ile iyi olanlar seçilmeye çalışılmaktadır.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 2.9 – bir önceki sayfadan devam.

Süper merkezler	Süper merkezler, girişimcilik destek modellerinden, birkaç modeli tek bir bölge de birleştirerek, çok çeşitli ve kritik hizmetlerle girişimcilerin gelişmesini teşvik etmektedirler. Bu merkezler genellikle, çalışma alanları, güçlü mentor ağları, özel ofisler ve ağ oluşturma olaylarına da sahip hızlandırıcı programları bulunan, inkübatörler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Her ülkede, kentsel, kırsal ve gelişmekte olan bölgelerde bulunmakta ve çoğu zaman kentsel yenilik için çapa merkezi görevi üstlenmektedirler.
Teknoloji Transferi veya Ticarileştirme Ofisi	Teknoloji transferi ve ticarileştirme ofisleri, üniversitelerde geliştirilen araştırma geliştirme çıktılarını ve fikri mülkiyet ürünlerini, spin-off'lar veya teknoloji başlangıç şirketleriyle ticarileştirmek isteyen, öğretim üyelerine, öğrencilere ya da personele, bilgi, kılavuzluk ve kaynak sağlamaya odaklanmıştır. Teknoloji transfer ofisleri, spin-off'lar ve teknoloji başlangıç şirketlerini, inkübatörler, diğer şirketler, devlet kurumları ve yatırımcılarla bir araya getirmektedirler. Bazıları informal öğrenme fırsatları ve rehberlik içeren programlar da sunmaktadırlar.

Kaynak: InBIA, 2017: 1-4

Bilgi biriktirme ve kaynak paylaşımı yoluyla ekonomik hayatın ivme kazanması ve işlerin hızlandırılması misyonuna odaklanan, iş inkübatörleri ve teknoparkların küresel düzeydeki faaliyetlerinde ve sayılarında gözlenen artış, bu tür kurumların, şirketlerin, üniversitelerin ve bölgelerin ekonomik performansını artırıp artırmadığına dair önemli bir akademik tartışmayı alevlendirdiği görülmektedir (Phan vd., 2005: 166). Ancak bu tartışmalar bu çalışmanın kapsamı içerisinde bulunmamaktadır.

2.5 Politika, Düzenleyici Çerçeve ve Altyapı

Politikanın girişimciliğe etkilerini vurgulayan ve araştıran literatür son derece kapsamlıdır. Yeni firmaların bir ekonomide iş yaratmaya, yenilikçiliğe, verimlilik ve ekonomik büyümeye olan kritik katkısı sebebiyle, girişimciliği destekleyen politikalar üzerine ilginin giderek arttığı görülmektedir. Araştırma literatüründe, bir ülke veya bölgedeki girişimcilik faaliyeti ile ilişkili olarak, destekleyici veya inhibitör olarak görev alan bir dizi faktörler bulunduğu görülmektedir (Lundström ve L. A. Stevenson, 2005: 6). Hükümetler, bazı politika uygulamaları ile piyasa işleyişini ve mekanizmalarını etkileyebilmekte; piyasa kusurlarını azaltarak ve idari katılıkları yaratan koşulları ortadan kaldırarak etkin bir şekilde piyasanın işlevlerini yerine getirebilmesine olanak yaratabilmektedirler. Bu durum, firmaların makul riskler almasını ve kar elde etmesini sağlayan bir “girişim kültürü”nün yaratılmasında öncülük edebilmektedir. Tam tersine, ilave vergilendirme ve

benzeri uygulamalarla ,girişimcilerin iş yapma istekleri törpülenebilmektedir (Gnyawali ve Fogel, 1994: 46).

Lundström ve L. A. Stevenson (2005) yaptıkları literatür incelemesinde, sosyal ve kültürel faktörler de dahil olmak üzere, en az 41 çok yönlü ve çeşitli politika faktörü belirlemiştir. Bunların arasında; tutumsal faktörler (ör. girişimciliğe karşı olumlu tutumlar, başarısızlık korkusu ve “damgalanması”, risk alma); vergilendirme ve iş giriş ve çıkış faktörlerinin kolaylığı; nüfus, göç ve GSYİH büyüme faktörleri; işgücü piyasası ve düzenleyici faktörler; halkın özel sektöre nispi büyüklüğü; nüfus içindeki küçük firmaların / işletme sahiplerinin yoğunluğu; girişimci rol modellerinin yaygınlığı gibi bir kaç tanesi örnek olarak sayılabilir.

Bu faktörlerin geliştirilmesi ve uygun bir “girişimcilik kültürü” yaratmak için, kamu politikasının, girişimciliği geliştirmek üzere yeni veya yeniden düzenlenmiş programların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Genel olarak, hükûmetin ve diğer kurumların öncelikli rolü, girişim fırsatlarını artırmak, potansiyel girişimcilerin iş dünyasına girme motivasyonunu geliştirmek ve potansiyel girişimcilerin bir işe başlama yeteneğini arttırmaktır. Gnyawali ve Fogel (1994), girişimci ortamlarını geliştiren devlet kurumlarının, geliştirdikleri modelin spesifik unsurlarına hitap ettikleri takdirde, çalışmalarında etkili olabileceğini iddia etmişlerdir. Aşağıdaki belirtilen noktalar, Gnyawali ve Fogel (1994) tarafından öne sürülen modele ait, gelişen kamu politikasını formüle etme yönergelerini özetlemektedir (Gnyawali ve Fogel, 1994: 57):

- Hükümetler, girişimcilere daha geniş fırsatlar sağlayan politika ve prosedürleri benimseyerek girişimciliğe katkıda bulunabilirler. Girişimcilik ortamını geliştiren muhtemel müdahalelere örnek olarak, patentler ve telif hakları, girişimci yeteneklerini dilediği gibi kullanma özgürlüğü sağlayan liberal ekonomi politikaları, yenilikleri korumak için yasalar ve yönetmelikler ile girişimcilerin iş yapma maliyetlerini azaltmak için asgari sayıda kurallar ve düzenlemeler getirilmesi gibi unsurlar sayılabilir.
- İşletme kurmaya karşı düşük eğilimi olan, ancak işletmecilik yeteneği yüksek olan ülkelerde, çevrenin sosyoekonomik boyutunu geliştirmeyi amaçlayan politika ve programlar tasarlanabilir. En iyi girişimci ödülü, ticaret fuarları gibi, girişimcilik faaliyetlerini ödüllendiren ve girişimciliğe yönelik genel toplumsal farkındalığı arttıran bu gibi faaliyetler, kısa vadeli müdahaleler olarak uygulanabilir. Girişimcilik ortamını geliştirmeye yönelik uzun vadeli politika yaklaşımlarına ise örnek olarak, girişimsel değerleri geliştirmek ve eğitim sistemini girişimsel düşünceye ekleme gibi yöntemler sayılabilir.

- Girişimcilik yeteneği düşük seviyede olan, ancak işletme kurmaya yüksek düzeyde eğilim gosteren ülkelerde ise, potansiyel girişimcilerin girişimcilik ve iş becerilerini geliştirecek politika ve programlar ile girişimcilik kültürünün gelişmesine destek olunabilir. Yararlı müdahalelerin örnekleri içerisinde, teknik ve mesleki eğitim ile belirli iş becerilerini geliştirmeyi amaçlayan kısa vadeli girişimcilik geliştirme kursları ve çalıştaylar bulunmaktadır.
- Hem işletme kurmaya yönelik eğilimin hemde girişimcilik kabiliyetin düşük olduğu ülkelerde potansiyel girişimcilere geniş tabanlı finansal yardım sunma konusunda bazı tedbirlerin uygulanmasına gereksinim bulunmaktadır. Dolayısıyla, işletme kurma eğiliminin ve kabiliyetinin düşük olduğu durumlarda, politikalar ve programların da girişimcilik eğilimini ve kabiliyetini geliştirmeye yönelik olması gerekmektedir. Bunun nedeni, mali desteğe rağmen, düşük eğilimli ve girişim kabiliyetine sahip olan kişilerin iş yapamayacağı veya yapsa bile, işletmeyi ynetemeyebilecekleridir. Girişim kurma olasılığı arttıka, yeni girişimlerin yaratılmasında finansal ve finansal olmayan yardımın rolü de o derece artmaktadır.

Bununla beraber, birinci bölümde belirtildiği üzere, girişimcilik ekosistemi literatüründe vurgulanan, KOBİ ile İOİ arasındaki farklara dikkat etmek gerekmektedir. Zira birçok politika inisiyatifi, bu ayrıma önem vermediği için girişimcilik üzerinden ekonomik büyüme elde etmede başarısız olmaktadır. Çünkü İOİ'ler, KOBİ'lerden çok daha fazla yeni iş ve daha fazla ihracat üretebilmektedir. Bununla beraber İOİ girişimciliğinin doğru destek yaplarına sahip olabilmesi için, KOBİ ve İOİ girişimciliğinin, birbirinden farklı program ve zihniyetlerle desteklemesi gerektiğine dikkat edilmelidir. Çünkü bir İOİ, KOBİ'lerden veya serbest meslek işletmelerinden çok farklı ihtiyaçlara sahiptir (Aulet ve Murray, 2013: 2,9).

Tablo 2.10: İnovasyon Temelli Firmanın Ortaya Çıkmasını Dört Aşamaya

Aşamalar	Fırsat maruziyeti	Fırsat çerçevesi	Lansman öncesi	Pazar lansmanı
Eşikler	<i>Fırsat tanıma</i>	<i>Girişimcilik bağlılığı</i>	<i>Fırlatma rampası</i>	<i>Meşruluk</i>
Eşik başarıya katkıda bulunan kritik faktörler	Pazar ve endüstri bilgisi Müşteri ihtiyaçları bilgisi Pazar için bir rotanın belirlenmesi Ticari ve girişimci teşvikler Girişimci kariyer seçimine karşı uyanıklık	İlk fırsat büyüklüğünün tahmini, fizibilite Kaynak gereksinimlerinin tahmini Kariyer tahmini, yaşam etkisi Uygulanabilir iş modelinin belirlenmesi	İş planlaması Kaynak seferberliği ve erişimi; tesisler; yönetim ekibi; finans; teknoloji; tamamlayıcı varlıklar; iş hizmetleri Tedarik zinciri ve müşteriler tarafından ön kabul	Firma lansmanı İş ilişkilerinin kurulması Bir iş modelini test etme ve konsolide etme İdari ve mali rutinler oluşturma Momentum yaratma ve pazar payı
Politika etkileri	“Girişimci uyanıklığı”, fırsat tanımlama becerilerinin güçlendirilmesi Girişimci yetkinliğini güçlendirmek Girişimcilik kariyer seçimini teşvik edilmesi	Fırsat değerlendirme becerilerinin güçlendirilmesi, girişimcilik yetkinliği Girişimcilikten çıkışların azaltılması Kaynakların güvenirliliği, iş hizmetleri	Kaynak teminini kolaylaştırmak, çekirdek fonlar İş altyapısının sağlanması Küçük ölçekli firma ilişkilerini kolaylaştırmak Sosyal sermayeyi kolaylaştırmak, ağların tesisi Tavsiye vermek Pazar girişini kolaylaştırmak	Uyum maliyetlerini azaltılması Regülasyon çerçevesinin düzenlenmesi Tavsiye ve danışmanlık hizmeti sağlanması

Kaynak: Autio, Kronlund, vd., 2007: 21

Her ne kadar girişimcilik ekosistemi yazarları, kendilerinden önceki literatürle ana hatlar üzerinde anlaşmış olsalar da, İÖİ 'lere yönelik teşvik ve politika uygulamalarını önerdiklerinden (Isenberg, 2010; Mason ve Brown, 2014; Spigel, 2017) dolayı, bazı noktalarda ayrıldıkları görülmektedir. Örneğin, Saxenian (2000: 161), Gnyawali ve Fogel (1994)'ın önerdiği modelin aksine, yani güçlü patent uygulamaları ile inovasyonun firma

içinde tutulduğu bir bölge yerine, Silikon Vadisi örneği üzerinden, üreticilerin rekabet ve işbirliği modellerini değiştirerek, patent uygulamaları ile bilginin gizlenmesinden ziyade, bölge içinde topluca öğrenmenin olanaklı hale getirilmesi ve bir girişimcinin diğerinin ihtiyaçlarına uyum sağlamasıyla başarıya ulaşılabileceğini vurgulamıştır.

Tablo 2.11: İnovasyon Temelli Firmanın Büyümesinin Dört Aşaması

Aşama	Piyasa kanıtı	Büyüme çerçevesi	Çoğaltmak	Sağlamlaştırma
Eşik	Konsept doğrulama	Büyüme platformu	Büyüme	Sürdürülebilirlik
Eşik başarıya katkıda bulunan kritik faktörler	Yerel arama, deneme, iş modeli ayarı	Büyüme fırsatı çerçevesi	Büyüme kaynağı seferberliği ve erişimi: Yönetim ekibinin başarısı;	Organizasyonel konsolidasyon
	Müşteri bağlılığı	Pazar ve müşteri büyüme yörüngesinin belirlenmesi	yönetim kurulu uzmanlığı; girişim finansmanı; işgücü	Mevzuat uygunluğu
	Sürdürülebilir nakit akışı	Ürün-hizmet geliştirme yörüngesinin belirlenmesi	Uluslararası pazarlara erişimi	Uluslararası pazar konumlandırma
	İş modelinin kabul görmesi	Varlık büyüme yörüngesinin belirlenmesi	Organizasyon sistemleri ve kaynakları oluşturma	
	“İşletmenin devamlılığı” ² durumu	Tanımlama, kaynakların ölçülmesi		
Politika etkileri	İtaati ve zorlamayı azaltma	İş fırsatı değerlendirme becerilerini,	İtaat ve zorlama gereksinimlerinin düzeltilmesi	Halka arz piyasasını kolaylaştırma
	Mevzuatı sadeleştirme	stratejik planlama yetkinliğini güçlendirme	Uluslararasılaşma için destek sağlama	
	Kaynak esnekliğini geliştirme(esnek iş ilişkileri)	Büyümeye yönelik mevzuat engellerini kaldırma	Deneyim alışverişini kolaylaştırma	
	Danışmanlık desteği sağlanması	Özel sektörü, büyüme kaynaklarını ve iş hizmetleri konusuna kışkırtma	Özel sermaye piyasasını kolaylaştırma	
	Çıkış maliyetini düşürme, (iflas maliyeti)			

Kaynak: Autio, Kronlund, vd., 2007: 23

²“İşletmenin devamlılığı”(going concern) terimi, tam tersine kanıt sunulana kadar sürekli çalışmaya devam etmek için gereken kaynaklara sahip şirketleri ifade eden bir muhasebe terimidir. Bu terim ayrıca

Girişimcilik ekosistemi araştırmacılarının odaklandığı, YPF'ler, sıradan girişimci firmalardan çeşitli şekillerde farklılık göstermektedir. En önemli ve bariz fark, bu firmaların hızla büyüyebiliyor olması ile alakalıdır. Genellikle örgütsel evrimin farklı aşamalarından geçerken, ve özellikle büyüdükçe sorunlar ve hatta krizler oldukça sık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Büyüme aşamaları çok çeşitli problemleri beraberinde getirmekte ve buna ilaveten genellikle büyüyen firmanın yönetiminden oldukça karmaşık çözümler üretmesi beklenmektedir. Zorlukların üstesinden gelinmesi ve karşılaşılan sorunların çözümü için gerekli olan çareler, tipik işletmelerden oldukça farklıdır. Yenilikçi bir büyüme firması, fikir araştırmasından pazar kanıtına, büyüme platformunun oluşturulmasına ve nihai ölçeklendirme ve konsolidasyona kadar çeşitli aşamalardan geçer. Süreç boyunca, büyümeye devam etmek için farklı eşiklerin karşılanması gerekmektedir (Bakınız Tablo 2.10 ve Tablo 2.11) (Autio, Kronlund, vd., 2007: 19-20).

Isenberg (2010: 44), ekonomi politikalarını belirlerken, hükümet liderlerinin yüksek potansiyeli firmaları desteklemeyi tercih etmeleri gerektiğini savunmuştur. Kaynakların dağıtımında, YPF'ların dışlanarak, piramidin dibinde bulunan küçük işletmelere öncelik verilmesinin büyük bir hata olduğunu vurgulamıştır. Özellikle kaynakların kısıtlı olması sebebiyle, politikanın belirlenmesinde, büyük potansiyel pazarlara hitap eden hırslı, büyüme odaklı girişimcilere öncelik verilmesinin daha önemli olduğunu iddia etmiştir. Isenberg (2011: 7), bu firmaların gelişmesi için uygun politika ortamını, "Hükümet" ve "Liderlik" başlıkları altında iki kategoride sınıflandırmıştır (Tablo 2.12).

Tablo 2.12: Ekosistemin Politika Bileşenleri

Hükümet	Liderlik
<ul style="list-style-type: none"> • Kurumlar (Ör. Yatırım ve destek) • Finansal destekler (Ör. ARGE, başlangıç fonları) • Düzenleyici çerçeve teşvikleri (Ör. vergi avantajları) • Araştırma Geliştirme Kurumları • Girişim dostu mevzuat (Ör. İflas, sözleşmelerin uygulanması, mülkiyet hakları ve iş kanunu) 	<ul style="list-style-type: none"> • Açık destek • Sosyal meşruiyet • Savunma için açık kapı • Girişimcilik stratejisi • Aciliyet, kriz ve meydan okuma

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

2.5.1 Vergi Teşvikleri ve Uygulamaları

Girişimcilik ekosistemini etkileyen politika unsurlarının başında, şüphesiz vergi uygulamaları gelmektedir. Vergi uygulamaları bir yandan, girişimcilerin yeni bir girişimde bir şirketin iflastan veya iflastan kaçınmak için yeterli para kazanma yeteneğine sahip olduğunu vurgular (Investopedia, 2018).

bulunup bulunmayacağıyla ilgili kararına dahil olurken, diğer yandan kurulacak işletmenin hukuki yapısının ne olması gerektiği konusunda da karar mekanizmasını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda özellikle KOBİ ve serbest meslek sahiplerinin, iş ve istihdam yaratmaları ve ekonomik büyümeye katkıları olduğu düşüncesiyle, yönetimler tarafından, bu firmalara çeşitli vergi avantajları sağlanmaktadır (Bruce ve Mohsin, 2006: 409). Bu konuda yapılan araştırmaların genellikle marjinal vergi oranlarının girişimcilik davranışı üzerindeki etkilerine odaklandığı görülmektedir. Gentry ve Hubbard (2000: 287), bu duruma ilaveten, vergi sisteminin dış bükey bir yönünün de bulunduğunu ve girişim davranışını etkileyebildiğini ileri sürmüşler ve özellikle de iki uzantıyı üzerinde durulmaya değer görmüşlerdir. Bunlardan birincisini, vergi sistemi etkileri ile girişimcilerin tasarruf ve yatırım kararlarını entegre edilmesi, ikincisini ise , vergi etkilerinin girişimcilik girdisi üzerindeki etkinlik sonuçlarını daha kesin bir şekilde incelenmesi olarak ifade etmişlerdir.

Ayrıca, kuruluş aşamasında bulunan yeni firmaların finansal ihtiyaçları, köklü şirketlere göre daha farklı olduğundan, uygulanan vergi politikasının, yeni girişimlerin oluşmasında ve büyümesinde etki etmesi beklenilmektedir. Teminat eksikliği ve geçmiş sicil kayıtlarının olmaması gibi sebeplerle, yeni ve riskli faaliyetlere yeltenen öncü girişimciler, bankaları potansiyel olarak yüksek risklerle finansman sağlama konusunda ikna etmede ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak yeni kurulan firmalar “risk sermayesi” kullanmaya yönelmektedirler (Keuschnigg ve Nielsen, 2003: 175-176). Çalışmalarında, uygulanan vergi politikalarının, girişimcilere istedikleri yüksek riskli ve yüksek getirili projeleri için gerekli finansmanı sağlayan, “risk sermayesi” faaliyetleri üzerine etkilerini inceleyen Keuschnigg ve Nielsen (2003: 198); vergilerin yapısının, finansal piyasaların işletilmesi ve “girişimci iklimi” için önemli politika alanlarından birisi olduğu, tek tip gelir vergisi uygulamasının, tüm marjlarda nötr olup, ne meslek seçimini ne de risk sermayedarlarının yeni girişimcilere yaptığı teşvikleri değiştirmede bir etkisi olmadığını, bununla birlikte, kişi başına düşen tekdüze ödeme için orantılı (tüketim bazlı) bir gelir vergisi uygulandığında, girişimciliği ve yenilikçi endüstrilerin genişlemesinin geciktiği, başlangıç şirketlerine yönelik çıkış ve yatırım sübvansiyonlarının ise girişimcilik faaliyetlerini teşvik ettiğini ortaya koymuşlardır. .

Sektörler arasında farklı bir vergilendirme sisteminin uygulanması, bu sektörleri, bir girişimci için daha fazla veya daha az cazip hale getirebilmektedir. Çoğu ülkede, işletme geliri, ücretli bir işteki ücret gelirlerinden farklı şekilde vergilendirilmektedir. Anonim şirketlerden elde edilen gelirler, ücret istihdamından elde edilen gelire ve birleşik bir işletmenin işleyişine göre, tamamen farklı bir vergi sistemi kapsamında vergilendirilebilmektedir. Bununla birlikte, aynı sistem altında vergilendirildiğinde bile işletmeler farklı

şekilde vergilendirilebilmektedir. Çeşitli iş harcamaları tipik olarak vergiden düşülebilirken, bu indirimler içinde genellikle ticari olmayan tüketim faydaları da sağlayan, araçlar ve konutlar gibi işletmeyle ilgili olmayan çeşitli mal ve hizmetlerin maliyetleri de bulunabilmektedir. Bu farklı vergilendirmenin, girişimcilerin, kendi namına yatırım yapma kararını vermesi üzerinde bir etkisinin olması hiç de şaşırtıcı bir sonuç değildir. (Schuetze, 2007: 209).

Girişimciliğin yerel ve küresel ekonomilerde oynadığı rol, hükûmetlerin, vergi oranları ve teşvikler yoluyla girişimciliğe yönelik uygun bir iklimi teşvik etmek, diğer pozitif destek biçimlerini sağlamak (örneğin, sübvansiyonlar ve hibeler) ve bürokrasiyi ortadan kaldırmakla giderek daha fazla ilgilenmeye başlamasına sebep olmuştur (Neck vd., 2004: 202). Yine de, hükûmetin sürdürülebilir girişimcilik ekosisteminin oluşturulmasına yardımcı olan bir iklimi beslemede oynayabileceği rol daha da derin olabilmektedir. Yenilikçi mevzuat ve devlet sanayi işbirliği ile pazar güçlerinin firmaların inovatif sürdürülebilirliği için yeterli durumlarda, pazarları dönüştürmesi ve inovasyonun devamlılığına destek olması gerekmektedir (Cohen, 2006: 7).

2.6 Eğitim ve Öğretim Sistemi

Önceleri pek fazla ilgi görmemiş olsa da, 1985 yılından itibaren, özellikle inovasyonun ve iş yaratımın kaynağı olarak algılanan küçük işletmelere olan ilginin de artmasına paralel olarak, girişimcilik kariyerinin ve eğitimin, ilgi odağı olmaya başladığı görülmektedir (Hisrich vd., 2006: 17). Ülkeler ekonomik durgunluk ve uluslararası çapta dalgalanma yaşadıklarında veya yüksek işsizlik oranları ile yüzleşmek durumunda kaldıklarında, girişimciliğin ve küçük işletmelerin önemi ortaya çıkmakta ve girişimcilik eğitimi de ülke politikaları arasında kendine bir yer bulabilmektedir. Pek çok ülke günümüzde bu durumu kabul ederek küçük firmaları ve girişimciliği desteklemek için yeni politika önlemleri hazırlamaktadırlar. Yenilikçi etkinlikleri teşvik etmek ve yenilikçi yetenekleri geliştirmek konusunda da özel çabalar sarf edilmektedir. Bu kapsamda, yeni iş girişimlerinin geliştirilmesine ve yerel girişimci yetenek havuzunu genişletilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. İstihdamı arttırmak üzere yerel inisiyatifleri kullanmak ve sürdürülebilir istihdam yaratabilen yeni girişimleri beslemek için etkili destek yapıları da ortaya çıkartılmalıdır (Garavan ve O' Cinneide, 1994: 3).

Girişimcilik sürecinin temel unsuru olan girişimciler, karşılaştıkları fırsatları ekonomik veya sosyal faaliyetlere dönüştürmek için her zaman uygun kaynakları organize etme ve kullanma olanaklarını araştırmak durumundadırlar. Bunu yaparken de, Schumpeter (1939–1923)'in vurguladığı “yaratıcı yıkım” sürecini harekete geçirmektedirler. Böy-

lece mevcut şirketleri adapte olmaya veya yok olmaya zorlayacak yenilikler üreten girişimler yaratırlar (Fayolle ve Gailly, 2008: 576). Bu süreçlerde onlara destek olacak girişimcilik eğitimi çok çeşitli hedef kitleleri, amaçları, içerikleri ve pedagojik yöntemleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, eğitim düzeyi, bir eğitim programının tasarımı ve mimarisi ile ilgilidir ve aşağıdaki sırayla ele alınması gereken birbiriyle ilişkili beş soru etrafında şekillenmektedir (Fayolle ve Gailly, 2008: 571):

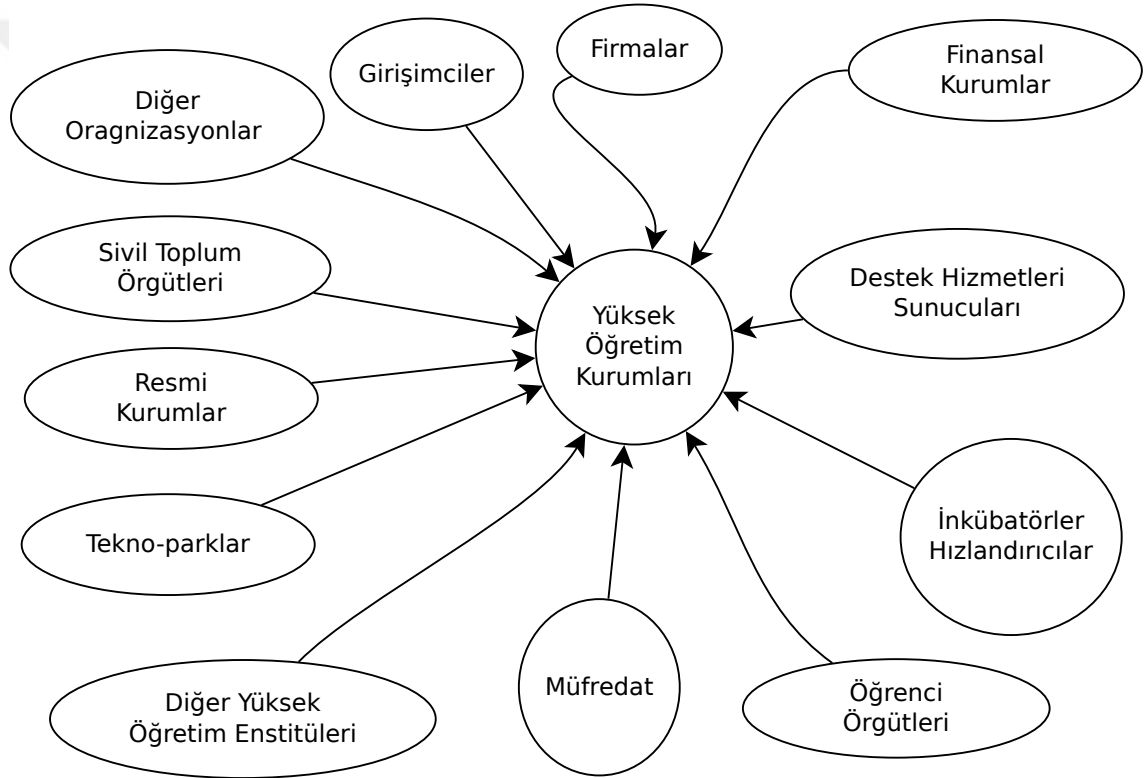
- Neden (amaçlar, hedefler)?
- Kimler için (hedef kitle, izleyiciler)?
- Hangi sonuçlar için (değerlendirmeler)?
- Ne (içerikler, teoriler)?
- Nasıl (yöntemler, pedagoji)?

Girişimcilik eğitimi konusunda, “girişimci mi doğulur ? yoksa girişimci mi olunur?” sorusuyla ilişkili olarak, girişimciliğin kimliği üzerine bir çok eser bulunduğu görülmektedir. Bu da genellikle yorumcuların, girişimciliğin öğretilip öğretilemeyeceği hususunu sorgulamalarına yol açmakta ve bu bakımdan girişimcilik eğitimi konusu, canlı bir tartışma alanı olarak, içerisinde bir miktar belirsizlik barındıran bir konu şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Henry vd., 2005: 99). Girişimciliğin öğretilip öğretilemeyeceği konusunda ara sıra kendisi gösteren bu tartışmalara rağmen, girişimciliğin birçok yönü öğretilebilmektedir. Ancak girişimcilikte, başarılı veya başarısız girişimlerin belirlenmesinde önemli bir yeri olan, içgüdü denilen yeteneğin rolüne dikkat edilmelidir. Bununla birlikte, girişimcilik eğitimi ve öğretimi küçümsenmeyecek derece önemli bir konudur (Garavan ve O’Cinneide, 1994: 3).

Girişimcilik eğitimi, girişimcilik ekosistemi bakış açısıyla da, girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek için kullanılan ve bunun sonucunda teknoloji transferi için teşvik edici bir unsur olarak kullanılan kilit bir araç olarak nitelendirilebilmektedir (Bischoff, Volkmann, ve Audretsch, 2018: 21).

Eğitim, girişimcilik ekosisteminde, işgücü eğitimi ve girişimci eğitimi olmak üzere, iki yönden değerlendirilmektedir (Bakınız Tablo 2.1). İş gücü eğitimi ile, çalışanların bilgi, beceri veya tutumlarda değişiklikler yapmak yoluyla, bireysel performansı geliştirebilecek organize öğrenme etkinlikleriyle, emeğin yarattığı katma değer artırılması amaçlanmaktadır (Rothwell ve Kazanas, 2003: 353). Girişimcilik eğitimi ise bireylerin piyasa fırsatlarını yaratmak ve kullanmak için ihtiyaç duydukları bilgi ve beceri setini onlara sağlayarak (Coff, 2005: 82), ekosistemin oluşması için en temel unsur olan girişimcilerin başarısında ve motivasyonunda önemli rol üstlenmektedir.

Bischoff, Volkmann, ve Audretsch (2018: 38), çağdaş bir yaklaşım olan paydaş işbirliğinin ve katılımıcılığının girişimcilik eğitimi bağlamında önemli olduğunu ortaya koymuştur (Şekil 2.3). Bu çalışmada incelenen tüm yüksek öğretim kurumları, paydaş iş birliğine girmekte ve girişimcilik eğitiminin başarılı bir şekilde sağlanabilmesi için paydaşların katılımına ihtiyaç duymaktadırlar. Bununla beraber, paydaş katılımı türünün, paydaş katılımının gücünün, paydaş iş birliğinin coğrafi kapsamı ve paydaş yönetiminin resmileştirilmesinin, yüksek öğretim kurumları nezdinde değişmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, girişimcilik eğitiminde paydaş yönetimine ve paydaş katılımına tek boyutta uyan bir yaklaşım olmadığı izlenimi vermektedir. Yazarlar tarafından bu bağlamda , her bir yüksek öğretim kurumunun, kendi kilit paydaş gruplarını bireysel olarak tanımlamaları ve paydaş iş birliği ve katılımı için uygun bir yaklaşım geliştirmeleri tavsiye edilmiştir.

Şekil 2.3: Bir Yüksek Öğretim Kurumunun Girişimcilik Eğitimi Paydaşları

Kaynak: Bischoff, Volkmann, ve Audretsch, 2018: 29

2.7 Büyük Üniversiteler

İnsanların ve toplumların gereksinimlerini karşılamak maksadıyla kurulmuş olan sosyal kurumların, insanların ve toplumların ihtiyaçları değiştikçe ve geliştikçe, bu değişime paralel olarak değişmesi beklenmektedir. Bu bağlamda eğitim sisteminin en üstünde yer alan üniversitelerin de küreselleşme, bilgi toplumlarının oluşması ve benzeri gelişme-

ler sebebiyle yaşanan toplumsal dönüşüm sürecinde, etkinliğini kaybetmemek ve toplumun problemlerinin çözümüne katkı sağlayabilmek amacıyla, bir dönüşüm içerisinde bulunması gerekmektedir (Şahin ve Alkan, 2016: 299).

Dünya tarihinde, yükseköğretim kurumlarının üniversiteler ile başlamadığı bilinen bir gerçektir. Önceleri, o dönemin yüksek öğretim kurumu olarak ifade edilebilecek kurumların, daha çok dini eğitim verilen, İslam coğrafyasında medreseler, Hristiyan coğrafyasında manastırlar ve katedraller, Antik Yunandaki akademiler gibi kurumlar olduğu görülmektedir. Gelişen insan toplumunun ihtiyaçlarına paralel olarak, üniversitelerin geliştiği, önceleri sadece eğitim üzerine uzmanlaşmış kurumların (11 yy –19 yy), daha sonraları ise günümüzdeki biçimiyle eğitim ve araştırma faaliyetleri üzerinde odaklanmış üniversitelerin (19 yüzyılın sonlarında - Alman Humbolt Modeli) ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Son dönem üniversitelerini, ortaçağ üniversitelerinden ayıran en temel unsurun, eğitimle beraber araştırma konseptinin üniversite faaliyet alanı içerisine dahil edilmiş olması, artık üniversitelerde sadece eğitim ile yetinilmeyip, aynı zamanda bilimin üretilmesi ile ilgili çabaların da sarf edilmeye başlanmış olması söylenebilir. 21 yüzyılın son çeyreğinden itibaren ise gelişmiş ülkelerdeki toplumların sanayi çağından bilgi çağına dönüşmesi ile sosyal kurumların da bu kapsamda değişmeye başladı görülmektedir. Özellikle de üniversitelerde bilgi ekonomisine geçiş kapsamında gerekli bir dönüşüm ve gelişim sürecinin yaşandığı gözlemlenmektedir (Şahin ve Alkan, 2016: 299)

Hızla değişen küresel ekonomik ve sosyal koşulların bir sonucu olarak, yükseköğretim kurumları, geleneksel görevlerine ilaveten, giderek daha fazla ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara cevap vermeye, ekonomik ve sosyal problemlerin çözümünde dolaysız katkı sağlamaya zorlanmaktadır. Geç modernite koşulları altında, insanlığın karşı karşıya kaldığı sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde, yüksek öğretim kurumlarına doğrudan çözüm süreçlerinin içerisinde olma görevi yüklenilmiştir. Mali kısıtların baskısıyla, kaynakların dağıtımında, yüksek öğrenim harcamalarına ayrılan payların, sosyal ve ekonomik getiri oranları üzerinden sürekli olarak incelenmekte olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, kamuya ait yükseköğretim kurumlarının, toplumsal ihtiyaçlara katkıları açısından etkinliği ve verimliliğinden sorumlu tutulmakta olduğu söylenebilir (Subotzky, 1999: 508).

Girişimcilik ekosistemi yazınında da bir ekosistemin başarılı olabilmesi için çevresinde büyük bir üniversitenin varlığına ihtiyaç duyulduğuna yönelik güçlü bir inanç bulunmaktadır. Buna örnek olarak, Boston Route 128'in yakınında bulunan Massachusetts Institute of Technology ile Silikon Vadisi yakınında bulunan Stanford Üniversitesi verilebilir. Üniversiteler öğrenciler, öğretim elemanları, araştırma laboratuvarları, teknoloji

transfer ofisleri ve girişimcilik programları gibi girişimcilikle ilgili, girişimciliği destekleyebilecek unsurlara sahiptirler (Feld, 2012: 37).

Üniversiteler, yenilikçi fikirlerin, insan sermayesinin, girişimciliğin gelişmesi ve hatta yeni girişimler yaratması için teşvik edici bir ortam sağlamaktadır. Bu bağlamda girişimcilik bilgisi, yeni girişimlerin geliştirilmesinde kritik bir kaynaktır ve yenilikçi yeni girişimlere yol açan ve şekil veren önemli bir faktördür. (Shah ve Pahnke, 2014: 780-781). Üniversitelerin (ve diğer araştırma kuruluşlarının) yeni bilgi yaratmadaki öncü rolü ve özellikle girişimcilik faaliyeti ve ekonomik büyümeyi teşvik etmedeki katkıları birçok yaklaşıma ilham vermektedir (örneğin, “Üçlü Helix Modeli” Etzkowitz ve Leydesdorff (2000) ve “Bilgi Yayılımı Girişimcilik Teorisi” Acs, Audretsch, vd., 2013; Acs, Braunerhjelm, vd., 2009).

Girişimcilik bilgisi, yeni başlayan girişimciler için kritik bir kaynaktır, çünkü girişimcilik sürecinin yanı sıra, kaynakların ve uzmanlığın çizileceği ağların anlaşılmasını sağlamaktadır. Üniversiteler bu bilginin girişimcilik eğitimi ile sağlanmasında rol oynayabilmektedir. Sosyal bilimlerde yapılan akademik araştırmalar, çeşitli girişimcilik unsurlarına ilişkin doğrulanmış ve açık bir bilgi bütünü oluşturmuştur. Birçok program, çeşitli girişimlere uygulanabilir bilgi sağlayan temel kurslara odaklanmaktadır (örneğin, fikri mülkiyet hakları, girişim finansmanı ve büyümeyi yönetme gibi konular). Bu eğitimler özel konulara ve belirli sektör bölümlerine odaklanan kurslarla güçlendirilebilmektedir (örn. tıbbi cihazlar, cep telefonu uygulamaları, yeşil teknolojiler). Sürekli değişen teknolojik ve ticari dinamizm, üniversitelere, öğrencilerine en son bilgileri sağlama sorumluluğu yüklemektedir. Üniversitelerin girişimcilikle ilgili olarak ilaveten, öğrencilerin hazırladıkları iş planlarının, girişimciler ve yatırımcılar tarafından değerlendirildiği, iş planı yarışmaları düzenleyebildiği görülmektedir (Shah ve Pahnke, 2014: 783).

2.8 Kültürel Destek

Örgüt olarak adlandırılan, parçalardan ve bireylerden oluşan yapıyı, bir örgü şeklinde entegre bir yapıya dönüştüren güç, kültürdür. 1980’li yıllarda yönetim bilimi için kültürün önemi fark edilmiştir. Özellikle o dönemde faaliyette bulunan Japon firmaların, Amerikalı emsallerini taklit ederek, onlardan daha da başarılı olabilmesi, Japon kültürünün etkisiyle açıklanmaya çalışılmıştır. Amerika literatüründe, bu durumu açıklamak için bir sel şeklinde çalışmalar ortaya çıkmış, bu çalışmaları da örgütsel kültürün nasıl geliştirilmesi gerektiği konusunda yoğunlaşmış danışmanlık çabaları izlemiştir (Mintzberg vd., 1998: 264).

Bununla beraber, kültürün üretim ve kapitalizm üzerine etkisi daha eski bir tarihte, Weber (2013–1930)’in 1904-1905 tarihlerinde orijinali yayınlanan ünlü eseri “*The Protestant ethic and the spirit of capitalism*” yayınlanmasıyla tartışmaya açılmıştır. Weber (2013–1930), Avrupa’da yaşayan Protestanların ve bazı diğer mezheplerin zenginlikleri ve ekonomik güçlerinden yola çıkarak, belirli dinsel öğretilerin üretim sistemleri üzerindeki etkilerini ortaya koymuş ve Protestan ahlak anlayışı ile kapitalizm arasında önemli bir ilişki bulunduğuna işaret etmiştir. Bir genelleme yaparak, bir çok toplumda batı tipi bir kapitalist devrimi gerçekleştirecek fiziki imkanların var olmasına rağmen, bu devrimin gerçekleşmesine engel teşkil eden asıl unsurun, toplumsal kültür ve dini dinamikler olduğunu iddia etmiştir. Weber (2013–1930), Protestan ahlak anlayışı içerisinde bulunan kâr anlayışını ve akılcı çalışma disiplini, kapitalizmin doğmasına etki eden en önemli faktör olarak nitelendirmiştir (Güneş, 2012: 123).

Girişimcilik ekosistemi yazınında benzer şekilde, kültürün ekosistem üzerindeki etkileri inceleme konusu yapılmıştır. Tablo 2.2’de gösterildiği üzere, Spigel (2017: 56) tarafından kültürel özellikler, “Destekleyici Kültür” ve “Girişimcilik Tarihi” olarak iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir. Isenberg (2011) kültürel etkileri, “Başarı Hikayeleri” “Sosyal Normlar” olarak iki alt kategoriye ayırarak incelemiştir (Tablo 2.13) Foster vd. (2013) tarafından yapılan sınıflandırma ise Tablo 2.1’de bulunmaktadır.

Tablo 2.13: Ekosistemin Kültürel Bileşenleri

Başarı Hikayeleri	Sosyal Normlar
<ul style="list-style-type: none"> • Görünen başarı hikayeleri • Kurucular için zenginlik üretimi • Uluslararası itibar kazanma 	<ul style="list-style-type: none"> • Hata, başarısızlık ve risk durumlarında toplumun toleransı • Girişimcinin sosyal itibarın yüksek olması • İnovasyon, yaratıcılık ve deneysellik • Zenginlik yaratımı • Hırs, güdü ve arzu

Kaynak: Isenberg, 2011: 7

Geçmiş dönem ekonomik coğrafya çalışmalarının çoğunda, ekosistem bileşenleri arasında, kültür (Neck vd., 2004; Cohen, 2006) ya da sosyal sermaye (Feldman, 2001) gibi geniş terimler kullanılmıştır. Bazı bulanık olguları ya da insanlar ve örgütler arasındaki ilişkiyi ifade etmeye çalışan, bu tür geniş terimler, yapıları ya da anlamlı etkileri tanımlamaya yönelik süreci açıklamak için pek etkili değildirler. Bu sebeple, “Risk alma kültürünü” kucaklamak gerçekten önemlidir; bununla birlikte, bu tür algılar bir boşlukta ortaya çıkmazlar, ancak belirli rol modellerden, süreçlerden ve ağlardan etkilenecek olurlar (Motoyama ve Watkins, 2014: 17).

Kültürel özellikler, bir bölgedeki girişimciliğin altında yatan inanç sistemi ve bakış açılarını ifade etmektedir (Spigel, 2017: 52). Aoyama (2009), bölgesel kültürlerin girişimcilik faaliyetlerini, kabul edilebilir girişimcilik pratikleri ve normlarını şekillendirerek etkilediğini öne sürmektedir. Bölgesel mirasların yani zaman içinde bölgesel kültürlerinin oluşumu ve evrimi; kabul edilebilir girişimcilik pratiklerini ve normlarını şekillendirerek girişimcilik rasyonalitesini etkileyebilmektedir (Aoyama, 2009: 500). Saxenian (2000), Silikon Vadisi ve Boston Route 128'in karşılaştırmasını yaptığı çalışmada, bölgesel kültürel tutumların, farklı ekonomik ve girişimcilik yöntemlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu göstermiştir. Benzer şekilde, Waterloo bölgesinin ekonomik canlılığının kökenlerini ve köklü bir bölgesel kültürün, tarihsel ticaret ve bilgi akışlarının nasıl oluştuğunu; yerel olarak oluşturulmuş kurumların her birinin yüksek teknoloji faaliyetlerinin dinamizm merkezi olarak, bölgenin ortaya çıkışına nasıl katkıda bulunduğunu incelediği çalışmada, Neck vd. (2004: 18); uygun bir fikri mülkiyet politikası ve güçlü bir bölgesel girişimcilik kültürünün birleşiminin, bu bölgenin yüksek oranda yeni girişim oluşumuna önemli ölçüde katkıda bulunduğunu tespit etmiştir.

İlk ortaya çıkan firmaların başarısı ve aralarındaki sinerji, yeni firmalar ve yeni spin-off'lar için yeni olanaklar yaratmaktadır. İlk denemelerin başarısı ve bu denemelerden elde edilen tecrübe, yeni gelişen sanayinin yerel olarak tanınırlığına katkı sağlamaktadır. Yerel tanınma, riskin azalması ve ilk dalga şirketlerin yarattığı fırsatların artması da yeni başlangıç faaliyetlerine ivme kazandırmaktadır. Girişimciler, politika yapıcılar ve ikincil endüstri yüklenicileri arasındaki ağlar, böylelikle yayılmakta ve gelişmektedir (Feldman vd., 2005: 134). Bu durum, mevcut başarılı girişimcilerin varlığının, bunların başarı hikayelerine dönüşmesi ile sonuçlanmaktadır. Isenberg (2011: 7) tarafından yapılan sınıflandırmanın, kültürel özelliklerin alt kademesinde yer alan "Başarı Hikayeleri" olarak tanımlayabileceğimiz bu süreç, kültürel bakış açısının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Büyük, küresel pazar liderleri olmayı başaran, başarılı yerel girişimcilerin hikayeleri, genç girişimcilere benzer fırsatlara sahip oldukları konusunda ilham verebilmektedir (Feld, 2012). Isenberg (2010: 45), bir ufak başarının bile, halkın ve taklitçilerinin hayal gücünü ateşleyerek, girişimcilik ekosistemi üzerinde şaşırtıcı derecede uyarıcı bir etkiye sahip olabileceğini, "küçük sayılar yasası" olarak adlandırdığı bir yaklaşım üzerinden ifade etmektedir.

Topluluk içindeki başarılı girişimci örnekleri, girişimciliğin yararlarını ve olanaklarını toplumun tartışmasına açmaktadır. Bu hikayeler, orta öğretimden mezun öğrenciler için de potansiyel bir kariyer yolunu, işaret etmektedir. Bu durum, bir yandan yeni girişimcilerin istikrarlı bir şekilde üretilmesine yardımcı olurken, diğer yandan bölge kültüründe risk alma durumunu daha da meşrulaştırarak girişimcilik kültürünü geliştirmektedir. (Spi-

gel, 2017: 53). Bireyler girişimci olma kararlarını etkileyen koşullar ile girişimcilik kültürünün gelişmesi ve etki gücünün artması, bir bölgenin gelişmesi için destekleyici ortam yaratmaktadır. Bölgesel ekonomik sistemler konusundaki bilgimiz, girişimcilerin yerel çevreleriyle aktif bir şekilde etkileşime giren, yeni durumlara, krizlere bu durumlara özgü yöntemler kullanarak çözümler getiren, fırsatlara ve tehditlere uyum sağlayan ve sonunda yerel kurumları inşa eden ve güçlendiren ekonomik araçlar olduklarını göstermektedir (Feldman vd., 2005: 139).

Bilgi, deneyim ve uzmanlığın geniş bir biçimde paylaşma kültürüyle birleşerek, bilginin girişimciler arasında paylaşımına açılması, bir yandan danışmanlık yaparak, bilgilerini diğer girişimcilere aktaran girişimcilere yüksek seviyede tatmin vermekte, diğer yandan, herkesin kendisine ait bilgiyi serbestçe paylaşan mentorlara dönüşmesiyle, ekosistem içerisinde daha önce keşfedilmemiş değerlerin ortaya çıkartılması sağlanmakta, böylece ekosistemin bütünüyle gelişmesine uygun ortam meydana gelmektedir (Feld, 2012: 149). Saxenian (2000: 59) 'da başarının kaynaklarından birisi olarak, bölge içinde girişimciler arasında serbest bilgi paylaşımının önemini vurgulamaktadır. Çalışmasında, bir birinden bağımsız şirketlere dayanan organizasyon yapısına sahip, bilgi paylaşımının olmadığı, gizliliğin çok önemli olduğu, geleneksel kültüre dayanan, endüstriyel bir düzenin; bilginin serbest paylaşımının sağlandığı, girişimciler arasındaki ilişkilerin güçlü olduğu bir kültürel yapıya karşı yaşadığı başarısızlığın altı çizilmiştir.

“Başarısız” ifadesi, ekosistem içinde, sürekli olarak yeni şeyler denemek, sonuçları ölçmek ve çıktılarını ikiye katlamayı nitelendirmek üzere kullanılmaktadır. Başarılı olmak için, sürecin bir parçası olarak başarısızlığı da kucaklama kültürünün ortamda bulunması, girişimciliğin gelişmesi için son derece önemlidir. Başarısızlık sadece bir son noktadan ziyade büyük bir şey yaratma sürecinin bir ara noktasıdır. Başarısızlık kabul edilmezse, yeni fikirler ortaya çıkmayacak, eski fikirler uygulanmaya devam edecek ve sonuçta yine başarısızlığa yol açacaktır. Başarısızlık korkusuyla, yeni bir şey ortaya çıkartmak üzerine daha fazla zaman harcamaması gerektiğine karar veren kişiler ise toplumdan ve üretimden çekilecektir (Feld, 2012: 56). Başarısızlıklar gerekli bir kötülüktür, ancak onların gerekli olmaları, harikulade oldukları anlamına gelmez. Başarıya ulaşmak için, bir sürü deneme yapmak gerekmektedir, ancak çoğu deneme başarısız olmaktadır. Fakat başarısızlık, özellikle başarısızlık çabuk gerçekleşiyse, her şeyin kaybedildiği anlamına da gelmemektedir (Isenberg, 2011: 10).

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMA SÜRECİ, YÖNTEM VE ANALİZ

3.1 Araştırmanın Amacı

Girişimcilik konusunun, Cantillon (2010–1755)’dan bu yana, çeşitli disiplinlerin ilgi alanına girmiş olduğu görülmektedir. Girişimcilerin, içinde buldukları toplumlara yapmış oldukları ekonomik ve sosyal katkılar göz önünde bulundurulduğunda, gösterilen bu ilginin şaşılacak bir durumu bulunmamaktadır. Özellikle girişimciliğin çıktılarında en etkili şekilde faydalanılması için girişimciliğin ne olduğu sorusu ile beraber girişimciliğin geliştirilmesi için neler gerektiği sorusunun da cevaplanması gerekmektedir. Temelde bu sorulara cevap arayan, farklı disiplinlerde, çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan birisi de girişimcilik ekosistemi yaklaşımıdır.

Bu çalışma ile, dünyada ve Türkiye’de “Girişimcilik Ekosistemi” kavramı üzerine İngilizce yazılan literatürün kapsamlı bir incelemesi yapılarak, kavramın teorik çerçevesi netleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda hem güncel yayınlar incelenmiş hem de bibliyometrik analiz ile bu alanın gelişimine etki eden yazarlar, dergiler ve kavramsal desenler ortaya çıkarılmış ve alana en çok etki eden makalelerin detaylı literatür araştırması yapılmıştır. Girişimcilik ekosistemi ve bileşenleri hakkında kavramsal teorik çerçevenin netleştirilmesi amacına ulaşmak için aşağıdaki araştırma soruları seçilmiştir:

- Literatürde güncel tartışmalar nelerdir?
- Alana en çok katkı sunan yazarlar kimlerdir?
- Makalelerin yazılma yıllarına göre dağılımı nasıldır?
- Makalelerin anahtar kelimelerinde en çok vurgu alan kelimeler nelerdir?
- Araştırma konusuyla ilgili en çok yayın yapan dergiler hangileridir?
- Çok yazarlılık durumu nasıldır?
- Hangi kurum / kurumlar daha çok katkı sağlamıştır?
- Alana etki eden en etkili makaleler hangileridir?
- Etkili olarak belirlenen makalelerde, kavramsal farklar ve benzerlikler nelerdir?
- Araştırma konusunun kavramsal çerçevesi nedir?

3.2 Araştırmanın Önemi

Girişimcilik ekosistemi yaklaşımı, görece olarak yeni ortaya çıkmış ve henüz olgunluğa erişmemiş bir kavram olduğundan, bu yaklaşımın gelişim sürecini ve durumunu ortaya koymak üzere bibliyometrik çalışmaların yapılmasının yarar sağlayacağı söylenebilir. Ayrıca girişimcilik ekosistemi kavramının gerek Türkiye’de gerekse dünyadaki algılanmasında farklar olduğu, kavramın kendi konsepti içerisinde değerlendirilmeye bilmediği görülmektedir. Özellikle startup ekosistemi, inovasyon ekosistemi, bilgi ekosistemi ve bunlar gibi girişimcilik ekosistemi kavramına çok yakın ilişkisi bulunan kavramlarla karıştırıldığı görülmektedir. Bu durum girişimcilik ekosistemi kavramının netleştirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu eksikliğin tamamlanmasında katkı sağlayacağı düşünülen bu çalışmanın, girişimcilik ekosistemi alanında çalışma yapacak olan araştırmacılara ve yazarlara fikir vermesi ve ilham olması açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir.

3.3 Yöntem

Bu çalışmada, öncelikle girişimcilik ekosistemi üzerine güncel çalışmalar derlenmiştir. Bu çalışmalarda değinilen konular, uygulanan metotlar ve çalışmaların sonuçları bir tablo halinde özetlenmiştir.

Daha sonra girişimcilik ekosistemi yazınının çekirdek kaynakları, bibliyometrik yöntemler kullanılarak araştırılmış ve yazına en çok katkı sağlayan makaleler tespit edilmiştir.

Aşağıda sayılan parametreler incelenerek araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır:

1. Makalenin başlığı
2. Makalenin anahtar kelimeleri
3. Makalenin yayımlandığı yıl
4. Makalenin yayımlandığı derginin adı
5. Makalenin sayfa sayısı
6. Makalenin konusu
7. Yazar sayısı
8. Yazarların adları
9. Yazarların Kurumları
10. Makaleye atıf yapanların listesi

Elde edilen bibliyometrik araştırma bulguları üzerine, en etkili on iki makalenin detaylı literatür çalışması yapılmıştır. Literatür incelemesi kısmında, aşağıdaki parametreler incelenerek, araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Makalelerde en çok ortak kullanılan kelimeler
2. Makalelerde en çok vurgu yapılan tanımlar
3. Makalelerde en çok çatışan yaklaşımlar
4. Makalelerde en çok kullanılan ekosistem bileşenleri
5. Kullanılan yöntemler
6. Makalelerin ampirik veya kavramsal olması

Son aşamada hem güncel kaynakların işaret ettiği bulgular hem de çekirdek literatür kaynakları birleştirilerek girişimcilik ekosistemi kavramının teorik ve kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

3.3.1 Araştırmada Kullanılan Yöntemler

3.3.1.1 Literatür Taraması

Çoğu durumda literatür incelemesi, bir araştırma projesinin veya tezin bir parçası olarak yapılmaktadır. Bununla birlikte, araştırma tezi veya tezinde bir bölüm olmayan, tek başına müstakil bir çalışma olarak da literatür çalışmaları yapılabilmektedir (Jesson vd., 2011: 9). Literatür çalışmaları, çalışma konusu hakkında yeterli bilgisi olmayan kişilerin, problemi veya konuyu anlayabilmesi için gerekli olan teorik alt yapının oluşturmasına ve konunun veya problemin tanıtılmasına, analiz edilmesine, çözümlenmesine ve yanıtlanmasına yardımcı olmak gayesini gütmektedirler. Bu amaca ulaşmak için, bir literatür çalışmasında aşağıdaki başlıklara benzer bilgiler verilebilmektedir (İslamoğlu, 2003: 68-69):

- Problemi kendi özelinde ve detaylı olarak tanımlayabilmek için gerekli bilgiler.
- Probleme ait değişkenlerin ortaya çıkartılmasını ve tanımlanmasını sağlayan bilgiler ile değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerini gösteren bilgiler.
- Değişkenlere ait ölçekler ve değerlendirme bilgileri
- Problem alanının tanımlanması, netleştirilmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi üzerine yapılan tartışmalara yönelik bilgiler.
- Model ve teorik kavramsal altyapı oluşturmaya ve bunları karşılaştırıp değerlendirmeye yönelik bilgiler.
- Hipotez oluşturmaya ait bilgiler.

- Çalışmalarda uygulanan analiz tekniklerine yönelik bilgiler.

3.3.1.2 Bibliyometri

“Bibliyometri” kelimesi, iki kelimenin birleşmesinden oluşmuştur: i) “biblio” ve ii) “metrics”. “biblio” terimi, Yunanca kitap anlamına gelen “Bybl (os)” sözcüğünden türetilen Latincedeki “biblion” kelimesinden gelmektedir. Öte yandan "metrics" ölçüm bilimini gösterir, yani ölçüm anlamına gelen Latince "metric" veya Yunanca "metrikos" kelimesinden türetilmiştir (Sengupta, 1992: 76). Bibliyometri, basılı materyalin yaygınlığının ve belirli bir basılı formatın (dergi makalesi) kabul görmesinin, bir alandaki akademisyenler ve uzmanlar arasındaki temel iletişim aracı olarak kullanılmasına dayalı bir kavramdır (Roemer ve Borchardt, 2015: 3). Bu alanda, “Bibliometrics”, “scientometrics”, “informetrics”, “webometrics”, “netometrics”, “cybermetrics” gibi çeşitli terimlerin, aralarındaki anlam farkı çoğu zaman ayırt edilemeyecek şekilde kullanıldığı görülmektedir. Aralarında doğrudan bir şecere ilişkisi kurmak istenirse, bibliyometrinin, “scientometrics”, “informetrics”ten geçerek “cybermetrics”e ulaşmakta olduğu söylenebilir (Bellis, 2009: 3).

Bibliyometri, disiplinler içindeki ve disiplinler arasındaki bilgi gövdelerini inceleyen bir araştırma alanını ifade etmektedir. Bibliyometri bileşenlerinden birisi olan alıntı analizi, bir literatür ana kütleli içinde, alıntı desenlerinin niceliksel değerlendirmesine odaklanmaktadır. Atıf analizi ile bireylerin ve akademik kurumların yaptıkları çalışmaların miktarları ve etkileri inceleme konusu yapılmaktadır (Holden vd., 2012: 1). Yazarların verimliliğini ölçen, atıf analizi araştırmalarda yoğun bir şekilde kullanılmakta ve oldukça ilgi görmektedir. Yazar verimliliğine ilaveten, literatürün yaşlanması ve yayınların kullanımını gibi konularda atıf analizi kapsamında ele alınabilmektedir. Atıf analizleri , uygun çekirdek dergi koleksiyonunun tespit edilmesine ve böylelikle kütüphane kaynaklarının daha etkili kullanılmasına fayda sağlamaktadır. Atıf analizi yardımıyla bir konuda çalışan en etkili yazarlar, en sık başvurulan kaynaklar ortaya çıkartılmakta, ayrıca bu kaynakların ne süre kullanılmış olduğu araştırma konusu yapılmaktadır (Al ve Tonta, 2004: 21).

Bibliyometri, sosyal ve doğa bilimlerinin ortak sınır alanları arasında yer aldığından, uygulanan tekniklerinin bilim, bilgi yönetimi, kütüphanecilik, bilim politikası dahil olmak üzere, bilim tarihi, bilim ve bilim insanlarının çalışmaları ve aynı zamanda farklı sosyal branşlarda eşit uygulamaları bulunmaktadır. Bibliyometri tekniklerinin sürekli olarak uygulandığı alanlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır (Sengupta, 1992: 82):

- Araştırma eğilimlerini ve farklı bilim disiplinlerinin bilgilerinin gelişimini tanımlamak,

- Sekonder süreli yayınların kapsamını tahmin etmek,
- Farklı konuların kullanıcılarını tanımlamak,
- Çeşitli konularda dokümanlarda yazarlığı ve eğilimlerini belirlemek,
- Adhoc ve Retrospektif SDI(Bilgilerin seçici yayılması) Hizmetlerinin kullanılabilirliğini ölçmek,
- Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek için yayıncılık eğilimlerini tahmin etmek,
- Mevcut olanları ilişkilendiren veya bypass eden deneysel modeller geliştirmek,
- Farklı disiplinlerdeki çekirdek süreli yayınları tanımlamak,
- Sınırlı bütçe temininde doğru ihtiyaç temelli bir satın alma politikasını formüle etmek,
- Doğru bir ayıklama ve istifleme politikasına uyum sağlamak;
- Etkili çok düzeyli ağ sistemlerini başlatmak,
- Bilgi ve iletişim akışını düzenlemek,
- Bilimsel literatürün eskimesi ve yayılımını (bilimsel çalışmaların kümelenmesi ve birleştirilmesi vb.) incelemek,
- Yayıncıların, bireysel yazarların, kurumların, ülkelerin veya tüm bir disiplinin üretkenliğini tahmin etmek,
- Otomatik indeksleme, otomatik soyutlama ve otomatik sınıflandırma için otomatik dil işlemeyi tasarlamak, ve
- Standardizasyon için normlar geliştirmek.

Bibliyometrik yöntemler, araştırmacıların bulgularını, ilgili alanda çalışmalar yapan, kaynak gösterme ve yazma yoluyla görüşlerini ifade eden diğer bilim insanlarının ürettiği toplanmış bibliyografik verilere dayandırmasını sağlamaktadır. Bu veriler toplandığında ve analiz edildiğinde, alanın yapısına, sosyal ağlara ve güncel ilgi alanlarına yönelik kavrayışlar ortaya konabilmektedir. Bu sebeple, bibliyometrik analizin kullanımı hızla artmaktadır (Zupic ve Čater, 2015: 430).

3.3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, “Girişimcilik Ekosistemi” konusunda yayınlanmış, hakem denetimli, İngilizce, tam metin makalelerden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında “Web of Science” veri tabanında kayıtlı tam metin makalelerden, yapılan tarama sonuçları içerisinden seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemiyle araştırmanın örnekleme seçilmiştir.

3.3.3 Veri Toplama ve Analiz

Örneklem çerçevesindeki makalelere ait verileri elde etmek üzere, “Web of Science” veri tabanında gelişmiş arama uygulanmıştır. Makalelerin başlıklarında (title) ve konularında (topic), "entrepreneurial" ve "ecosystem" kelimeleri taratılmıştır¹. Literatür araştırmalarında, daha ziyade bilimsel dergilerde yayınlanmış olan bilimsel makalelerin incelenmekte olduğu göz önünde bulundurularak (Al ve Tonta, 2004: 22), arama sonuçları içinde sadece makaleler (article) seçilmiş ve diğerleri (book review, book chapters, proceeding papers vb.) arama kriterlerinden çıkartılmıştır. Arama sonuçlarında elde edilen makalelerin başlık, öz ve anahtar kelimeleri incelenmiş ve makalelerin girişimcilik ekosistemi ile ilgili olup olmadığına bakılmıştır. Arama sonuçları içerisinde tespit edilen girişimcilik ekosistemi ile doğrudan ilişkili olmayan kayıtlar örneklemden çıkartılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda girişimcilik ekosistemi yaklaşımıyla ilgili olduğuna karar verilen 154 makale, “bibtex” formatında indirilmiş ve analize alınmıştır. Seçilen örnekleme ait sayısal bilgiler Tablo 3.1’de bulunmaktadır.

Tablo 3.1: Seçilen Örnekleme Ait Temel Bilgiler

Bilgiler	n
Veri Kaynağı	Clarivate Analytics Web of Science
Doküman Türü	Makaleler
Tarama Tarihi	03/12/2018
Makale sayısı	154
Kaynaklar (Dergi sayısı)	98
Anahtar kelimeler (WOS)	408
Anahtar kelimeler (Yazar)	529
Periyot	1995 - 2018
Makale başına ortalama atıf	6.539
Yazar sayısı	338
Yazar Görünüşü	380
Çok yazarlı doküman yazar sayısı	308
Tek yazarlı doküman sayısı	34
Yazar başına doküman sayısı	0.456
Doküman başına yazar sayısı	2.19
Doküman başına yardımcı yazar sayısı	2.47
İşbirliği Endeksi	2.57

¹Araştırma sorgusu: TOPIC: (("entrepreneurship" OR "entrepreneurial") AND ("ecosystems" OR "ecosystem")) OR TITLE: (("entrepreneurship" OR "entrepreneurial") AND ("ecosystems" OR "ecosystem")) Refined by: DOCUMENT TYPES: (ARTICLE) Timespan: All years. Indexes: SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI.

3.3.4 Kullanılan Yazılımlar

Araştırma kapsamında yapılan analizler, R Core Team (2018) tarafından geliştirilen, R (ver. 3.4.4 (2018-03-15)) programı ile gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analizler, R programı uzantılarından Bibliometrix (ver. 2.0.2) paketi (Aria ve Cuccurullo, 2017) kullanılarak yapılmıştır. Metin madenciliği için Tm (ver. 0.7.6) paketinden (Feinerer vd., 2008) ve kelime bulutu uygulaması için wordcloud (ver. 2.6) paketinden (Fellows, 2018) yararlanılmıştır.

3.3.5 Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma, “Web of Science” veri tabanında taranan ve 1970-2018 yılları arasında yayınlanan “girişimcilik ekosistemi yaklaşımı” ile direkt olarak ilgili İngilizce ve Türkçe tam metin makalelerle sınırlandırılmıştır. Araştırmaya veri kaynağı olarak bilimsel dergilerde yayınlanmış tam metin makaleler seçilmiş diğer yayınlar (kitap, kitap incelemeleri, araştırma notları, vb.) kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca kullanılan bibliyometrik analiz programının veri tabanındaki ufak hatalara karşı hassas olduğu görülmektedir.

3.3.6 Sayıtlar

Veri toplama sürecinde, yapılan tarama ve eleme işlemleri sonucunda 154 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılabilen bu makalelerin, girişimcilik ekosistemi ile ilgili literatürün tümü olduğu varsayılmıştır.

3.3.7 Taranan Veri Tabanı

Web of Science, en yüksek kapasiteli referans veri tabanlarından birisidir. Kaliteli hakemli dergiler, kitaplar ve benzeri kaynaklardan endekslenmiş 1 milyardan fazla referans bağlantısı içermektedir. Her atıf yapılan referans, aranabilir olduğundan ve uygun yayına atıfta bulunulduğundan emin olmak için titiz bir şekilde endekslenmektedir. 1900’den günümüze kadar, “Web of Science Core Collection”, indekste yer alan tüm kayıtlar için mevcut atıf referanslarının % 100’ünü endekslemektedir. “Web of Science Core Collection”ın yanı sıra, Bilim Platformu, konuya özgü ve bölgesel atıf indekslerine ev sahipliği yapmakta, 33.000 dergiden 100 milyonun üzerinde kayıtlı, araştırmacılara, kaynak koleksiyonu sunmaktadır (Clarivate Analytics, 2017).

3.4 Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın bu aşamasında, girişimcilik ekosistemi kavramına ait literatürünün durumunu belirlemeye yönelik yapılan literatür taraması ve bibliyometrik araştırmanın bul-

gularına yer verilecektir. Veri toplama aşamasında elde edilen örnekleme ait veri tabanı, araştırma soruları bağlamında istatistikî analizlere tabi tutulmuştur. Daha sonra çıktılar üzerinden kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

3.4.1 Son Dönem Literatür Kaynakları

Çalışmanın bu kısmında son dönemde girişimcilik ekosistemi ile doğrudan bir bağlantısı olan yazın incelemeye alınmıştır. Bu incelemeler sonucunda, yazının gelmiş olduğu son durumun ve güncel araştırma problemlerinin ne olduğu ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Kronolojik olarak sıralanmış makalelerden en üstte olan 30 makale bu bölümde öncelikle özleri üzerinden bir ön incelemeye tabi tutulmuş, sonrasında önemli olduğu düşünülenler (özellikle bu çalışmayla aynı amacı gerçekleştirmek üzere kavramsal çerçeve ileri sürenler) tam metinleri kapsamında incelenmiştir. Girişimcilik ekosistemi yazınının görece olarak yeni bir kavram üzerine yoğunlaşmış olması sebebiyle, bu literatürde bulunan kaynakların büyük kısmı son iki yıl içerisinde yazılmıştır. Bu sebeple, örneklem içerisinde seçilen kısmın tamamı 2018 yılında yazılan eserlerden oluşmaktadır. Yapılan ön inceleme, Tablo 3.3’de bulunmaktadır.

Scaringella ve Radziwon (2018: 59)’ın “son yirmi yıl içinde ortaya çıkan iş ekosistemleri, inovasyon ekosistemleri, girişimcilik ekosistemleri, bilgi tabanlı ekosistemler gibi kavramlarının tamamlayıcı mı, rekabetçi mi, yakınsak mı yoksa farklı mı?” olduğu sorusuna cevap bulmak üzere yaptıkları sistematik literatür çalışması, bu çalışmaya yapacağı katkılar göz önünde bulundurularak detaylı incelemeye tabi tutulmuştur.

Scaringella ve Radziwon (2018), yaptıkları taksonomi ile girişimcilik ekosistemini, inovasyon ekosistemi ve bilgi ekosistemleri ile beraber iş ekosistemlerinin altında sınıflandırmışlardır. Bu çalışmaya göre; girişimcilik ekosistemi ile inovasyon ekosistemi yazınından etkilenen bölgesel yenilik ekosistemleri gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Son dönem de iş ekosisteminden kopan bir başka kavramın dijital ekosistemler olduğu görülmektedir. İş ekosistemlerinin kökeni ise bölgesel yenilik modellerinden gelmektedir.

Scaringella ve Radziwon (2018: 73), karıştırılmış bölgesel ekosistem yaklaşımından ortak değişmezleri, bölgesel yaklaşımdan gelen değişmezleri (içsel perspektif) ve ekosistem yaklaşımından gelenleri (geniş kapsamlı) temel alarak, bir kavramsal ekosistem çerçevesi geliştirmişlerdir. Bu çerçeve, üç tamamlayıcı katmanın birbirine bağlanmasını vurgulamaktadır: ekosistem, bölge ekosistemi ve bölge. Dış katman (ekosistem) daha geniş bir görünüm, iç katman (bölgesel) içsel bir görünüm sunmakta ve orta katman (bölgesel ekosistem) ise iki tamamlayıcı literatür akımı arasındaki bir sürtünme noktasını oluşturmaktadır. Yazarlar, (a) her katmandaki değişmezler arasında bir nedensellik olduğuna,

(b) her katmanda bir etkileşimin bir sonraki yinelemeyi güçlendirdiğine, ve (c) aralarında yüksek derecede bir gözeneklilik olduğuna inandıklarını açıklamışlardır.

Sonuç olarak, Scaringella ve Radziwon (2018) çalışmalarında, ekosistem literatürüne 1) dört ana literatür akışını ve sistematik bir literatür incelemesinden ortaya çıkan ve kavramsal bir çerçevede bütünleşmiş diğer yeni kavramları tanımlayarak katkıda bulunmuşlar, 2) bir ekosistem değişmezleri listesi önermişler, 3) ekosistem arketiplerini, özellikle de ekosistem yaklaşımının temel yönleriyle bağlantılı birkaç yerleşik modelden oluşan bölgesel yaklaşımı araştırmışlar ve 4) sistem yaklaşımını ve ortak değişmezleri, ekosistem yaklaşımı için uygun değişmezleri (geniş taraf) ve bölge yaklaşımı için uygun değişmezleri (iç taraf) tanımlayan ve bölgesel yaklaşımı köprüleyen ikinci bir çerçeveyi geliştirerek tartışmaya açmışlardır.

Dedehayir vd. (2018) ise inovasyon ekosistemleri üzerinde yaptıkları, 60 makalenin sistematik literatür araştırması sonuçlarında, girişimcilik ekosistemi rollerinin ("girişimci", "sponsor" ve "düzenleyici") inovasyon ekosisteminin geliştirilecek olan girişimlerinin yaratılmasını kolaylaştırılması ve desteklenmesindeki önemini işaret ettiğini vurgulamaktadır.

Nicotra vd. (2018), literatür çalışması metodu kullanarak, bir dizi girişimcilik ekosistemi faktörünün üretken girişimcilik üzerindeki nedensel etkilerini ölçmek ve test etmeye bir çerçeve oluşturmak amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında, temel olarak teorik katkılara dayanan son literatürde, girişimcilik ekosisteminin başarısı için önemli görülen eko faktörleri gösteren kavramsal çerçeveler sunulduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda; özellikle aşağıdaki çalışmaların altını çizmişlerdir Nicotra vd. (2018: 644-645):

- Van de Ven (1993): Girişimcilik için altyapının önemine odaklanılmıştır. Çalışmanın amacı Girişimciliği kolaylaştıran altyapının oluşturulmasında yer alan sorunları ve olayları tanımlamaktır.
- Cohen (2006) ve Neck vd. (2004): Sürdürülebilir girişimcilik ekosistemi üzerine çalışılmıştır. Çalışmaların temel amacı, sürdürülebilir bir girişimcilik ekosistemi oluşturmak için gerekli altyapı çerçevesini hazırlamaktır.
- Isenberg (2011): Girişimcilik ekosistemi odak noktaya alınmıştır. Girişimcilik ekosistemleri için bir çerçeve önermek amaçlanmıştır.
- Feld (2012): Bir başlangıç topluluğu olarak girişimci ekosistemine odaklanılmıştır. Başlangıç topluluklarının nasıl çalıştığını ve “onları dünyanın her yerinde çalışmasını sağlamak” için yollar ve yöntemler göstermek amacıyla yazılmıştır.

- Spigel (2017): Ekosistem özellikleri arasındaki ilişkiler ortaya koyulmuştur. Bir ekosistemin özellikleri arasındaki ilişkiyi sunmak amaçlanmıştır.

Nicotra vd. (2018: 645)'in çalışmalarında, hem akademik hem de akademik olmayan literatür kaynaklarında, açık bir ampirik kanıt sunulmadan, ilgili eko faktörlerin listelerinin verilmiş olduğu eleştirilerek, eko-faktörler ve eko-çıktılar arasındaki nedensel ilişkilerin henüz yeterince çalışılmadığının, mevcut literatürün eko-faktörlere odaklanmış olduğunun ancak girişimcilik üzerindeki etkileri konusunda net bilgi verilmediğinin altı çizilmiştir. Bu açığı kapatmak üzere, çalışmalarının odak noktasına, eko-faktörler ve eko-çıkıtı arasındaki nedensel ilişkiler ve uygun bir ölçüm çerçevesi sağlama amacını almışlardır. Bu eko çıktılar ve göstergeler Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Girişimcilik Ekosisteminin Ölçülmesinde Eko Çıktılar ve Göstergeler

Eko Çıktılar	Göstergeler
“Brüt” girişimcilik	-Net giriş; işletme sahiplerinin sayısının zamanla değişmesi -Net giriş, bölgesel veya ülke büyüklüğü ölçüsüne göre normalleştirilmiş [işsiz sayısı veya çalışma yaşı dahil olmak üzere çalışan sayısı veya işgücü olarak]. -Sektöre göre ayarlanmış net giriş.
Varsayım tabanlı üretken girişimcilik	-İyileştirme ve fırsat odaklı girişimcilik -Yenilikçi yeni başlayanlar -VC destekli yeni başlayanlar
Performansa dayalı üretken girişimcilik	-Yüksek büyüme hedefli start-uplar -Ceylanlar -Unicornlar

Kaynak: Nicotra vd., 2018: 661

Bu çalışma ile tartışmaya açılan ölçüm çerçevesi, girişimcilik ekosistemleri üzerine yapılan araştırmaların, genellenebilir bir bilimsel standarda kavuşturulmasına ve literatürün yalnızca başarılı bölgelerin basit tanımlarını ele almak durumunda kalmak riskinden kurtarılmasına yönelik hazırlanmıştır (Nicotra vd., 2018: 665).

Kümelenmeler, sanayi bölgeleri, bilgi kümeleri, bölgesel yenilik sistemleri ve yenilikçi çevrelere göre girişimcilik ekosistemlerinin kavramsal benzerlikleri ve farklılıkları üzerine literatür taraması yaptıkları çalışmaları ile Autio, Nambisan, vd. (2018), girişimcilik ekosisteminin yeni bir kümelenme türünü nasıl temsil ettiğini göstererek, gelişmekte olan girişimcilik ekosistemi literatürünün dayandığı teorik temelleri güçlendirmişlerdir. Çalışmalarında girişimcilik ekosisteminin sayılan yaklaşımlardan farklarını değişik açılardan inceleyerek vurgulamışlardır (Autio, Nambisan, vd., 2018: 82):

- **Küme görünümü açısından:** Girişimci fırsat ve keşif sistemi ile takip ve ölçeklendirme sistemi
- **Küme düzeyinde ekonomik faydalar açısından :** İş modeli inovasyonu ve ekonomideki radikal yeni iş modellerinin yayılması
- **Hakim bilgi yayımları :** Yatay ve gönüllü (iş modeli deneylerinden elde edilen deneyimlerin paylaşımı)
- **Girişimcilerin rolü :** İş modeli deneycileri, başarılı iş modellerinin geliştiricileri
- **Girişimci fırsatın yönlendiricileri :** İş modeli inovasyonuna dijital ve mekansal ilişkiler
- **Fırsat güdülerinin odağı :** Kümeye büyük ölçüde dışsallık
- **Karakteristik yapısal elemanlar :** Yeni girişim hızlandırıcıları, ortak çalışma alanları, üretici alanları, ağ oluşturma olayları, yenilikçilik zorlukları (örneğin, hackathonlar)
- **Kümeye özgü yapısal elemanların işlevleri :** İş modeli denemesini ve ilgili deneyim paylaşımını, başarılı iş modellerinin hızlı bir şekilde büyütülmesi ve yeni girişimlerin kolaylaştırılması

Autio, Nambisan, vd. (2018: 83), girişimcilik ekosistemlerinin, belirli yapısal bir bilginin kolaylaştırılmasında ve geliştirilmesinde uzmanlaşmış yapılar olarak görülebileceğinin, özellikle iş modeli inovasyonu için örgütlenme ve girişimcilik fırsatı arayışı ve ölçeklendirmesi açısından “neyin işe yaradığı” hakkında önemli bilgiler sunduğunun ve bu sürecin, yani bu yapısal bilginin uygulandığı teknolojiler, ürünler ve endüstriler açısından büyük ölçüde agnostik olduğunun altını çizmişlerdir.

Tablo 3.3: Girişimcilik Ekosistemi Genel Literatür İncelemesi

1 Yazarlar	Dedehayir, Makinen, ve Ortt (2018)
Problem	Bu çalışmada, özellikle inovasyon ekosistemlerinin doğuşu ve bu sürece etki eden roller ile oluşum sürecinin, dört aşamalı yaşam döngüsü üzerine kavramlaştırılmasına odaklanılmıştır.
Yöntem	Dergilerde ve konferanslarda yer alan 60 yayının ayrıntılı sistematik literatür incelemesi yapılmıştır.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Çalışmanın bulguları, “ekosistem liderliği” rolünün, ekosistem yönetişimi, ortaklıkların oluşturulması ve değer dağılımının sağlanması için olmazsa olmaz bir rol oynadığına işaret etmektedir. Liderlik rolleri (‘ekosistem lideri’ ve ‘hakim’), doğrudan değer yaratma rolleri (‘tedarikçi’, ‘montajcı’, ‘tamamlayıcı’ ve ‘kullanıcı’), değer yaratma destek rolleri (‘uzman’ ve ‘şampiyon’), ve girişimcilik ekosistemi rolleri (‘girişimci’, ‘sponsor’ ve ‘düzenleyici’) olmak üzere ekosistem doğumu sırasında gerçekleştirdikleri spesifik faaliyetler açısından sınıflandırılmıştır. Son olarak da, yazarlar, inovasyon ekosisteminin gelişmesinde, girişimcileri desteklemek ve girişimlerin yaratılmasını kolaylaştırmak için girişimcilik ekosistemi rollerinin merkezileşmesinin altını çizmektedir.</p>
2 Yazarlar	<p>Scaringella ve Radziwon (2018)</p>
Problem	<p>Yazarlar, literatürde karşılaşılan iş ekosistemi, girişimcilik ekosistemi, inovasyon ekosistemi ve bilgi ekosistemi kavramlarının birbirlerini tamamlayıcı mı olduğu, yoksa rekabetçi mi olduğu, yakınsak veya ıraksak mı olduğu sorularından hareketle varolan bilgiyi daha iyi yapılandırmak ve bu terimin olası yanlış kullanılmasını önlemek için ekosistemleri ele alan literatürün birbirini izleyen akımlarında bulunan ortak değişmezleri tanımlamak üzere çalışmalarını şekillendirmişleridir.</p>
Yöntem	<p>Bu makalede, 104 makale ve kitap seçkisi ve arketiplerini incelenerek ekosistemlerin sistematik bir literatür taraması ile kuramsal çalışma yapılmıştır.</p>
Sonuçlar	<p>Yazarlar çalışmalarına, dört temel ekosistem türünü (iş, inovasyon, girişimcilik ve bilgi ekosistemleri) tanımlamakla başlamışlar, ihmal edilen bazı ekosistem arketipleri hakkındaki teorilere ait bilgiler vermişler, ekosistem yaklaşımı ve bölgesel yaklaşımdan gelen yedi ayrışan akımdan dördüne ait değişmezleri tespit etmişler ve son olarak da, anahtar değişmezler arasındaki karşılaştırmaya dayanan benzerlikler ve farklar üzerinden gelecek ampirik araştırmalar için temel oluşmak üzere bir araştırma çerçevesini tartışmaya açmışlardır.</p>
3 Yazarlar	<p>Du, Pan, Zhou, ve Ouyang (2018)</p>
Problem	<p>Dijital girişimcilik üzerine yapılan güncel çalışmaların temel olarak firma düzeyindeki özelliklere odaklanmış olduğu ve dış çevrenin, yani dijital girişimcilik ekosistemin gözden kaçırılmış olduğu iddiası üzerine temellenen bu çalışma, bir dijital girişimcilik ekosisteminin nasıl ortaya çıktığını keşfederek bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.</p>
Yöntem	<p>Meta-organizasyon teorisini bakış açısıyla, Çin’in Silikon Vadisi olarak adlandırılan ve yeni gelişmekte olan birdijital girişimcilik ekosistemi olan Zhongguancun’da derinlemesine bir vaka çalışması yürütmüşlerdir.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Yapılan bu araştırma, bir dijital girişimcilik ekosisteminin ortaya çıkmasının meta-örgütlenme süreci olduğunu ortaya koymuş ve böylelikle meta-örgütlenme literatüründe daha önce ihmal edilmiş bir alanı göz önüne çıkararak, literatüre katkı sağlamıştır.
4 Yazarlar	Weele, Rijnsoever, Eveleens, Steinz, Stijn, ve Groen (2018)
Problem	Politika yapımcıların tüm çabalarına rağmen, Batı Avrupalı yeni şirketlerin yaşam mücadelesi vermesi, inkübatörlerin etkinliği hakkında sorular sorulmasına sebep olmuştur. Bu çalışma, Batı Avrupalı start-up'ların karşılaştığı zorlukları niteliksel olarak araştırılmasına ve dünyada diğer bölgelerin bu tip sorunlara buldukları çözümler üzerinden, Batı Avrupalı inkübatörlerin geliştirilmesine odaklanmıştır.
Yöntem	Çalışmada, öncelikle, girişimcilik ekosisteminin bileşenlerini ortaya koymak için, Batı Avrupalı girişimciler ve inkübatör yöneticileriyle 90 nitel görüşme yapılarak, Batı Avrupalı yeni girişimlerin yüksek etkili işletmelere dönüşme kabiliyetini kısıtlayan birbiriyle ilişkili beş sorun araştırılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Silikon Vadisi'nde, İsrail ve Avustralya'da, yerleşik inkübatörlerin, ilk çalışmada belirlenen beş sorunu ele almak için kullandıkları uygulamaları tanımlamak üzere toplam 191 görüşme gerçekleştirilmiştir.
Sonuçlar	Çalışmanın bulguları, inkübatörlerin, olumsuz kurumlardan start-up'ları koruyan bir ortam yaratarak semptomatik çözümler sunduğunu göstermektedir. Buna göre, hali hazırda bulunan inkübatörlerin, girişimcilik ekosistemlerini güçlendirmek için sınırlı bir potansiyele sahip olduğu sonucuna varılmış ve start-up'ları kısıtlayan kurumsal sorunları çözmek için kurumları dönüştürmeyi veya yaratmayı hedefleyen yeni nesil sistematik inkübatörlere ihtiyaç bulunduğu vurgulanmıştır.
5 Yazarlar	Yang, Kher, ve Lyons (2018)
Problem	Bu çalışmada, her bir hızlandırıcı türünün ekosisteme nasıl uyduğunun ve bunların hedeflenen girişimlere nasıl fayda sağladığının açık bir şekilde anlaşılmasıyla ilgili literatürde karşılaşılan bir boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır
Yöntem	Bu çalışma ile hızlandırıcılar ve girişimcilik ekosistemi alt sistemleri hakkındaki teorik çerçeve netleştirilmeye çalışılmıştır.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Bu çalışma ile hem mevcut girişimcilik ekosistemine ait literatüre hem de hızlandırıcı literatürüne iki önemli katkı sağlanmaktadır. İlk olarak, hızlandırıcıların başlangıç ekosistemine uygunluğunu açıklayacak geniş bir resim sunulmuş, girişimcilik ekosistemindeki (destekleyici alt sistemi, finansman alt sistemi ve inkübasyon alt sistemi) girişimcileri doğrudan etkileyen mevcut üç alt sistemi tartışmaya açılmış ve alt düzeyden üst düzey becerilere kadar girişimcileri geliştirmek için birbirlerine bağlı olarak nasıl çalışmaları ortaya konulmuştur. İkinci olarak, farklı hızlandırıcıları açıklığa kavuşturmak suretiyle mevcut hızlandırıcı literatürüne katkıda bulunulmuştur. Hızlandırıcı programların heterojenliği gözden geçirilmiştir.</p>
6 Yazarlar	Credit, Mack, ve Mayer (2018)
Problem	Girişimcilik sistemlerindeki aktörleri ve aralarındaki bağlantıları incelemek için gerekli olan ölçekler hakkında çok az bilgi bulunması sebebiyle literatürde oluşan bir boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır.
Yöntem	Web of Science kayıtları üzerinden farklı başlıklar altında taratılan kaynakların niteliksel ve niceliksel özellikleri, bir literatür çalışması ile incelenmiştir.
Sonuçlar	Bu Makale, mevcut literatürü, ekosistemle alakalı dört topikal alanda ilerletmek için gereken verileri eleştirel bir şekilde ele almış ve girişimcilik ekosisteminin ulus altı seviyede farklı coğrafyaları ile ilgili önemli soruları cevaplamıştır. Bu çalışma, mevcut boşlukların, mevcut verilerin yokluğundan ziyade, veri paylaşımı çabalarının yetersizliğiyle ilgili olabileceğini ileri sürmektedir.
7 Yazarlar	Economidou, Grilli, Henrekson, ve Sanders (2018)
Problem	Bu çalışmada, Avrupa’da girişimci bir topluma dönüşüm için gereken finansal ve kurumsal reformlar konusu işlenmiştir. Yazarlar, onlarca yıldır Avrupa’nın daha fazla "Girişimcilik Topluluğuna" geçiş yapmak için, politika yapımcılar tarafından uygulanan politikalar yerine, girişimcilik ekosistemini iyileştirmek ve bu geçişi sağlamak için daha temel reformların yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.
Yöntem	Bir literatür çalışması ile girişimcilik ekosistemini destekleyen politikaların teorik çerçevesi incelenmiştir.
Sonuçlar	Yazarlar, Avrupa Birliği’nin hedeflediği kapsayıcı, sürdürülebilir ve yenilikçi büyümenin bir sonucu ve nedeni olarak girişimcilik politikasının kurumsallaştırılması ve kurumlara yerleştirilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Karmaşık ve çok katmanlı olan, birbirine kilitlenmiş kurumlardan oluşan girişimcilik ekosisteminde, küçük iyileştirmeler yapabilmek ve hedeflere ulaşabilmek için gerekli reformların iyi tasarlanmış ve iyi uygulanmış olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

8	Yazarlar	Acs, Estrin, Mickiewicz, ve Szerb (2018)
	Problem	Bu çalışmada, ekonomik büyüme ile faktör girdileri, kurumlar ve girişimcilik arasındaki ilişkiler araştırma konusu yapılmıştır. Yazarlar, özellikle girişimcilik ve kurumların bir ekosistem olarak oluşturdukları yapının, ülkeler arası gözlemlenen ekonomik büyüme farklılıklarının açıklanmasındaki “kayıp halka” olup olmadığını araştırmışlardır.
	Yöntem	2002-2011 dönemi boyunca 46 ülkeye ait küresel bir anket ve kurumsal kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak, araştırma sorularının ampirik araştırması gerçekleştirilmiştir.
	Sonuçlar	Girişimcilik ekosisteminin, ekonomik büyümede oynadığı role destek olan bulgular ortaya çıkartılmıştır.
9	Yazarlar	Schaefer ve Henn (2018)
	Problem	Bu çalışmada, girişimcilik ekosistemlerinin iç dinamiğine odaklanan mevcut çalışmalardan farklı olarak, bu sistemlerin ortaya çıkmasını tetikleyen ve gelişimlerini olumlu yönde etkileyen ekonomik olarak uzmanlaşmış göçmenler aracılığıyla birbirine bağlandığı tezi araştırılmıştır.
	Yöntem	Tel Aviv bilişim teknolojileri girişimcilik ekosistemi üzerine ampirik bir çalışma yapılmıştır.
	Sonuçlar	Göç ile girişimcilik ekosistemlerinin arasındaki dinamik ilişkiyi göstermek için üç farklı aşamalı bir model sunulmuştur: (i) yüksek vasıflı göçmenlerin geri dönüşü, (ii) “güneş dönüşü göçü” ve (iii) yerel girişimcilerin yabancı girişimcilik ekosistemlerine göçü. Yazarlar her ne kadar modelleri mevcut literatüre ve araştırmanın kendi ampirik bulgularına dayanıyor olsa da, bu modelin diğer bölgesel bağlamlar için de geçerli olduğunu ileri sürmüşlerdir.
10	Yazarlar	Maritz ve Foley (2018)
	Problem	Avustralya yerli halkına girişimcilik eğitimi verilmesi sayesinde, yerli halkın girişimcilik becerilerinin geliştirilebileceği ve böylelikle sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve sosyal refahı destekleyen, canlı yerel işgücü ekonomileri inşa edilebileceği fikrine dayanan bu çalışma, Avustralya yerli girişimcilik eğitimi ekosistemlerinin kavramsal çerçevesinin araştırıldığı ilk örnek olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmada Avustralyada yaşayan Yerli girişimcilik özelinde girişimcilik eğitimi ekosistemleri geliştirme yolları incelenmiştir.
	Yöntem	Yerli bilgi, bilgelik, esneklik, girişimciliğin ve Yerli kültürün kültürel esareti gibi değer perspektifleri dahil olmak üzere, Avustralya yerli halkına özgü farklılıklar dikkate alınarak, yerli halkın girişimcilik eğitimi ve ekosisteme entegrasyonları kavramsal olarak incelenmiştir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Bu çalışma, literatüre ek olarak, girişimcilik eğitimcileri, yerli girişimciler, politika yapımcılar, eğitim sağlayıcıları, inkübatörler, hızlandırıcılar ve topluluk geliştirme girişimleri gibi dinamik kurumsal katılımcılar da dahil olmak üzere tüm ekosistem katılımcılarının yararına pratik uygulamalar ve kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.
11 Yazarlar	Jha (2018)
Problem	Hindistan startup ekosisteminin gelecek vaat ettiğini ancak içerisinde çeşitli sorunların da bulunduğunu vurgulayan yazar, makalede sunulan yuvarlak masa tartışması ile bu ekosistemin yüzleşmek zorunda olduğu zorlukların ve elde edebileceği fırsatların değerlendirilmesini okuyucuya iletmektedir. Tartışma, ekosistemle ilgili önemli bilgiler vermekte, aynı zamanda uygulayıcılar, akademisyenler ve politika yapımcılar için daha fazla düşünmeye ve araştırmaya ihtiyaç duyulan yeni soru ortaya çıkartmaktadır.
Yöntem	Yuvarlak masa toplantısı raporu şekilde yapılmıştır.
Sonuçlar	Bu çalışma ile girişimcilik ekosisteminin üç kritik unsurunun (pazar fırsatı, finansmana erişim ve insan sermayesinin kalitesi) ile eğitimin rolüne özel bir vurgu yaparak yakından incelenmiştir. Ayrıca, girişimcilik faaliyetlerine katılabilmek için mevcut insan sermayesi havuzunu etkileyen önemli sosyo-kültürel ve toplumsal cinsiyet konularını da incelenmiştir.
12 Yazarlar	Todorov, Kalinina, ve Rybakova (2018)
Problem	İşgücü göçü en önemli sosyo-ekonomik kalkınma göstergelerinden birisidir. Çalışma çağındaki nüfus büyüklüğünde sürekli bir düşüş sorununun ortaya çıkmasıyla, insan potansiyelinin gelişmesi üzerinde aktif bir etkiye sahip olan göçün rolü de değişmiştir. Bu araştırmada, Avrasya Ekonomik Birliği'nin (EEU) ampirik bir örneği yardımıyla işgücü göçünün özellikleri incelenmiştir.
Yöntem	En önemli göç etkenlerine odaklanarak EEU'de göçün ampirik bir analizi yapılmıştır. Gözlem süresi, istatistiki verilerin sınırlı olduğu bir dizi göstergenin dışında, 2006-2017 döneminde bir çeyrek aralıklarla belirlenmiştir. Ana veri kaynakları, Rosstat, IMF, EEU ülkelerindeki merkez bankalarının bilgi kaynakları ve EEU İstatistik Departmanı olarak seçilmiştir. Ekonomik model geliştirilerek regresyon ve korelasyon analizleri yapılmıştır.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Analiz sonuçları, bölgedeki ve EEU genelinde ortalama ücret ile asgari yaşam standardı arasındaki artan farkın, EEU'nun belirli bir bölgesinden gelen göçmen sayısının azalmasına neden olduğunu göstermektedir. EEU'de, yurtdışında istihdamın nedenleri arasında kırsal alanlarda işsizlik, düzenli gelir ve komşu ülkelere kıyasla daha düşük ücretler bulunmaktadır. Bu çalışma, tamamlanmış akademik ve ampirik araştırmalar açısından, işçi göçü etkisinin ulusal ekonomik sistemlerin gelişimi üzerindeki çelişkili sonuçlarının bir özeti açıklamaktadır. Bu bağlamda, yazarlar işgücü göçünü küresel bir ekonomik olgu olarak ele almanın mantıklı olduğunu ileri sürmüşlerdir.</p>
13 Yazarlar	<p>Nicotra, Romano, Del Giudice, ve Schillaci (2018)</p>
Problem	<p>Mevcut çalışmalarda, ekosistem faktörlerinin uzun listeler halinde sunulduğu bununla birlikte, bu faktörlerin üretken girişimcilikle nedensel ilişkilerinin yeterince ve bütüncül olarak incelenmemiş olması sebebiyle oluşan boşluğu doldurmak üzere yapılan bu çalışmada, bir dizi girişimcilik ekosistemi faktörünün (eko-faktörler) üretken girişimcilik üzerindeki (eko-çıkıtı) nedensel etkilerini ölçmek ve test etmek için bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır.</p>
Yöntem	<p>Bu çalışmada, literatür taramasına dayalı kavramsal çerçeve sunulmuştur.</p>
Sonuçlar	<p>Bu makalede mevcut literatür tarafından önerilen eko-faktörler kümesinin eleştirel bir şekilde gözden geçirilmiş ve bu göstergeleri daha gerçekçi bir şekilde ölçmek için kullanılacak göstergeler ve ilgili veri kaynakları önerilmiştir. Benzer bir şekilde, eko-çıkıtle ilgili olarak da, üretken girişimcilik için uygun göstergelerin hangileri olduğunu ve bu göstergeler için hangi veri kaynaklarının araştırmalarda kullanılabileceğine dair tavsiyeler verilmiştir.</p>
14 Yazarlar	<p>Theodoraki, Messeghem, ve Rice (2018)</p>
Problem	<p>Önceki araştırmalarda, girişimcilik ekosistemi kavramının üniversite perspektifinden incelenmiş olduğu, bununla beraber girişimcilik desteği alanında henüz yeterince araştırılmadığı tezinden yola çıkan bu araştırma, girişimcilik ekosisteminin temel bir destek unsuru olan üniversite işletme inkübatörünün derinlemesine analizi ile üniversite temelli sürdürülebilir girişimcilik ekosistemlerinin daha sağlam bir anlayışını geliştirmeyi amaçlamaktadır.</p>
Yöntem	<p>Keşfedici araştırma türündeki bu çalışmada, sosyal sermaye teorisinin perspektifi ile üç boyut üzerinden kavramı incelemek üzere üniversite temelli girişimci ekosistemlerinin 48 kilit üyesiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Araştırma bulguları, her üç sosyal sermaye boyutunun üniversite temelli girişimcilik ekosisteminin işleyişi ile ilgili olduğunu ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, sosyal sermayenin yapısal boyutunu uygulamak, kaynaklara erişimi artırmaktadır; bilişsel boyuta değinmek, ekosistem üyeleri arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir ve ilişki boyutlara yatırım yapmak ekosistem gelişirken tamamlayıcılık ve güveni artırmaktadır. Bu nedenle, yazarlar bu boyutların etkileşiminin, üniversite tabanlı girişimci ekosistemin sürdürülebilirliğine katkıda bulunduğunu vurgulamışlardır.
15 Yazarlar	Freitas ve Kitson (2018)
Problem	Bu çalışma, girişimcilik ekosistemlerinin, merkez veya merkez bölgelere kıyasla uzak adalara konuşlanan lokasyonlarda nasıl algılandığını ve çalıştığını ele almaktadır. Bu çalışma, özellikle İspanya ve Portekiz’de iki temel bölge olan Katalonya ve Lizbon ile karşılaştırıldığında iki uzak ada ekonomisine (İspanya’daki Kanarya Adaları ve Portekiz de Madeira adasına) odaklanmaktadır.
Yöntem	Bu çalışmada, anket uygulaması yapılmıştır. İki ülkede dört bölge: İspanya’da (Kanarya Adaları ve Katalonya) ve Portekiz’de (Madeira ve Lizbon) toplam 3700 katılımcıya e-mail yoluyla anketler gönderilmiş ve 595 geri dönüş sağlanmıştır. Mann-Whitney ve Kruskal-Wallis testleri ile hipotezler test edilmiştir.
Sonuçlar	Bulgular, uzak adalardaki firmaların, faaliyet bölgeleri arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermesine rağmen, merkezi bölgelerdeki firmalarla karşılaştırıldığında, daha az avantaj sunan bir girişimcilik ekosisteminde faaliyet gösterdiklerine işaret etmektedir.
16 Yazarlar	Harper-Anderson (2018)
Problem	Girişimcilik ekosistemlerinin, bölgesel yenilik ve büyüme için bir odak noktası haline gelmesine paralel olarak, bu konuda yapılan çalışmaların bir çoğunda, kilit bileşenlerin belirlenmesi, girişimcilik sürecini etkileyen faktörlerin ortaya çıkartılması ve girişimcilerin bu sistemlere etkilerinin anlaşılması konularının inceleme merkezine alındığı görülmektedir. Bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak, Chicago, Pittsburgh ve Richmond’daki girişimci destek kuruluşları arasındaki ortaklık ve liderlik konuları incelenmiştir.
Yöntem	Üç girişimci ekosistemde ortaklık ve liderliği incelemek için çoklu girişim çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Her bir girişimci ekosistemdeki kilit paydaşların görüşme yanıtları alınmış ve ESO yöneticilerinin anket cevapları ile birleştirilmiştir. Hipotezleri veya teorileri test etmek yerine, bu çalışmanın amacı teori geliştirme olarak belirlenmiştir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Yazar, ortaklık uygulamalarındaki farklılıkların, kısmen her bir ekosistemin kültürel ve kurumsal normlarını şekillendiren eşsiz liderlik modellerinin bir işlevi olduğunu ileri sürmüş ve liderliğin rolünü anlamının, çoğu ekosistem paydaşının umut ettiği işbirlikçi ortamları şekillendirmek için kritik olabileceğini vurgulamıştır.</p>
17 Yazarlar	<p>Oguztimur ve Seckin (2018)</p>
Problem	<p>Bölgelerarası ekonomik dengesizliklerin ortadan kaldırılması amacıyla girişimciliğin geliştirmesine yönelik projeler politika uygulamaları arasında kendisine yer bulmaktadır. Bu çalışmada, girişimciliğin bölgesel kalkınmadaki önemi ve girişimciliğin gelişmesini etkileyen faktörler Türkiye özelinde incelenmiştir.</p>
Yöntem	<p>Bu çalışmada; Türkiye’deki bütün illerin girişimcilik ekosistemlerinin değerlendirilmesi ve birbirleriyle karşılaştırılması için öncelikle literatürde karşılaşılan girişimcilik ekosisteminin gelişmesini etkileyen faktörler sıralanmış ve il bazında endeks değerleri hesaplanmıştır. Tüm faktör gruplarından çıkan değerler işleme tabi tutularak tek ve genel bir endeks değeri bulunmuş ve bu veriler üzerine mukayese ve analizler tamamlanmıştır.</p>
Sonuçlar	<p>Bu çalışmada, ekonomik, beşeri sermaye, fiziksel altyapı ve yenilikçilik başlıkları altında sayılan dört temel unsurun girişimciliği etkilediği belirlenmiştir. Türkiye’deki illerin girişimcilik seviyeleri değerlendirmeye tabi tutulmuş ve gelişmişlik düzeyi ile girişimcilik kapasiteleri arasında paralel yönde bir ilişki tespit edilmiştir.</p>
18 Yazarlar	<p>Roundy, Bradshaw, ve Brockman (2018)</p>
Problem	<p>Mevcut çalışmaların, girişimcilik ekosistemlerinin bileşenlerini ayırmaya odaklandığı, bununla birlikte, bu sistemlerin karmaşık yapılarını kucaklayan bir girişimcilik ekosistemi teorisi öneremediği vurgusu yapılan bu çalışmada, fark edilen bu boşluğu doldurmak için, karmaşıklık biliminin perspektifinden ekosistem kavramının incelenmesi ve karmaşık adaptif sistemler olarak kavramlaştırılması yoluyla girişimcilik ekosistemlerinin daha net olarak anlaşılabilmesi savunulmaktadır.</p>
Yöntem	<p>Girişimcilik ekosistemleri ve karmaşıklık teorisi ile ilgili literatür çalışması yapıldıktan sonra, girişimcilik ekosistemlerinin ortaya çıkışının teorik çerçevesi hazırlanmıştır. Bu çerçeveye göre girişimcilik ekosistemlerinin karmaşıklık temelli bir tanımı geliştirilmiştir.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Bu makale ile, girişimcilik araştırmalarına, girişimcilik ekosistemlerinin karmaşıklık temelli bir tanımını geliştirerek katkıda bulunulmuştur. Bu tanıma dayanarak, girişimci ve girişimler düzeyindeki karmaşıklığın araştırılması ile girişimcilik ekosistemleri ve girişimcilik ekosisteminin ortaya çıkışını etkileyen üç unsur arasında bağlantı oluşturulmuştur. Bu unsurlar, girişimcilerin amacı, girişimcilik faaliyetlerinin tutarlılığı ve kaynak enjeksiyonları olarak sıralanmıştır. Ayrıca araştırmacıların karmaşık yapılı girişimcilik ekosistemlerini, nitel karşılaştırmalı analiz , ajan tabanlı modelleme ve yorumlayıcı yöntemler kullanılarak nasıl inceleyebileceği açıklanmıştır.</p>
19 Yazarlar	<p>Shashlo, Petruk, ve Korostelev (2018)</p>
Problem	<p>Bu araştırmada, Rusya'nın Uzak Doğu'sunun girişimci inovasyon ekosisteminin özünü, bilgi neslinin merkezi olarak incelemenin yanı sıra, makro bölge inovasyon ekosisteminin kurumsal çevre gelişimi için eğilimlerinin detaylandırılması amaçlanmaktadır.</p>
Yöntem	<p>Araştırmanın kuramsal temeli, bölgesel yenilikçi ekosistemler, ekonomik sistem yönetimi teorileri, piyasa konularının ve bilgi ekonomisinin bütünleştirilmesi ile ilgili olarak, geliştirme alanındaki bilimsel çalışmalarla temsil edilmiştir. Çalışmanın istatistiksel temeli, Rus Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Rusya Federasyonu Devlet İstatistikleri Federal Servisi'nin analitik verileri ile oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde teorik (genel - analiz, sentez, indüksiyon, kesinti), metateolojik (sistem analizi, iki seviyeli triadik kod çözme yöntemi), ampirik (karşılaştırma, açıklama) yöntemler kullanılmıştır.</p>
Sonuçlar	<p>Yapılan araştırmaların, Rus Uzak Doğusu'nun girişimci inovasyon ekosisteminin durumunu olumsuz yönde etkileyen sorunları tespit etmeyi mümkün kıldığı ve "açık inovasyonlar" kavramı bağlamında, tespit edilen problemlerin çözümü ve stratejik kalkınmanın öncelikli alanlarının uygulanması, üniversiteler, bilişim endüstrisi, iş dünyası ve devlet arasındaki etkileşim formları aranmaksızın imkansız olacağı vurgulanmıştır.</p>
20 Yazarlar	<p>Malecki (2018)</p>
Problem	<p>Bu makale girişimcilik ekosistemleri kavramına ait literatürü, ilgili diğer kavramları ve işlevselleştirmelerini gözden geçirmek maksadıyla yazılmıştır.</p>
Yöntem	<p>Bibliyometrik analiz ile girişimcilik ekosistemlerinin ortaya çıkışı araştırılmış, detaylı literatür taraması ile ekosistem ve ilgili kavramlar gözden geçirilmiştir.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Bibliyometrik kanıtlar, girişimcilik ekosistemi teriminin, girişimciliği destekleyen mekanizmalar, kurumlar, ağlar ve kültürleri vurgulayan girişimcilik ortamları gibi diğer kavramları da aştığını göstermektedir. Bu çalışma, ölçek seçimi, ekosistem merkezler olarak üniversiteler ve bu ekosistemlerin nasıl evrildiği gibi bazı özel konular da ele almıştır.
21 Yazarlar	Autio, Nambisan, Thomas, ve Wright (2018)
Problem	Girişimcilik ekosistemleri, akademisyenlerin politika yapımcılarının ve uygulayıcılarının ilgisini çekmeye devam etmesine rağmen, fenomenin kendisi hala kuramsal yeterliliğe ve olgunluğa ulaşamamıştır. Spesifik olarak, örneğin kümelenmeler, bilgi kümeleri, bölgesel yenilik sistemleri ve yenilikçi muhitlere göre girişimcilik ekosistemlerinin kavramsal benzerlikleri ve farklılıkları konusu belirsizliğini hala korumaktadır. Bu makale ile girişimcilik ekosistemlerinin benzer kavramlardan ayırt edici özellikleri inceleme konusu yapılmıştır.
Yöntem	Bu makalede, yeni bir küme türünü nasıl temsil ettiklerini göstererek, girişimcilik ekosistemleri üzerine gelişen literatürün teorik temeli güçlendirilmeye çalışılmıştır.
Sonuçlar	Yapılan çalışma sonucunda elde edilen teorik temelin hem uygulayıcıları hem de politika yapımcıları bilgilendirmeye yardımcı olacağı, sadece girişimci ekosistemlerin ayırt edici özelliklerini vurgulamakla kalmayıp, aynı zamanda girişimcilik ekosisteminin temel faktörlerini ve girişimci ekosistemlerin daha geniş ekonomik ve toplumsal bağlamda oynayabileceği rolleri belirleyerek ilave katkıları olacağı belirtilmiştir.
22 Yazarlar	Thompson, Purdy, ve Ventresca (2018)
Problem	Bu makalede, girişimcilik ekosisteminin oluşumunun ilk anlarının, paylaşılan anlamların ve kalıcı aktivite modellerinin zaman içinde nasıl yapılandırıldığı ele alınmış ve bu bilgilerden bir anlayış oluşturmak için alan teorisinin kuramsal ve metodolojik araçları kullanılmıştır. 14 yıllık bir süre boyunca Seattle, Washington, Metropol bölgesinde ilgili aktörler ve faaliyetleri, faaliyet konuları, kesişimleri, aktörlerin ve etkileşimlerin doğası ve genel dokudaki değişimler incelenmiştir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Yöntem	Arşivlerden ve gazete, web sitesi ve blog gibi elektronik medya kaynaklarından ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden yola çıkarak 2012 yılından 2014 yılına kadar veriler toplanmıştır. Toplanan veriler, kritik erken moment etkinliklerini ve bağlantılarını yansıtan etkileşimleri, bağlantıları ve değişiklikleri tanımlamak ve belgelemek üzere analiz edilmiştir. Bunu yapmak için başlangıçta kamu etkinliklerinde belirlenilen bireylere odaklanılarak yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 45 dakikadan 2 saate kadar sürmüştür. Görüşme transkriptlerinin veri seti, motifleri ve eylem araçlarını belgeleyen yaklaşık 200 sayfalık veri toplanmıştır. Görüşme ve arşiv verileri bilgisayar tabanlı nitel veri analizi yazılımı (NVivo 10) kullanarak analiz edilmiştir.
Sonuçlar	Sonuçların örüntüsü, aktörlerin yaptıkları ve etkileşimlerinin zaman içinde nasıl değiştiğine dair bilgiler vermekte ve birbirinden farklı faaliyetlerin daha koordine ve bütünleşmiş bir sosyal düzene doğru bir faz geçişine maruz kaldığı iki dönemli bir ekosistem oluşum modelini desteklemektedir. Bulgular, hükümet eylemi veya araçsal politika hedefleri gibi dış kaynaklardan ziyade, dil ve etkileşim dahil olmak üzere içsel yapı kaynaklarına işaret etmektedir.
23 Yazarlar	Goswami, Mitchell, ve Bhagavatula (2018)
Problem	Bu çalışmada, iki temel araştırma sorusu ele alınmıştır: (a) Hızlandırıcılar girişimlerin başarısını veya başarısızlığını nasıl etkiler? ve (b) Hızlandırıcılar bölgesel girişimcilik ekosistemlerini nasıl etkiler?
Yöntem	Bangalore'un gelişmekte olan bölgesel girişimcilik ekosistemindeki hızlandırıcıların aracı rolünü anlamak için, hızlandırıcı mezunları, hızlandırıcı yöneticileri ve diğer ekosistem paydaşları ile yapılan 54 görüşmeden ve 49 internet sitesinden, 13 çevrimiçi video görüşmesinden, 26 çevrimiçi haber kaynağından ve 301 politika belgesinden yararlanılmıştır. Spesifik olarak, kurucular (mikro düzey) ve ekosistemler (makro düzey) arasındaki bir ara-seviyesinde mevcut olan hızlandırıcı uzmanlığının nasıl bir teorik yapıda olduğunu ortaya koymak için sosyal olarak konumlandırılmış bir girişimci bilişim yaklaşımı benimsenmiştir.
Sonuçlar	Yazarların geliştirdikleri modelde, dört tür hızlandırıcı (uzmanlık bağlantısı, geliştirme, koordinasyon ve seçim), paydaşların girişimcilik ekosistemine olan bağlılığını artırarak girişimlerin doğrulamasına (başarı veya başarısızlık) yol açmaktadır. Bu bulgular, hızlandırıcıların ekosistemlere bireysel girişimlerin oluşturulmasından farklı olarak destekleyici bir şekilde katkıda bulunduğunu göstermektedir.
24 Yazarlar	Spigel ve R. Harrison (2018)

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Problem	Girişimcilik ekosistemleri son zamanlarda girişimcilik politikası içinde popüler bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Spesifik olarak, yenilikçi girişimleri teşvik eden destekleyici ortamlar yaratmaya dayanan bölgesel bir ekonomik kalkınma stratejisi olarak görülmektedir. Bununla birlikte, girişimcilik ekosistemleri üzerine yapılan mevcut araştırmalar büyük ölçüde tipolojik olduğu ve teoriye dayanmadığı görülmektedir. Bu makale, ekosistemler ile kümelenmeler ve bölgesel yenilik sistemleri gibi mevcut diğer literatürler arasındaki ilişkileri eleştirel olarak incelemektedir.
Yöntem	Mevcut literatür üzerine inşa edilmiş teorik bir çerçeve üzerinde çalışılmıştır.
Sonuçlar	Bu makalede, ekosistemlerin süreç bazlı bakış açısıyla, yeni girişim yaratılmasını desteklemedeki rollerini anlamak için daha iyi bir çerçeve sağlandığı ileri sürülmüştür. Bu çerçevenin, girişimcilik ekosistemlerinin evrimini ve dönüşümünü açıklamak ve farklı ekosistem yapılarının bir tipolojisini oluşturmak için kullanılabileceği vurgulanmıştır.
25 Yazarlar	Pandit, Joshi, ve Tiwari (2018)
Problem	Girişimin başlatılması, finanse edilmesi, başarılı olması ve başarısızlığı gibi konuların literatürde kapsamlı bir şekilde ele alındığı görülmekteyken, girişimcileri destekleyen, besleyen ve hazırlayan girişimcilik ekosisteminin daha fazla üzerinde çalışılmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu ekosistemin bir bileşeni olarak, Hindistan'ın gelecekteki girişimcilerinin hazırlanmasında çok önemli rol oynayan yüksek öğrenim kurumları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirmek için özel olarak tasarlanmış eğitim programlarına ihtiyaç duyulmasına rağmen, Hindistan'daki öğrencilerin girişimcilik niyetleri (EI) konusunda sınırlı araştırmalar bulunmaktadır. Bu makalede, yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitiminin Hindistan'daki öğrenciler arasında EI'yi etkileyebileceği örtülü ve açık yolların etkileri tartışılmaya açılmıştır.
Yöntem	Çalışmaların hipotezlerini test etmek üzere, seçilen örneklemden öğrencilerin EI puanını değerlendirmek için bir anket aracı geliştirilmiştir. EI'nin dört farklı bileşenine odaklanılmıştır. Bunlar: (a) Büyük bir vizyona sahip olma yeteneği (GVS); (b) Fırsatlardan yararlanma niyetleri (OEX); (c) Azim ve operasyonel odak (POF); ve (d) Risk alma isteği (RST) olarak sıralanmıştır. Kullanılabilir tüm yanıtları kullanarak (n = 863), tanımlayıcı istatistiksel veriler derlenmiştir. Hipotez testinde t-test'i uygulanmıştır.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Genel olarak, girişimciliğe ilişkin çalışmalarda büyük ölçüde eğitim gören öğrenciler arasında EI varlığının daha fazla olduğu görülmektedir. Yazarlar, araştırma bulgularına göre, çeşitli grupların bir ya da daha fazla bileşenden daha iyi puanlar aldıkları göz önüne alındığında, öğrencileri iyi tasarlanmış girişimcilik kurslarına tabi tutmanın gelecekte başarılı girişimcilerin ortaya çıkmasına yol açacağına ve böylelikle ekonominin gelişmesinin sağlanabileceğini ileri sürmektedirler.
26 Yazarlar	Yi ve Uyarra (2018)
Problem	Bu çalışmada, bir araştırma üniversitesinin akademik girişimcilik verimliliğini geliştirerek süreç mekanizmalarını oluşturmak yoluyla akademik girişimci ekosistemini (AEE) nasıl geliştirdiği araştırma konusu yapılmıştır.
Yöntem	Zhejiang Üniversitesinin örnek olay incelemesi yapılmış ve bir bireysel-organizasyon-çevre-süreç modeli geliştirilmiştir.
Sonuçlar	Çalışma bulguları, AEE modelini harekete geçiren üç temel mekanizmanın (teşvik, işbirliği ve yetenek) belirlenmesinin önemine işaret etmektedir. Teşvik mekanizmasının, personel değerlendirme sistemi reformu ve girişimci gelir dağılımı sistemi aracılığıyla, kurumsal çerçeveyi ve bireysel araştırma hedeflerini değiştirebilecek itici güç olduğu; iş birliği mekanizmasının, üniversitenin yönetim yapılarını geliştirerek ve girişimcilik ağları oluşturarak yeni girişimci modellere ve iş kurma olanakları sağlayan AEE modelinin aracı olduğu, yetenek mekanizmasının, bir üniversitedeki farklı girişimcilik kabiliyetlerinin bir kombinasyonu ile sürdürülebilir akademik girişimciliğin bir ögesi olduğu vurgulanmıştır.
27 Yazarlar	Bischoff, Volkmann, ve Audretsch (2018)
Problem	Paydaş teorisi, girişimcilik eğitimi ve üniversite yönetimi bağlamında şimdiye kadar sınırlı bir ilgi görmüştür. Bu çalışma, Avrupa yüksek öğretim kurumlarında (HEI) girişimcilik eğitiminde girişimcilik ekosisteminden paydaşların işbirliğini inceleyerek bu araştırma açığını ele almaktadır.
Yöntem	Girişimcilik eğitimi, girişimcilik ekosistemleri ve paydaş teorisi alanlarında yazılan literatür kaynakları birleştirilerek incelenmiş ve 19 farklı Avrupa ülkesinden 20 HEI'nin çapraz-analizine dayalı ampirik bir çalışma yapılmıştır. Veri kaynakları, ikincil verilerde dahil olmak üzere, çeşitli gözlemleri, incelenen 20 HEI'de girişimcilik eğitimi paydaşları ile yapılan toplam 216 görüşmeyi içermektedir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	Elde edilen verilere dayanılarak, HEI'lerin girişimcilik ekosisteminin kilit dış paydaş gruplarına ve girişimcilik eğitimine katılım biçimlerine genel bir bakış sunulmuş; paydaş işbirliğinin gücü ve koordinasyonu ile paydaş yönetimine genel yaklaşımlar tartışmaya açılmış ve HEI'lerde girişimcilik ekosistemi paydaşları ile yapılacak işbirliğinin önemi vurgulanmıştır.
28 Yazarlar	Schillo (2018)
Problem	Akademik ve politik araştırmalar, girişimlerin göreceli olarak düşük büyüme hedefleri ve yüksek başarısızlık oranları ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu durum, araştırma tabanlı spin-off şirketlerini (RBSO) ekonomik kalkınma araçları olarak gören kamu politikasına önemli bir ilgi oluşturmaktadır. Bu çalışma, girişimcilik ekosistemlerindeki RBSO'ları araştırma konusu yapmıştır.
Yöntem	Bu çalışma, RBSO anketinden elde edilen özgün bir veri setine ve şirketlerin 7 yıllık sağ kalımını sağlayan takip araştırmalarına dayanmaktadır. Veriler, çoğunlukla küçük veya orta ölçekli şirketlerin CEO'ları veya başkanları dahil olmak üzere üst düzey yöneticilerden toplanmıştır. Yanıtlayıcılara standart bir anket şahsen uygulanmıştır. Anketler 2007 / 2008'de uygulanmış ve sağ kalım verileri, ilk anketlerden yaklaşık 7 yıl sonra 2014 yılında toplanmıştır. Bu veriler internet kaynakları ile Kanada'nın kamu menkul kıymet belgeleri deposu gibi kaynakları da içeren kamu kaynaklarına dayanmaktadır. Elde edilen veriler, küme analizi, anova ve regresyon analizi uygulanarak incelenmiştir.
Sonuçlar	Bulgular, şirketlerin sadece yaklaşık yarısının satış büyüme hedeflerinin bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, şirketlerin çoğunun, gelecekteki büyüme veya iktisap için kendilerini konumlandıkları ani büyüme hedeflerinin bulunmadığını da ortaya koymaktadır. Büyüme hırsları, RBSO'ların stratejik seçimleriyle ilişkilidir, ancak stratejik seçimler 7 yıl sonra hayatta kalma, iktisap veya çıkış tahmininde daha önemli rol oynamaktadır. Büyüme hırsları, stratejik seçimler ve uzun vadeli yörüngelerin çeşitliliği, RBSO'ların homojen bir ajan grubu olmadığını ve ekonomik büyüme ve bilgi kullanımının yaratılmasına yönelik çeşitli yolları temsil ettiğini göstermektedir.
29 Yazarlar	Neumeyer ve Santos (2018)

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Problem	<p>Sürdürülebilir girişimlerin başarılı bir şekilde yaratılması ve adapte edilmesi, çevresel ve sosyal olarak entegre ekonomik sistemler yaratma yeteneğini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Sürdürülebilir iş modelleri bu hedefe yönelik kritik bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, sürdürülebilir iş modellerinin geliştirilmesi, destekleyici bir girişimcilik ekosistemi gerektiren karmaşık bir süreç olmaktadır. Bu çalışmada, sürdürülebilir iş modelleri, ağ teorisi ve girişimcilik ekosistemleri hakkında literatürü bütünleştirerek, sosyal ağ bağlantısını etkileyen organizasyon seviyesinin (girişim türleri ve girişim haklarının) ve bireysel düzeydeki faktörlerin (ağ aktörleri ve bunların demografik özellikleri) etkisi analiz edilmiştir.</p>
Yöntem	<p>Bu çalışma Güneydoğu ABD’de iki belediyede gerçekleştirilmiştir. Katılımcı odaklı bir örnekleme prosedürünün ardından, toplam 90 görüşme olmak üzere, her belediyede 45 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Tüm görüşmeler yüz yüze, yaklaşık 45 dakika sürmüş ve kaydedilmiştir.</p>
Sonuçlar	<p>Elde edilen sonuçlar, geleneksel girişimcilere kıyasla sürdürülebilir girişimcilerin yeterince temsil edilmediğini, ancak ağlarının daha yoğun bir şekilde bağlı olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, farklı sosyal kümelenmelerin, girişim ve iş modeline, girişimciliğe, ağ aktörünün türüne (ör. girişimci veya yatırımcı) veya demografik özelliklerine bağlı olarak ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile girişimcilik ekosistemleri ve sürdürülebilir iş modelleri ile ilgili literatüre katkıda bulunulmuştur.</p>
30 Yazarlar	<p>Roundy (2018)</p>
Problem	<p>Girişimcilik ekosistemleri, bölgesel girişimciliği teşvik eden ve sürdüren bir-biriyle ilişkili kuvvetler olarak yoğun şekilde akademisyenlerin, politikacıların ve uygulayıcıların dikkatini çekmektedir. Önceden yapılan araştırmalarda öncelikle büyük kentsel alanlarda olgunlaşmış girişimcilik ekosistemlerine (EE) odaklanıldığı görülmektedir. Akademisyenler, girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmede benzersiz zorluklarla karşılaşılan küçük kasabalardaki EE işleyişini incelemeğe pek rağbet göstermemektedirler. En önemlisi, küçük kasabalarda bulunan EE’ler ile ilgili yapılmış önceki araştırmalarda neredeyse hiç ilgi çekmeyen önemli bir paydaş grubu olan yerel müşterilere değinilmemiştir. Bu çalışmanın amacı, EE alanındaki müşterilerin rolünü anlamak için teorik bir çerçeve geliştirmektir.</p>
Yöntem	<p>Bu çalışma, yerel müşterilerin küçük şehir EE’leri üzerindeki etkilerini teorileştirmek için girişimcilik araştırması ile hizmet-egemen mantık ve hizmet ekosistemleri üzerindeki çalışmalarını bütünleştirmektedir.</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.3 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar

Çalışmada önerilen teori ile, müşterilerin küçük şehir EE'lerinde, girişimcilerin sağladığı hizmetlerin değerlendirilmesi ve ortak değer yaratmadaki rolüne dikkat çekilmiştir. Girişimcilik faaliyetlerine ilişkin üç takım müşteri özelliklerinin etkisi hakkında teori geliştirilmiştir: yerel pazar potansiyeli (yerel ve geçici müşterilerin sayısına göre), müşterilerin ekosisteme erişme yetenekleri (gelir seviyelerine göre) ve müşterilerin tercihleri Ekosistemin girişimcileri tarafından sağlanan hizmetler (yenilikçilik, yerel markalara karşı küresel markalar ve pazar dışı alışveriş tercihleri temelinde).

3.4.2 Bibliyometrik Analiz

3.4.2.1 Tanımlayıcı İstatistiksel Bilgiler

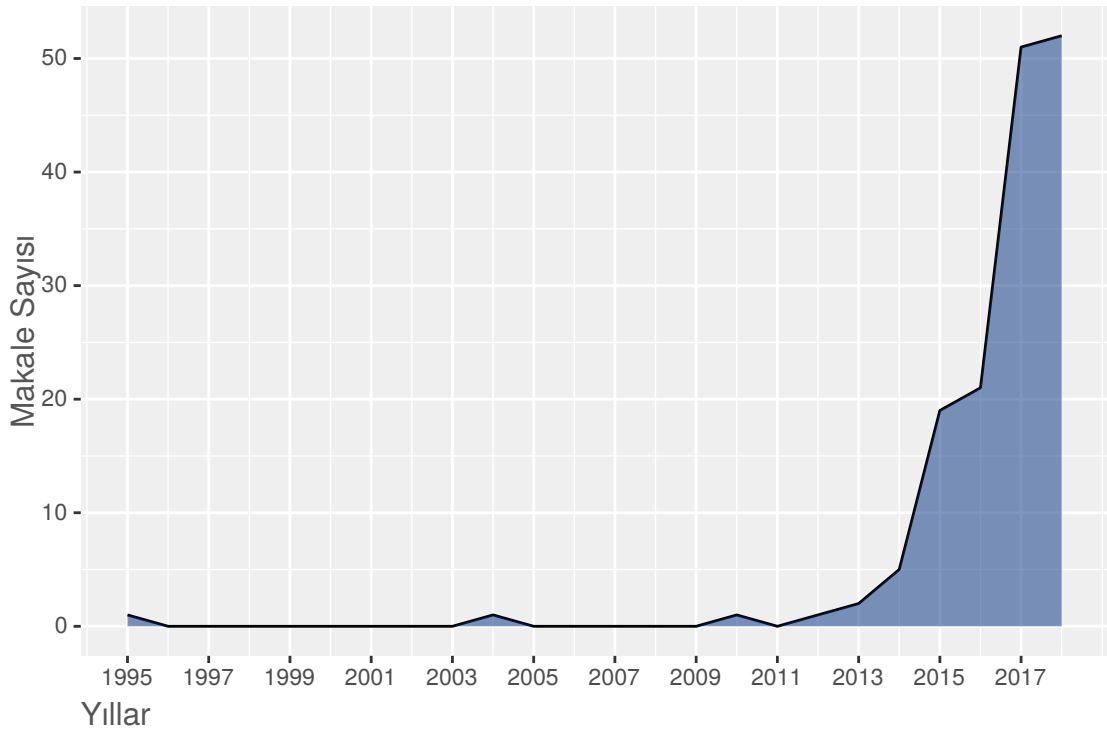
Girişimcilik ekosistemi ile ilgili ilk eserlerin 1995 yılında ortaya çıkmaya başladığı, ancak 2011 yılına kadar alanın aktif olmadığı görülmektedir. 1995 – 2018 periyodunda, toplam 154 makale yayınlanmıştır. 2011-2018 döneminde yayınlanan makalelerin ortalama yıllık artış hızı ² % 85.99 olarak gerçekleşmiştir. Örneklemdaki makalelerin % 81'lik bölümümü, 2017-2018 yılları arasında yazılmıştır (Şekil 3.1).

Makaleler, yayınlandıkları dergiler açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda toplam 98 dergide, girişimcilik ekosistemi üzerine yayınlar yapıldığı görülmektedir. Tablo 3.4 'de en çok yayın yapılan 15 dergi sıralanmıştır. En çok yayın yapan SMALL BUSINESS ECONOMICS adlı dergide 10 makale yayınlanmıştır. Bu dergiyi sırasıyla, JOURNAL OF ENTERPRISING COMMUNITIES-PEOPLE AND PLACES IN THE GLOBAL ECONOMY ($n = 8$) adlı dergi ile JOURNAL OF TECHNOLOGY TRANSFER ($n = 8$) adlı dergi takip etmektedir. En çok makale yayınlayan ilk 15 dergide, toplam yayınlanan makale sayısının yaklaşık yarısı kadarının (% 42.86) yayınlanmış olduğu görülmektedir.

Makaleler, yazar sayıları açısından incelemeye tabi tutulmuş ve sonuçlar Şekil 3.2'de verilmiştir. Toplam 151 makale içinde, 30 adet makale tek yazar tarafından yazılmıştır . Yapılan frekans analizinde 2 ve 3 yazarlı (*herikiside*%31.79) eserlerin çoğunlukta olduğu, bunları tek yazarlı makalelerin (%21.85) takip ettiği tespit edilmiştir. 1-3 arası yazar tarafından yazılmış olan çalışmaların örneklem içerisindeki payı %84 olarak hesaplanmıştır.

$${}^2CAGR(t_0, t_n) = \left(\frac{V(t_n)}{V(t_0)} \right)^{\frac{1}{(t_n - t_0)}}$$

$V(t_n)$: son değer, $V(t_0)$: ilk değer, t_n : son yıl, t_0 : ilk yıl

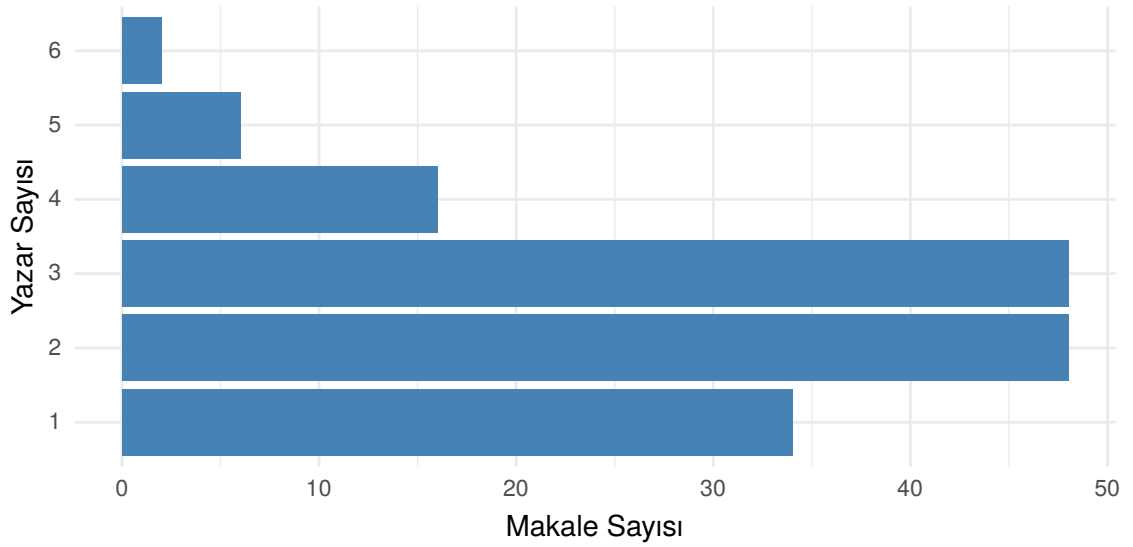

Şekil 3.1: Yıllık Üretilen Toplam Makale Sayıları Grafiği

Tablo 3.4: Girişimcilik Ekosistemi Yazınında En çok Yayın Yapan Akademik Dergiler

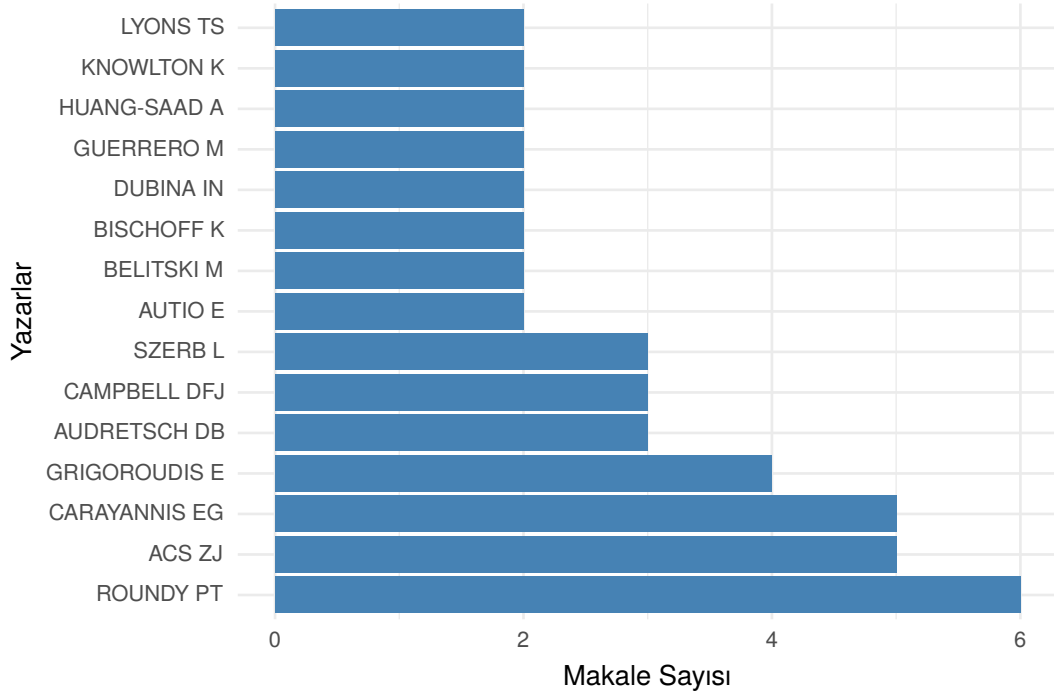
SIRA	KAYNAKLAR	MAKALELER
1	SMALL BUSINESS ECONOMICS	10
2	JOURNAL OF ENTERPRISING COMMUNITIES-PEOPLE AND PLACES IN THE GLOBAL ECONOMY	8
3	JOURNAL OF TECHNOLOGY TRANSFER	8
4	EUROPEAN PLANNING STUDIES	6
5	JOURNAL OF SMALL BUSINESS AND ENTERPRISE DEVELOPMENT	5
6	STRATEGIC ENTREPRENEURSHIP JOURNAL	4
7	TECHNOLOGICAL FORECASTING AND SOCIAL CHANGE	4
8	BUSINESS HORIZONS	3
9	ENTREPRENEURSHIP AND REGIONAL DEVELOPMENT	3
10	ENTREPRENEURSHIP AND SUSTAINABILITY ISSUES	3
11	PROBLEMY ZARZADZANIA-MANAGEMENT ISSUES	3
12	SCIENCE TECHNOLOGY AND SOCIETY	3
13	ENTREPRENEURSHIP RESEARCH JOURNAL	2
14	GEOGRAPHY COMPASS	2
15	INTERNATIONAL REVIEW OF ENTREPRENEURSHIP	2

Bu aşamada, girişimcilik ekosistemi yazınına en çok katkı sağlayan yazarlar incelenmiştir. Örnekleme bulunan 154 makaleye, toplam 338 yazarın katkı sunduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, yazarların büyük çoğunluğunun ($n = 311, d = \%92.01$) sa-

Şekil 3.2: Makale Başına Yazar Sayıları Grafiği

dece bir makaleye katkısı olmuştur. Örneklem içinde, en çok makale yazan yazarın ROUNDY PT ($n = 6, d = \%5.33$) olduğu tespit edilmiştir. Dikkat çeken diğer iki yazar ise sırasıyla, ACS ZJ ($n = 5, d = \%1.83$) ve CARAYANNIS EG ($n = 5, d = \%1.25$) olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Girişimcilik Ekosistemi Yazımında Makale Başına Yazar Sayıları Grafiği

En çok alıntı yapılan makaleler başlığı altında yapılan araştırma sonuçları Tablo 3.5’de verilmiştir. Bu bulgulara göre, ISENBERG DJ, 2010, HARVARD BUS REV, V88, P40 ($n = 24$) olduğu görülmektedir. Takip eden diğer üç makale ise ACS ZJ, 2014, RES POLICY, V43, P476 ($n = 22$), COHEN B., 2006, BUSINESS STRATEGY EN, V15, P1, ($n = 20$) ile STAM E, 2015, EUR PLAN STUD, V23, P1759 ($n = 17$) olarak karşımıza çıkmaktadır

Tablo 3.5: En Çok Alıntı Yapılan Makaleler Listesi

SIRA	MAKALELER	ATIF
1	ISENBERG DJ, 2010, HARVARD BUS REV, V88, P40	24
2	ACS ZJ, 2014, RES POLICY, V43, P476	22
3	COHEN B., 2006, BUSINESS STRATEGY EN, V15, P1	20
4	STAM E, 2015, EUR PLAN STUD, V23, P1759	17
5	AUTIO E, 2014, RES POLICY, V43, P1097	16
6	FELD B., 2012, STARTUP COMMUNITIES	16
7	ADNER R, 2010, STRATEGIC MANAGE J, V31, P306	15
8	EISENHARDT KM, 1989, ACAD MANAGE REV, V14, P532	15
9	NECK HM, 2004, J SMALL BUS MANAGE, V42, P190	15
10	MOORE JF, 1993, HARVARD BUS REV, V71, P75	14
11	BAHRAMI H, 1995, CALIF MANAGE REV, V37, P62	13
12	SPIGEL B, 2017, ENTREP THEORY PRACT, V41, P49	12
13	ETZKOWITZ H, 2000, RES POLICY, V29, P109	11
14	ISENBERG D, 2011, ENTREPRENEURSHIP ECO	11
15	MASON C., 2014, ENTREPRENEURIAL ECOS	11

En çok alıntı yapılan yazarın, ACS ZJ ($n = 72$) olduğu görülmektedir. ACS ZJ’ı sırasıyla AUDRETSCH DB ($n = 48$), AUTIO E ($n = 28$), EISENHARDT KM ($n = 28$) takip etmektedir (Tablo 3.6).

Yerel atıflar, araştırılan koleksiyonda yer alan bir yazarın (veya bir belgenin) koleksiyondaki diğer yazarlar tarafından kaç kez alıntılandığını ölçmektedir. Seçilen örneklem içerisinde, en çok yerel atıf yapılan yazarların sırasıyla, ISENBERG DJ ($n = 24$), AUTIO E ($n = 23$), ACS ZJ ($n = 22$), SZERB L ($n = 22$) olduğu görülmektedir. (Tablo 3.6).

Tablo 3.7 ’da makaleler için hazırlanmış sıralı yerel atıf listesi bulunmaktadır. Örneklem içerisinde en çok atıf alan eserler sırasıyla, ISENBERG DJ, 2010, HARVARD BUS REV ($n = 24$), ACS ZJ, 2014, RES POLICY ($n = 22$), STAM E, 2015, EUR PLAN STUD ($n = 17$), NECK HM, 2004, J SMALL BUS MANAG ($n = 15$) olarak karşımıza çıkmıştır.

H-endeksi, bir bilim insanına ait yayınların hem üretkenliğini hem de alıntı etkisini ölçmeye yarayan bir ölçüm metodu olarak, yazarların en çok alıntı yapılan makaleleri ve diğer yayınlarda aldıkları alıntılarının sayısına binaen hesaplanmaktadır. Tablo 3.8’da

Tablo 3.6: En Çok Alıntı Yapılan Yazarlar Listesi

SIRA	YAZARLAR	TOPLAM ATIF	YAZARLAR	YEREL ATIF
1	ACS ZJ	72	ISENBERG DJ	24
2	AUDRETSCH DB	48	AUTIO E	23
3	AUTIO E	28	ACS ZJ	22
4	EISENHARDT KM	28	SZERB L	22
5	ADNER R	27	STAM E	17
6	ETZKOWITZ H	26	COHEN B	15
7	AUTIO E.	24	CORBETT AC	15
8	COHEN B.	24	MEYER GD	15
9	ISENBERG DJ	24	NECK HM	15
10	COOKE P	22	BAHRAMI H	13
11	[ANONYMOUS]	21	EVANS S	13
12	ETZKOWITZ H.	21	MACK E	10
13	CLARYSSE B	20	MAYER H	10
14	MASON C.	20	ROUNDY PT	8
15	CARAYANNIS EG	19	BELITSKI M	7

Tablo 3.7: Makalelerin Yerel Atıflara Göre Sıralaması

S	MAKALE	YIL	YER. ATIF	TOP. ATIF	ORT. YA	ORT. TA
1	ISENBERG DJ, 2010, HARVARD BUS REV	2010	24	99	2.67	11.0
2	ACS ZJ, 2014, RES POLICY	2014	22	140	4.40	28.0
3	STAM E, 2015, EUR PLAN STUD	2015	17	76	4.25	19.0
4	NECK HM, 2004, J SMALL BUS MANAG	2004	15	96	1.00	6.4
5	BAHRAMI H, 1995, CALIF MANAGE REV	1995	13	95	0.54	4.0
6	MACK E, 2016, URBAN STUD	2016	10	26	3.33	8.7
7	PITELIS C, 2012, IND CORP CHANGE	2012	7	43	1.00	6.1
8	AUDRETSCH DB, 2017, J TECHNOL TRANSF	2017	5	13	2.50	6.5
9	ROUNDY PT, 2016, J ENTREP	2016	3	7	1.00	2.3
10	SPIGEL B, 2018, STRATEG ENTREP J	2018	3	9	3.00	9.0
11	LI JF, 2014, TECHNOVATION	2014	2	6	0.40	1.2
12	KSHETRI N, 2014, BAL T J MANAG	2014	2	10	0.40	2.0
13	FELDMAN M, 2015, RES POLICY	2015	2	9	0.50	2.2
14	CARAYANNIS EG, 2016, J TECHNOL TRANSF	2016	2	10	0.67	3.3
15	ROUNDY PT, 2017, INT ENTREP MANAG J	2017	2	4	1.00	2.0

örneklem içinde en etkili yazarların H-endeksini, g-endeksi ve m-endeksi sıralı olarak bulunmaktadır. Buna göre en etkili ilk üç yazarın sırasıyla, ACS ZJ ($H = 3, g = 5, m = 0.6$), ROUNDY PT ($H = 3, g = 4, m = 1$) ve CARAYANNIS EG ($H = 3, g = 4, m = 0.75$) olduğu görülmektedir.

Seçilen örnekleme ait diğer tanımlayıcı istatistiksel grafikler Şekil 3.4 'da bulunabilir. Şekil 3.4a ' da yazına en çok katkı sağlayan ülkelerin sıralaması gösterilmektedir. En çok katkı sağlayan ülkeler sırasıyla, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Al-

Tablo 3.8: En Üretken Yazarlara Ait H-indexleri Listesi

SIRA	YAZAR	H INDEX	G INDEX	M INDEX	TOPLAM ATIF
1	ACS ZJ	3	5	0.60	156
2	ROUNDY PT	3	4	1.00	17
3	CARAYANNIS EG	3	4	0.75	24
4	GRIGOROUDIS E	2	4	0.67	16
5	AUDRETSCH DB	2	3	1.00	23
6	CAMPBELL DFJ	2	2	1.00	6
7	BELITSKI M	2	2	1.00	19
8	KNOWLTON K	2	2	0.67	16
9	MOTOYAMA Y	2	2	0.67	16
10	DUBINA IN	2	2	0.50	10
11	STAM E	2	2	0.50	86
12	AUTIO E	2	2	0.40	146
13	SZERB L	1	3	0.20	140
14	MEISSNER D	1	2	1.00	4
15	STAMATI D	1	2	1.00	4

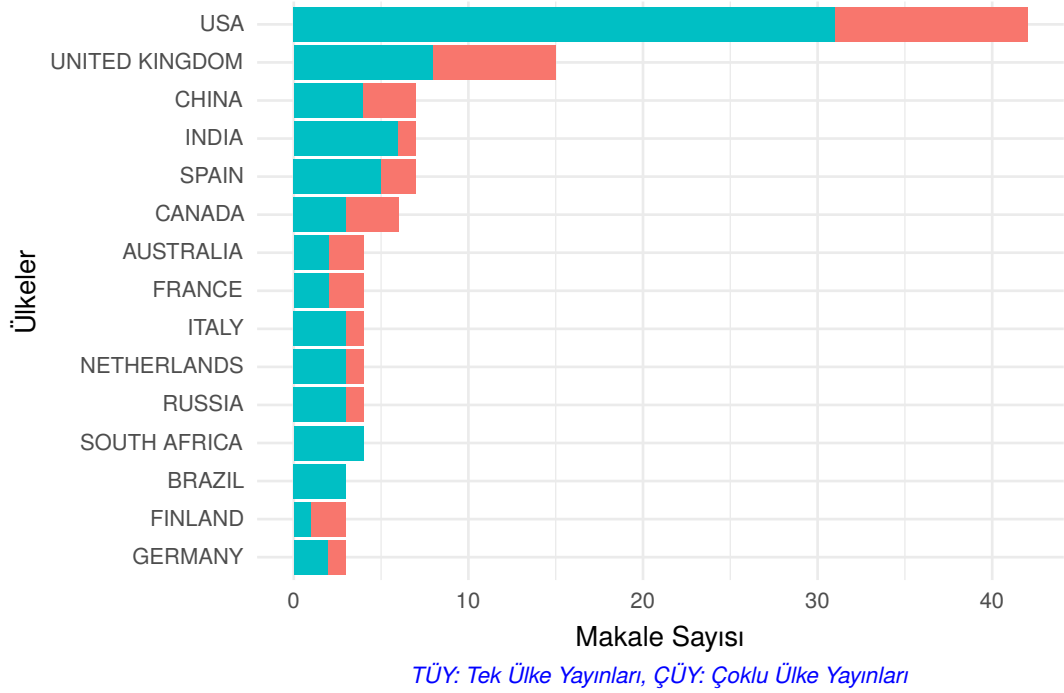
manya ve İtalyadır. Türkiye ilk on beş devlet arasında yer almamaktadır. Şekil 3.4b'de yıllık toplam ortalama atıf grafiği yer almaktadır. Grafikten de görüleceği üzere, 2008 ve 2012 yıllarında pik noktaları bulunan ortalama yıllık atıf miktarı, 2018 yılında doğru azalış göstermektedir. Şekil 3.4c'de bulunan yıllık ortama atıf grafiğinde 2018 yılından ortalama atıf sayısının en üst noktaya ulaştığı görülmektedir.

3.4.2.2 Alanın Entelektüel Yapısı

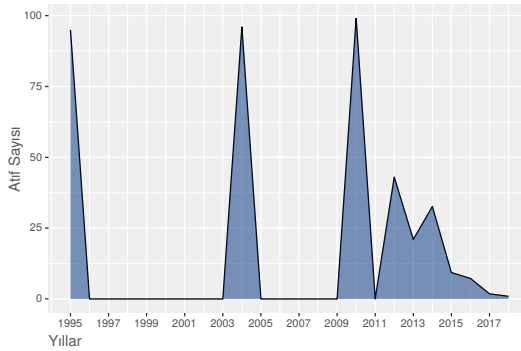
Atıf analizi, bibliyometride temel klasik tekniklerden biridir. Özel bir alanın yapısını, düğümler (örneğin yazarlar, makaleler, dergi) arasındaki bağlantılarla gösterirken, birlikte alıntı, doğrudan alıntı, bibliyografik eşleme gibi ağ tiplerine bağlı olarak farklı şekilde yorumlanabilmektedir (Aria ve Cuccurullo, 2017).

Çalışmanın bu kısmında ilk önce, alıntılanmış referans çalışmaları (düğümler) arasındaki ilişkileri gösteren bir ortak-atıf(co-citation) ağı analiz edilmiştir. İkinci olarak, bibliyografik eşleşme ağı incelenmiştir. Üçüncü olarak da, doğrudan alıntılar üzerine bir historiyoğrafi inşa edilmiştir. Entelektüel bağlantılar tarihsel düzende grafik olarak ortaya konmuştur. Yayınlanmış bilimsel makalelerin seçilmiş örnekleminde yer alan yazarların eserleri, alanın tarihî yapısını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır.

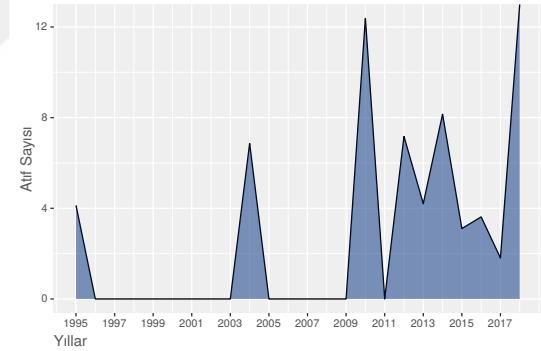
Birlikte gönderilen ağları yorumlamak için yararlı boyutlar şunlardır: (i) düğümlerin merkez ve çevre birimleri, (ii) yakınlık ve uzaklıkları, (iii) bağların gücü, (iv) kümeler, (iiv) köprüleme katkıları (Aria ve Cuccurullo, 2017).

(a) En Üretken Ülkeler

(b) Yıllık Toplam Ortalama Atıf

(c) Yıllık Ortalama Atıf

Şekil 3.4: Örnekleme Ait Diğer Tanımlayıcı İstatistiksel Grafikler

3.4.2.3 Ortak Atıf Analizi

Atıf, yazdığı belge ile bir başkasının çalışması arasındaki (belirli bir noktada) ilişkiyi göstermek isteyen bir yazar tarafından verilen bir kararın temsili olarak ifade edilebilir (Osareh, 1996: 152). Ortak atıf ise, iki çalışmanın birlikte alıntılanma frekansı olarak tanımlanabilmektedir. Ortak benzerlik süreçlerine benzeyen ortak atıf sürecinde, alıntılanan eserler birbirlerine bağlanmaktadır (Small, 1973: 265).

Şekil 3.5’de örneklemedeki en çok ortak atıfa sahip 30 makalenin aralarındaki ilişkiler ağı gösterilmiştir. Üç farklı küme, farklı renklerle ifade edilmektedir. Bu kümeler

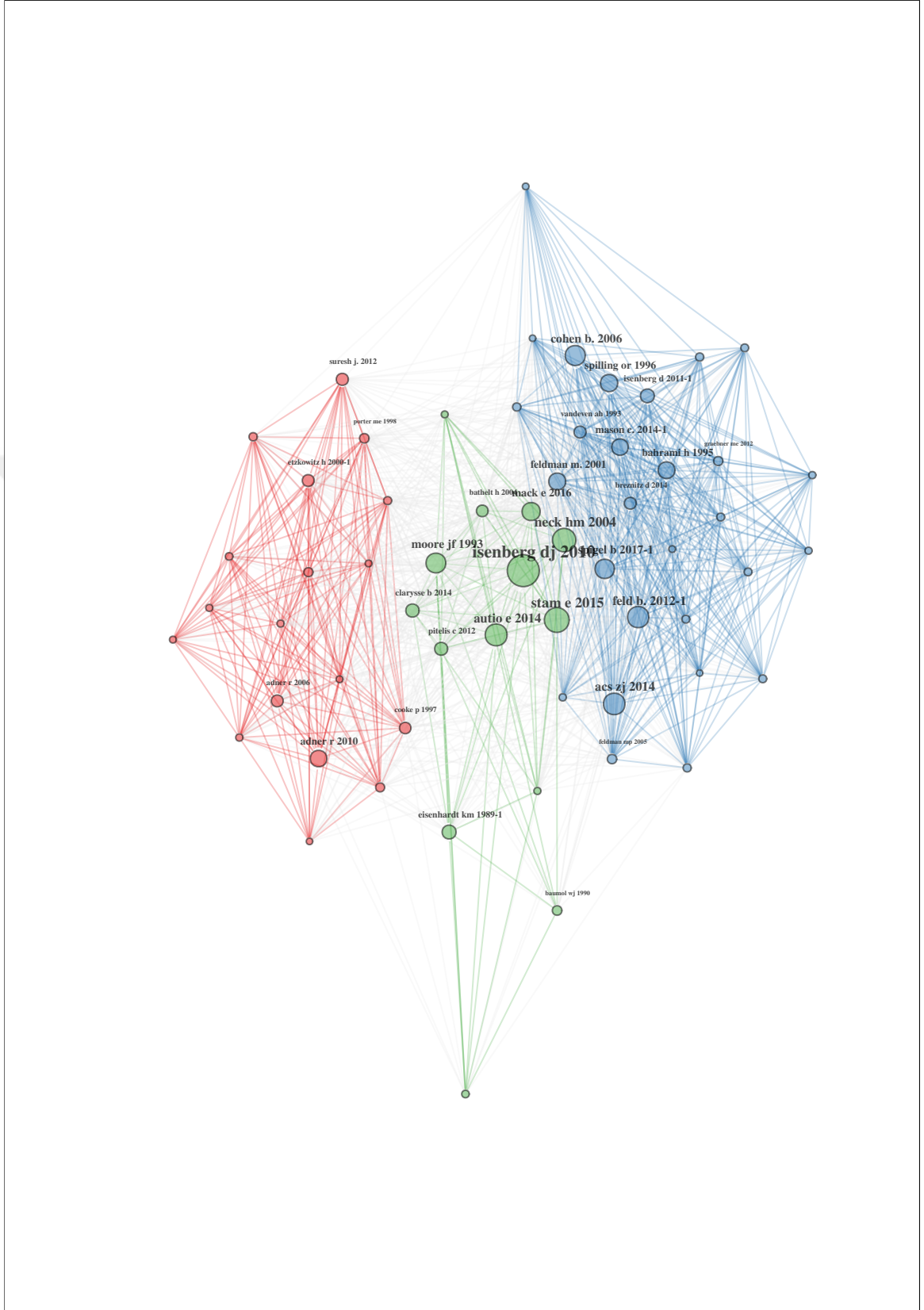
arasında belirgin köprü noktaları bulunmamaktadır. Bununla beraber farklı noktaların zayıf bağlarla üç kümeyi birbirine bağladığı görülmektedir.

Birinci kümede, örneklem içinde en çok yerel atıf alan Isenberg (2010)'ın "How to start an entrepreneurial revolution" adlı makalesi ilk dikkat çeken eserdir. Bu çalışmada, özellikle hızlı büyüme, hızlı iş yaratımı, GSYİH büyümesi ve uzun vadeli verimlilik artışı ile ilişkilendirilen yüksek potansiyelli girişimlerin teşvik edilmesi ve bu tip girişimlerin elitist bir perfektifte değerlendirilerek öncelikli duruma getirilmesi vurgulanmış ve sürdürülebilir bir girişimcilik ekosisteminin yaratılması ve geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Aynı küme içinde yerel atıf sıralamasında ilk 15 içerisinde bulunan Stam (2015), Neck vd. (2004), E. Mack ve Mayer (2016), Pitelis (2012) gibi girişimcilik ekosistemi yazarlarına ait makaleler bulunmaktadır.

Stam (2015: 1759), girişimciliğin geliştirilmesi için uygulanan bölgesel politikalarda, girişimcilik miktarını artırmaktan daha ziyade girişimciliğin kalitesini arttırmaya yönelik yaklaşımların hakim olmaya başladığını vurgulamıştır. Bir sonraki adım olarak da girişimcilik politikasından, girişimcilik ekonomisine yönelik bir politikaya doğru geçiş yaşanacağı ön görüşünde bulunmuştur. Girişimcilik ekosistemi yaklaşımının, bu geçişleri barındıran yeni bir çerçeve olduğunu ifade eden Stam (2015), bu yaklaşımın girişimci aktörle başladığının, girişimciliğin sadece sistemin bir çıktısı olmadığını, girişimcilerin ekosistemin oluşturulmasında ve sağlıklı tutulmasında önemli rol oynadığının altını çizmiştir. Stam (2015) bu çalışmada, girişimcilik ekosistemi literatürünü ve eksikliklerini gözden geçirmiş ve ekosistemin çerçevesinin ve sistemik koşullarının ekosistemin çıktısı olarak özel girişimcilik faaliyetlerine ve ekosistemin sonucu olarak yeni değer yaratımına nasıl yol açtığının nedensel bir şemasını içeren yeni bir sentez sunmuştur. Ek olarak da, ekosistem içindeki unsurların arasındaki etkileşimleri analiz etmek için yeni bir çerçeve tartışmaya açmıştır.

E. Mack ve Mayer (2016: 2118) ait makalede, girişimcilik ekosistemlerinin, yeni şirket oluşumunu ve bölgesel girişimcilik faaliyetlerini teşvik eden etkileşimli bileşenlerden oluştuğu vurgulanmıştır. Ancak bu konu ile ilgili mevcut çalışmalarda, sistem bileşenlerinin varlığını belgelemeye odaklanıldığı yani ekosistemi oluşturan bileşenler ile bunların evrimsel dinamikleri arasındaki karşılıklı bağımlılıkların yeteri kadar araştırılmadığı ifade edilmiş ve literatürde bulunan bir boşluğun altı çizilmiştir. Bu eksikliği gidermek üzere, önceki çalışmalarda elde edilen bilgiler ışığında önemli ekosistem bileşenlerini bütünleştiren ve girişimci sistemin kritik unsurlarının zamanla nasıl etkileşime

Şekil 3.5: Makaleler Ortak Atıf Ağı Grafiği

giriş geliştirmesini tanımlayan, girişimcilik ekosisteminin gelişiminin evrimsel bir çerçevesi ortaya çıkartılmıştır. İlave olarak, önerilen çerçevenin, belirli yerlerin belirli bir büyüme evresinde neden sıkışıp kaldığını veya zaman içinde gelişmeye devam ettiğini daha iyi anlamak için kullanılabilmesi de vurgulanmıştır.

Pitelis (2012: 1359) makalesinde, kümeler üzerindeki mevcut literatürün, girişimcilerin ve girişimsel yönetimin, organizasyonları, pazarları ve destekleyici ekosistemleri, birlikte yaratma ve geliştirme rollerini alt üst ettiğini ifade etmiştir. Bu çalışmada, kümeler üzerinde karşılaştırmalı statik yönetim tabanlı bir bakış açısı sağlamak için işlem maliyetleri, kaynak-bilgi-yetenekleri ve güç kontrol temelli teoriler kullanılmıştır. Bu çalışmada, girişimci yöneticilerin, alternatiflerden daha fazla değer alabildikleri süreçte, kümelerin yaratılmasına, birlikte oluşturulmasına ve bunların bir parçası olmaya meyilli oldukları belirtilmiştir.

Birinci küme içerisinde bulunan ve en çok ortak atıf alan çalışmalardan olan Moore (1993)'in "Predators and prey: a new ecology of competition" adlı makalesi, direkt olarak girişimcilik ekosistemi yazınının içerisinde olmasa da, ekosistem kavramının ekonomik anlamda ilk kez kullanılan makale olması sebebiyle dikkat çekmektedir. Bu makalede, işletmelerin başarılı olabilmek için hızla ve etkin bir şekilde evrim geçirmeleri gerektiğinin altı çizilmiştir. Ancak, yenilikçi işletmelerin bir boşlukta evrimleşmediği vurgulanarak, sermaye, ortaklar, tedarikçiler ve müşterilerden oluşan her türlü kaynağı kendilerine çekmek durumunda oldukları vurgulanmıştır. Bu unsurlar üzerine inşa edilen iş ekosistemi kavramı biyolojide kullanılan anlamıyla paralel olarak, rastgele bir araya gelen parçalardan oluşan gelişmiş ve yapısal bir bütün olarak tanımlanmıştır.

Clarysse vd. (2014)'e ait iş ve bilgi ekosistemleri üzerine yapılmış çalışmanın yüksek ortak atıf almış olması, bu kavramlarla girişimcilik ekosistemi arasındaki kavramsal bağlantıya işaret etmektedir. Clarysse vd. (2014: 3) hazırladıkları araştırma makalesinde, politika yapımcıların, teknoloji merkezlerinde, bilgi ekosistemlerini teşvik etmek için girişimlerde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu ekosistemlerin, katılımcı şirketlerin rekabet avantajı elde edebilecekleri değer ağlarına yol açacağını vurgulamışlardır. Flanders bölgesinde 138 yenilikçi start-up'dan topladıkları veri tabanına dayanarak, bilgi ve iş ekosistemini ve finansal destek ağını analiz etmişlerdir. Bilgi ekosisteminin iyi yapılandırılmış olduğunu ve bir dizi merkezi aktörün etrafında yoğunlaştığını, bununla beraber iş ekosisteminin yerel düzeyde neredeyse hiç bulunmadığını fark etmişlerdir. Dahası, finansal destek ağının neredeyse % 100 kamuya açık olduğunu, dolayısıyla bilgi ve iş ekosistemini köprüleyemediğini görerek, yerel ekosistemlerin gelişimine odaklanma eğiliminde olan politika yapımcıların etkilerini tartışmaya açmışlardır.

Autio, Kenney, vd. (2014)'in makalelerinin temel amacı girişimcilik inovasyonunun teorik, yönetsel ve politik etkilerindeki anlayışı geliştirmektir. Hedeflerini gerçekleştirmek üzere, girişimcilik inovasyonunun teşvik edilmesinde bağlamın rolünü ve girişimcilik inovasyonunun sonuçları üzerindeki etkisini incelemiştir.

Eisenhardt (1989)'in makalesi ise girişimcilik ekosistemi ile ilgili değildir. Vaka araştırmalarından teorik altyapının nasıl çıkartılacağı konusuna odaklanan makalenin, sahip olduğu ortak atıf bağları, birinci kümede bu metodun sıklıkla kullanıldığına işaret etmektedir.

Birinci kümede inceleyeceğimiz son makale olan, Neck vd. (2004)'in sahip olduğu yüksek ortak atıf ve ortak atıf ağı üzerindeki bağlantıları, girişimcilik ekosistemi kavramının gelişme süreci üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Neck vd. (2004: 190) çalışmasında, girişimcilik sistemi bağlamında yeni girişim yaratmayı incelemek üzere yapılan iki aşamalı bir çalışma gerçekleştirmiştir. İlk olarak, yedi inkübatör kuruluşundan kaynaklanan yüksek spin oranına sahip olan teknoloji şirketlerinin bir şeceresi sunulmuştur. İkinci olarak, kurucularla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayalı semantik yapı analizi kullanılarak bir taksonomi geliştirilmiştir. Bu taksonomi, bölgesel girişimcilik faaliyetlerini teşvik eden, destekleyen ve geliştiren bir girişimci sistem olan Boulder County'daki bileşenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bulgulara binaen, inkübatör örgütlenmelerinin, spin-off'ların, resmi veya gayri resmi ağların, fiziki altyapının ve bölgenin kültürünün birbiriyle bağlantılı olduğu ve birbirleriyle etkileşime girerek yüksek teknoloji şirketleri için uygun ortam oluşturabildikleri sonucuna varılmıştır.

İkinci kümede göze çarpan girişimcilik ekosistemi yazınına dahil eserler içerisinde; Spigel (2017) ve Acs, Autio, vd. (2014)'e ait makaleler, Feld (2012)'in "*Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city*" adlı kitabı, Mason ve Brown, 2014'in "*Entrepreneurial ecosystems and growth oriented entrepreneurship*" adlı raporu, Isenberg (2011)'in "*The Entrepreneurship Ecosystem Strategy as a New Paradigm for Economic Policy: Principles for Cultivating Entrepreneurship*" adlı yazısı bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı örneklem seçim koşulları içerisinde bulunan eserlerin makale türünde bulunması şartını karşılamadıkları için örnekleme dahil edilmemiştir. Bununla beraber ortak atıf ağı içinde oldukça güçlü bağlantılara sahiptirler.

Spigel (2017: 49)'in yazdığı makalede, girişimcilik ekosistemlerinin bölgesel düzeyde yüksek büyüme girişimciliğinin sürekliliğini açıklamak için popüler olarak kullanılan bir kavram olduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca, ekosistemlerin girişimcilere fayda ve kaynak sağlayan kültürel, sosyal ve maddi özelliklerin birleşimden oluştuğu vurgulanmış

ve bu özelliklerin arasındaki ilişkilerin, ekosistemin yeniden üretilmesine ve sürdürülebilirliğine katkı sağladığı öne sürülmüştür.

Acs, Autio, vd. (2014: 476) çalışmalarında, ulusal girişimcilik sistemleri kavramını tanıtmışlar ve bu kavramı karakterize etmeye yönelik bir yaklaşım ortaya atmışlardır. Bu çalışmada vurgulanan ulusal girişimcilik sistemleri temel olarak, bireysel düzeyde fırsat arayışına dayanan, ülkeye özgü kurumsal özellikler tarafından şekillendirilen faaliyetlerin yaratılması yoluyla gerçekleştirilen, temel kaynak tahsis sistemleri olarak nitelendirilmiştir. Ulusal inovasyon sistemlerinin, kurumların eylemi gerçekleştirdiği ve düzenlediği sistemler olduğu; ulusal girişimcilik sistemlerinin ise bireyler tarafından yönetilen ancak, kimin eylemde bulunacağı ve bu eylemlerin sonuçlarının kurumlar tarafından düzenlendiği sistemler olduğu vurgulanmıştır.

Feld (2012)'in kitabı en çok atıf alan eserlerden birisi olarak, girişimcilik ekosistemi kavramının ortaya çıkmasında önemli görevler üstlenmiştir. Bu çalışmada girişimcilik ekosistemi kavramı, bu kavramı meydana getiren unsurlar ve bu unsurlar arasındaki ilişkiler ile bir girişimcilik ekosisteminin yaratılmasına ve sürdürülmesine ilişkin öneriler, sahada uygulayıcı bir girişimcinin bakış açısıyla aktarılmıştır.

Mason ve Brown (2014) çalışmalarında, yüksek büyüme potansiyelli firmalarının sayısını artırmanın, gelişmiş ülkelerde endüstri politikası için büyük bir odak noktası olduğunun altını çizmişler, bununla birlikte, bu konuya dair mevcut yaklaşımların etkisiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Destekleyici çerçeve koşulları oluşturmanın yetersiz olduğu, start-up'lar için uygun ortamlar yaratmanın, daha fazla sayıda yüksek büyüme potansiyelli firmaların meydana gelmesine yol açmayacağını, ayrıca bu tip girişimlere yönelik işlemsel destek biçimlerinin (örneğin, mali yardım), en azından başlangıç sonrası olmak üzere, sınırlı etkinliğe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Girişimcilik ekosistemi yaklaşımının bu sorunlara bir cevap olarak ortaya çıktığının altını çizmişler ve bu tip girişimlerin kendine özgü ayırt edici tipte destekleyici ortamlarda gelişebildiğini iddia etmişlerdir. Bu ortamın yaratılmasıyla ilgili öneriler sunulan çalışmada ayrıca bu unsurların ölçümü ile ilgili çözüm arayışında da bulunulmuştur.

İkinci kümede bulunan Spilling (1996)'in girişimcilik sisteminin teorik çerçevesini çizdiği çalışmasının güçlü ortak atıf aldığı görülmektedir. Spilling (1996)'in bu çalışmasında girişimcilik sistemi hakkında ileri sürdüğü çerçeve, girişimcilik ekosistemi ile tam olarak uyumuna bile, sahip olduğu güçlü ortak atıf bağlantıları, bu çalışmanın girişimcilik ekosistemi kavramının öncülleri arasında sayılması gerektiğine işaret etmektedir. Cohen (2006), Spilling (1996)'in geliştirdiği girişimcilik sistemini almış, onun girişimcilik eko-

sistemine evrilmesini sağlamıştır. Bu sebeple Cohen (2006)'de ortak atıf ağı içerisinde güçlü bağlantılara sahip olması şaşırtıcı değildir. Bununla beraber Web of Science veri tabanında kayıtlı olmadığından, bibliyometrik analiz için seçilen örnekleme dahil edilmiştir.

Bahrami ve Evans (1995: 80), Silikon vadisi üzerine yapmış olduğu çalışmalarında, yüksek teknoloji firmaların, girişim kapitalistlerinin, destek altyapısının, dünya çapında farklı yeteneklerin birleşmesiyle oluşan havuzun ve Silikon Vadisi'ne bağlı akademik ve araştırma enstitülerinin bir araya getirilmesi ile, yarı özerk fakat karşılıklı olarak destekleyici varlıklardan, topluluklardan ve kültürlerden meydana gelen dinamik yapıyı ekosistemi olarak tanımladığı görülmektedir. Bahrami ve Evans (1995)'nin bu çalışmasının ortak atıf ağı içerisindeki yeri, kendisinden sonra gelen birçok ardılına ilham verdiğine işaret etmektedir.

İkinci küme içerisinde bulunan diğer iki makale ise Feldman (2001) ve Feldman vd. (2005) tarafından yazılmıştır. Feldman (2001: 861) çalışmasında, ABD Capitol bölgesindeki bölgesel bir sanayi kümelenmesinde girişimcilik kültürünün gelişimini ve oluşumunu özetlemiştir. Feldman (2001), destekleyici sosyal sermayeyi, girişim sermayesini, girişimci destek hizmetlerini ve aktif olarak işletilen araştırma üniversiteleri, öncü girişimcilerin eylemleriyle inşa edilen bir girişimci kültürün başarılı bir şekilde kurulmasını sağlayan koşullar olarak nitelendirmiştir.

Üçüncü kümede girişimcilik ekosistemi literatürü kapsamında bulunan ve Suresh ve Ramraj (2012: 95) tarafından yazılan "Entrepreneurial Ecosystem: Case Study on the Influence of Environmental Factors on Entrepreneurial Success" adlı makale bulunmaktadır. Bu makalede, bireyleri yeni işletme kurmaya motive edebilen bir ekosistemin kavramsal çerçevesi geliştirilmeye çalışılmış ve ekosistemi oluşturan sekiz faktör üzerinde durulmuştur.

Üçüncü kümede yer alan bir başka eser, Porter (1998a)' e ait kümelenme konseptiyle ilgili kaynaklardan birisi olan "Clusters and the new economics of competition" adlı makaledir. Porter (1998a: 78) kümeleri, belirli bir alanda birbiriyle ilişkili şirket ve kurumların coğrafi konsantrasyonları olarak tanımlamaktadır. Bu eserin örnekleme bulunan makaleler tarafından ortak olarak güçlü bir şekilde alıntılanması, bölgesel kümelenmelerin, girişimcilik ekosisteminin üzerine temellendiği literatür alanlarından bir tanesi olduğu yargısına katkı yapmaktadır.

Ortak atıf ağı içerisinde güçlü bir durumda bulunan Cooke vd. (1997) tarafından yazılan makalede, bölgesel inovasyon sistemleri araştırılmıştır. Cooke vd. (1997: 475)

konuya evrimsel iktisadi bakış açısıyla yaklaşmış; finansal kapasite, kurumsallaşmış öğrenme ve üretken kültürün sistemik inovasyona olan etkisi hakkında kapsamlı bir tartışmanın başlangıcı olmak üzere; “bölge”, “inovasyon” ve “sistem” kavramlarının üzerinde çalışmıştır. Bu makalenin ortak atıf ağındaki güçlü konumu, girişimcilik ekosistemlerinin bölgesel inovasyon ekosistemleriyle olan ilişkisine işaret etmektedir.

Adner ve Kapoor (2010) yaptıkları çalışmada inovasyon ekosistemlerini “Dış inovatörlerin karşılaştığı zorluklar odak firmanın sonuçlarını nasıl etkiler?” sorusu üzerinden incelemiştir. Araştırma argümanlarını, küresel yarıiletken litografi ekipman endüstrisi bağlamında, 1962’den 2005’e kadar ortaya çıkan dokuz ayrı teknoloji nesli boyunca araştırmışlar ve ileri sürdükleri çerçeve için güçlü ampirik destek bulmuşlardır. Benzer şekilde Adner (2006) yazdığı makalede inovasyon ekosistemleri inceleme konusu yapılmıştır. Bu iki makalenin ortak atıf gücü, üçüncü kümede inovasyon ekosistemlerinin etkisini göstermektedir.

Etzkowitz ve Leydesdorff (2000) makalesinde, inovasyon sistemleri ve sanayi, üniversite ve devlet işbirliğini ifade eden üçlü sarmal üzerine çalışmıştır. Üniversite, sanayi ve devlet ilişkilerinin üçlü sarmalları, mevcut araştırma sistemini sosyal bağlamlarında açıklamak için alternatif modeller ile karşılaştırılmıştır.

Yapılan ortak atıf ağı analiz ile oluşturulan üç kümenin bazı noktalarda farklı karakteristik özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Birinci ve ikinci kümeler daha dengeli bir dağılım gösterirken, üçüncü kümenin yoğun bir şekilde inovasyon sistemi yazarlarıyla bağlantılı olduğu görülmektedir.

3.4.2.4 Bibliyografik Eşleşme Analizi

Bibliyografik eşleştirme terimi, (Kessler, 1963b) tarafından literatüre kazandırılmıştır. İki çalışma tarafından ortak kullanılan bir referans ögesi, bu iki eser arasında bibliyografik eşleşme meydana getirmektedir (Kessler, 1963b: 10). Kessler (1963a)’in yaptığı çalışma, bibliyografik eşleştirme ile bir ana grubu geçerli küçük alt gruplara ayırmanın mümkün olduğunu göstermektedir. Bu gruplama mekanik olarak yapılmakta ve herhangi bir bilim veya içerik yargısı içermemektedir. Ayrıca böyle bir yargılama için yazılı materyalin el altında olması da gerekmemektedir. Bu yöntem ayrıca makalede kullanılan sözcük ve dillerden bağımsız yapılmaktadır (Kessler, 1963a: 49).

Şekil 3.6a’de örneklemedeki en çok ortak atıf yapmış makalelere ait bibliyografik eşleşme ağı grafiği bulunmaktadır. İki farklı küme, farklı renklerle ifade edilmiştir. Bu kümeler arasında belirgin köprü noktaları bulunmamaktadır. Scaringella ve Radziwon

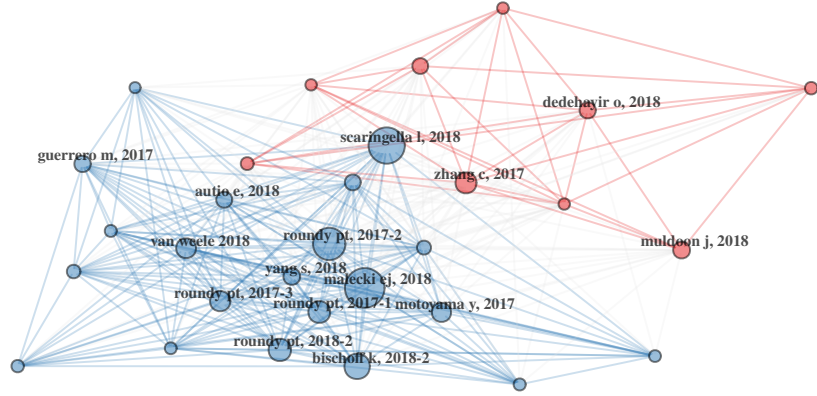
(2018)'ya ait makalenin bir miktar köprü vazifesi gördüğü söylenebilir ancak farklı noktaların zayıf bağlarla iki kümeyi birbirine bağladığı görülebilmektedir. Sadece iki küme oluşması, kümelerin ve kümelerde yer alan çalışmaların birbirlerine uzaklıkları ve pozisyonları, seçilen örneklemin oldukça homojen olduğuna işaret etmektedir. Bibliyografik eşleşme ağlarında son dönem çalışmaların ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Literatürde son iki yıl içerisinde yayınlanan eserlerin toplam eserlerin 3/4'lük kısmından fazlasını oluşturduğu düşünüldüğünde bu durum normal olarak görülebilir.

Birinci kümede bulunan, Scaringella ve Radziwon (2018) yaptıkları çalışmada, iş ekosistemi, girişimcilik ekosistemi, inovasyon ekosistemi ve bilgi ekosistemi kavramlarının karşılaştırmasını yaparak bu terimlerin yanlış kullanılmasını önlemek için ekosistemler içinde bulunan ortak değişmezleri tanımlamaya çalışmışlardır (Bakınız Tablo 3.3).

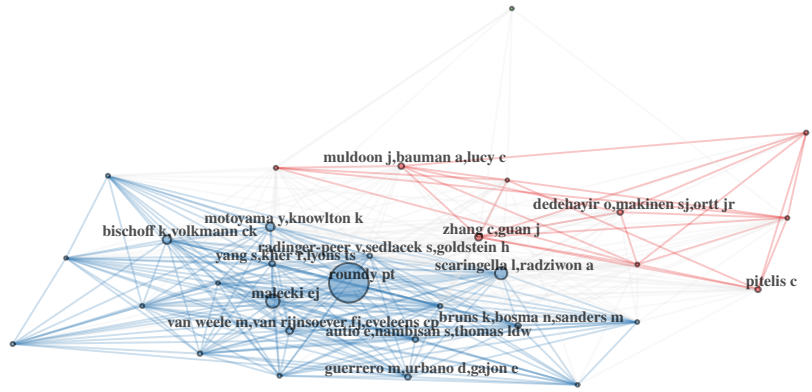
Birinci kümede bulunan bir başka çalışma, 3.3'de detayları bulunan, Malecki (2018) tarafından, girişimcilik ekosistemleri literatürünü ve ilgili kavramları gözden geçirmek amacıyla yapılmış olan, "Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems" adlı makaledir.

Roundy tarafından yazılan dört makalenin güçlü bibliyografik eşleşmeye sahip eserler arasında olduğu görülmektedir. Roundy (2018), "Paying attention to the customer: consumer forces in small town entrepreneurial ecosystems" adlı çalışmasında, küçük kasaba girişimcilik ekosistemlerini incelemiştir (Bakınız Tablo 3.3). Roundy (2017b) ise çalışmasında, kurumsal teoriden ve çoklu mantık örgütleri kuramlarından yararlanarak, girişimcilik ve yönetim araştırmalarının girişimci ekosistemleri üzerine iki baskın kurumsal mantıktan (girişimcilik-pazar ve toplum) etkilendiğini ortaya koymak için birleştirmiştir. Roundy (2017a) çalışmasında yine küçük kasaba girişimcilik ekosistemini odağa aldığı görülmektedir. Dünya genelinde küçük şehirlerin yaygınlığı ve küçük kasabalarda girişimciliğin ekonomik gelişiminin önemli bir unsur olduğunun kabul edilmesi nedeniyle, bu çalışmada küçük kasabalarda girişimcilik ekosistemlerini incelemek için bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır. Roundy (2017c) "Social entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems Complementary or disjoint phenomena?" adlı çalışmasını, girişimcilik ekosistemlerinde sosyal girişimcilerin oynayabileceği rolün ne olduğu ve sosyal girişimcilerin bulunduğu girişimci ekosistemlerinde, girişimlerin kurulmasını ve işleyişini nasıl etkilediği sorularına cevap bulmak üzere yapmıştır.

Acs, Estrin, vd. (2018) çalışmasında, girişimcilik ekosistemlerinin benzer kavramlardan farklarını ortaya koyarak, bu kavramın kavramsal gelişimine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Weele vd. (2018)'in ise startupların sorunlarına odaklandığı ve bu girişimleri

(a) Makaleler Eşleşme Ağı Grafiği

(b) Yazarlar Eşleşme Ağı Grafiği

Şekil 3.6: Bibliyografik Eşleştirme Grafikleri

desteklemek üzere faaliyette bulunan inkübatörlerin geliştirilmesiyle ilgili unsurları araştırdığı görülmektedir (Bakınız Tablo 3.3).

Motoyama ve Knowlton (2017) çalışmalarında, aşağıdan yukarıya doğru bir yaklaşım kullanarak girişimcilik ekosisteminin nasıl yapılandırıldığını eleştirel olarak incelemişlerdir. Bu alandaki geçmiş çalışmalarda, sistemdeki unsurların varlıklarının tartışıldığı veya ekosistemi sosyal, kültürel ve kurumsal boyuta taşıyarak olabildiğince bütünsel şekilde ele alındığının altı çizilmiştir. Ancak, bu tür bir kavramsallaştırmanın, farklı unsurların sisteme nasıl bağlandığına ve sistemi nasıl meydana getirdiğine dair sınırlı bir anlayış sunduğu ileri sürülmüştür. Bu çalışmada, ekosistemin bağlantılarını çoklu katmanlarda analiz ederek bir sosyal ağ yaklaşımı uygulanmıştır. St. Louis'deki girişimciler ve destek kuruluşları ile yapılan bir dizi görüşme sayesinde, bu bölgedeki destek kuruluşlarının birbirleriyle ve girişimcilerle etkileşime girme biçimlerinin, açıkça örgütler arası işbirliği ve kaynakların stratejik yapılanmasını da içerecek şekilde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Sürdürülebilir girişimcilik alanındaki geçmiş çalışmalar, sürdürülebilir girişimciliğin destekleyici bir dış ortamının nasıl oluşturulabileceğini incelemek için gelecekteki araştırmalara duyulan ihtiyacın altını çizmiş olduğu vurgusuyla yaptıkları çalışmada Biscoff ve Volkmann (2018), bu açığı gidermek için, sürdürülebilir girişimcilik ekosistemlerini geliştirmek için paydaş desteğinin rolünü analiz etmişlerdir. Bu çalışma, sürdürülebilir girişimcilik, paydaş yönetimi ve girişimcilik ekosistemleri alanlarında sistematik bir literatür taraması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, sürdürülebilir girişimciliğe katılımı teşvik etmek ve güçlü sürdürülebilir girişimcilik ekosistemleri oluşturmak için kapsamlı, özel ve işbirliğine dayalı paydaş desteğinin önemini vurgulamaktadır.

Guerrero vd. (2017) çalışmalarında, daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak, girişimciliğe dayalı bir üniversiteye ait inkübatörlerinin, hem inkübasyon süreci öncesinde hem de inkübasyon aşamalarında girişimcilik süreci içindeki rolünün daha iyi anlaşılmasına odaklanmışlardır. Girişimci niyetin ve girişimci eylemi yaklaşımlarını benimseyen bir kavramsal model ortaya çıkartılıp test edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, girişimci üniversitelerin iş inkübatörlerinin öğrencilerin başlangıçtaki niyetleri (ön inkübasyon) ve desteklediği teknoloji tabanlı girişimler (inkübasyon) üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

İkinci kümede üç makale sıralamaya girebilmiştir. Bunlar, Dedehayir vd. (2018), Muldoon vd. (2018) ve Zhang ve Guan (2017) tarafından yazılan makalelerdir. Dedehayir vd. (2018)'e ait çalışmanın bilgileri Tablo 3.3'de bulunmaktadır.

Muldoon vd. (2018) yazdıkları makalede, girişimcilik ekosistemindeki sosyal ağlarda güven ve güvensizliğin rolünü incelemeyi ve girişimciliğe güvenin etkisinin kavramsal bir çerçevesini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın bulguları, girişimcilik ekosistemindeki güvenin, üretken girişimcilik üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğuna, ekosistem içindeki güvensizliğin ise verimsiz ve yıkıcı etkileri olması gerektiğine işaret etmektedir.

Zhang ve Guan (2017) yaptığı çalışmada, bol miktarda gürültülü veri ve çelişkili bulguların olduğu disiplinler arası alanda iyi bir performans sergileyebilen yeni bir metodolojiyi inovasyon ve girişimcilik ekosistemleri üzerinde uygulamışlardır.

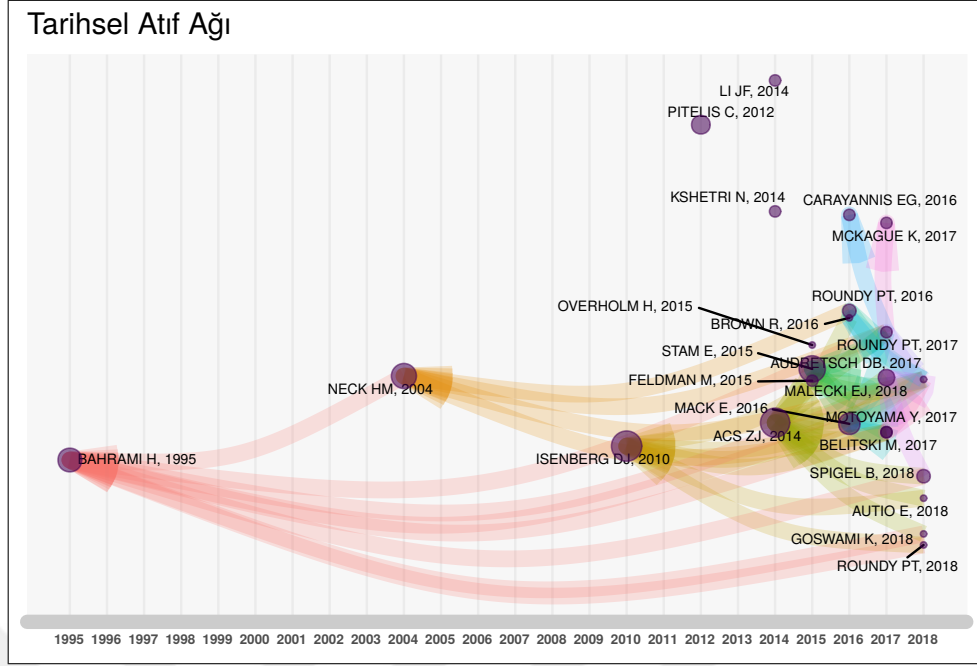
3.4.2.5 Historiyografi - Doğrudan Alıntı Köprüleri

Çalışmanın bu aşamasında, örneklemedeki makalelerin arasındaki tarihsel bağlantılar ortaya çıkartılmak üzere örnekleme bulunan makalelerin dolaysız atıf ağı çizilmiştir (Bakınız Şekil 3.7). Tablodan da görüleceği üzere, atıfların Bahrami ve Evans (1995)'nin makalesine doğru, Neck vd. (2004) ve Isenberg (2010) 'in makalelerinden geçerek ilerlediği görülmektedir. Literatürün gelişim sürecinde, yüksek atıf alan Stam (2015), Acs, Autio, vd. (2014) ve Motoyama ve Knowlton (2017) 'a ait makaleler tarihsel bağlantı noktalarında güçlü şekilde durmaktadır.

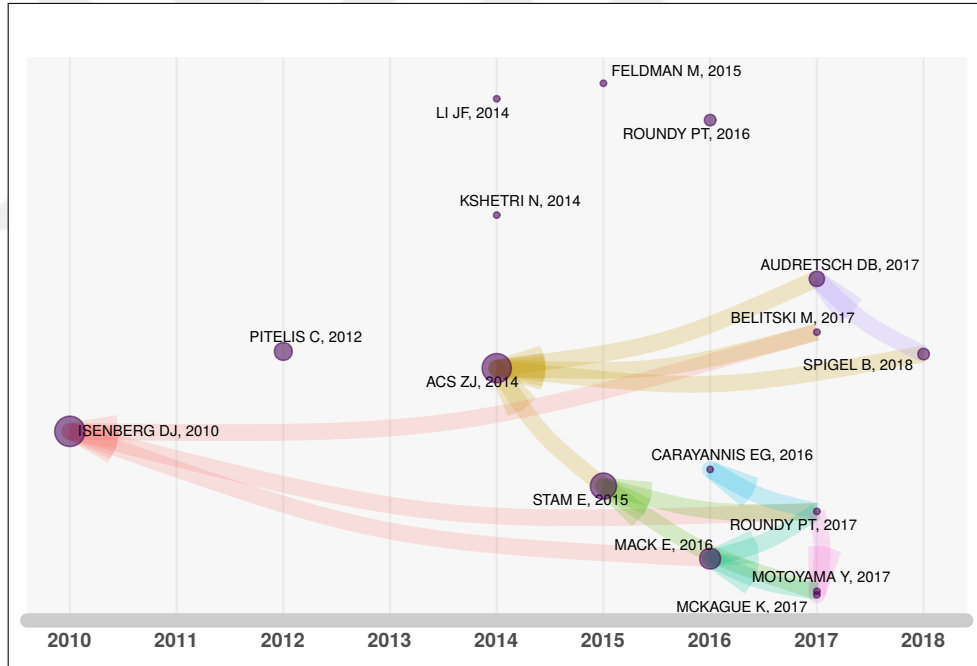
Pitelis (2012)'in çalışması bu gruptan ayrı bir konumda bulunmaktadır. Yakınında Li ve Garnsey (2014)'nin makalesi durmaktadır. Pitelis (2012)'in kümelenmeler üzerinden çerçeve geliştirmeye çalıştığı görülürken, Li ve Garnsey (2014: 762)'in çalışmasında, biyomedikal politikalar ve girişimcilik Ar-Ge stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Birleşik Krallık ve Çin'de girişimcilik ile ilgili iki vaka çalışması, kaynak kısıtlı firmaların, katılımcıları, tüberküloz tedavisinde kullanılmak üzere yeni aşı geliştirme hedeflerine ulaşmak için politikaya özgü ekosistemlerde nasıl harekete geçirdikleri konusunda kanıt olarak sunulmuştur.

3.4.2.6 Kavramsal yapı - Eş Sözcük Analizi

Örnekleme yer alan makalelerin anahtar kelimelerinde ortak olarak bulunan kelimeler Şekil 3.8'de gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde 5 farklı kümelenme görülmektedir. En çok ortak anahtar kelime “innovation (yenilik)” kelimesidir. Bu kümede “organizations (organizasyonlar)”, “growth (büyüme)”, “dynamics(dinamik)”, “perspective(perspektif)”, “performance(performans)”, “systems(sistemler)”, “economic-growth (ekonomik büyüme)”, “technology (teknoloji)”, “entrepreneurship (girişimcilik)”, “research-and-development (Araştırma ve Geliştirme)”, “firms (firmalar)” kelimeleri yer almaktadır. Ortak kullanı-

(a) 1996-2018 Uzun Dönemli Tarihsel İlişkiler Ağı

(b) 2010-2018 Kısa Dönemli Tarihsel İlişkiler Ağı

Şekil 3.7: Tarihsel Doğrudan Alıntı Ağı Grafikleri

lan kelimeler bu kümede yer alan makalelerin ekosistemin çıktuları üzerine yoğunlaştığı izlenimi vermektedir. En çok ortak kullanım bu kümede gerçekleşmiştir.

İkinci kümede başta “knowledge (bilgi)” olmak üzere, “policy (politika)”, “institutions (kurumlar)”, “clusters (kümeler)”, “networks (ağlar)”, “creation (oluşturma)”, “st-

ategy (strateji)”, “industry (sanayi)” gibi anahtar kelimeler göze çarpmaktadır. Bu kümelede birleşmiş kelimeler, araştırılan konunun ekosistem bileşenleri olabileceği yönünde fikir sunmaktadır.

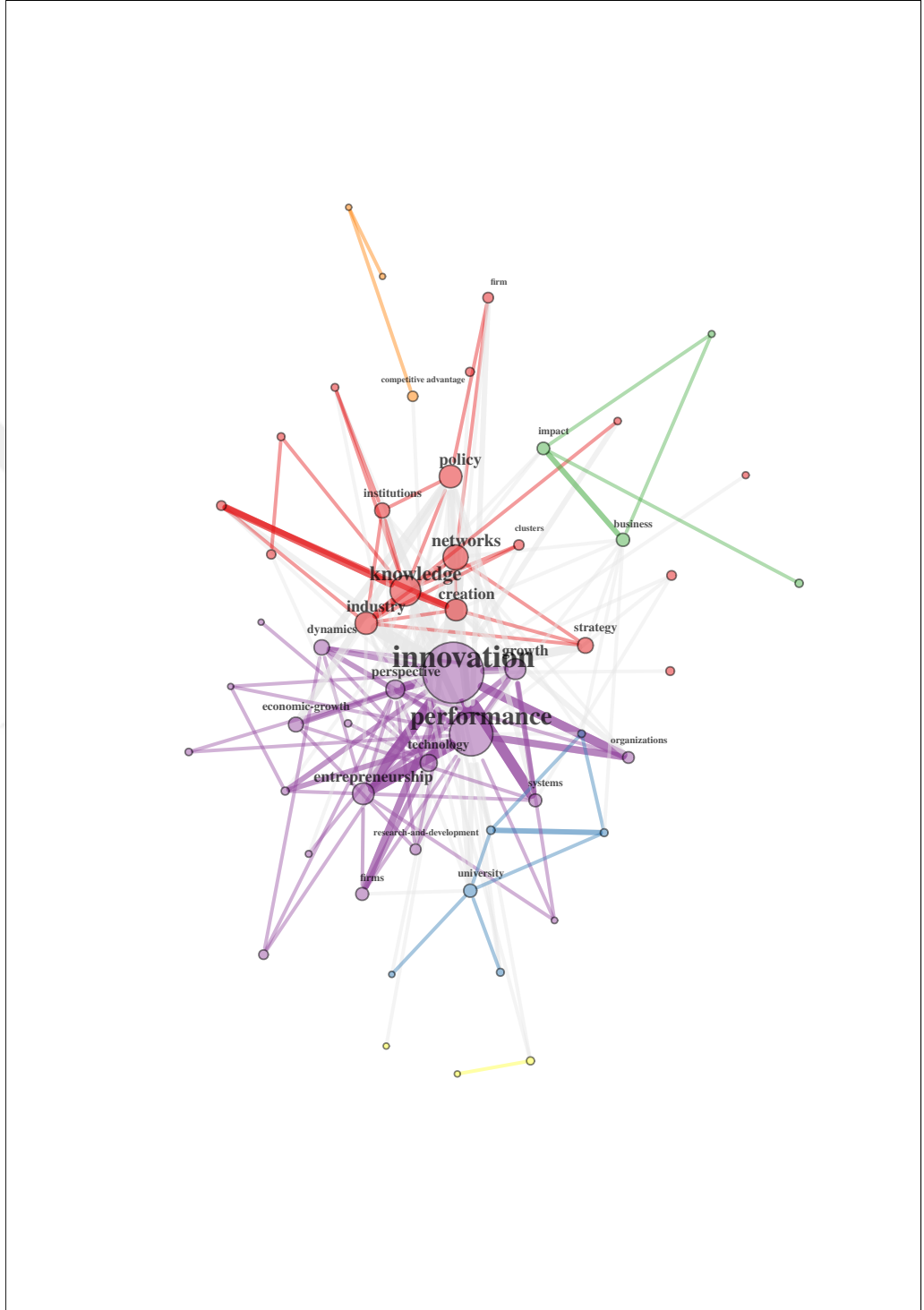
Diğer kümeler ortak kullanım sayıları bakımından oldukça zayıf kalmaktadır. Üçüncü kümede “impact (etki)” ve “business (iş)” kelimeleri sıralamaya girebilmişken, diğer kümelerde “university (üniversite)” ve “competitive advantage (rekabet avantajı)” kelimelerinin belirgin olduğu görülmektedir.

3.4.3 Çekirdek Kaynakların Seçilmesi

Girişimcilik ekosistemine katkı sağlayan temel eserlerin bir listesini oluşturmak ve yazına ait sayısal verileri görmek üzere yapılan bibliyometrik analiz neticesinde, aşağıdaki Tablo 3.9’de bulunan makaleler ve diğer kaynaklar, kapsam analizi yapılmak amacıyla seçilmiştir. Seçim sürecinde belirlenen eserler, en çok yerel atıf alan makaleler, örnekleme bulunmasa bile, yüksek ortak atıf alan çalışmalar, tarihsel alıntı ağı üzerinde dikkat çeken bağlantı noktaları da dikkate alınarak, yapılan bir sıralama sonucunda ortaya çıkmıştır. Her bir çalışma sayılan alanlarda buldukları pozisyonlara göre ayrı ayrı incelemek seçim gerçekleştirilmiştir. Bundan sonraki aşamada, seçilen bu dar örneklem üzerinde detaylı kapsam analizi yapılarak, kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.4.4 Girişimcilik Ekosistemi Bileşenleri Kavramsal Çerçevesi

Seçilen literatür kaynakları detaylı olarak incelenerek, girişimcilik ekosistemi bileşenleri ve aralarındaki ilişkiler hakkında ayrıntılı bir kavramsal perspektif elde edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle bütün çalışmalar teker teker ele alınmış, girişimcilik ekosistemi yazınına katkıları ve girişimcilik ekosistemi bileşenleri ile ilgili önerdikleri çerçeveler ortaya koyulmuştur (Bakınız Tablo 3.10). İnceleme yapılırken, anlamlandırma sürecine katkıda bulunmak üzere kelime bulutları kullanılarak, kullanılan yüksek frekanslı kelimelerin görselleştirilmesi yapılmıştır.

Şekil 3.8: Eş Sözcük Ağı Grafiği

Tablo 3.9: Çekirdek Literatür Olarak Seçilen Çalışmalar

ÇALIŞMA	SEÇİLME SEBEBİ
BAHRAMI H, 1995	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (5)
NECK HM, 2004	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (4)
COHEN B., 2006	Ortak atıf ağındaki durumu
ISENBERG DJ, 2010 ve 2011	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (1)
PITELIS, 2012	Yerel atıf sıralaması (7) (tarihsel atıf ağında uzak bir konumda yer almaktadır ve ortak atıf ağındaki durumu göreci olarak zayıftır.)
ACS ZJ, 2014	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu, yerel atıf sıralaması (5), en yüksek ortalama yerel atıf değerinin bulunması ve yazarın en yüksek H değerine sahip olması (2)
STAM E, 2015	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (3)
MACK E, 2016	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (6)
ROUNDY PT, 2016	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (9)
AUDRETSCH DB, 2017	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (8)
SPIGEL B, 2017 ve 2018	Ortak atıf ağındaki durumu, tarihsel atıf ağındaki pozisyonu ve yerel atıf sıralaması (10)

Tablo 3.10: Girişimcilik Ekosistemi Çekirdek Literatür İncelemesi

1 Yazarlar	Bahrami ve Evans (1995)
Problem	Silikon Vadisi'ndeki teknoloji şirketlerinin, küresel rekabet ile karakterize edilmekte olan, son derece dinamik bir ortamda sürekli yenilik ve inovasyon peşinde koşarak başarılı olduğu vurgusu ile bu bölge araştırma konusu yapılmıştır. Özellikle bu bölgeyi besleyen temel çevre unsurları yani ekosistem bileşenleri ile esnek geri dönüşüm olarak adlandırılan kavram üzerinde durulmuştur.
Yöntem	Silikon Vadisi özelinde ekosistemlerin ve ekosistemleri besleyen temel bileşenlerin kavramsal çerçevesi çıkartılmıştır.
Sonuçlar	Yüksek teknoloji firmaları, risk sermayesi kapitalistleri, destek altyapısı, küresel çapta etkili ve çeşitlendirilmiş yetenek havuzu ve Silikon Vadisi ile birleşmiş olan akademik kaynaklar ve araştırma enstitüleri, yarı özerk fakat karşılıklı destekleyici kuruluşlar, topluluklar ve kültürlerin birleşimiyle dinamik bir ekosistemin meydana geldiği ileri sürülmüştür. Firmaların faaliyet gösterdiği ekosistem kritik bir boyuta ulaştığında, mevcut firmaların evrimi ve yeni işletmelerin oluşması, ölmesi ve geri dönüşüm süreçlerinin sürekli olarak gerçekleşmesini sağlayan dinamik bir alanın yaratılmakta olduğu ifade edilmiştir. Bu ekosistemler bir yandan sürekliliği sağlarken, diğer yandan birlikte yaşama şekillerini de değiştirmektedir. Spin-off'lar ve startup'lar arttıkça, esnek geri dönüşüm süreçleri ve faaliyetteki firmaların iş modellerinin yeniden değerlendirilmekte olduğunun ve bir kalibrasyon sürecinin sürekli devam etmekte olduğunun altı çizilmiştir.
Temel Katkıları	Girişimcilik ekosisteminin ilk incelendiği eserlerden birisidir. Girişimcilik ekosistemi bileşenleri ortaya koyulmuştur Girişimcilik Ekosistemi Bileşenleri: Üniversiteler ve araştırma enstitüleri, yetenek havuzu, risk sermayesi, destek altyapısı, girişimcilik ruhu, liderler
Anahtar Kelimeler	Yok
Yüksek Frekanslı Kelimeler	firms, silicon, new, business, valley, hightechnology, venture, disk, firm, flexible, recycling, industry, ecosystem, companies, technology

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Kelime Bulutu	
2 Yazarlar	Neck, Meyer, Cohen, ve Corbett (2004)
Problem	Bu makale, bir girişimcilik sistemi kapsamında yeni girişimlerin ortaya çıkışını araştırmak üzere yazılmıştır. İki vaka araştırmasına dayalı olarak girişimcilik sistemleri ve yüksek teknoloji firmalarını destekleyen inkübatörlerin taksonomisi yapılmıştır.
Yöntem	Vaka araştırması yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada 1998 Boulder County Ar-Ge / Üretici Rehberi, kullanılmıştır. Rehberdeki 999 teknoloji şirketinin kurucu ortağı (CEO) / kurucusuna kısa bir anket gönderilmiştir. Posta anketine ek olarak, Boulder County'deki beş saygın girişim kapitalistiyle ve iş dünyasının tarihçisi olarak kabul edilen altı kilit işletme lideriyle informal görüşmeler yapılmıştır. Bu informal görüşmeler, posta anketi ile birlikte, yüksek teknoloji şecere ağacının başlangıcını yaratmada kullanılmıştır. Uygun şirketlerin ağaç üzerinde gösterilmesini sağlamak için bir dizi kriter geliştirilmiştir. Ağaç uygulanabilir hale geldiğinde, geri bildirim istemek, ilaveler ve düzeltmeler yapmak için çeşitli ortamlarda (resmi görüşmeler, şirketlere yapılan sunumlar, gazeteler, İnternet) çalışmalar yapılmıştır. Soy ağacının geliştirilmesi, birden fazla veri kaynağı ve bilgi sahibi gerektiren yinelemeli bir süreç olarak yürütülmüştür.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Bu araştırma, bölgesel girişimcilik faaliyetini başlatan bir sistemin unsurlarını ortaya koymuştur. Yapılan taksonomi, bölgesel girişimcilik faaliyetini teşvik eden, destekleyen ve geliştiren bir girişimci sistemindeki (Boulder County, Colorado) bileşenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bulgular, inkübatör organizasyonlarının, spin-off'ların, informal ve formal ağların, fiziki altyapının ve bölge kültürünün benzersiz bir şekilde ilişkili olduğunu ve yoğun yüksek teknoloji girişimcilik faaliyeti için elverişli bir sistem oluşturmak üzere etkileşime girdiğini göstermektedir. Ek olarak, inkübatör kuruluşlarının hayatındaki kritik anları takiben daha fazla yeni girişim oluşumu oranları bulunmuştur.</p>
Temel Katkıları	<p>Girişimcilik sisteminin taksonomisi yapılarak, bu sistemin unsurları ortaya konulmuştur. Bu unsurların ardıl çalışmalara ilham verdiği ve girişimcilik ekosistemi yazınının gelişmesinin temellerinden birisini oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmanın almış olduğu yüksek atıf ve tarihsel atıf ağı içerisindeki pozisyonu bu yargıya destek vermektedir.</p> <p>Bu çalışmada sayılan girişimcilik sistemi unsurları: İnkübatör organizasyonları, informal ağlar, formal ağlar(üniversiteler, hükümet, profesyonel / destek hizmetleri, sermaye kaynakları, yetenek kavuzu, büyük firmalar, fiziksel altyapı ve kültür)</p>
Anahtar Kelimeler	<p>hightechology entrepreneurship</p>
Yüksek Frekanslı Kelimeler	<p>system, entrepreneurial, boulder, new, county, venture, incubator, company, technology, business, one, role, research, systems, components</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Temel Katkılar	<p>Bu çalışma girişimcilik ekosistemi yazınıni şekillendiren çalışmalardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, sürdürülebilir bir girişimcilik ekosisteminin bileşenleri üzerine yoğunlaşmıştır. Neck vd. (2004) tarafından tartışmaya açılan girişimcilik sistemi taksonomisi geliştirilerek, sürdürülebilir girişimcilik ekosistemi yaklaşımına adapte edilmiştir. Ortak atıf ağı içerisindeki yeri bu çalışmanın, girişimcilik ekosistemi literatürü üzerindeki etkisine ışık tutmaktadır.</p> <p>Bu çalışmada sayılan ekosistem bileşenleri: Sosyal ağlar, informal ağlar, formal ağlar (araştırma üniversiteleri, hükümet, profesyonel ve destek hizmetleri, sermaye kaynakları, yetenek havuzu, büyük firmalar ve teknoparklar), fiziksel altyapı ve bölgesel kültür</p>
Anahtar Kelimeler	sustainability, entrepreneurial, ecosystems, community, Victoria
Yüksek Frekanslı Kelimeler	knowledge, firms, capacity, absorptive, new, learning, firm, technological, basic, level, use, conditions, science, effect, terms
Kelime Bulutu	
4 Yazarlar	Isenberg (2010) ve Isenberg (2011)

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Problem	<p>Isenberg (2010)'in çalışmasında, dünyadaki bazı liderlerin de fark ettiği üzere, girişimciliğin bir ekonomiyi dönüştürebildiğinin altı çizilmiş, ancak yeni girişimler için bir üreme alanı yaratmanın basit olmadığı; birçok ögenin doğru bir şekilde bir araya getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Isenberg (2011)' girişimcilik üzerinden toplumu dönüştürme hedefini gerçekleştirmek için “girişimcilik ekosistem stratejisi” olarak adlandırdığı yöntemlerin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Girişimcilik ekosistem stratejisinin, ekonomik refahı teşvik etmek için yeni ve uygun maliyetli bir strateji oluşturduğunun ve kümeleme stratejilerinin, inovasyon sistemlerinin, bilgiye dayalı ekonomilerin ve ulusal rekabetçilik politikalarının yerine getirilmesinde, en azından gerekli bir tamamlayıcı olduğu ve hatta ön koşul olduğu tartışmaya açılmıştır.</p>
Yöntem	<p>Kavramsal çerçeve oluşturulmuştur</p>
Sonuçlar	<p>Girişimcilik ekosisteminin öneminin altı çizilerek, bileşenleri vurgulanmıştır.</p>
Temel	<p>Bir çok kaynağa göre, girişimcilik ekosisteminin çıkış noktasını, Isenberg (2010) ve Isenberg (2011) eserleri oluşturmaktadır. Bu duruma, bu çalışmaların ortak atıf ağı içerisindeki konumu, yerel atıf içindeki kullanılma frekansları ve tarihsel atıf ağı içerisindeki pozisyonları da işaret etmektedir.</p>
Katkılar	<p>Bu çalışmalarda özellikle, yüksek potansiyelli firmaların elitist bir ayrımcılığa tabi tutularak, asıl desteklenmesi gereken girişimler oldukları vurgulanmıştır. Ayrıca bu tür firmaların içerisinde kolaylıkla ortaya çıkabildiği ortamlar olarak girişimcilik ekosistemlerinin önemi ve bu ekosistemleri oluşturan unsurlar tartışmaya açılmıştır. Bu ekosistemlerin sürdürülebilir olması da vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda sayılan ekosistem unsurları: Pazarlar, politikalar, finans, insan sermayesi, destekler ve kültürdür. Bu bileşenlerin alt katmanlarına ait sınıflandırmalar için Şekil 2.4, 2.5, 2.6, 2.8, 2.12, 2.13'a bakınız.</p>
Anahtar Kelimeler	<p>yok</p>
Yüksek Frekanslı Kelimeler	<p>Isenberg, 2010: entrepreneurship, government, business, entrepreneurs, new, ecosystem, entrepreneurial, governments, ventures, harvard, success, private, venture, years, help</p> <p>Isenberg, 2011: entrepreneurship, ecosystem, policy, entrepreneurs, know, public, will, government, need, capital, babson, high, resources, believe, create</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Kelime Bulutu	
5 Yazarlar	Pitelis (2012)
Problem	Bu çalışmada, kümelenmelere ait mevcut literatürün, girişimcilerin ve girişimcilik yönetiminin, organizasyonları, pazarları ve destekleyici ekosistemleri oluşturma ve yaratmadaki rolünü vurguladığının altı çizilmiş ve kümelenmeler üzerinde karşılaştırmalı bir statik yönetim tabanlı bakış açısı sağlamak için işlem maliyetleri, kaynak bilgisi becerileri ve güç kontrolü temelli teoriler kullanılarak, piyasaların, ekosistemlerin ve kümelenmelerin ortaya çıkması, evrimi ve eş evrimi üzerine daha genel bir kavramsal çerçeve ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.
Yöntem	Kavramsal çalışma
Sonuçlar	Kümeler üzerine mevcut literatür, verimliliği arttırmada ve bilgi ve değer yaratmada mutlak avantajlarını vurgulamaktadır. Bu çalışmanın katkısının aşağıdakilerden oluştuğu ifade edilmiştir: (i) Kümelerin tüm ana kavramsal yönünden göreceli (sadece mutlak değil) avantajlarına bakan kapsamlı bir karşılaştırmalı yönetim perspektifinin (önce statik ve sonra dinamik) benimsenmesi; (ii) Diğer ekonomik örgütlenme biçimleri gibi kümelenmelerin, örgütlerin, pazarların ve destekleyici ekosistemlerin oluşturulması ve birlikte kotarılmasını içeren amaçlı girişimci eylemlerin bir sonucu olduğunu iddia edilmiştir. Bu daha geniş bağlamda, kümelenmenin ortaya çıkışı ve esnekliği, yalnızca değer yaratma potansiyeli açısından değil, değer dağılımı açısından da açıklanmıştır. (iii) Bir dereceye kadar stratejik bir seçimin söz konusu olduğu durumlarda, girişimcilerin konum seçiminin pazar geliştirme ve ekosistem ve küme oluşturma sürecinin tetiklenmesine yardımcı olabileceğini fikri tartışmaya açılmıştır.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Temel Katkılar	<p>Bu çalışmanın girişimcilik ekosistemi ile bağlantısının, kümelenmeler bağlamında olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın yerel atıf sıralamasındaki yeri, ortak atıf ağı içerisinde bulunuyor olması, bununla birlikte tarihsel atıf ağı içerisinde uzak ve yalıtılmış şekilde konumlanmış olması, bir yandan bu çalışmanın girişimcilik ekosistemiyle ilişkisine ışık tutarken, diğer yandan girişimcilik ekosistemi yaklaşımının kümelenme yaklaşımı üzerine temellendiğine işaret etmektedir.</p>
Anahtar Kelimeler	<p>L14 - Transactional Relationships, Contracts and Reputation, Networks L26 - Entrepreneurship</p>
Yüksek Frekanslı Kelimeler	<p>clusters, firms, value, economic, cluster, journal, costs, advantages, entrepreneurial, ifc, market, strategic, management, markets, organization</p>
Kelime Bulutu	
6 Yazarlar	<p>Acs, Autio, ve Szerb (2014)</p>
Problem	<p>Ulusal Girişimcilik Sisteminin yeni bir konseptini ortaya koymak ve karakterize etmek için yeni bir yaklaşım sunmak üzere yapılan bu çalışmada; Ulusal Girişimcilik Sistemlerinin, temel olarak bireysel girişim fırsatları tarafından yönlendirilen, ülkeye özgü kurumsal özelliklere göre düzenlenmiş sonuçları da içeren kaynak tahsis sistemleri olduğu vurgulanmaktadır.</p>
Yöntem	<p>Ölçüm endeks metodu geliştirilmiş ve uygulaması yapılmıştır.</p>

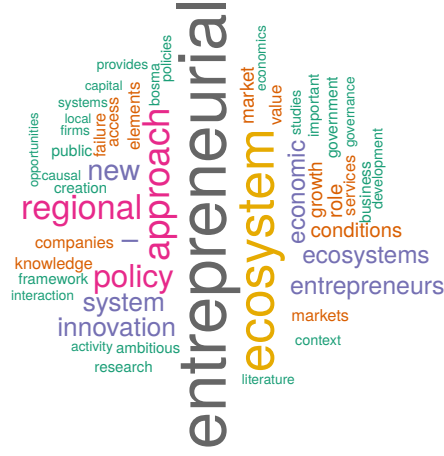
Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Problem	Girişimciliğe dair bölgesel politikalarda, girişimcilik miktarının artırılmasından ziyade girişimcilik kalitesinin artırılmasına doğru bir geçiş sürecinin yaşanmakta olduğu vurgulanarak, bir sonraki adımın, girişimcilik politikasından, girişimcilik ekonomisine yönelik politikaya geçiş olacağıın altı çizilmiştir. Ayrıca, girişimcilik ekosistemi yaklaşımının, bu geçişleri barındıran yeni bir çerçeve olarak kabul edildiği, bu yaklaşımın, girişimci oyuncu ile başladığı, ve girişimciliğin sadece sistemin çıktısı olmadığı, girişimcilerin ekosistemin yaratılmasında ve sağlıklı tutulmasında önemli roller oynadığı da vurgulanarak, girişimcilik ekosistemi literatürü ve eksiklikleri gözden geçirilmiş ve yeni bir sentez ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.
Yöntem	Literatür araştırmasına dayalı yeni bir model ve kavramsal çerçeve oluşturulması
Sonuçlar	Literatürdeki sayılan bütün yönleri bir araya getirmek için yeni bir girişimcilik ekosistemi modeli geliştirilmiştir. Yeni model, önceki literatürden (yani, girişimcilik ekosisteminin önemli unsurları olarak kabul edilen yönler) öngörülerini içermekte, ancak en önemlisi, dört ontolojik katmanla daha fazla nedensel derinlik sağlamaktadır.
Temel Katkılar	Bibliyometrik analiz bulguları, girişimcilik ekosistemi yaklaşımına yeni bir model ve kavramsal çerçeve sunulmak üzere yapılan bu çalışmanın alan üzerine etkisinin büyük olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışma ile ekosistem modeli dört ontolojik katman (çerçeve koşulları, sistemik koşullar, çıktılar ve sonuçlar) üzerinden şekillendirilmiştir. Çerçeve koşulları; resmi kurumlar, kültür, fiziksel altyapı ve talepten oluşmaktadır. Sistemik koşullar ise ağlar, liderlik, finans, yetenek, bilgi ve destek hizmetlerinden meydana gelmektedir. Çıktılar, girişimcilik faaliyetlerini ifade ederken, sonuçlar kümülatif değer yaratımına işaret etmektedir.
Anahtar Kelimeler	entrepreneurial ecosystems; entrepreneurship; regional policy; economic policy
Yüksek Frekanslı Kelimeler	entrepreneurial, entrepreneurship, ecosystem, approach, regional, policy, new, system, innovation, entrepreneurs, ecosystems, economic, conditions, role, growth

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Kelime Bulutu	
8	<p>Yazarlar E. Mack ve Mayer (2016)</p> <p>Problem Bu çalışmada, yeni şirket oluşumunu ve bölgesel girişimcilik faaliyetlerini teşvik eden girişimcilik ekosistemlerinin, etkileşimli bileşenlerden oluştuğunun altı çizilerek, literatürde, sistem bileşenlerinin varlığını belgelemeye odaklandı, dolayısıyla ekosistemi oluşturan bileşenler ile bunların evrimsel dinamikleri arasındaki karşılıklı bağımlılıkların yeteri kadar araştırılmadığı ifade edilmiş ve literatürde bulunan bu boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.</p> <p>Yöntem Vaka çalışmasına dayalı olarak yapılan bu çalışmada; Phoenix USA örnek vaka olarak seçilmiştir. Hem arşiv verileri, hem de yarı yapılandırılmış görüşmeler ile Phoenix'teki girişimcilik ekosisteminin evrimsel dinamikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. İki aşamalı olarak yapılan görüşmelerden, birincisi 2007 yılında, Scottsdale Şehri ve Büyük Phoenix Ekonomik Konseyi'nden ekonomik kalkınma yetkilileri ile risk sermayesi ve yerel teknoloji şirketlerinden yöneticiler ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin ikinci serisi, 2013 Ocak ve 2014 Ocak arasında 122 yarı yapılandırılmış mülekat ile gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde, özellikle bir sektörün ve hatta belirli grupların perspektifinden ziyade Phoenix girişimcilik ekosistemine ait genel bir bakış açısı elde etmek amaçlanmıştır.</p>

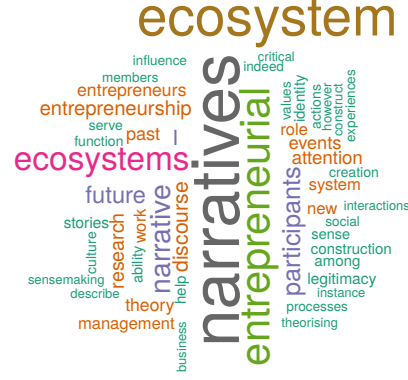
Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Problem	Girişimcilik ekosistemlerinin artan şekilde ilgi görmeye devam ettiği, bununla birlikte, geçmiş araştırmaların öncelikle bu tür sistemlerin fiziksel özellikleri üzerine odaklanmış olduğu, girişimcilik ekosistemlerinin sosyal inşası ve bu sosyal yapının yaratılması, evrimi ve tanıtımına dahil konuların ihmal edildiği vurgulanarak, geçmişteki araştırmalarda fark edilen bu boşluğu ele almak için, bu çalışma hazırlanmış ve belirli bir söylem türü üzerine birçok disiplinden yapılan diğer çalışmaları temel alarak yürütülmüştür.
Yöntem	Kavramsal çalışma
Sonuçlar	Bu çalışmada, girişimcilik ekosistemleri üzerine yapılan geçmiş araştırmalar, ağırlıklı olarak, kritik bir yüksek büyüme girişi kütlesi elde etmek veya gerekli teknolojik altyapıyı oluşturmak gibi ekosistemlerin fiziksel bileşenlerine, elemanlarına ve yapılarına odaklanıldığı ifade edilmiştir. Bu araştırma, sosyal sermayenin önemini ve ekosistem bileşenleri arasındaki bağlantıları vurgulamıştır; ancak, ortaya çıkan süreçleri araştırmamıştır. Ekosistem üyeleri etkileşime girdiğinde, ekosistem hakkında kritik bilgiler, değerler ve inançlar içeren söylem alışverişinde bulunarak, ekosistem kültürünün oluşmasına olanak tanımakta olduğunun altı çizilmiştir. Anlatıların ekosistem katılımcılarının etkileşimlerindeki rolü hakkında, ekosistem üyelerinin kültür oluşturmak ve aktarmak için etkileşimde bulunduğu ışık tutularak, teorik olarak, anlatıların, katılımcıların doğrudan gözlemlenememesi zorunda kalmadan basit kurallara erişilebilirlerinin bir yolunu temsil ettiği öne sürülmüştür. Ayrıca anlatıların işlevselliği, iyi gelişmiş anlatılara sahip girişimci ekosistemlerin, örneğin, kaynakları çekmede, gelişmiş anlatılara sahip olmayan ekosistemlerden daha etkili çalışabileceği vurgulanmış, bununla birlikte, anlatıların etkisinin evrensel olarak olumlu olmadığı unutulmaması gerektiği hususunda uyarıda bulunulmuştur.
Temel Katkıları	Girişimcilik ekosistemine farklı bir perspektiften yaklaşan bu çalışma, bu konseptin sosyal bağlantılarını söylemler üzerinden incelemiştir.
Anahtar Kelimeler	entrepreneurial ecosystem; startup communities; regional innovation; innovation cluster; narratives; discourse
Yüksek Frekanslı Kelimeler	narratives, ecosystem, entrepreneurial, ecosystems, narrative, -, participants, future, discourse, entrepreneurship, research, attention, past, events, theory, entrepreneurs

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Kelime Bulutu	
10 Yazarlar	Audretsch ve Belitski (2017)
Problem	Bu çalışmada, bölgesel girişimcilik ekosistemlerine odaklanılmış ve girişimcilik ekosisteminin (kültür, resmi kurumlar, altyapı ve imkanlar, BT, Erime Potası ve talebi) altı yeni alanından oluşan çerçeve üzerinden ve Bölgesel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi (REDI) verilerine dayalı olarak, start-uplar ile ilgili yeni bir model sunulmuştur. Şehirlerde sosyoekonomik, kurumsal ve bilgi ortamının bağlamsal özellikleri ele alınmıştır.
Yöntem	Girişimcilikteki farklılıkları, 70 Avrupa kentinden bir kesit ile açıklamak için, Eurostat ve REDI tarafından yapılan bireysel algılama anketleri kullanılarak bölgesel girişimcilik sistemleri için keşfedici faktör analizi ve yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak bir şehirdeki yeni girişimlerin oranı seçilmiştir. Açıklayıcı değişkenler olarak, Acs, Audretsch, vd. (2013), Acs, Szerb, vd. (2013), Acs, Autio, vd. (2014), Stam (2014), ve Szerb vd. (2013) ait çalışmalarda vurgulanan altı ana alandan yani girişimcilik ekosisteminin çerçeve koşullarından yararlanılmıştır. Bunlar kültür ve normlar, altyapı ve olanaklar, resmi kurumlar, internet erişimi ve bağlanabilirlik, erime potası endeksi ve talebidir.

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Bu çalışmanın sonuçları: (1) REDI üzerinden ifade edilen bölgesel bağlam ile birlikte ekosistemin çerçeve koşullarının yerel bağlamdaki birleşik etkisinin, şehirlerde başlangıç şirketlerinin oranına etkileri gösterilmiştir. Hem REDI hem de çerçeve koşullarının tamamlayıcı olduğu ve “girişimcilik ekosisteminin” işlevinin daha iyi anlaşılmasını sağladığı vurgulanmıştır; (2) girişimcilik sistemi çerçeve koşullarının dört alanının da dahil edilmesiyle bütünsel yaklaşımın ölçülmesi ve gerekçelendirilmesi sağlanmıştır. Özellikle, önceki bölgesel girişimcilik sistemleri modellerinde şimdiye dek göz ardı edilen “ İnternet erişimi ve bağlantı” etkisi ilave edilerek kavramsal çerçeve genişletilmiştir. (3) Hem REDI’yi bölgesel düzeyde kullanan yeni politikaların geliştirilmesini kolaylaştıran, hem de yerel düzeyde girişimci ekosisteminin çerçeve koşullarını destekleyen bir platform olarak uygulanabilecek kentsel girişimcilik ekosistemi modelinin geliştirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca bu çalışma, politika yapıcıları ve akademisyenleri, bölgesel inovasyon ve girişimcilik sistemlerine elverişli yeni politikaların geliştirilmesinde desteklemekte ve kentsel girişimcilik ekosistemleri hakkında gelecekteki araştırmalar için bir temel teşkil etmektedir.</p>
Temel Katkılar	<p>Girişimcilik ekosisteminde eksik olan ve ihtiyaç duyulan ampirik çalışmalardan birisi olarak, teorik çerçevelerin görgül yöntemlerle test edilmesiyle alan için değerli bilgiler sunulmuştur.</p>
Anahtar Kelimeler	<p>Start-ups Entrepreneurial ecosystem Europe City REDI</p>
Yüksek Frekanslı Kelimeler	<p>entrepreneurial, entrepreneurship, ecosystem, framework, regional, conditions, business, factor, cities, new, innovation, acs, redi, stam, auto</p>

Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Sonuçlar	<p>Kültürel, sosyal ve maddi niteliklerin ilişkisel perspektifinin incelendiği bu çalışma ile, girişimcilik ekosistemleri ve girişimcilik coğrafyasının incelenmesine üç farklı katkıda bulunulmuştur. Birincisi, ekosistemi oluşturan çeşitli nitelik kategorilerinin tanımlanmasıdır. Böylelikle, gelecekte yapılacak girişimcilik ekosistemleri analizleri için karşılaştırma yapmaya olanak sağlayan bir yöntem olarak kullanılabilir bir çerçeve geliştirilmiştir. İkincisi, bu niteliklerin yapılandırılmasında sayısız farklı alternatifin olduğunu kabul eden, girişimcilik ekosistemlerinin genişletilmiş bir görünümü ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu, yerel özellikleri dikkate alan girişimcilik ekosistemlerinin daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılması ihtiyacını da yaratmaktadır. Son olarak, farklı özellikler arasındaki ilişkilerin önemi, girişimci destek kuruluşları, devlet tarafından finanse edilen başlangıç yatırım programları veya yeni üniversite teknolojisi ve bilgi transfer programları gibi yeni maddi özelliklerin, tamamlayıcı sosyal ve kültürel niteliklerle desteklenmediği takdirde başarılı olma ihtimalinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.</p>
Temel Katkılar	<p>Yapılan iki vaka çalışması ekosistem bileşenleri ve aralarındaki bağlantılara ışık tutmaktadır. Bu çalışmada vurgulanan ekosistem unsurları şunlardır: Kültürel, (destekleyici kültür, girişimcilik tarihi), Sosyal (işçi yeteneği, yatırım sermayesi, ağlar, mentorlar ve rol modelleri), Materyal (politika ve yönetim, üniversiteler, destek hizmetleri, fiziksel altyapı ve açık piyasalar). Ayrıca bu özellikler arasındaki ilişkilere de vurgu yapılmıştır. Bu çalışmaya göre kültürel özellikler, sosyal özellikleri desteklemekte, sosyal özelliklerde materyal özellikleri desteklemektedir. Tam ters yönde materyal özellikler sosyal özellikleri pekiştirmekte, sosyal özelliklerde kültürel özellikleri pekiştirmektedir.</p>
Anahtar Kelimeler	<p>yok</p>
Yüksek Frekanslı Kelimeler	<p>entrepreneurial, entrepreneurship, entrepreneurs, social, attributes, ecosystems, firms, new, ecosystem, local, regional, networks, cultural, economic, waterloo</p>

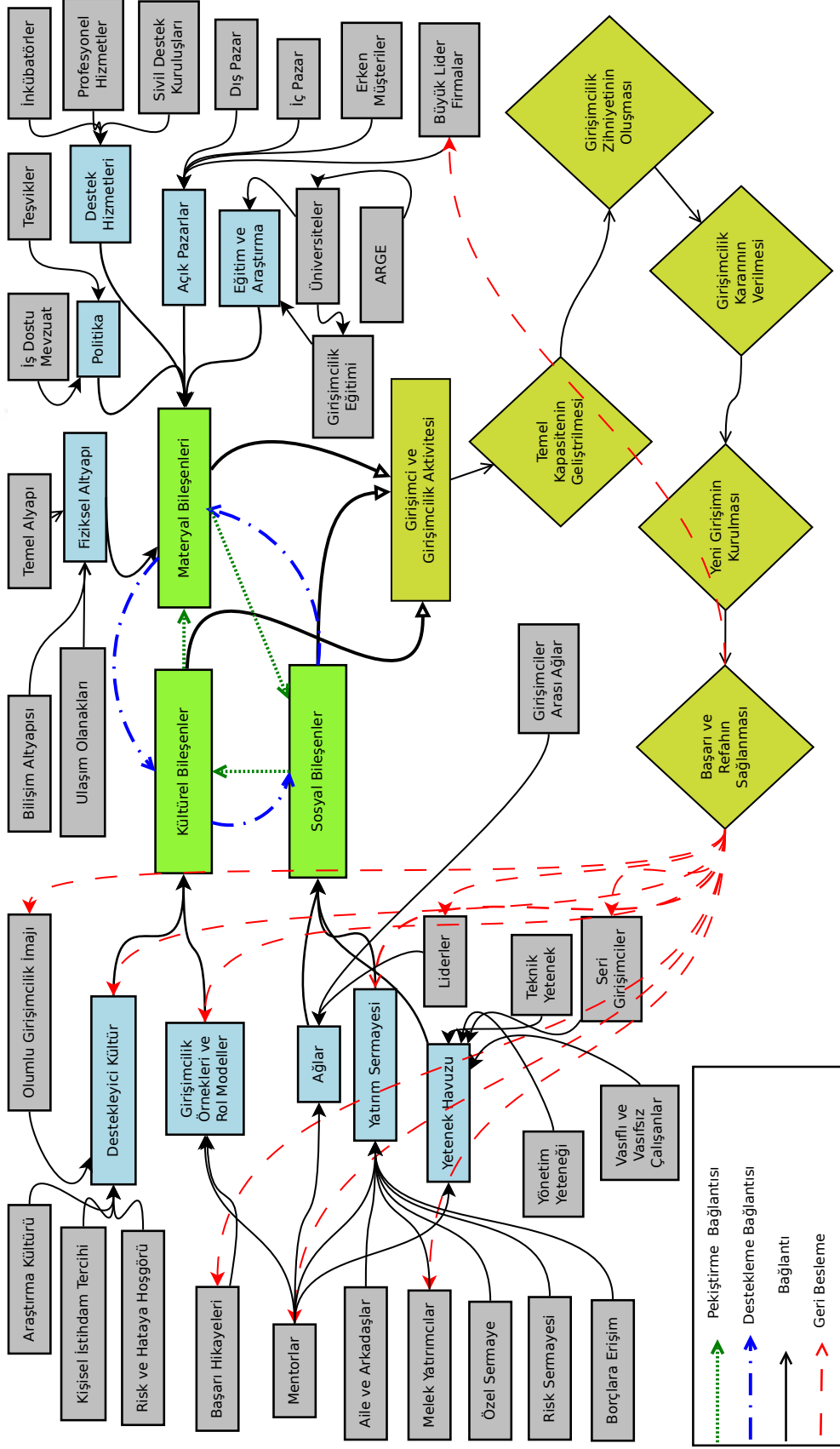
Sonraki sayfada devam edecek

Tablo 3.10 – bir önceki sayfadan devam.

Çalışmada bu aşamaya kadar araştırılan bütün literatür kaynakları bir araya getirilerek, girişimcilik ekosistemler bileşenleri, aralarındaki bağlantılar, evrimleşme süreci ve sürdürülebilirliğin sağlanması üzerinde kavramsal bir çerçeve geliştirilmeye çalışılmıştır (Bakınız Şekil 3.9).

Girişimcilerin karar süreçleri, Isenberg (2011)'den yararlanılarak geliştirilmiştir. Girişimcilerin karar süreçlerine dahil olan ve girişimcilerin başarısında çok önemli bir yer tutan dış çevre unsurları öncelikle Spigel (2017) çalışmasından hareketle üç başlık halinde sınıflandırılmıştır. Geliştirilen kavramsal çerçevede, bu üç ana kategori kendi içerisinde, Isenberg (2011), Neck vd. (2004), Foster vd. (2013)'ın çalışmalarında sayılan ekosistem alt bileşenlerinin bir sentezi olacak şekilde yeniden tasarlanmıştır. Girişimcilik ekosistemi bileşenleri arasındaki ilişkiler Spigel (2017) ve Spigel ve R. Harrison (2018) ve Stam (2015) çalışmalarından hareketle düzenlenmiştir.

Şekil 3.9: Girişimcilik Ekosistemi Bileşenleri Kavramsal Çerçevesi

Kaynak: Isenberg (2011), Spigel (2017), Spigel ve R. Harrison (2018), Foster vd. (2013), Neck vd. (2004), Stam (2014), ve Stam (2015) ve bu çalışmanın yazarı

Geliştirilen kavramsal çerçevenin kalbinde girişimciler bulunmaktadır. Girişimcilik bir yandan ekosistemin çıktısını oluştururken, diğer yandan en temel girdisi de girişimcilerdir. Girişimcilik ekosistemleri, girişimciler tarafından yaratılmakta, geliştirilmekte ve sürdürülmektedir. Başarılı girişimcilerin elde ettikleri bilgi, tecrübe ve sermayeyi yeni girişimcilerin ortaya çıkması için yeniden sisteme dahil etmediği durumlarda, ekosistemin ayakta kalamayacağı düşünülmektedir (Isenberg, 2011: 5, Feld, 2012: 33).

Geliştirilen çerçevede, Spigel ve R. Harrison (2018)'in girişimcilik ekosisteminin dönüşümü yaklaşımı esas alınarak, girişimcilik ekosisteminin, yüksek büyüme potansiyelli firmaların, çapa organizasyonların ve diğer bileşenlerin uygun bir şekilde bir araya gelmesinden oluştuğu kabul edilmiştir. Başlangıçta bu bileşenler arasındaki bağların son derece sınırlı ve zayıf olduğu, sistemin ihtiyaç duyduğu kaynakların başka ekosistemlerde yaratılan çıktılar olduğu, dolayısıyla tedarikte dışsal bağımlılıkların fazla olduğu söylenebilir. Ancak ekosistem geliştikçe ve evrildikçe, bu bağlantıların hem sayıca artması, hemde kalite olarak gelişmesi, buna ilaveten tedarik ihtiyacı bulunan kaynakların da büyük kısmının ekosistem içerisinde yaratılmaya başlanması beklenmektedir. Başarılı olan ekosistemler bu şekilde pozitif bir dönüşüm süreci sergilerken, başarısız olan sistemlerdeki bağlar seyrekleşir ve zayıflar.

Bu çalışmada geliştirilen çerçevede, Spigel ve R. Harrison (2018)'in girişimcilik ekosisteminin dönüşümü yaklaşımı ile Spigel (2017)'in ekosistem özellikleri birleştirilmiştir. Buna göre bahsedilen dönüşüm sürecinde yer alan unsurlardan çapa organizasyonlar ve diğer ekosistem bileşenleri adı verilen kısım, sosyal, kültürel ve materyal özellikler olarak üç ana başlık halinde sınıflandırılmıştır. Bu üç grup özellik arasında etkileşim ve ilişkisel bağlantılar bulunmaktadır. Materyal özelliklerin, sosyal özellikleri pekiştirdiği, sosyal özelliklerin de kültürel özellikleri pekiştirdiği, tam ters yönde kültürel özelliklerin sosyal özellikleri desteklediği, sosyal özelliklerinde materyal özellikleri desteklediği kabul edilmiştir. Sosyal, kültürel ve materyal özelliklerin alt grupları oluşturulurken birden fazla çalışmadan (Isenberg (2011), Spigel (2017), Spigel ve R. Harrison (2018), Foster vd. (2013), Neck vd. (2004), Stam (2014), ve Stam (2015)) yararlanılmıştır.

Kültürel özellikler, bir bölgedeki girişimcilik hakkındaki temel inanç ve görüşleri ifade etmektedir. Kültürel bileşenler, destekleyici kültür ve girişimcilik örnekleri olarak gruplandırılmıştır (Spigel, 2017). Destekleyici kültür, girişimcilik süreçlerini destekleyen ve risk almayı teşvik eden kültürel tutum ve yaklaşımlardır Spigel (2017). Olumlu girişimcilik imajı, kişisel istihdam tercihi, risk ve hataya karşı hoşgörü ve araştırma kültürü alt gruplarından oluşmaktadır (Foster vd., 2013; Isenberg, 2011). Girişimcilik örnekleri ve rol modeller grubu ise girişimcilere ilham veren onları motive eden başarılı girişimcilerin

öyküleri ile mentorler olarak iki grupta değerlendirilmiştir (Foster vd., 2013; Isenberg, 2011). Şekil 3.9’de, mentorler alt bileşenin birinden fazla üst bileşeni etkilediği görülmektedir. Bu durum aslında bütün ekosistem bileşenleri için geçerli de olsa mentorlerin geliştirilen bu kavramsal çerçevedeki önemine istinaden bu gösterim tercih edilmiştir. Feld (2012: 42), mentorleri: “girişimcilik ekosisteminin anahtar üyesi olarak zamanını, enerjisini ve bilgisini, yeni girişimlerin gelişmesinde aktif olarak kullanan, girişimciler ve yatırımcılar” olarak tanımlamıştır. Mentörlük başarılı girişimciliğin geri dönüşlerinden bir tanesi olarak çerçeve içerisinde önemli bir yer işgal etmektedir.

Sosyal özellikler, bir bölgedeki sosyal ağlardan oluşan çeşitli kaynaklardır. Geliştirilen kavramsal çerçevede (Spigel, 2017)’in çalışmasından hareketle; ağlar, yatırım sermayesi ve yetenek havuzu olarak üç grup halinde sınıflandırılmıştır. Yatırım sermayesi farklı kaynaklardan elde edilebilmektedir. Foster vd. (2013: 7)’nin yatırım sermayesi kaynakları için arkadaşlar ve aile, melek yatırımcılar, özel sermaye, risk sermayesi, borçlara erişim olanakları olarak yapmış oldukları sınıflandırma, bu çalışmada da olduğu gibi kabul edilmiştir. Bununla beraber melek yatırımcılara özel bir önem verilmiştir. Melek yatırımcılar, gayri resmi risk sermayesi piyasasında, kendi paralarını, zamanlarını ve uzmanlıklarını, doğrudan aile bağı olmayan girişimcilere, maddi kazanç umuduyla kullanarak yatırım yapan yüksek net değere sahip bireyler olarak tanımlanmaktadır Mason (2006: 261). Dolayısıyla iş melekleri bir yandan sermaye desteği sağlarlar, böylelikle ekosistemde yeni kurulan firmaların, kuruluş aşamasında en çok ihtiyaç duydukları temel kaynaklardan birisi olan finansman desteği sunarlar, diğer yandan mentörlük yaparak, know-how transferi ile tecrübelerini aktarırlar, yeni firmalara yol gösterirler ve rehberlik yaparlar. Bu sebeple melek yatırımcıların bir tür mentor olarak da görülebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Yetenek havuzu, vasıflı işçilerin ve yönetim kadrolarının yetenekleri ile vasıfsız işçilerden ve seri girişimcilerden oluşmaktadır (Isenberg, 2011; Foster vd., 2013). Seri girişimciler, işletmeleri yaratıp belli bir büyüklüğe geldikten sonra satarak yeni işletme kuran, girişimcilik kariyerinde ilerleyen kişilerdir. Dolayısıyla seri girişimciler yeni işletme kurulması ile ilgili sahip oldukları yüksek tecrübe ve bilgi ile ekosistem yetenek havuzuna büyük katkı yapmaktadırlar.

Sosyal özelliklerin son bileşeni olan ağlar ise özellikle girişimciler arasındaki ağlar başta olmak üzere, mentorlardan ve liderlerden oluşmaktadır (Isenberg, 2011; Spigel, 2017). Feld (2012: 31) girişimcilik ekosisteminin liderler ve besleyiciler olarak iki temel bileşenden oluştuğunu iddia etmektedir. Her iki grubunda kendine göre bir önemi olsa da görevleri farklıdır. Feld (2012: 33) ekosistem liderlerin bir bölgeye bağlı olarak hareket eden, güçlü bir grup girişimci olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu yaklaşımdan

hareketle, geliştirilen çerçevede liderler, ekosistem üzerinde karar verme yetkileri olan ve ekosisteme şekil verebilecek gücü ve etkisi olan güçlü girişimciler olarak kabul edilmiştir.

Ekosistemin son bileşeni materyal özellikler, Spigel (2017)'in çalışmasına istinaden fiziksel altyapı, destek hizmetleri, politika, pazarlar ve eğitim /araştırma olarak sınıflandırılmıştır. Fiziksel altyapıda kendi içinde üç bölüme ayrılmıştır (Isenberg, 2011; Foster vd., 2013): Ulaşım olanakları, bilişim altyapısı ve temel altyapı bileşenleri. Ulaşım olanakları özellikle tedarik ve pazarlama faaliyetlerinde oldukça önem taşımaktadır. Bilişim alt yapısı ve internete ulaşım, bir çok yönden girişimlerin başarısına katkı sağlayabilmektedir. Enerji, su ve benzeri temel alt yapı bileşenleri de üretim süreçlerinde girişimlere destek olmaktadır.

Politika bileşeni, girişim dostu mevzuatı ve yüksek potansiyelli firmaların teşvik edilmesine yönelik uygulamaları göstermektedir (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011; Foster vd., 2013). Girişimcilik ekosisteminin liderlerinin girişimciler olması beklendiği için devletten doğrudan sistem içerisinde yer alması beklenmemektedir. Devletin ve yerel yönetimlerin en büyük katkıları içerisinde, yüksek potansiyelli girişimlere uygun teşvik politikalarının uygulanması, girişimlerin kolay kurulması ve işletilmesiyle ilgili mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve girişimlerin güvenli ortamlarda çalışabilmesiyle ilgili önlemlerin alınması gibi unsurlar sayılabilir.

Destek hizmetleri kapsamında, işletmelerin özellikle zorlu kuruluş aşamalarını atlama için gereksinim hissettikleri, girişimlerin gelişmelerine destek veren, çeşitli süreçleri kolaylaştıran, farklı hizmetler bulunmaktadır. Girişimcilere yaptıkları işleri ve süreçleri kolaylaştıracak olan bu yardımların yapıldığı çok çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır. Isenberg (2011) ve Foster vd. (2013)'in çalışmalarından faydalanılarak bu hizmetler, inkübatörler, profesyonel hizmetler ve resmi olmayan destek kuruluşları olarak sınıflandırılmıştır.

Materyal özelliklerin bir başka bileşeni de açık pazarlardır. Açık pazarlar; iç ve dış pazarlar, erken müşteriler ve lider büyük firmalar olmak üzere dört kısımda kategorize edilmiştir (Isenberg, 2011; Foster vd., 2013). Bütün girişimlerin varlığına devam edebilmesi ve büyüebilmesi için uygun pazarlara ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle ilk kuruluş aşamasında güçlü bir yerel pazara ihtiyaç duyan firmalar, büyüyüp tam potansiyeline ulaşabilmesi için dış pazarlara da açılmak durumundadırlar. Yine benzer şekilde erken müşteriler startup'ların gelişmesi için kritik öneme sahiptirler. Büyük lider firmalar ise ekosistemin bir çıktısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Geliştirilen bu çerçevede lider firmalar, Spigel ve R. Harrison (2018) çalışmasından esinlenerek, ekosistemin büyümesi

için ihtiyaç duyulan, bir lokomotif gibi iç pazarda kendisine bağımlı bir çok tedarikçiyle beraber şekillendiren, büyük boyutlu inovatif firmalar olarak kabul edilmiştir. Araştırma üniversiteleri ile birlikte çapa organizasyonları oluşturmaktadırlar.

Eğitim ve araştırma hizmetlerinin başat aktörü üniversitelerdir. Üniversiteler bir yandan bilginin üretildiği, diğer yandan yayıldığı kuruluşlardır. Girişimciliğin en temel girdilerinden ve çıktılarında birisi olarak inovasyonlar, üniversitelerin ve diğer araştırma kuruluşlarının katkılarıyla ivme kazanabilmektedir. Benzer şekilde ekosistemin ihtiyaç duyduğu kalitede girişimcilerin ortaya çıkabilmesi için gerekli olan eğitimin bir kısmı üniversitelerde verilebilmektedir. Ayrıca günümüz üniversitelerinin bilgiyi üretmek ve yaymaktan başka birde uygulama görevi bulunmaktadır. Bu kapsamda sanayi-devlet-üniversite işbirliği sayesinde, üniversiteler üretilen bilgiler, ekonomik uygulamalarda kullanılabilir. Bunlara örnek olarak üniversite destekli inkübatörler ve spin-off'lar gösterilebilir. Spigel ve R. Harrison (2018)'in yaptıkları çalışmada üniversiteleri çapa kuruluşlarından birisi olarak göstermesi, bu çalışmanın kavramsal çerçevesinin de temelinde yer almaktadır.

Buraya kadar sayılan ekosistem bileşenleri, girişimciler için birer kaynak olarak, girişim kararının verilmesinde kullanılmaktadır. Çerçeve de görüleceği üzere girişimci bu faktörlere göre yatırım kararı vermektedir. Uygun olan ortamlarda verilen kararlar da olumlu sonuçlara daha rahat dönüşebilmektedir. Çıktı olarak ise sermaye, bilgi ve tecrübe birikimi sağlamış başarılı girişimciler ortaya çıkmaktadır. Bu çıktı aynı zamanda ekosistemin en temel girdisini de oluşturmaktadır. Çünkü bu başarılı girişimciler mentorlere, melek yatırımcılara, seri girişimcilere dönüşmekte, girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasında ve olumlu girişimcilik imajının oluşturulmasına katkı sağlamakta, büyük firmalara dönüşerek ekosistemin lokomotifi olabilmektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimciler piyasa ekonomisinin en önemli aktörleri olarak, istihdam yaratmak, mal ve hizmet üreterek toplum ihtiyacını gidermek ve inovasyon yaparak toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümüne katkı sunmak gibi çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu çıktılar doğal olarak politika yapımcıların ilgisini çekmekte ve girişimciliğin geliştirilmesi ile ilgili uygulamaların yapılmasına sebep olmaktadır. Diğer yandan ise bu konuda yapılan akademik araştırmalar, uygulayıcılara yöntemler sunmakta ve yol göstermektedir.

Girişimciliğin çevresiyle arasındaki ilişkiyel bağlantılara vurgu yaparak, yüksek potansiyelli firmaların gelişmesine olanak sağlayan ortamların kavramsallaştığı yaklaşımlardan birisi de girişimcilik ekosistemi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımı diğer yaklaşımlardan ayıran en temel özelliklerden birisi hiç şüphesiz ekosistemin merkezinde girişimcilerin bulunmasıdır. Ekosistemin yaşaması için başarılı girişimcilerin elde ettiği bilgi, tecrübe ve sermayeyi, Isenberg (2011)'in de vurguladığı üzere sisteme yeniden dahil etmesi gerekmektedir.

Girişimcilik ekosistemi yaklaşımının diğer bir önemli noktası, elitist bir bakış açısını önermesidir. Bu durumu Isenberg (2010: 44): “Küçük ölçekli girişimciler için mikro teknolojinin yaygınlaştığı bir çağda, yüksek potansiyelli girişimcileri desteklemek için kaynakların yeniden tahsis edilmesi elitist ve adaletsiz görünebilir. Ancak, özellikle kaynaklar kısıtlıysa, programlar büyük potansiyel pazarlara hitap eden iddialı, büyümeye yönelik girişimcilere odaklanmaya çalışmalıdır.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir girişimcilik ekosistemini belirleyen diğer bir nokta ise bir çok bileşenden oluşan, her bir bileşenin birbirini olumlu veya olumsuz etkilediği, karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Bu komplike yapı özellikle araştırma yapmak, ölçek geliştirmek ve test etmekle ilgili sıkıntılar yaratmaktadır. Ayrıca her bir ekosistemin, Spigel (2017)'in vurguladığı üzere kendine özgü farklı bir oluşumu ve yapısı bulunmaktadır. Bu durum bir yandan araştırmaları zorlaştırırken, diğer yandan bu tip sistemleri yaratmak ve sürdürmek için ortak yöntem geliştirmeyi de kısıtlamaktadır. Bu çalışmada sentezlenen kavramsal çerçeve bir girişimcilik ekosistemini bütünsel olarak görmeye yardımcı olsa bile karmaşık yapısı nedeniyle ölçüm yapılmaya ve test edilmeye uygun değildir. Bilimsel açıdan test edilip değerlendirilebilmesi için öncelikle basitleştirilip model haline getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ekosistemlerin ölçülmesi ile ilgili Nicotra vd. (2018)'nın ça-

lışmaları ile Autio, Kenney, vd. (2014)'ın çalışmaları incelenebilir. Nicotra vd. (2018: 647-648)'nın yaptıkları çalışmanın odak noktası, eko-faktörler ve eko-çıktılar arasındaki nedensel ilişkilere binaen uygun bir ölçüm çerçevesi ortaya çıkarmaktır. Ortaya koyulan ölçüm çerçevesinde eko-faktörlerin (girişimcilik ekosistemi bileşenleri) eko girdilere (finansal sermaye, bilgi sermayesi, kurumsal sermaye ve sosyal sermaye), eko-girdilerinde eko-çıktılara (üretken girişimcilik), eko-çıktıların eko-sonuçlara (iş yaratımı, ticarileşme, inovasyon ve etkinlik) dönüştüğüne ve eko-sonuçlarında eko-etkiye (katma-değerli) sebep olduğunu, eko-etkininde tekrardan eko-faktör üzerinden sisteme yeniden dahil olduğuna işaret edilmektedir. (Nicotra vd., 2018) yalnızca ölçüm çerçevesini çizmekle kalmayıp, ayrıca ekosistemlerin ölçüm kaynaklarıyla ilgili yöntemlerde sunmuşlardır.

Yapılan bu çalışma sonucunda elde edilen kavramsal çerçeve, girişimcilik ekosistemlerini yaratmak ve sürdürmek üzere aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerektiğine işaret etmektedir:

- Uygulanacak bütün politikalarda, girişimcilik ekosisteminin temel girdisinin ve çıktısının, vizyoner, bilgili, hırslı, yetenekli ve yüksek potansiyele sahip girişimciler olduğuna dikkat edilmelidir. Bu bağlamda değerlendirilen girişimciler ile KOBİ ve serbest meslek sahipleri arasındaki ayrımın farkına varılması gerekmektedir (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011; Feldman, 2014; Feld, 2012; Stam, 2015; Stam ve Spigel, 2016).
- Girişimcilik bilgisi ve eğitimleri, ekosistemin gelişmesi ve devamlılığı için hayati derecede önemlidir. Eğitim faaliyetlerinin, KOBİ veya serbest meslek sahiplerinin sayısını artırmaya yönelik yapmak yerine, akranlar arası ağların geliştirilmesi, girişimcilik kültürünün, inovasyon temelli girişimciliğin, stratejik yönetimin ve vizyoner yaklaşımların yaygınlaştırılmasına hizmet edecek şekilde tasarlanmasına öncelik verilmelidir (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011; Aulet ve Murray, 2013; Mason ve Brown, 2014; Stam ve Spigel, 2016).
- Başarılı ve tecrübeli girişimcilerden, yeni girişimcilere gönüllü bilgi akışının sağlanması için özellikle ücretsiz mentörlük kurumu gibi yapıların kültürel değerler içerisinde kendisine yer bulması sağlanmalıdır. Bu durum hem eğitim politikalarında hemde diğer uygulamalarda her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü doğru işletilen mentörlük müessesesi ile ilham kaynağı olmak, motivasyon ve güç vermek, eğitim sunmak, yol göstermek gibi görevler başarılabilmekte, böylelikle ekosistemler ortaya çıkabilmekte ve sürdürülebilmektedir (Feld, 2012; Stam ve Spigel, 2016).

- Melek yatırımcılar da önem taşımaktadırlar. Bir yandan yeni girişimlere finansal kaynak sağarlarken, diğer yandan mentörlükte yapabilmektedirler. Bu sebeple, melek yatırımcılık kültürü geliştirilmelidir. Melek yatırımcılar, resmi finansal kurumların kaynak tahsis etmediği, yeni ve yenilikçi firmaların zorlu kuruluş aşamalarından geçmelerinde büyük destek sağlamaktadırlar (Feld, 2012; Stam ve Spigel, 2016).
- Yeni başlayan girişimlerin ilk planda güçlü yerel pazarlara, daha sonradan belli bir boyuta ulaştıklarında, daha da fazla büyüebilmek için özellikle dış pazarlara ulaşım olanağı ile borçlara erişim olanaklarına ihtiyaç duyduğuna dikkat edilmelidir. Özellikle finansman kaynaklarının bu tip firmaların ihtiyaçları göz önünde bulundurulması çeşitlendirilmesi gerekmektedir. İnovatif ve yüksek potansiyelli girişimlerin, ekosistemin lokomotifleri olacağı unutulmamalı, dış ticaret ve finansman teşvik politikaları belirlenirken bu tip firmaların özel gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır (Mason ve Brown, 2014; Spigel, 2017).
- İnovasyon ve ARGE çıktılarının saklandığı ve fikri mülkiyet haklarıyla korunduğu yaklaşımlar yerine, tüketici, tedarikçi, üretici ve üniversiteler arasında ağlar oluşturularak, açık kaynak inovasyon kültürünün geliştirilmesine destek olunmalıdır (Saxenian, 2000; Mason ve Brown, 2014).
- Sağlıklı bir girişimcilik ekosisteminin uygun yetenek havuzuna gereksinimi bulunmaktadır. Bu kapsamda eğitim kurumlarına da görevler düştüğüne dikkat edilmeli ve eğitilen vasıflı işçilerin ve yöneticilerin, ekosistemin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip olacak şekilde donatılması sağlanmalıdır (Feld, 2012).
- Bir ekosistemin ortaya çıkıp gelişebilmesi için üretim, pazarlama, tedarikte kullanacağı, bilişim, lojistik ve diğer alt yapı tesislerinin kurulmuş olması gerekmektedir.
- Politikalar belirlenirken, ekosistemlerin gerçek liderlerinin devlet değil de girişimcilerin kendileri olduğu göz önünde bulundurularak, girişimciliğin önündeki engelleri kaldıracak mevzuatın geliştirilmesine ve teşviklerde inovatif yüksek potansiyelli girişimlerin öncelikle değerlendirilmesine dikkat edilmelidir. Ayrıca politikaların merkezden aşağıya doğru geliştirilmesi yerine, bölgesel ve yerel ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak geliştirilmesinin bölgesel gelişme için daha yararlı sonuçlar doğurabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011; Mason ve Brown, 2014; Stam ve Spigel, 2016).
- Teşviklerin belirlenmesinde, hibe, vergi teşvikleri vb. fiziki usuller yerine, girişimciler arası ağların tahsis edilmesi, akran tabanlı etkileşimin artırılması gibi ilişkiyel

yöntemlerin öncelikli olarak tercih edilmesine dikkat edilmelidir (Mason ve Brown, 2014).

- Destek hizmetleri, etkili bir şekilde yüksek potansiyelli firmaları odağa alarak yürütülmelidir.
- Firmaların ihtiyaç duydukları avukatlık, mali danışmanlık ve benzeri profesyonel hizmetlere ulaşabilmeleriyle ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
- Üniversitelerin ekosistemler için hem girişimci ve çalışan eğitimi açısından, hemde ARGE açısından çok büyük önemi bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bir ekosistem ortaya çıkartmak isteniyorsa, üniversitelerin sadece bilgi üretmek veya yaymaktan başka bilgiyi kullanması, ekonomik çıktıya dönüştürmesi ve sanayi ile işbirliği yapması gerekmektedir. Üniversite-sanayi-devlet iş birliğini etkin bir şekilde geliştirmek üzere, üniversiteler, akademisyenler ve öğrenciler teşvik edilmelidir (Feld, 2012; Etzkowitz ve Leydesdorff, 2000).
- Bölgesel girişimcilik politikalarında önceliklerin, girişimci sayısının artırılmasından, girişimci kalitesinin geliştirilmesine doğru kaydığı görülmektedir. Girişimcilik ekosistemleri bu dönüşümün bir sonraki adımını oluşturmaktadır. Dolayısıyla uygulanan politikaların, teşviklerin ve uygulamaların girişimcilerin sayısını artırmaktan ziyade, kalitesini arttırmaya ve bir girişimcilik ekosistemi oluşturmaya yönelik olarak belirlenmesi önem taşımaktadır (Stam, 2015).
- Bir ekosistemin ortaya çıkıp gelişebilmesi için üretim, pazarlama, tedarikte kullanacağı, bilişim, lojistik ve diğer alt yapı tesislerinin kurulmuş olması gerekmektedir. Ayrıca girişimcilerin istedikleri yerde işletme kurma özgürlükleri göz önünde bulundurulduğunda, gayrimenkulün (ticari ve konut) göreceli maliyetleri ve geleneksel ve alternatif ulaşımın kalitesi gibi bir topluluğun fiziksel altyapısına bağlı olarak karar verdikleri görülmektedir. Buna ilaveten girişimciler çevrelerinde, kendisi ve ailesi için güvenli ve güzel bir yaşama alanının varlığına ihtiyaç duymaktadırlar. Sürdürülebilir girişimcilik bağlamında, işletmelerin gelişmiş sosyal ve kültürel yaşam alanlarına kolay erişilebilecek yerlerde kurulma eğiliminde olacakları göz önünde bulundurulmalıdır (Cohen, 2006; Feld, 2012).
- Politikalar belirlenirken, ekosistemlerin gerçek liderlerinin devlet değil de girişimcilerin kendileri olduğu göz önünde bulundurularak, girişimciliğin önündeki engelleri kaldıracak mevzuatın geliştirilmesine ve teşviklerde inovatif yüksek potansiyelli girişimlerin öncelikle değerlendirilmesine dikkat edilmelidir. Ayrıca politikaların merkezden aşağıya doğru geliştirilmesi yerine, bölgesel ve yerel ihtiyaçlar göz

önünde bulundurularak geliştirilmesinin bölgesel gelişme için daha yararlı sonuçlar doğurabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011; Mason ve Brown, 2014).

- Teşviklerin belirlenmesinde, hibe, vergi teşvikleri vb. fiziki usuller yerine, girişimciler arası ağların tahsis edilmesi, akran tabanlı etkileşimin artırılması gibi ilişkisel yöntemlerin öncelikli olarak tercih edilmesine dikkat edilmelidir (Mason ve Brown, 2014; Thompson vd., 2018).
- Firmaların ihtiyaç duydukları avukatlık, mali danışmanlık ve benzeri profesyonel hizmetlere rahatlıkla ulaşabilmeleriyle ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Destek hizmetleri, etkili bir şekilde yüksek potansiyelli firmaları odağa alarak yürütülmelidir (Isenberg, 2010; Isenberg, 2011).
- Üniversitelerin ekosistemler için hem girişimci ve çalışan eğitimi açısından, hem de ARGE açısından çok büyük önemi bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bununla beraber, bir ekosistem ortaya çıkartılmak isteniyorsa, üniversitelerin sadece bilgi üretmek veya yaymaktan başka bilgiyi kullanması, ekonomik çıktıya dönüştürmesi ve sanayi ile iş birliği yapması da gerekmektedir. Üniversiteler kendi kilit paydaşlarını belirleyip, girişimcilik ekosistemlerinin meydana getirilmesinde ve geliştirilmesinde, bu paydaşlarla en yüksek iş birliği halinde çalışmalıdırlar. Özellikle patentler ve fikri mülkiyet haklarıyla korunan bilgi yerine, açık kaynak bilgi üretilmesi ve üretilen bilginin bütün ekosistem genelinde oluşturulan akranlar arası ağlarda yayılarak, ekosistemin bilgi ve inovasyon temelini oluşturulması bağlamında üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Bu kapsamda üniversiteler, akademisyenler ve öğrenciler teşvik edilmeli ve yönlendirilmelidir (Feld, 2012; Bischoff, Volkmann, ve Audretsch, 2018).

Girişimciliğin, özellikle de girişimcilik ekosistemi yaklaşımının odak noktasına aldığı, yüksek büyüme potansiyelli inovatif girişimlerin katkıları düşünüldüğünde, Türkiye’de girişimcilik ekosistemleri yaratmanın ve sürdürmenin önemi bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Özellikle Türkiye’nin en çok ihtiyaç duyduğu hususlardan, yüksek istihdam yaratılması ve ihracat miktarını artırarak, dış açığın kontrol altına alınması noktasında, çok önemli katkı sağlayan yüksek potansiyelli firmaların sayısını arttırmak gerekmektedir. Bu tip firmaların sayısının artmasıyla aynı zamanda ülkenin girişimcilik kalitesinin de artması beklenen bir durumdur. Yapılan araştırmalarda bu duruma işaret etmektedir. Bir girişimcilik ekosistemi yaratmak ise görüldüğü kadar kolay olmayabilmektedir.

Ülkemizde girişimcilik ekosistemleri tesis edilmesi için öncelikle devlete, üniversiteler ve diğer kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Örneğin, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) gibi kuruluşların kaynak dağıtımını ve sermaye finansmanı teşvikleri planlanırken, KOBİ'lerin veya serbest meslek sahiplerinin değil de yüksek potansiyelli firmaların öncelikli olarak düşünülmesi gerektiği önerilebilir. Ayrıca ihtiyaç duyulan finansmanın sağlanması için teşvik limitlerinin de artırılması gündeme getirilebilir. Devletin yenilikçi, rekabetçi ve yüksek potansiyelli firmalara vergi vb. teşvik politikalarını küresel rekabet koşulları ve güncel dinamikler göz önünde bulundurularak güncellemesi de eylem planı içerisinde düşünülebilir. Ancak bunlardan önce girişimcilik kültürünün yerleştirilmesi, girişimciler arası ağların ve bilgi akışının sağlanması, mentörlük ve melek yatırımcılık gibi kurumların kullanılması daha fazla önem taşımaktadır. Çünkü maddi teşvikler tek başına girişimcilik ekosistemlerinin oluşmasına katkı vermemektedir. Bu durumun sebebi olarak girişimcilerin teşvikleri ödül olarak görmesi ve ödüle odaklanarak asıl çıktılarının neler olduğuna dikkat etmemesi gösterilebilir. Dolayısıyla öncelikle kültürel ve sosyal açıdan teşvik edilen girişimcilerin, ihtiyaç olduğunda mali ve fiziki koşullarla desteklemesi daha doğru bir yaklaşım olarak uygulamaya konulmalıdır.

Yukarıda sayılan önerilerin genel itibari ile, KOSGEB (2014) koordinatörlüğünde hazırlanan, “*Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP) 2015-2018*” adlı raporda yer alan amaçlar ve hedefler içerisinde bulunduğu görülmektedir. Ayrıca KOSGEB (2015)’in 2016-2020 dönemi stratejik planında da ekosistem oluşturulmasıyla ilgili hedefler koyulduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’de politikalar belirlenirken, girişimcilik ekosistemleri hakkında bir farkındalığın olduğu göstermekte, bununla beraber bu farkındalığın bir an önce eyleme de dönüştürülmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç itibariyle, kümelenme ve sanayi bölgelerine ait postülasyonlar üzerine inşa edilen, inovasyon ve iş ekosistemleri ile oldukça yakın ilişkiye sahip olan girişimcilik ekosistemi yaklaşımını diğer yaklaşımlardan ayıran en temel farkın insan olarak girişimcilerin odağa alınması olduğu söylenilebilir. Yani girişimcilik ekosistemi yaklaşımı, bir ekosistemin ortaya çıkması için sadece alt yapı, mali teşvikler, üniversiteler, inkübatörler vb fiziki ve mekanik unsurların tek başına yeterli olmadığına, bununla beraber girişimcilerin insan ve birey olarak farklı ihtiyaçlarının bulunduğu, özellikle sosyal ağlar, kültür ve yaşam alanlarının kalitesi gibi insana özgü seçim kriterlerinin de mekanik unsurlarla beraber kotarılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Yapılan araştırmaların gerçek anlamda pozitif istihdamın ancak yenilikçi genç firmalar tarafından yaratıldığına dair bulgular sunduğu göz önünde bulundurularak, ülkemizin gelişmesi, işsizliğin azaltılması, işsizliğe bağlı ekonomik ve sosyal problemlerin çözülebilmesi, dış borç stokunun azal-

tılması ve dış ticaret açığının kapatılması için uygun metotlar ve politikalar uygulanarak, Ülkemizin uluslararası rekabet gücünü oluşturacak girişimcilik ekosistemlerinin yaratılmasına ve geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acs**, Zoltan J, David B Audretsch, and Erik E Lehmann (2013), “The knowledge spillover theory of entrepreneurship”, *Small Business Economics*,41 (4), pp. 757–774.
- Acs**, Zoltan J, Erkkö Autio, and Laszlo Szerb (2014), “National Systems of Entrepreneurship: Measurement issues and policy implications”, *Research Policy*,43 (3), pp. 476–494.
- Acs**, Zoltan J, Pontus Braunerhjelm, David B Audretsch, and Bo Carlsson (2009), “The knowledge spillover theory of entrepreneurship”, *Small Business Economics*,32 (1), pp. 15–30.
- Acs**, Zoltan J, Saul Estrin, Tomasz Mickiewicz, and Laszlo Szerb (2018), “Entrepreneurship, institutional economics, and economic growth: an ecosystem perspective”, *Small Business Economics*,51 (2, SI), pp. 501–514.
- Acs**, Zoltan J, Laszlo Szerb, and Erkkö Autio (2013), *Global entrepreneurship and development index 2013*, Cheltenham: Edward Elgar Publishers.
- Adner**, Ron (2006), “Match your innovation strategy to your innovation ecosystem”, *Harvard business review*,84 (4), p. 98.
- Adner**, Ron and Rahul Kapoor (2010), “Value creation in innovation ecosystems: how the structure of technological interdependence affects firm performance in new technology generations”, *Strategic Management Journal*,31 (3), pp. 306–333.
- Al**, Umut ve Yaşar Tonta (2004), “Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar”, *Bilgi Dünyası*,5 (1), ss. 19–47.
- Amin**, Ash (2005), “Industrial Districts”, in: *A companion to economic geography*, ed. by Eric Sheppard and Barnes Trevor J, Massachusetts: Blackwell Publishing, pp. 149–168.
- Amit**, Raphael, James Brander, and Christoph Zott (1998), “Why do venture capital firms exist? Theory and Canadian evidence”, *Journal of Business Venturing*,13 (6), pp. 441–466.
- Aoyama**, Yuko (2009), “Entrepreneurship and Regional Culture: The Case of Hamamatsu and Kyoto, Japan”, *Regional Studies*,43, pp. 495–512.
- Aria**, Massimo and Corrado Cuccurullo (2017), “bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis”, *Journal of Informetrics*,11 (4), pp. 959–975.
- Arruda**, Carlos, Vanessa Silva Nogueira, and Vinícius Costa (2013), “The Brazilian entrepreneurial ecosystem of startups: An analysis of entrepreneurship determinants in Brazil as seen from the OECD pillars”, *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*,2 (3), pp. 17–57.
- Asheim**, Bjørn T (1996), “Industrial districts as ‘learning regions’: a condition for prosperity”, *European planning studies*,4 (4), pp. 379–400.
- Audretsch**, David B and Maksim Belitski (2017), “Entrepreneurial ecosystems in cities: establishing the framework conditions”, *The Journal of Technology Transfer*,42 (5), pp. 1030–1051.
- Audretsch**, David B, Oliver Falck, Maryann P Feldman, and Stephan Heblich (2012), “Local Entrepreneurship in Context”, *Regional Studies*,46 (3), pp. 379–389.

- Aulet**, Bill and Fiona Murray (2013), *A tale of two entrepreneurs: Understanding Differences in the Types of Entrepreneurship in the Economy*, Report, Ewing Marion Kauffman Foundation.
- Autio**, Erkko, Martin Kenney, Philippe Mustar, Don Siegel, ve Mike Wright (2014), “Entrepreneurial innovation: The importance of context”, *Research Policy*,43 (7), ss. 1097–1108.
- Autio**, Erkko, Mathias Kronlund, and Anne Kovalainen (2007), *High-growth SME support initiatives in nine countries: analysis, categorization, and recommendations: report prepared for the Finnish Ministry of Trade and Industry*, Helsinki: Ministry of Trade and Industry.
- Autio**, Erkko, Satish Nambisan, Llewellyn D W Thomas, and Mike Wright (2018), “Digital affordances, spatial affordances, and the genesis of entrepreneurial ecosystems”, *Strategic Entrepreneurship Journal*,12 (1), pp. 72–95.
- Avnimelech**, Gil and Morris Teubal (2006), “Creating venture capital industries that co-evolve with high tech: Insights from an extended industry life cycle perspective of the Israeli experience”, *Research Policy*,35 (10), pp. 1477–1498.
- Bahrami**, Homa and Stuart Evans (1995), “Flexible re-cycling and high-technology entrepreneurship”, *California Management Review*,37 (3), pp. 62–89.
- Baron**, Angela and Michael Armstrong (2007), *Human Capital Management: Achieving Added Value Through People*, Philadelphia: Kogan Page.
- Başar**, Mehmet (2014), “Girişimcilik”, iç: *Girişimcilik*, ed. Yılmaz Ürper, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ss. 2–20.
- Baumol**, William J. (1968), “Entrepreneurship in Economic Theory”, *The American Economic Review*,58 (2), pp. 64–71.
- Becattini**, Giacomo (1990), “The Marshallian industrial district as a socio-economic notion”, in: *Industrial districts and inter-firm co-operation in Italy*, ed. by Giacomo Becattini and Werner Sengenberger, Geneva: International Institute for Labour Studies, pp. 37–51.
- Bellis**, Nicola De (2009), *Bibliometrics and Citation Analysis: From the Science Citation Index to Cybermetrics*, Toronto: The Scarecrow.
- Bertalanffy**, Ludwig Von (1951), “General systems Theory—A New Approach to the Unity of Science”, *Human Biology*,23 (4), pp. 302–312.
- Bhidé**, Amar (1999), “Bootstrap Finance: The art of start-ups”, in: *The Entrepreneurial Venture*, ed. by William A Sahlman, Howard H Stevenson, Michael J Roberts, and Amar Bhidé, 2nd edition, Boston: Harvard Business School Press, pp. 223–237.
- Bischoff**, Kathrin ve Christine K Volkmann (2018), “Stakeholder support for sustainable entrepreneurship - a framework of sustainable entrepreneurial ecosystems”, *International Journal of Entrepreneurial Venturing*,10 (2), ss. 172–201.
- Bischoff**, Kathrin, Christine K Volkmann, and David B Audretsch (2018), “Stakeholder collaboration in entrepreneurship education: an analysis of the entrepreneurial ecosystems of European higher educational institutions”, *Journal Of Technology Transfer*,43 (1), pp. 20–46.
- Block**, Joern H, Roy Thurik, and Haibo Zhou (2013), “What turns knowledge into innovative products? The role of entrepreneurship and knowledge spillovers”, *Journal of Evolutionary Economics*,23 (4), pp. 693–718.

- Boutillier**, Sophie, Denis Carré, and Nadine Levratto (2016), *Entrepreneurial Ecosystems*, Smart Innovation Set volume 2, e-book: Wiley-ISTE.
- Braczyk**, Hans-Joachim, Philip N Cooke, and Martin Heidenreich (1998), *Regional innovation systems: the role of governances in a globalized world*, London: Routledge.
- Bruce**, Donald and Mohammed Mohsin (2006), “Tax policy and entrepreneurship: New time series evidence”, *Small Business Economics*, 26 (5), pp. 409–425.
- Burk**, James E and Richard P Lehmann (2004), *Financing Your Small Business*, Illinois (USA): Sphinx Publishing.
- Cantillon**, Richard (2010–1755), *An Essay on Economic Theory*, ed. by Mark Thornton, trans. by Chantal Saucier, Alabama: Ludwig von Mises Institute, trans. and reprint of *Essai sur la Nature du Commerce en Général*, Londres: Fletcher Gyles dans Holborn, 1755.
- Carland**, James W., Frank Hoy, William R. Boulton, and Jo Ann C. Carland (1984), “Differentiating Entrepreneurs from Small Business Owners: A Conceptualization.”, *Academy of Management Review*, 9 (2), pp. 354–359.
- Carpenter**, Robert E and Bruce C Petersen (2002), “Capital market imperfections, high-tech investment, and new equity financing”, *The Economic Journal*, 112 (477), F54–F72.
- Clarivate Analytics** (2017), *Web of science: It’s time to get the facts*, URL: https://clarivate.com/wp-content/uploads/2017/05/d6b7faae-3cc2-4186-8985-a6ecc8cce1ee_Crv_WoS_Upsell_Factbook_A4_FA_LR_edits.pdf (visited on 11/24/2018).
- Clarysse**, Bart, Mike Wright, Johan Bruneel, and Aarti Mahajan (2014), *Creating Value In Ecosystems: Crossing The Chasm Between Knowledge And Business Ecosystems*, ERC Research paper No:22, Enterprise Research Center.
- Coff**, Russell (2005), *Entrepreneurial human capital*, in: *The Blackwell Encyclopedia of Management: Volume III: Entrepreneurship*, ed. by Michael A Hitt and Duane R Ireland, Cornwall: Blackwell Publishing, pp. 82–84.
- Cohen**, Boyd (2006), “Sustainable valley entrepreneurial ecosystems”, *Business Strategy and the Environment*, 15 (1), pp. 1–14.
- Cooke**, Philip (2002), “Regional innovation systems: general findings and some new evidence from biotechnology clusters”, *The Journal of Technology Transfer*, 27 (1), pp. 133–145.
- Cooke**, Philip, Mikel Gomez Uranga, and Goio Etxebarria (1997), “Regional innovation systems: Institutional and organisational dimensions”, *Research policy*, 26 (4-5), pp. 475–491.
- Cooper**, Arnold C (1971), “Spin-offs and technical entrepreneurship”, *IEEE Transactions on Engineering Management*, EM-18 (1), pp. 2–6.
- Credit**, Kevin, Elizabeth A Mack, and Heike Mayer (2018), “State of the field: Data and metrics for geographic analyses of entrepreneurial ecosystems”, *Geography Compass*, 12 (9).
- Davila**, Antonio, George Foster, and Mahendra Gupta (2000), *Venture-Capital Financing and the Growth of Startup Firms*, URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.195.5930&rep=rep1&type=pdf> (visited on 10/28/2018).

- Dedehayir**, Ozgur, Saku J Makinen, and J Roland Ortt (2018), “Roles during innovation ecosystem genesis: A literature review”, *Technological Forecasting And Social Change*,136, pp. 18–29.
- Delgado**, Mercedes, Michael E. Porter, and Scott Stern (2010), “Clusters and entrepreneurship”, *Journal of Economic Geography*,10 (4), pp. 495–518.
- Demirci**, Emre (2016), “Yönetim Düşüncesinin Gelişimi ve Güncel Yaklaşımlar”, iç: *Yönetim ve Organizasyon*, ed. Güneş N. Zeytinoğlu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ss. 24–43.
- Desrochers**, Pierre and Frederic Sautet (2008), “Entrepreneurial policy: The case of regional specialization vs. spontaneous industrial diversity”, *Entrepreneurship Theory and Practice*,32 (5), pp. 813–832.
- Dockery**, Doug and Laureen Knudsen (2018), *Modern Business Management: Creating a Built-to-Change Organization*, Berkeley: Apress.
- Drucker**, Peter (2002), *Innovation and entrepreneurship practice and principles*, Perfect-Bound,1985.
- Du**, Wenyu (Derek), Shan L Pan, Ning Zhou, and Taohua Ouyang (2018), “From a marketplace of electronics to a digital entrepreneurial ecosystem (DEE): The emergence of a meta-organization in Zhongguancun, China”, *Information Systems Journal*,28 (6, SI), pp. 1158–1175.
- Dubini**, Paola (1989), “The influence of motivations and environment on business startups: Some hints for public policies”, *Journal of business venturing*,4 (1), pp. 11–26.
- Economidou**, Claire, Luca Grilli, Magnus Henrekson, and Mark Sanders (2018), “Financial and Institutional Reforms for an Entrepreneurial Society”, *Small Business Economics*,51 (2, SI), pp. 279–291.
- Eisenhardt**, Kathleen M (1989), “Building Theories from Case Study Research”, *The Academy of Management Review*,14 (4), pp. 532–550.
- Etymonline** (2018), *Online Etymology Dictionary, innovation*, URL: <https://www.etymonline.com/word/innovation> (visited on 06/30/2018).
- Etzkowitz**, Henry and Loet Leydesdorff (2000), “The dynamics of innovation: from National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations”, *Research policy*,29 (2), pp. 109–123.
- Fayolle**, Alain and Benoit Gailly (2008), “From craft to science: Teaching models and learning processes in entrepreneurship education”, *Journal of European Industrial Training*,32 (7), pp. 569–593.
- Feinerer**, Ingo, Kurt Hornik, and David Meyer (2008), “Text Mining Infrastructure in R”, *Journal of Statistical Software*,25 (5), pp. 1–54.
- Feld**, Brad (2012), *Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city*, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Feldman**, Maryann P (2001), “The entrepreneurial event revisited: firm formation in a regional context”, *Industrial and corporate change*,10 (4), pp. 861–891.
- (2014), “The character of innovative places: entrepreneurial strategy, economic development, and prosperity”, *Small Business Economics*,43 (1), pp. 9–20.
- Feldman**, Maryann P, Johanna Francis, and Janet Bercovitz (2005), “Creating a cluster while building a firm: Entrepreneurs and the formation of industrial clusters”, *Regional studies*,39 (1), pp. 129–141.
- Fellows**, Ian (2018), *wordcloud: Word Clouds*, R package version 2.6.

- Formaini**, Robert L (2001), “The engine of capitalist process: entrepreneurs in economic theory”, *Economic and Financial Review*, pp. 2–11.
- Foster**, George, Carlos Shimizu, Steve Ciesinski, Antonio Davila, Syed Zahoor Hassan, Ning Jia, Sandy Plunkett, Maria Pinelli, John Cunningham, Rebecca Hiscock-Croft, Michelle McLenithan, Linda Rottenberg, and Rhett Morris (2013), *Entrepreneurial ecosystems around the globe and company growth dynamics, Report Summary for the Annual Meeting of the New Champions 2013*, Report, World Economic Forum.
- Freeman**, Chris (1987), *Technology and Economic Performance: Lessons from Japan*, London: Pinter.
- Freitas**, Carmen and Michael Kitson (2018), “Perceptions of entrepreneurial ecosystems in remote islands and core regions”, *Island Studies Journal*,13 (1), pp. 267–284.
- Fritsch**, Michael and Pamela Mueller (2004), “Effects of new business formation on regional development over time”, *Regional Studies*,38 (8), pp. 961–975.
- Garavan**, Thomas N and Barra O’ Cinneide (1994), “Entrepreneurship education and training programmes: a review and evaluation–part 1”, *Journal of European industrial training*,18 (8), pp. 3–12.
- Gaston**, Robert J (1989), “The scale of informal capital markets”, *Small Business Economics*,1 (3), pp. 223–230.
- Gentry**, William M and R Glenn Hubbard (2000), “Tax policy and entrepreneurial entry”, *American Economic Review*,90 (2), pp. 283–287.
- Gnyawali**, Devi R and Daniel S Fogel (1994), “Environments for entrepreneurship development: key dimensions and research implications”, *Entrepreneurship theory and practice*,18 (4), pp. 43–62.
- Gompers**, Paul A and Josh Lerner (1999), *The Venture Capital Cycle*, London: MIT Press.
- Goswami**, Ketan, J Robert Mitchell, and Suresh Bhagavatula (2018), “Accelerator expertise: Understanding the intermediary role of accelerators in the development of the Bangalore entrepreneurial ecosystem”, *Strategic Entrepreneurship Journal*,12 (1), pp. 117–150.
- Guerrero**, Maribel, David Urbano, ve Eduardo Gajon (2017), “Higher Education Entrepreneurial Ecosystems: Exploring the Role of Business Incubators in an Emerging Economy”, *International Review of Entrepreneurship*,15 (2), ss. 175–202.
- Gupta**, Oliver and Göran Roos (2001), *Business Incubators and Science Parks - A Discussion Paper Reviewing Key Success Factors for Incubation Schemes*, Intellectual Capital Services.
- Güneş**, Fatime (2012), “Klasik Sosyolojide Temel Yaklaşımlar - III: Max Weber”, iç: *Klasik Sosyoloji Tarihi*, ed. Serap Soğur, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ss. 1–2.
- Haltiwanger**, John, Ron S. Jarmin, and Javier Miranda (2009), *Business dynamics statistics briefing: jobs created from business startups in the United States*, Report, Ewing Marion Kauffman Foundation.
- (2013), “Who creates jobs? Small versus large versus young”, *The Review of Economics and Statistics*,95 (2), pp. 347–361.
- Harper-Anderson**, Elsie (2018), “Intersections of Partnership and Leadership in Entrepreneurial Ecosystems: Comparing Three US Regions”, *Economic Development Quarterly*,32 (2), pp. 119–134.

- Harrison, Bennett** (1992), “Industrial Districts: Old Wine in New Bottles?”, *Regional Studies*, 26 (5), pp. 469–483.
- Harrison, Richard T and Claire Leitch** (2010), “Voodoo institution or entrepreneurial university? Spin-off companies, the entrepreneurial system and regional development in the UK”, *Regional Studies*, 44 (9), pp. 1241–1262.
- Hellmann, Thomas and Manju Puri** (2000), “The interaction between product market and financing strategy: The role of venture capital”, *The Review of Financial Studies*, 13 (4), pp. 959–984.
- Henry, Colette, Frances Hill, and Claire Leitch** (2005), “Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I”, *Education+ Training*, 47 (2), pp. 98–111.
- Hisrich, Robert D., Micheal P. Peters, and Dean A. Shepherd** (2006), *Entrepreneurship*, 6th ed., Boston: McGraw - Hill.
- Hitt, Michael A., Stewart J. Black, and Lyman W. Porter** (2012), *Management (2005)*, 3rd edition, Boston: Prentice Hall.
- Holden, Gary, Gary Rosenberg, and Kathleen Barker** (2012), “Tracing Thought Through Time and Space: A Selective Review of Bibliometrics in Social Work”, in: *Bibliometrics in Social Work*, ed. by Gary Holden, Gary Rosenberg, and Kathleen Barker, London: Routledge, pp. 1–34.
- InBIA** (2017), *Operational Definitions: Entrepreneurship Centers (Incubators, Accelerators, Coworking Spaces and Other Entrepreneurial Support Organizations)*, URL: https://inbia.org/wp-content/uploads/2016/09/Terms_4.pdf?x62369 (visited on 11/18/2018).
- (2018), *InBIA*, URL: <https://inbia.org/> (visited on 11/18/2018).
- Investopedia** (2018), *Going Concern*, URL: <https://www.investopedia.com/terms/g/goingconcern.asp> (visited on 10/20/2018).
- Isenberg, Daniel J.** (2010), “How to start an entrepreneurial revolution”, *Harvard business review*, 88 (6), pp. 40–50.
- (2011), *The Entrepreneurship Ecosystem Strategy as a New Paradigm for Economic Policy: Principles for Cultivating Entrepreneurship*, URL: <http://www.innovationamerica.us/images/stories/2011/The-entrepreneurship-ecosystem-strategy-for-economic-growth-policy-20110620183915.pdf> (visited on 05/25/2018).
- (2014), *What an Entrepreneurship Ecosystem Actually Is*, URL: <https://hbr.org/2014/05/what-an-entrepreneurial-ecosystem-actually-is> (visited on 01/24/2018).
- İslamoğlu, Ahmet Hamdi** (2003), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Beta.
- Jesson, Jill K, Lydia Matheson, and Fiona M Lacey** (2011), *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*, Los Angeles: Sage.
- Jha, Srivardhini K** (2018), “Entrepreneurial ecosystem in India: Taking stock and looking ahead”, *IIMB Management Review*, 30 (2), pp. 179–188.
- Johannisson, Bengt, Ola Alexanderson, Krzysztof Nowicki, and Knut Senneseth** (1994), “Beyond anarchy and organization: entrepreneurs in contextual networks”, *Entrepreneurship & Regional Development*, 6 (4), pp. 329–356.
- Julien, Pierre-Andre** (2007), *A theory of local entrepreneurship in the knowledge economy*, Cheltenham, UK: Edward Elgar.

- Keeble**, David and Frank Wilkinson (1999), “Collective learning and knowledge development in the evolution of regional clusters of high technology SMEs in Europe”, *Regional studies*,33 (4), pp. 295–303.
- Kenney**, Martin and Donald Patton (2005), “Entrepreneurial geographies: Support networks in three high-technology industries”, *Economic Geography*,81 (2), pp. 201–228.
- Kessler**, Maxwell Mirton (1963a), “An experimental study of bibliographic coupling between technical papers (Corresp.)”, *IEEE Transactions on Information Theory*,9 (1), pp. 49–51.
- (1963b), “Bibliographic coupling between scientific papers”, *American documentation*,14 (1), pp. 10–25.
- Keuschnigg**, Christian and Soren Bo Nielsen (2003), “Tax policy, venture capital, and entrepreneurship”, *Journal of Public economics*,87 (1), pp. 175–203.
- Knaup**, Amy E and Merissa C Piazza (2007), “Business Employment Dynamics data: survival and longevity, II”, *Monthly Labor Review*,130, pp. 3–10.
- Kollmann**, Tobias, Andreas Kuckertz, and Christoph Stöckmann (2010), *E- Entrepreneurship and ICT Ventures: Strategy, Organization and Technology*, New York: Business Science Reference.
- KOSGEB** (2014), *Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP) 2015-2018*.
- (2015), *KOSGEB 2016-2020 Stratejik Planı*.
- Kotler**, Philip and Kevin Lane Keller (2012), *Marketing Management*, 14th edition, Boston: Pearson.
- Krugman**, P. (1991), *Geography and Trade*, Massachusetts: MIT Press.
- Lambert**, Douglas M and Martha C Cooper (2000), “Issues in supply chain management”, *Industrial marketing management*,29 (1), pp. 65–83.
- Landström**, Hans (2004), “Pioneers in entrepreneurship research”, in: *Crossroads of entrepreneurship*, ed. by Guido Corbetta, Morton Huse, and Davide Ravasi, Springer, pp. 13–31.
- Lazerson**, Mark H and Gianni Lorenzoni (1999), “The firms that feed industrial districts: A return to the Italian source”, *Industrial and Corporate Change*,8 (2), pp. 235–266.
- Li**, Julia Fan ve Elizabeth Garnsey (2014), “Policy-driven ecosystems for new vaccine development”, *Technovation*,34 (12, SI), ss. 762–772.
- Lundström**, Anders and Lois A Stevenson (2005), *Entrepreneurship policy: Theory and practice*, Kluwer Academic Publishers: New York.
- Lundvall**, Bengt-Åke (1992), *National systems of innovation. Towards a theory of innovation and interactive learning*, London: Anthem press.
- Mack**, Elizabeth A and Sergio J Rey (2014), “An econometric approach for evaluating the linkages between broadband and knowledge intensive firms”, *Telecommunications Policy*,38 (1), pp. 105–118.
- Mack**, Elizabeth and Heike Mayer (2016), “The evolutionary dynamics of entrepreneurial ecosystems”, *Urban Studies*,53 (10), pp. 2118–2133.
- Malecki**, Edward J (1997), “Entrepreneurs, networks, and economic development: A review of recent research”, in: *Advances in entrepreneurship, firm emergence and growth*, ed. by J Katz, vol. 3, Greenwich, CT: JAI Press, pp. 57–118.
- (2009), “Geographical environments for entrepreneurship”, *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*,7 (2), pp. 175–190.

- Malecki**, Edward J (2018), “Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems”, *Geography Compass*,12 (3).
- Malmberg**, Anders and Peter Maskell (1997), “Towards an explanation of regional specialization and industry agglomeration”, *European planning studies*,5 (1), pp. 25–41.
- Marchionni**, Caterina (2004), “Geographical Economics versus Economic Geography: Towards a Clarification of the Dispute”, *Environment and Planning A: Economy and Space*,36 (10), pp. 1737–1753.
- Maritz**, Alex and Dennis Foley (2018), “Expanding Australian Indigenous Entrepreneurship Education Ecosystems”, *Administrative Sciences*,8 (2).
- Markusen**, Ann (1996), “Sticky Places in Slippery Space: A Typology of Industrial Districts”, *Economic Geography*,72 (3), pp. 293–313.
- Marmer**, Max, Bjoern Lasse Herrmann, Ertan Dogrultan, and Ron Berman (2012), *Startup genome report: A new framework for understanding why startups succeed*, URL: <https://goo.gl/F3Ta7P> (visited on 10/13/2018).
- Marshall**, Alfred (1920), *Principles of economics*, 8th, London: Macmillan.
- Mason**, Colin (2006), “Informal sources of venture finance”, in: *The life cycle of entrepreneurial ventures*, ed. by Simon C Parker, New York (USA): Springer, pp. 259–299.
- Mason**, Colin and Ross Brown (2014), *Entrepreneurial ecosystems and growth oriented entrepreneurship*, Final Report, The Hague: OECD LEED Programme and the Dutch Ministry of Economic Affairs.
- Mazdeh**, K, M Mazdeh, and K Moradi (2011), “Strategic planning model for Startups: A case study of Iranian packaging industry”, *Management Science Letters*,1 (2), pp. 157–166.
- Merriam-Webster** (2019), “*startup*”, URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/start-up> (visited on 01/16/2019).
- Merriam-Webster** (2018), “*entrepreneur*”, URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/entrepreneur> (visited on 10/24/2018).
- Mintzberg**, Henry, Bruce Ahlstrand, and Joseph Lampel (1998), *Strategy safari: a guided tour through the wilds of strategic management*, New York: The Free Press.
- Moogk**, Dobrila R (2012), “Minimum viable product and the importance of experimentation in technology startups”, *Technology Innovation Management Review*, pp. 23–26.
- Moore**, James F (1993), “Predators and prey: a new ecology of competition”, *Harvard business review*,71 (3), pp. 75–86.
- Morgan**, Kevin (1997), “The learning region: institutions, innovation and regional renewal”, *Regional studies*,31 (5), pp. 491–503.
- Motoyama**, Yasuyuki, Brian Danley, Jordan Bell-Masterson, Kate Maxwell, and Arnobio Morelix (2013), *Leveraging regional assets: Insights from high-growth companies in Kansas City*, Ewing Marion Kauffman Foundation.
- Motoyama**, Yasuyuki ve Karren Knowlton (2017), “Examining the Connections within the Startup Ecosystem: A Case Study of St. Louis”, *Entrepreneurship Research Journal*,7 (1).
- Motoyama**, Yasuyuki and Karren K Watkins (2014), *Examining the connections within the startup ecosystem: A case study of St. Louis*, Report, Ewing Marion Kauffman Foundation.

- Moulik**, T K (1976), *Support systems for entrepreneurs*, technical report, Indian Institution of Ahmedabad.
- Mucuk**, İsmet (2012a), *Pazarlama İlkeleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- (2012b), *Temel İşletme Bilgileri*, (6.Basım), İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Muldoon**, Jeffrey, Antonina Bauman, ve Carol Lucy (2018), “Entrepreneurial ecosystem: do you trust or distrust?”, *Journal of Enterprising Communities-People and Places in The Global Economy*,12 (2, SI), ss. 158–177.
- Neck**, Heidi M., G. Dale Meyer, Boyd Cohen, and Andrew C Corbett (2004), “An entrepreneurial system view of new venture creation”, *Journal of Small Business Management*,42 (2), pp. 190–208.
- Nelles**, Jen, Allison Bramwell, and David A Wolfe (2005), “History, culture and path dependency: origins of the Waterloo ICT cluster”, in: *Global networks and local linkages: The paradox of cluster development in an open economy*, Montreal: McGill-Queen’s University Press, pp. 227–252.
- Neumeyer**, Xaver and Susana C Santos (2018), “Sustainable business models, venture typologies, and entrepreneurial ecosystems: A social network perspective”, *Journal of Cleaner Production*,172, pp. 4565–4579.
- Nicotra**, Melita, Marco Romano, Manlio Del Giudice, and Carmela Elita Schillaci (2018), “The causal relation between entrepreneurial ecosystem and productive entrepreneurship: a measurement framework”, *Journal of Technology Transfer*,43 (3, SI), pp. 640–673.
- Oden**, Michael (1997), “From assembly to innovation”, *Planning Forum*,3 (1), pp. 14–30.
- Oguztimur**, Senay and Ebru Seckin (2018), “Entrepreneurship as an Instrument of Regional Development: Measuring Entrepreneurship Ecosystem in Turkey”, *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*,5 (1), pp. 75–89.
- Oh**, Deog-Seong, Fred Phillips, Sehee Park, and Eunghyun Lee (2016), “Innovation ecosystems: A critical examination”, *Technovation*,54, pp. 1–6.
- Osareh**, Farideh (1996), “Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis: A review of literature I”, *Libri*,46 (3), pp. 149–158.
- Pandit**, Deepak, Maheshkumar P Joshi, and Shalini Rahul Tiwari (2018), “Examining Entrepreneurial Intention in Higher Education: An Exploratory Study of College Students in India”, *Journal of Entrepreneurship*,27 (1), pp. 25–46.
- Patton**, Donald and Martin Kenney (2005), “The spatial configuration of the entrepreneurial support network for the semiconductor industry”, *R&D Management*,35 (1), pp. 1–16.
- Phan**, Phillip H, Donald S Siegel, and Mike Wright (2005), “Science parks and incubators: observations, synthesis and future research”, *Journal of business venturing*,20 (2), pp. 165–182.
- Phelps**, Nicholas A (1992), “External economies, agglomeration and flexible accumulation”, *Transactions of the Institute of British Geographers*,17 (1), pp. 35–46.
- Piore**, M J and C F Sabel (1984), *The second industrial divide: possibilities for prosperity*, New York: Basic Books.
- Pitelis**, Christos (2012), “Clusters, entrepreneurial ecosystem co-creation, and appropriability: a conceptual framework”, *Industrial and Corporate Change*,21 (6), pp. 1359–1388.

- Politis, Diamanto** (2008), “Business angels and value added: what do we know and where do we go?”, *Venture capital*,10 (2), pp. 127–147.
- Porter, Michael E** (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, London: MacMillan.
- (1998a), “Clusters and the new economics of competition”, *Harvard Business Review*,76 (6).
- (1998b), *On Competition*, Boston: Harvard Business School Press.
- (2000), “Location, competition, and economic development: Local clusters in a global economy”, *Economic development quarterly*,14 (1), pp. 15–34.
- Porter, Michael E and Christian Ketels** (2009), “Clusters and industrial districts: common roots, different perspectives”, in: *A Handbook of Industrial Districts*, ed. by Giacomo Becattini, Marco Bellandi, and Lisa De Propis, Cheltenham (UK): Edward Elgar, pp. 172–186.
- Qian, Haifeng, Zoltan J Acs, and Roger R Stough** (2013), “Regional systems of entrepreneurship: the nexus of human capital, knowledge and new firm formation”, *Journal of Economic Geography*,13 (4), pp. 559–587.
- R Core Team** (2018), *R: A Language and Environment for Statistical Computing*, R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria.
- Rigg, Clare and Breda O’Dwyer** (2012), “Becoming an entrepreneur: researching the role of mentors in identity construction”, *Education+ Training*,54 (4), pp. 319–329.
- Rocha, Hector O** (2004), “Entrepreneurship and Development: The Role of Clusters”, *Small Business Economics*,23 (5), pp. 363–400.
- Rocha, Hector O and Rolf Sternberg** (2005), “Entrepreneurship: The role of clusters theoretical perspectives and empirical evidence from Germany”, *Small Business Economics*,24 (3), pp. 267–292.
- Roemer, Robin Chin and Rachel Borchardt** (2015), *Meaningful Metrics: A 21st-Century Librarian’s Guide to Bibliometrics, Altmetrics, and Research Impact*, Chicago: Association of College and Research Libraries.
- Rothwell, William J and H C Kazanas** (2003), *Planning and managing human resources: strategic planning for human resources management*, Massachusetts: HDR Press.
- Roundy, Philip T** (2016), “Start-up community narratives: The discursive construction of entrepreneurial ecosystems”, *The Journal of Entrepreneurship*,25 (2), pp. 232–248.
- (2017a), ““Small town” entrepreneurial ecosystems Implications for developed and emerging economies”, *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*,9 (3), ss. 238–262.
- (2017b), “Hybrid organizations and the logics of entrepreneurial ecosystems”, *International Entrepreneurship and Management Journal*,13 (4), ss. 1221–1237.
- (2017c), “Social entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems Complementary or disjoint phenomena?”, *International Journal of Social Economics*,44 (9), ss. 1252–1267.
- (2018), “Paying attention to the customer: consumer forces in small town entrepreneurial ecosystems”, *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*,20 (2), pp. 323–340.
- Roundy, Philip T, Mike Bradshaw, and Beverly K Brockman** (2018), “The emergence of entrepreneurial ecosystems: A complex adaptive systems approach”, *Journal of Business Research*,86, pp. 1–10.

- Saxenian**, Annalee (2000), *Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128*, Massachusetts: Harvard University Press.
- Say**, Jean Baptiste (1816), *Catechism of political economy, or, Familiar conversations on the manner in which wealth is produced, distributed, and consumed in society*, trans. by John Richter, London: M. Carey & Son.
- Scaringella**, Laurent and Agnieszka Radziwon (2018), “Innovation, entrepreneurial, knowledge, and business ecosystems: Old wine in new bottles?”, *Technological Forecasting and Social Change*, 136, pp. 59–87.
- Schaefer**, Susann and Sebastian Henn (2018), “The evolution of entrepreneurial ecosystems and the critical role of migrants. A Phase-Model based on a Study of IT startups in the Greater Tel Aviv Area”, *Cambridge Journal of Regions Economy and Society*, 11 (2, SI), pp. 317–333.
- Schillo**, R Sandra (2018), “Research-based spin-offs as agents in the entrepreneurial ecosystem”, *Journal of Technology Transfer*, 43 (1), pp. 222–239.
- Schuetze**, Herbert J (2007), “Tax Incentives and Entrepreneurship: Measurement and Data Considerations”, in: *Measuring entrepreneurship: building a statistical system*, ed. by Emilio Congregado, New York: Springer, pp. 205–226.
- Schultz**, Theodore W (1961), “Investment in human capital”, *The American economic review*, 51 (1), pp. 1–17.
- Schumpeter**, Joseph A. (1939–1923), *Business cycles: A theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process*, vol. 1, USA: McGraw Hill.
- (2003–1942), *Capitalism, socialism and democracy*, London: Taylor & Francis e-Library.
- Schwarzkopf**, Christian (2016), *Fostering Innovation and Entrepreneurship Entrepreneurial Ecosystem and Entrepreneurial Fundamentals in the USA and Germany*, Karlsruhe: Springer-Gabler.
- Sengupta**, I N (1992), “Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: an overview”, *Libri*, 42 (2), pp. 75–98.
- Shah**, Sonali K and Emily Cox Pahnke (2014), “Parting the ivory curtain: understanding how universities support a diverse set of startups”, *The Journal of Technology Transfer*, 39 (5), pp. 780–792.
- Shashlo**, Nina Vladimirovna, Galina Vladimirovna Petruk, and Aleksandr Alekseevich Korostelev (2018), “Determinants of integration interaction among the subjects of the entrepreneurial innovation ecosystem of macro region”, *Amazonia Investiga*, 7 (13), pp. 351–363.
- Small**, Henry (1973), “Co-citation in the scientific literature: A new measure of the relationship between two documents”, *Journal of the American Society for information Science*, 24 (4), pp. 265–269.
- Smorodinskaya**, Nataliya, Martha G Russell, Daniel Katukov, and Kaisa Still (2017), “Innovation ecosystems vs. innovation systems in terms of collaboration and co-creation of value”, in: *Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences*, pp. 5245–5254.
- Spigel**, Ben (2017), “The relational organization of entrepreneurial ecosystems”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41 (1), pp. 49–72.
- Spigel**, Ben and Richard Harrison (2018), “Toward a process theory of entrepreneurial ecosystems”, *Strategic Entrepreneurship Journal*, 12 (1), pp. 151–168.

- Spilling**, Olav R (1996), “The entrepreneurial system: On entrepreneurship in the context of a mega-event”, *Journal of Business research*,36 (1), pp. 91–103.
- Stam**, Erik (2014), *The Dutch entrepreneurial ecosystem*, Birch Research.
- (2015), “Entrepreneurial ecosystems and regional policy: a sympathetic critique”, *European Planning Studies*,23 (9), pp. 1759–1769.
- Stam**, Erik, N. Bosma, A. Van Witteloostuijn, J. de Jong, S. Bogaert, N. Edwards, and F. Jaspers (2012), *Ambitious Entrepreneurship. A Review of the Academic Literature and New Directions for Public Policy*, Report, Advisory Council for Science and Technology Policy.
- Stam**, Erik and Ben Spigel (2016), *Entrepreneurial Ecosystems*, Discussion Paper Series 16-13, Utrecht School of Economics.
- Stangler**, Dane (2009), *The economic future just happened*, Report, Ewing Marion Kauffman Foundation.
- Stangler**, Dane and Robert E Litan (2009), *Where Will the Jobs Come From?* , Report, Kauffman Foundation Research Series: Firm Formation and Economic Growth.
- Sternberg**, Rolf (2007), “Entrepreneurship, proximity and regional innovation systems”, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*,98 (5), pp. 652–666.
- Stevenson**, Howard H and Carlos J Jarillo (1990), “A Paradigm of Entrepreneurship: Entrepreneurial Management”, *Strategic Management Journal*,11, pp. 17–27.
- Stokes**, David (2006), “Marketing and the small business”, in: *Enterprise and Small Business: Principles, Practice and Policy*, ed. by Sara Carter and Dylan Jones-Evans, 2nd Edition, London: Pearson, pp. 324–337.
- Subotzky**, George (1999), “Beyond the entrepreneurial university: The potential role of South Africa’s historically disadvantaged institutions in reconstruction and development”, *International review of education*,45 (5-6), pp. 507–527.
- Suresh**, Jayshree and R. Ramraj (2012), “Entrepreneurial Ecosystem: Case Study on the Influence of Environmental Factors on Entrepreneurial Success”, *European Journal of Business and Management*,4 (16), pp. 95–102.
- Szerb**, Laszlo, Zoltan Acs, Erkki Autio, Raquel Ortega-Argiles, and Eva Komlosi (2013), *The regional entrepreneurship and development index—Measuring regional entrepreneurship*, European Commission, Directorate-General for Regional and Urban policy. REGIO DG 02—Communication.
- Şahin**, Menekşe ve Reha Metin Alkan (2016), “Yükseköğretimde değişim dönüşüm süreci ve üniversitelerin değişen rolleri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*,5 (2), ss. 297–307.
- Şimşek**, Şerif M. ve Adnan Çelik (2011), *İşletme Bilimlerine Giriş*, (18.Basım), Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Tansley**, Arthur G (1935), “The use and abuse of vegetational concepts and terms”, *Ecology*,16 (3), pp. 284–307.
- Techstar** (2018), *Mentoring at Techstars*, URL: <https://www.techstars.com/mentoringattechstars/> (visited on 11/11/2018).
- Theodoraki**, Christina, Karim Messeghem, and Mark P Rice (2018), “A social capital approach to the development of sustainable entrepreneurial ecosystems: an explorative study”, *Small Business Economics*,51 (1), pp. 153–170.

- Thompson**, Tracy A, Jill M Purdy, and Marc J Ventresca (2018), “How entrepreneurial ecosystems take form: Evidence from social impact initiatives in Seattle”, *Strategic Entrepreneurship Journal*,12 (1), pp. 96–116.
- Todorov**, Georgi N, Anna Kalinina V, and Anna Rybakova I (2018), “Impact of Labour Migration on Entrepreneurship Ecosystem: Case of Eurasian Economic Union”, *Entrepreneurship and Sustainability Issues*,5 (4), pp. 992–1007.
- Türk Dil Kurumu** (2017), "*girişimci*", URL: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59cf9b92407f35.44127375 (Erişim tarihi: 10/21/2017).
- Ürper**, Yılmaz (2012), “İşletmeler ve Özellikleri”, iç: *Genel İşletme*, ed. Zafer Erdoğan ve Ayşe Hepkul, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ss. 2–34.
- Üzümcü**, Adem (2012), *İktisadi Büyüme*, İstanbul: Beta.
- Valkokari**, Katri (2015), “Business, innovation, and knowledge ecosystems: how they differ and how to survive and thrive within them”, *Technology Innovation Management Review*,5 (8), pp. 17–24.
- Van de Ven**, H (1993), “The development of an infrastructure for entrepreneurship”, *Journal of Business venturing*,8 (3), pp. 211–230.
- Van de Wiele**, Zeger (2017), “Entrepreneurial ecosystems: a literature review”, Unpublished Master Thesis, Universiteit Gent Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.
- Van der Borgh M**, Michel, Myriam Cloodt, and A Georges L Romme (2012), “Value creation by knowledge-based ecosystems: evidence from a field study”, *R&D Management*,42 (2), pp. 150–169.
- Van Voorhis**, Kenneth R (1980), *Entrepreneurship and Small Business Management*, Boston (USA): Allyn and Bacon.
- Vanacker**, Tom R and Sophie Manigart (2010), “Pecking order and debt capacity considerations for high-growth companies seeking financing”, *Small Business Economics*,35 (1), pp. 53–69.
- Vogel**, Peter (Apr. 2013), “The Employment Outlook for Youth: Building Entrepreneurial Ecosystems as a Way Forward”, in: *G20 Youth Forum, Social Dimension*, G8 & G20 Alumni Association, Saint-Petersburg, Russia, pp. 443–449.
- Weber**, Max (2013–1930), *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*, trans. by Talcott Parsons, London: Routledge.
- Weele**, Marijn van, Frank J van Rijnsoever, Chris P Eveleens, Henk Steinz, Niels van Stijn, and Menno Groen (2018), “Start-EU-up! Lessons from international incubation practices to address the challenges faced by Western European start-ups”, *JOURNAL OF TECHNOLOGY TRANSFER*,43 (5), pp. 1161–1189.
- Wenger**, Etienne, Richard Arnold McDermott, and William Snyder (2002), *Cultivating communities of practice: A guide to managing knowledge*, Massachusetts: Harvard Business Press.
- Wolfe**, David A (2005), “The role of universities in regional development and cluster formation”, in: *Creating knowledge, strengthening nations: The changing role of higher education*, ed. by G Jones, P McCarney, and M Skolnik, University of Toronto Press, pp. 167–94.
- Yang**, Shu, Romi Kher, and Thomas S Lyons (2018), “Where Do Accelerators Fit in the Venture Creation Pipeline? Different Values Brought by Different Types of Accelerators”, *Entrepreneurship Research Journal*,8 (4).

- Yi**, Gaofeng and Elvira Uyarra (2018), “Process Mechanisms for Academic Entrepreneurial Ecosystems: Insights from a Case Study in China”, *Science Technology and Society*,23 (1), pp. 85–106.
- Ylinenpää**, Håkan (2009), “Entrepreneurship and Innovation Systems: Towards a Development of the ERIS/IRIS Concept”, *European Planning Studies*,17 (8), pp. 1153–1170.
- Zahra**, Shaker A and Satish Nambisan (2011), “Entrepreneurship in global innovation ecosystems”, *AMS review*,1 (1), pp. 4–17.
- (2012), “Entrepreneurship and strategic thinking in business ecosystems”, *Business horizons*,55 (3), pp. 219–229.
- Zhang**, Chao ve Jiancheng Guan (2017), “How to identify metaknowledge trends and features in a certain research field? Evidences from innovation and entrepreneurial ecosystem”, *Scientometrics*,113 (2), ss. 1177–1197.
- Zupic**, Ivan and Tomaž Čater (2015), “Bibliometric methods in management and organization”, *Organizational Research Methods*,18 (3), pp. 429–472.